

SLOVENSKÝ JAZYK 1

Učebnica pre 1. ročník stredných škôl a gymnázií

ŠTRUKTÚRA UČEBNICE

Záhľavie uvádza názov kapitoly.

Zvýraznený názov podkapitoly.

Ukážka na konkrétnom príklade demonštruje teoretické poznatky.

Dôležité pojmy vo výklade sú zvýraznené.

Schéma sprehľadňuje dôležité pojmy a poznatky preberaného učiva.

HOVOROVÝ ŠTYL

CHARAKTERISTIKA HOVOROVÉHO ŠTYLU

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:

- Prednesť ukážku 1 a zobraďte pri tom pokyny v zátvorkách. Zamyslite sa, čo v písanom prejave zastupujú.
- Uvažujte, v akej situácii, prostredí a medzi akými ľuďmi sa vyjadruje podobným spôsobom.
- Pomenujte prídavnými menami vlastnosti prejavu.

Ukážka 1

Robert (zalamuje rukami): Počuj, Timo, pokazí sa mi **kamp** – haď lesť!

Tímej (bez zájmu): Tak to je fest nepríjemné, ale už som ti **keľfa** minulý týždeň, keď si ma zlaniril do fika, že dobre zaplatia... a **skurek urek**, aj slúbený liter. Stačilo.

Robo (prosebné, spina ruky): Nóó, nerentuj sa – vieš, že ho nutne potrebujem, a kámoš, čo sa tomu rozumie, je na pěníce.

Timo (lahostajne, dvíha obočie): Tak už máš iba dve možnosti, riadne zaplatiť servis, alebo počtu chu zablodiť do kostola a vymodiť si tu **jednotku** zo slovenčiny aj bez semendky.

Robo (nahnevane, mrači sa): Neštví ma! Keď ti treba robiť tabuľky v excelí, to ti je máj kamp dobrý, čo?

Timo (reagovane so zdvihnutými rukami): Tak teda dobre... dať to sem, nech sa kuknem. Ty dônes z Covitmatu kávu. A nie, že zatláčajdes na celoplošné testovanie!

Robo (veselšie, dvíra ruky vboj): Do lesa s testom, do Tesca bez, a čo tak cez les do Tesca s testom či bez?

autor: J. ŠT.

PRIPOMENUTIE

Diálogo je prehovor dvoch alebo viacerých postáv (opak monologu); musí obsahovať minimálne dve repliky. Monológ je prehovor jednej osoby. Replika je v dialógu odpoveďou na predchádzajúci prehovor.

ZAÚJIMAVOSŤ

Od prídavného mena „hovorový“, ktoré sa spája s hovorovým štýlom, je potrebné odlišiť prídavné meno „hovorový“, ktoré sa spája s ústnym prejavom (napr. reč, ktorá je protikladom písaného textu).

VLASTNOSTI HOVOROVÉHO ŠTYLU

subjektívnosť, expresivnosť, emocionálnosť	situatívnosť	súkromnosť, neoficiálnosť	konverzačnosť, spontánnosť, neprípravenosť	stručnosť, približnosť
prejav odráža osobnosť komunikanta; je osobný, familiárny, čo sa odovhodňuje expresívnosťou, stručnosťou vyjadrovania a živým slovnostrojím; väčší výskyt zvolacích, optativných a rozkazovacích viet; význažná intonácia	súkromný rozhovor je spätý situáciou, zúčastnení svoje prehovory skrátajú, pretože ich obsah je známy z kontextu danej situácie (na stanici: „Prosím si 1. rodu do Bratislavy“), plynulo sa spájajú slová so nahádzajú zámenami („Ukáž mu to, nech sa pozrie“), či mimozajazykovými, neverbálnymi prvkami	rôznorodá slovná zložba aj nesprávna inštalácia, slang, neprípravnosť, pomenovania a frazeologizmy, uvoľnená stavba vetý, expresívne syntaktické konštrukcie, neverbálne prostriedky	prejav vzniká spontánne, uvoľnene a bezprostredne; subjektívny slovnostroj, expresívna stavba vetý, nepretržité vyjadrovanie, ľahké použitie zámen, konkrétnosť výrazu; rôznorodé vetý z hľadiska modality a individuálnej intonácia	prejavuje sa skracovaním, používaním skratiek, značiek, jednoslovných pomenovaní; v súkromnom prostredí sa vyjadrujeme menej konkrétno, slová používame v ľahkom význam (veľký používame aj vo význame vysoký, dlhý, široký)

32

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA

vedie študenta a študentku do preberaného učiva.

PRIPOMENUTIE

oživuje poznatky osvojené v predchádzajúcich ročníkoch.

ZAÚJIMAVOSŤ

obohacuje preberané učivo.

UPOZORNENIE

rozširuje vedomosti študenta a študentky o nadštandardné pojmy a informácie danej témy.

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA

má ambíciu vytvárať priestor pre medzipredmetové vzťahy.

Výklad v súvislých vetách sa strieda s výkladom v odrážkach. Dôležité pojmy sú zvýraznené.

ÚLOHY

Úlohy na aplikáciu teoretických poznatkov.

LEXIKOLÓGIA

SKRACOVANIE SLOV

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 6:

Pozorné si preštudujte mapu Slovenska s národnými parkmi a údaje v tabuľke a vyplňte:

- názov najväčšieho NP
- názov najmenšieho NP
- názov najmladšieho NP
- názov najstaršieho NP
- názov najsevernejšieho NP
- názov najjužnejšieho NP
- názov najvýchodnejšieho NP
- názov najzápadnejšieho NP

Ukážka 6

Názov NP	Miesto	Rok založenia	Rozloha (km ²)
1 Tatranský národný park	Vysoké Tatry	1949	738
2 Národný park Nízke Tatry	Nízke Tatry	1978	728
3 Národný park Slovenský raj	Slovenský raj	1988	197,63
4 Národný park Veľká Fatra	Veľká Fatra	2002	403,71
5 Národný park Malá Fatra	Malá Fatra	1988	226,3
6 Národný park Muránska planina	Muránska planina	1997	203,58
7 Národný park Slovenský kras	Slovenský kras	2002	346,11
8 Národný park Poloniny	Bukovské vrchy	1997	298,05
9 Pieninský národný park	Pieniny	1967	37,5

Slovná zložba jazyka sa rozširuje aj prostredníctvom skracovania slov. **Skracovanie slov** (abreviácia) je prostriedkom jazykovej ekonomie – snahy hovoriaceho vyjadriť sa stručne, ale jednoznačne, a zároveň ušetriť čas i úsilie hovoriaceho aj adresáta. Skratky, ktoré vznikajú z viacslovných pomenovaní na základe vyňatia prvých písmen – iniciálok, sa nazývajú **iniciálové skratky** (národný park – NP). Iniciálové skratky vyslovujeme ako písmená abecedy (NP (en pa), skloňujeme ich a píšeme ich veľkými písmenami). Z niektorých slov je možné skracovaním vytvoriť **skratkové slová**. **Skratkové slová** musia byť aspoň jednoslabičné a vytvorené:

- rôznymi písmenami/hláskami zo slova (*deciliter – deci, detoxikácia – detox, autobus – bus*). Neiniciálové skratkové slová píšeme malými písmenami a skloňujeme ich.
- zo začiatkových písmen (resp. slabík) viacslovného pomenovania (TANAP – Tatranský národný park, PUES – Poddubinský umelecký ľudový súbor). Iniciálové skratkové slová vyslovujeme ako neskratkové slová, píšeme ich veľkými písmenami (SLUK – sluk). Niektoré iniciálové skratkové slová skloňujeme (TANAP – TANAP-u).

ÚLOHY

- Odbodnite pravopis písania veľkých písmen v názvoch parkov a vytvoríte ich iniciálové skratky.
  - Národný park Malá Fatra
  - Národný park Muránska planina
  - Národný park Poloniny
- Napíšte názvy zostávajúcich troch slovenských národných parkov, ktoré sa skrášľujú takto: TANAP, NAPANT, PEANAP. Prečítajte skrášlené verzie názvov nahlas.
- Diskutujte: Ktorý národný park ste už navštívili? Čo vás na ňom zaujalo? Aké základy musia návštevníci chránených parkov a chránených území dodržiavať?
- Vyznačte časť textu nahraďte slovami, ktoré zastupujú. Tatranský národný park tvorí najvyššia horská skupina v karpatskom oblúku s najvyšším vrcholom – Gerlachovským štítom (2655 m n. m.). Najväčšie a najhlbšie z tatranských plies je Veľké Hincovo pleso v nadmorskej výške 1946 m, s rozlohou 20 ha a hĺbkou 53 m.

53

Obrázok tvorivo motivuje študenta a študentku.

Pracuje sa aj s nesúvislým textom.

Úlohy na diskusiu a spoločnú prácu.

OBSAH

PRÁCA S INFORMÁCIAMI

Učenie sa	4
Informácia	6
Zdroje informácií	6
Spracovanie informácií	11

JAZYK A KOMUNIKÁCIA

Jazyk a reč	14
Jazyk a jazykoveda	16
Komunikácia	17
Druhy komunikácie	18
Testy na opakovanie	23

VŠEOBECNÉ POZNATKY O SLOHU

Text a jeho tvorba	24
Slohové postupy a útvary	26
Jazykový štýl	27
Štýlotvorné činitele	28
Rozdelenie jazykových štýlov	29

HOVOROVÝ ŠTÝL

Charakteristika hovorového štýlu	32
Jazykové prostriedky hovorového štýlu	33
Klasifikácia hovorových žánrov/útvarov hovorového štýlu	34
Testy na opakovanie	41

LEXIKOLÓGIA

Slovo a jeho význam	42
Slovná zásoba	46
Obohacovanie slovnej zásoby	48
Členenie slovnej zásoby	58
Slovníky	62
Testy na opakovanie	65

ADMINISTRATÍVNY ŠTÝL

Charakteristika administratívneho štýlu	66
Jazykové prostriedky administratívneho štýlu	67
Informačný slohový postup	67
Klasifikácia administratívnych žánrov/útvarov administratívneho štýlu	69
Testy na opakovanie	80

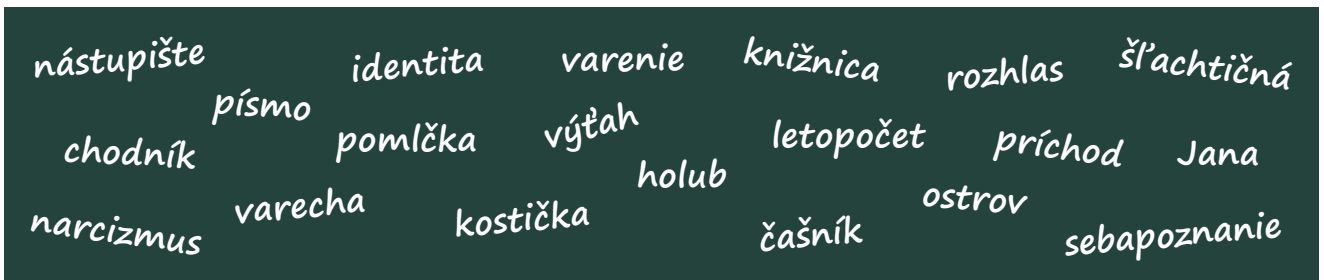
Tipy na písanie slohovej práce	81
Úlohy na prácu s textom	83
Gramatické a pravopisné cvičenia	87

Použitá literatúra	89
Kľúč	91
Vecný register	96

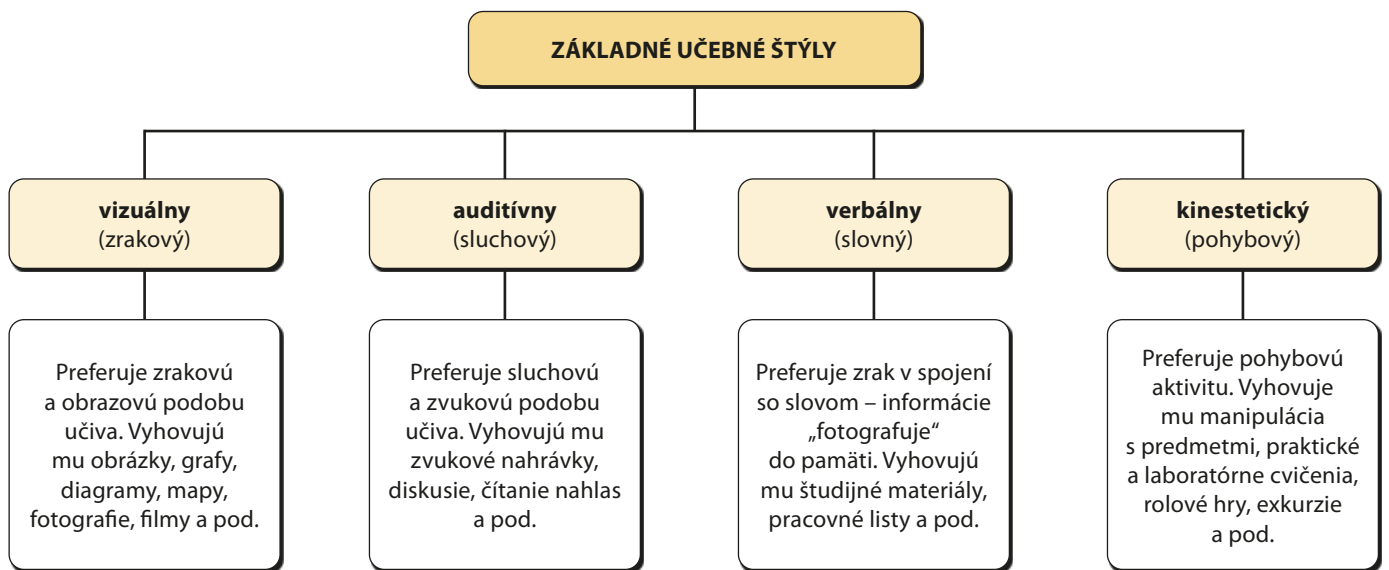
UČENIE SA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:

a) Počas jednej minúty čítajte nasledujúce slová a snažte sa ich zapamätať čo najviac. Zatvorte učebnicu a napíšte do zošita všetky slová, ktoré ste si zapamätali.

b) Zamyslite sa nad tým, ako ste sa učili na základnej škole. Aké techniky ste využívali, aby ste si informácie lepšie zapamätali? Čo vám pri učení pomáha a čo naopak nie?

Učenie sa je proces, počas ktorého si osvojujeme vedomosti, zručnosti a návyky, rozvíjame schopnosti, formujeme svoje postoje, vzťah k svetu, životu, prostrediu, k sebe samým, k iným ľuďom a pod. Môže byť:

- mimovoľné – je výsledkom interakcie s prostredím a ľuďmi okolo nás;
- cieľavedomé – je výsledkom učenia sa s učiteľom, sebazvedelávania a pod.

Kvalitu učenia ovplyvňuje vonkajšia motivácia (očakávania okolia, výsledky v škole, odmeny) a vnútorná motivácia. Vnútornú motiváciu môžeme chápať ako proces, ktorý „núti“ človeka niečo robiť pre vlastný zážitok. Súvisí s hlbokým prístupom k učeniu, je to snaha porozumieť učivu, vystihnúť jeho význam, chápať veci a javy okolo seba.

☆ **ZAÚJÍMAVOSŤ**

Maturitná skúška zo slovenského jazyka a literatúry má externú a internú časť. Externá časť pozostáva z testu, v ktorom sú úlohy z jazyka, slohu a literatúry. Test obsahuje aj otázky, ktoré sa týkajú rôznych typov textov, konkrétne umeleckých i vecných, lineárnych (súvislých) i nelineárnych (mapy, schémy, grafy alebo tabuľky), a ich zmyslu. Interná časť pozostáva z písomnej časti (slohová práca na jednu zo štyroch tém) a ústnej časti (odpoveď pred maturitnou komisiou na vyžrebovanú tému z jazyka i literatúry). Všetky požiadavky nájdete v dokumente *Cieľové požiadavky na maturitnú skúšku zo SJL*. Dokument je dostupný na stránke Štátneho pedagogického ústavu.

Ako sa učiť?

UČIVO A STRATÉGIE UČENIA

- Uvedomte si, čo sa idete učiť, koľko na to máte času, a zistite, aké sú požiadavky na test/skúšanie;
- pracujte s dôveryhodnými zdrojmi – neobmedzujte sa iba na učebnicu a zošit;
- striedajte intenzívne fázy učenia s krátkymi prestávkami – počas nich zmeňte priestor, prejdite sa po byte, krátko si zacvičte atď.;
- vytvorte si vhodný priestor na učenie (eliminujte rušivé vplyvy a stíšte mobilný telefón);
- dodržujte spánkový režim, neučte sa, keď ste vyčerpaní alebo unavení;
- využívajte rôzne stratégie učenia, napr. E-U-R.

SPRACOVANIE UČIVA

- Píšte si poznámky, urobte si osnovu, mapu mysle, vypisujte kľúčové slová, pri učení používajte prehľadné podklady;
- využívajte farebné perá, zvýrazňovače, samolepiace popisovacie lístky a pod.;
- označujte si symbolmi známe a neznáme fakty, informácie, ktoré vám ešte nie sú jasné, a pod.;
- prerozprávajte si učivo vlastnými slovami, učte sa ústne i písomne;
- používajte mnemotechnické pomôcky, akronymy, skratky, schémy, tvorte vtipné vety a príbehy pre ľahšie zapamätanie učiva.

ZAPAMÄTANIE A UPEVNENIE UČIVA

- Neobmedzujte sa iba na mechanické zapamätanie učiva, premýšľajte, hľadajte využitie informácií v praktickom živote;
- postupujte od známeho k neznámemu, od ľahšieho k ťažšiemu;
- opakujte si učivo rôznymi spôsobmi – čítajte si ho nahlas i potichu, vypisujte si problémové časti učiva, ktoré si neviete zapamätať;
- nájdite niekoho, kto vám bude klásť otázky týkajúce sa učiva, vysvetlite učivo spolužiakom a spolužiačkam alebo mladším súrodencom;
- pri väčšom tematickom celku, ktorý si osvojujete dlhšie obdobie, dbajte na pravidelné opakovanie.

Trojfázový model učenia – stratégia E-U-R

Základom tohto modelu je chápanie učenia ako postupného procesu, počas ktorého je najdôležitejšia aktivita žiaka/žiačky. Učiteľ/učiteľka už nie je nositeľom vedomostí, ktoré prezentuje, ale utvára podmienky, v ktorých žiak/žiačka samostatne alebo v skupine objavuje nové informácie, skúma ich, overuje a pod. Základom je aktivita žiaka/žiačky a nadväzovanie na tie poznatky, ktoré už má.

EVOKÁCIA

- Vybavujeme si všetky informácie, ktoré už o téme máme. Téma začína vzbudzovať náš záujem. Premýšľame, s čím nové učivo súvisí.

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

- Vlastnou aktivitou získavame nové poznatky – nové informácie spájame s už osvojenými informáciami. Nепreberáme hotové fakty, ale poznatky si utvárame.

REFLEXIA

- Upevňujeme si nové poznatky, meníme staré schémy myslenia. Nové vedomosti a zručnosti prakticky využívame.

ÚLOHY

- Doplňte ďalšie rady, tipy a triky, ktoré vám pomáhajú, keď sa učíte.
  - Povedzte, ako sa rokmi zmenil váš spôsob učenia sa. Čo ovplyvnilo, že sa dnes učíte inak ako na 1. stupni ZŠ?
- Zahrajte sa. Nieкто z vás príde dopredu a vyberie si jeden pojem z ľubovoľného predmetu (napr. *bunka*, *periodická sústava prvkov*, *Pytagorova veta* atď.). Ostatní spolužiakovi/spolužiačky kladú také otázky, na ktoré môže odpovedať iba *áno/nie*. Cieľom je uhádnuť pojem, na ktorý žiak/žiačka myslí.
- Rozdelte sa ako trieda do štyroch skupín podľa toho, ktorý zo štyroch učebných štýlov je vám najbližší. Ktorý učebný štýl vo vašom kolektíve prevláda?
- Pracujte s internetom a vyhľadajte zaujímavé webové stránky, YouTube kanály a iné informačné zdroje, ktoré vám môžu pomôcť pri učení sa rôznych predmetov. Dbajte na dôveryhodnosť a pútavosť zdrojov.

INFORMÁCIA

 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 2:

- a) Napíšte celou vetou hlavnú myšlienku ukážky 1.
- b) Vyhľadajte v ukážke vetu, ktorá môže byť vyjadrením hlavnej myšlienky, a porovnajte ju s vami vytvorenou hlavnou myšlienkou.

Ukážka 1

Mám kamaráta, ktorý často spomína na to, ako jeho mama pravidelne každú sobotu štrikovala svetre pre neho a jeho dvoch mladších súrodencov. Sedela v kuchyni, na stene ticho tikali hodiny a v peci pomaly horel oheň. A on ako malý chlapec pri nej vždy sedel a hral sa. „Dodnes sa mi vybavuje ten príjemný pocit, že som sa mohol kedykoľvek pozrieť smerom k stolu, ona tam vždy bola – pokojne sedela, trpezlivo plietla a občas sa na mňa usmiala. Keď sa povie sobota, predstavím si našu kuchyňu, podvečer a mamu, ktorá pletie,“ spomína dodnes.

M. Herman: Najdajte si svého marťana/upravené

Informácia je správa, ktorú slovami, obrazmi alebo zvukmi sprostredkujeme druhej osobe, viacerým osobám alebo verejnosti. Prenáša sa od autora alebo hovoriaceho k príjemcovi. Pri porozumení obsahu textu je dôležité rozlíšiť hlavné a vedľajšie informácie.

Vedľajšie informácie nie sú v danej situácii podstatné a vieme sa bez nich zaobísť. Najdôležitejším obsahom je **hlavná myšlienka** ako výsledok myšlienkového sledu. Schopnosť rozlíšiť hlavné a vedľajšie informácie získavame skúsenosťou (čítaním, komunikáciou).

Názov, nadpis, titulok je nositeľom obsahových častí celého textu. Spája čitateľa s vlastným textom. Názov má významné miesto v texte, informuje o ňom, uvádza do textu, priťahuje čitateľa, hoci je väčšinou od textu oddelený.

 ZAUJÍMAVOŠŤ

Vedci sa zhodujú, že evolučná teória je fakt, homeopatia nefunguje, očkovanie nespôsobuje autizmus, ľudské aktivity prispievajú ku globálnemu otepľovaniu alebo že Zem nie je plochá. Napriek tomu sú ľudia, ktorí zhodu vedcov ignorujú a myslia si opak. Prečo? Na vine môže byť naša ochota viacej počúvať príbehy ako suché fakty, ale aj to, že nás stále vedie intuícia. Vyberáme si informácie, ktoré nám vyhovujú, a tie, ktoré narúšajú našu predstavu, radšej ignorujeme. Zárukou dokonca nie je ani vysoké IQ, lebo inteligentní ľudia majú okrem schopnosti porozumieť aj schopnosť uveriť sebe a presvedčiť ľudí okolo.

N Magazin – kritické myslenie,
1/2017

 ÚLOHY

1. Prerozprávajte obsah ukážky 1.
2. Podľa obsahu vytvorte nadpis ukážky.
3. Určte vedľajšie informácie v texte.
4. Spomeňte si na nezabudnuteľný zážitok so svojou mamou a sformulujte jeho hlavnú myšlienku.
5. Pracujte s rôznymi informačnými zdrojmi a vyhľadajte aspoň troch autorov, ktorí vo svojej tvorbe spracovali motív matky. O zisteniach krátko informujte spolužiakov a spolužiačky.
6. Pracujte vo dvojiciach. Vyberte si iný text z učebnice ľubovoľného predmetu. Prečítajte si ho a sformulujte hlavnú myšlienku, vymedzte hlavné a vedľajšie informácie.

ZDROJE INFORMÁCIÍ

 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 3:

- a) Prečítajte si ukážku 2 a posúďte jej dôveryhodnosť. Dokážte konkrétnymi príkladmi, prečo je podľa vás text ne/dôveryhodný.
- b) Vyhľadajte v texte pravopisné a gramatické chyby.
- c) Pracujte s internetom a vyhľadajte odborné stanovisko Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV k textu, ktorý ste čítali. Prečítajte si toto stanovisko a povedzte, čo ste zistili.

Ukážka 2**Slovenčina ako najťažší jazyk na svete ***

27. septembra sa v Paríži konalo konzorcium jazykovedcov s celého sveta. Po ôsmich rokoch bádania, skúmania a študovania vydali rubriku desiatich najťažších a najľahších jazykov na tejto planéte. Do úvahy sa bral vývoj jazyka, úprava pravopisu, štýl písma, znaky, reč, história jazyka a gramatika jazyka. Ústav jazykovedcov ktorý sídli v Berlíne začal so skúmaním jazykov ktorými sa hovorí po celom svete, nielen tými najrozšírenejšími ale všetkými jazykmi. Na svete je okolo 7832 jazykov. Každý týždeň zaniknú dva jazyky a vytvoria sa ďalšie dva až tri nové.

Najťažším jazykom akým sa hovorí na tejto planéte je Slovenčina. A to pre jej gramatickú štruktúru a „mobilitu slov a slovných spojení“ ako jediný jazyk sveta má slovenčina 7 pádov (Nominatív, Genitív, Datív, Akuzatív, Lokál, Inštrumentál a Vokatív), ďalej vybrané slová, a hlavne mäkké a tvrdé i/y, skloňovanie prídavných mien a sloviess, v podstate sa v slovenskom jazyku skloňujú takmer všetky slová.

Ako jeden z piatich jazykov máme tri rody: Mužský, ženský a stredný. A ako jediný jazyk sveta má vzory prídavných mien, dvojhĺsky a spodobovanie, toto nenájdete už v žiadnom inom jazyku na tejto planéte. Toto je len tak na okraj čo sa týka gramatiky slovenského jazyka. Jej gramatika je tak komplikovaná, že akémukoľvek cudzincovi by podľa prepočtov trvalo až 12 rokov kým by sa naučil kompletnú gramatiku a to nehovorím a variabilite slov, viet a slovných spojení vo vetách. Kompletnú gramatiku slovenského jazyka nevie ani jeden jediný človek, preto ju študujú a pripravujú tými vedcov a jazykovedcov, pretože je tak obsiahla a povedal by som, že v niektorých prípadoch až extrémne náročná nato, aby ju bol schopný poňať jeden človek. Slovenský jazyk má presne 465 gramatických výnimiek aj to dokazuje jeho komplikovanosť. Pravidlá slovenského pravopisu prichádzajú len veľmi málo s nejakými úpravami alebo novými pravidlami gramatiky, ale cez to všetko ide o jazyk, ktorý nemá vo svete obdobu, čo sa týka náročnosti na učenie, písanie, počúvanie, hovorenie a čítanie.

S pozdravom

prof. Doc. Vladimír Trnka

Orgán Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, Jazykového odboru Matice slovenskej a Ústrednej jazykovej rady MK SR

blog.sme.sk/upravené

* Text blogu je zámerne v pôvodnej podobe s pravopisnými, gramatickými a štylistickými chybami.

Ľudia získavajú informácie z rôznych **informačných zdrojov**. V súčasnosti už nie je problém nedostatok informácií, ale ich kvalita a dôveryhodnosť. Preto je dôležité, aby sme pri vyhľadávaní a spracovávaní informácií kládli dôraz na autorstvo textu, dôveryhodnosť zdroja, ale aj na relevantnosť a pôvod, odkiaľ informácia pochádza (vyjadrenie inštitúcií, vedcov a pod.).

Zdroje informácií

- **Marginálie** – krátke poznámky na okraji kníh.
- **Kľúčové slová** – pojmové slová alebo slovné spojenia, ktoré sú v texte (z hľadiska obsahu) dominantné, sumarizujú konkrétnu tému, najlepšie ju vystihujú. Tieto slová „otvárajú dvere k textu“.
- **Obsah** – zoznam kapitol/tém spojený s uvedením strán.
- **Register** – abecedne alebo inak usporiadaná postupnosť hesiel, ktorá umožní čitateľovi rýchlo nájsť istú informáciu. Register môže byť menný, vecný a pod.
- **Bibliografia** (použitá literatúra/zoznam bibliografických odkazov) – súpis záznamov o dokumentoch, ktoré boli v práci použité (spravidla sa uvádzajú v abecednom poradí). Štandardizovaný popis citovaného dokumentu sa označuje termínom bibliografický odkaz.
- **Tiráž** – vydavateľské údaje na začiatku alebo aj na konci knihy alebo časopisu.
- **Resumé** – krátka rekapitulácia, stručné zhrnutie výsledkov práce. Často sa uvádza v cudzom jazyku. Ak sa pred samotným textom nachádza anotácia a kľúčové slová, resumé nie je potrebné.
- **Abstrakt** – konkrétna a výstižná charakteristika obsahu článku alebo dokumentu. Uvádza sa aj v cudzom jazyku. Súčasťou abstraktu bývajú kľúčové slová.
- **Anotácia** – na rozdiel od abstraktu je to stručná, nasýtená informácia o problematike, ktorú autor spracúva. Zdôrazňuje v nej základné myšlienky, na ktoré sa vo svojom texte sústreďuje.

ÚLOHY

1. Napíšte anotáciu knihy, ktorú ste naposledy čítali alebo ktorá vás nejakým spôsobom zaujala, a odporúčali by ste ju spolužiakom a spolužiačkam.
2. Vyhľadajte, kde sa v tejto učebnici nachádzajú obsah, register a zoznam bibliografických odkazov. Aké informácie obsahujú?
3. Sumarizujte, čo je dôležité pri práci so zdrojmi. Ako môžeme zistiť, ktoré informácie sú dôveryhodné a ktoré, naopak, nie? Aké signály nám „vysiela“ samotný nedôveryhodný text?
4. Vysvetlite, prečo nie sú kvalitným zdrojom informácií rôzne študentské stránky a portály s vypracovanými referátmi. Aká je vaša skúsenosť s nimi? Čerpali ste z nich niekedy informácie do školy alebo pre vlastnú potrebu?
5. Vyjadrite vlastný názor na to, či si podľa vás ľudia dostatočne overujú informácie, ktoré získavajú. Ktorým zdrojom informácií najviac dôverujete vy? Akí ľudia sú náchylní uveriť konšpiráciám a manipulatívnym správam?

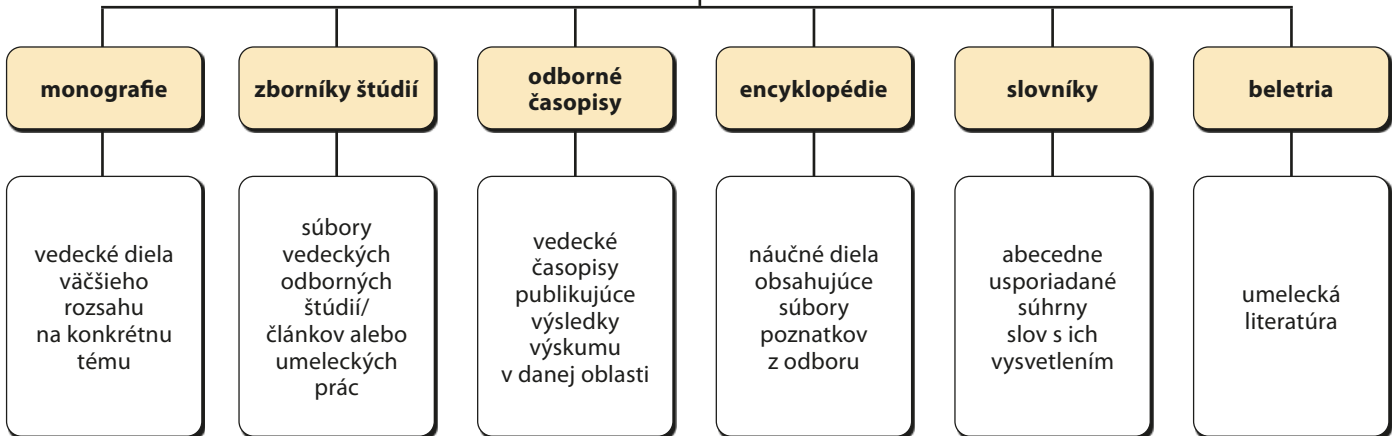

Knihy a iné publikácie, ktoré môžu byť zdrojom informácií, sa nachádzajú v knižniciach. **Knižnica** je kultúrna inštitúcia, ktorá slúži na požičiavanie kníh registrovaným čitateľom a čitateľkám, ale zároveň je aj organizátorom výstav, besied, prednášok a pod. Existujú rôzne **typy knižníc**, napr. národné, verejné, univerzitné (akademické), školské knižnice a iné.

Knihy v knižnici majú svoju **signatúru** – označenie, ktoré vypovedá o umiestnení, dostupnosti knihy a pod. V súčasnosti majú knihy aj **ISBN** – medzinárodné štandardné číslo knihy (z angl. *International Standard Book Number*). Obdobou ISBN je medzinárodné štandardné číslo seriálových publikácií, ktoré sa označuje ako **ISSN** (z angl. *International Standard Serial Number*). Prídeľuje sa časopisom, magazínom, ročenkám, elektronickým časopisom, novinám a pod.

Vyhľadávanie kníh v knižnici nám uľahčujú **online katalógy**. V nich vieme vyhľadávať publikácie podľa kľúčových slov, autora, jazyka knihy, roku vydania a pod.

PUBLIKÁCIE, KTORÉ SA NACHÁDZAJÚ V KNIŽNICIACH

Čo je to rešerš a ako ju vytvoriť?

Pri písaní odborných prác si nevystačíme len s informáciami z internetu, ale je dobré mať prehľad aj o knihách či odborných časopisoch, ktoré sa danej téme venujú. Takýto súpis údajov o vybranej téme, ktorý vznikol z databáz a online katalógov knižníc, sa nazýva **rešerš** (z franc. *recherche* – hľadať alebo skúmať). Ide o zoznam literatúry, ktorú potrebujeme na vypracovanie referátu do školy, príp. ktorú potrebujú študenti a študentky vysokých škôl na vypracovanie rôznych druhov prác.

1. Navštívte online katalóg Slovenskej národnej knižnice, príp. inej knižnice.
2. Do vyhľadávacieho poľa zadajte heslo/kľúčové slovo súvisiace s témou referátu, napr. *1. svetová vojna*.
3. Prezrite si všetky dokumenty, ktoré katalóg vyhľadal, a pri knihe, ktorú považujete za vhodnú, kliknite na „pridať do rešerše“.
4. Keď budete mať dostatok kníh, kliknite na „rešerš“ a následne označte knihy, ktoré chcete vložiť do rešerše. Môžete kliknúť aj na „označiť celú stranu“.
5. Rešerš si viete poslať na email alebo uložiť.
6. Hotovo. Vznikol vám súpis všetkých relevantných zdrojov, ktorý vám pomôže pri písaní práce/referátu.

ÚLOHY

6. Ak má vaša škola školskú knižnicu, zistite o nej nasledujúce informácie: Aké sú podmienky vypožičania kníh (poplatky, lehota na vrátenie, maximálny počet naraz vypožičaných titulov atď.)? Ako sú knihy v knižnici usporiadané a koľko kníh sa v nej nachádza? Aký je výpožičný čas knižnice a kto je za ňu zodpovedný?
7. Navrhňte na základe informácií, ktoré máte, ako by mohla vaša školská knižnica zlepšiť svoje služby. Aké publikácie vám v nej chýbajú? Aké podujatia by sa v knižnici mohli konať? Ako si predstavujete vybudovanie moderného čitateľského kútika? Ako by ste v škole zorganizovali burzu kníh alebo iné podujatie?
8. Porozprávajte o tom, aké knihy máte vo svojej domácej knižnici. Zvyknete si knihy skôr kupovať alebo požičiavať? Čítate radšej fyzické knihy alebo e-knihy, príp. audioknihy? Poteší vás kniha ako darček?
9. Pracujte s internetom a zistite, aké podujatia sa budú v najbližšom období konať v Slovenskej národnej knižnici a knižnici vo vašom meste.

Ako uvádzať zdroje?

Uvádzať zdroje svojich informácií je v súčasnosti nevyhnutné. Na internete nájdeme množstvo textov, ktoré sú manipulatívne, príp. pochádzajú z dezinformačných stránok a ich vierohodnosť je nízka. Neuvádzajú zdroje svojich informácií, neodvolávajú sa na authority v danej vedeckej oblasti, príp. prinášajú príliš všeobecné vyjadrenia alebo odkazujú na ďalšie nedôveryhodné zdroje.

Citovanie relevantných zdrojov je znakom toho, že autor sa v téme orientuje, dáva tým najavo, že to, čo tvrdí, je dokázané, poskytuje argumenty, nachádza medzi javmi súvislosti, porovnáva ich, analyzuje a pod.

Zoznam všetkých dokumentov, ktoré sme v referáte/prezentácii/odbornej práci použili, sa nachádza v **zozname bibliografických odkazov**. Spôsob zápisu bibliografických odkazov jednotlivých zdrojov sa líši podľa toho, o aký odborný zdroj ide.

monografia/kniha

PRIEZVISKO, Meno: *Názov knihy*. Miesto vydania: Vydavateľstvo, rok. ISBN.

Príklad:

DRÁBIK, Jakub: *Fašizmus*. Bratislava: Premedia, 2019. ISBN 978-80-8159-781-7.

príspevok v odbornom časopise, zborníku, novinách

PRIEZVISKO, Meno: *Názov príspevku/článku*. In: *Názov časopisu/zborníka*, rok, ročník, číslo, rozsah strán. ISSN.

Príklad:

PÁLENÍKOVÁ, Judita: Skloňovanie slova burger. In: *Kultúra slova*, 2021, roč. 55, č. 3, s. 178 – 181. ISSN 0023-5202.

elektronická kniha

PRIEZVISKO, Meno. *Názov knihy* [online]. Názov vydavateľa, rok vydania [dátum citovania]. Dostupné na: link na dielo.

Príklad:

JESENSKÝ, Ján. *Malomestské rozprávky* [online]. Zlatý fond denníka SME, 2008 [cit. 2021-07-11]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/70/Jesensky_Malomestske-rozpravky/1.

príspevok na internete

PRIEZVISKO, Meno. Názov článku. In: *Názov webového portálu* [online]. Názov vydavateľa, rok publikovania [dátum citovania]. Dostupné na: link na príspevok.

Príklad:

KOMPAŇÍKOVÁ, Monika. Deti sa nám prepadávajú do letargie. In: *Denník N* [online]. N Press, s. r. o., 2020 [cit. 2021-07-11]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/2166891/deti-sa-nam-prepadavaju-do-letargie/>.

ÚLOHY

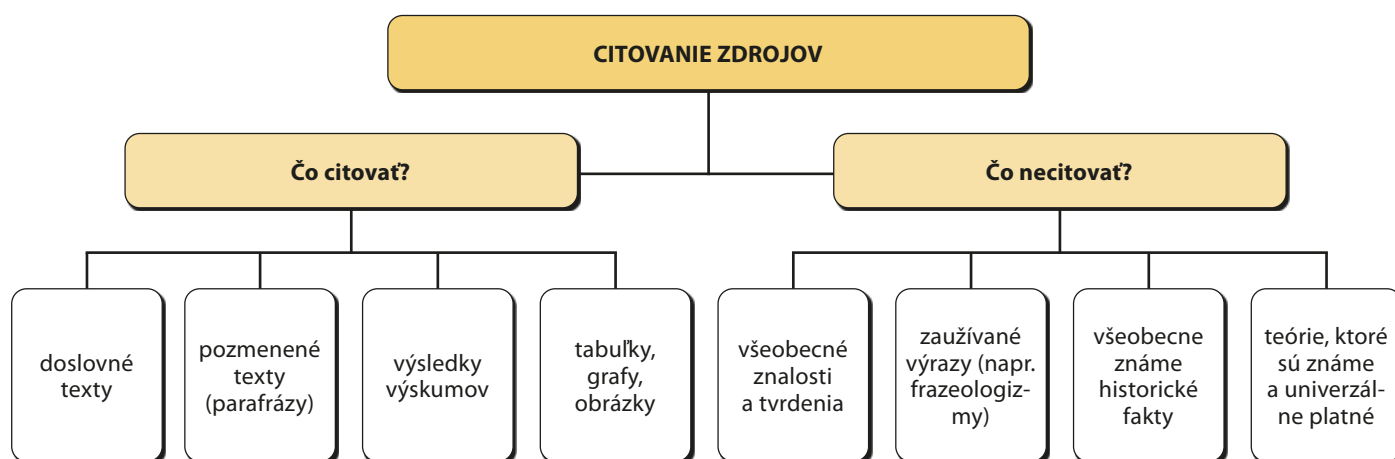
10. Vytvorte bibliografický odkaz jednej monografie (knihy), jedného príspevku z časopisu a jedného príspevku z internetu.
11. Pracujte s internetom. Zistite, čo je to Centrálny register záverečných prác (CRZP). Vyhľadajte v ňom ľubovoľnú záverečnú prácu, nájdite v nej zoznam bibliografických odkazov a overte správnosť uvádzania zdrojov. Čo ste zistili?
12. Vyhľadajte na internete minimálne 5 rôznych názvov vedeckých odborných časopisov z rôznych oblastí. Zistite, kto je vydavateľom týchto časopisov a na akú oblasť sa časopisy zameriavajú.

UPOZORNENIE

Samozrejme, existujú aj iné spôsoby uvádzania zdrojov v zozname bibliografických odkazov. Jednotlivé vysoké školy a vedecké inštitúcie majú vypracované smernice, ktoré upravujú písanie seminárnych a záverečných prác, preto je dôležité, aby sa študenti a študentky vždy riadili konkrétnymi požiadavkami danej školy. Veľmi vhodnou publikáciou, v ktorej nájdete všetky náležitosti písania odborných textov a ktorá pre vás môže byť prínosná pri písaní stredoškolských, ale aj vysokoškolských prác, je *Akademická príručka* (D. Meško – D. Katuščák – J. Finďra a kolektív).

Prečo je uvádzanie zdrojov dôležité?

Každé jedinečné dielo, ktoré vzniklo ako výsledok tvorivej duševnej činnosti autora, má právo byť citované. Podrobnosti upravuje Autorský zákon.

Jedným z najväznejších priestupkov vo vysokoškolskom a vedeckom prostredí je **plagiátorstvo**. Ide o neoprávnené (hoci aj čiastočné) prevzatie textu, obrázka, výsledkov výskumu a pod. bez odkazu na zdroj. Vznikne **plagiát** – cudzie dielo (alebo časť diela), ktoré prezentujeme ako svoje vlastné. Takéto konanie je nielen protiprávne, ale aj nemorálne, a nie je v súlade s princípmi akademickej etiky.

ÚLOHY

13. Pripravte si referát o tom, ako sa vyhnúť plagiátorstvu s praktickými radami a tipmi pri písaní prác. Nezabudnite uvádzať zdroje, z ktorých ste čerpali.
14. Diskutujte o tom, do akej miery sú voľne prístupné encyklopédie (napr. Wikipédia) dôveryhodným zdrojom. Uvádzajte argumenty pre aj proti.

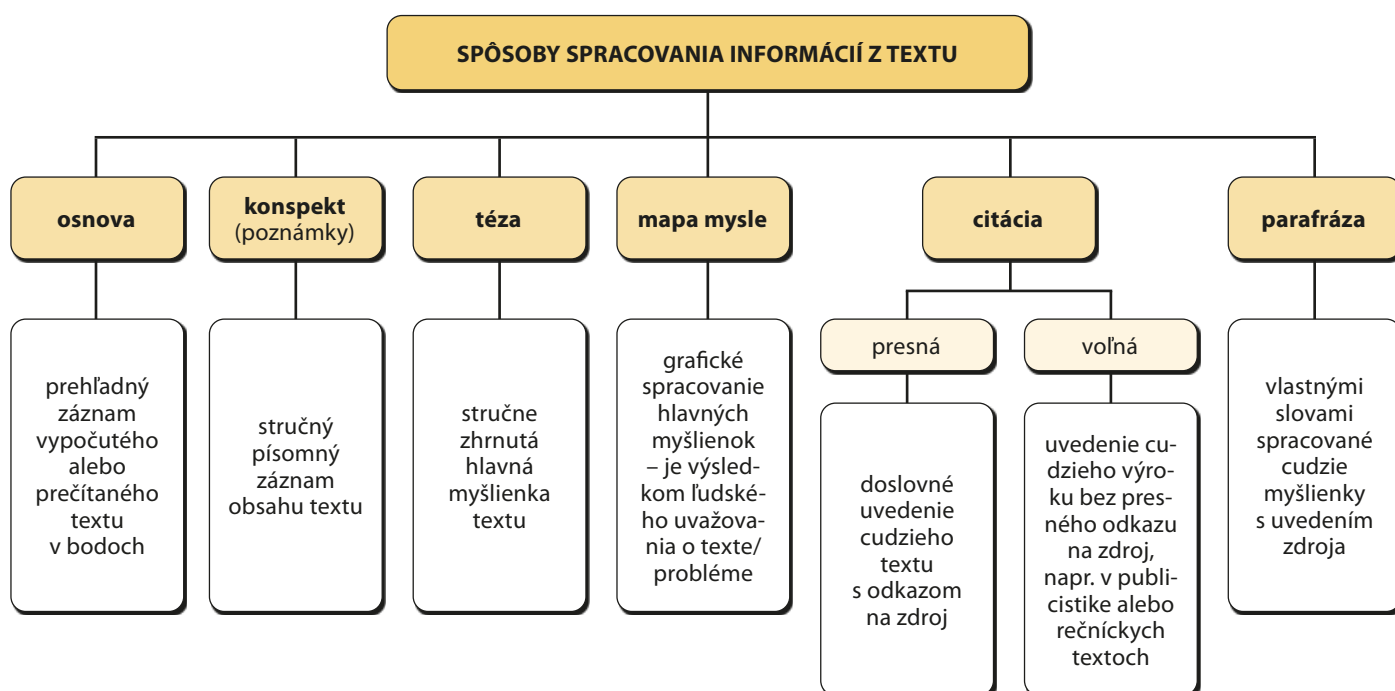
SPRACOVANIE INFORMÁCIÍ

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 4:

Pracujte v skupinách. Vyberte si minimálne 5 – 6 učebníc, ktoré v škole používate na rôznych predmetoch. Prelistujte si ich a zhodnoťte spôsoby spracovania informácií. Zamerajte sa na obsah, ale i grafickú podobu prezentovania faktov (schémy, grafy, prehľady, zhrnutia, tabuľky, rozsah výkladového textu, prílohy učebnice, množstvo cvičení, farebnosť, typ písma atď.). Porovnajte vybrané učebnice medzi sebou (uvádzajte pozitíva i negatíva) a navrhňte zlepšenia.

Pri práci s textom je veľmi dôležité, aby sme informácie vedeli zosumarizovať v zrozumiteľnej a jasnej podobe. Efektivitu nášho učenia ovplyvňuje aj kvalita spracovaných poznámok, ktoré môžu mať rôzny formát.

Ukážka 3

text práce – citujúci text

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. Na území Slovenska sa s prvou tlačiarňou stretávame už koncom 15. storočia, hoci okolnosti jej pôsobenia sú ešte aj dnes predmetom mnohých otázok. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len **citát** efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“ (Breza 1997, s. 9).

Valach (1987) označuje tieto tlačiarne za malé prenosné a dosť primitívne a zdôrazňuje, že ich tlačiari využívali na tlač kníh **výlučne náboženského charakteru.** **parafráza**

Z analýzy chronológie produkcie týchto tlačiarní je evidentné, že mali iba krátkodobé trvanie a ich činnosť bola ukončená relatívne rýchlo vzhľadom na časté sťahovanie a prenasledovanie. **citácia**

Zoznam bibliografických odkazov

BREZA, Vojtech, 1997. *Tlačiarne na Slovensku: 1477 – 1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava. ISBN 80-85170-25-6.

VALACH, Július, 1987. *Staré tlačiarne a tlačiari na Slovensku*. Martin: Matica slovenská. Teória a výskum, Monografie.

bibliografický odkaz

L. Lichnerová, 2016, s. 11.

Ukážka 4

TEXT

Impresionizmus (1860 – 1900) – z francúzskeho slova *impression* = dojem. Tento umelecký smer vznikol vo Francúzsku koncom 19. storočia a bol prejavom skrytého nepokoja v najrozličnejších krajinách. Postupom času sa stal celosvetovým maliarskym smerom a okrem Európy ovplyvnil i tak vzdialené kontinenty, ako sú Amerika, Austrália či Japonsko. Tieto krajiny prevzali vo veľkej miere z francúzskeho impresionizmu techniku maľby, námety, farebnosť, a zároveň ich spojili so svojimi maliarskymi tradíciami a kultúrou.

Znakmi impresionizmu sú bezprostrednosť, spontánnosť a zachytenie neopakovateľného okamihu. Impresionizmus nerešpektuje veľa pravidiel výtvarného umenia, ktoré boli platné v dobe jeho vzniku. Nadväzuje na realizmus, s ktorým má veľa spoločných prvkov. Impresionizmus vznikol ako reakcia na kresbu v ateliéroch, ktorú impresionisti opúšťajú. Častým motívom je prírodná scenéria a útržky z veľkomestského života. Impresionisti odmietajú hľadať ideálnu krásu, ale, naopak, chcú zachytiť prirodzenú krásu. Maľujú nádherné parížske bulváre, novozriadené zábavné podniky, moderné oceľové konštrukcie nádražných hál, spoločné výlety rodín či priateľov do prírody, pikniky.

Maliari nemaľujú realitu, ktorá je pred nimi, ale iba dojem, ktorý z tejto reality majú. Vo svojich dielach sa pokúšajú zachytiť okamžitú atmosféru danej chvíle v závislosti od osvetlenia. Pri pozorovaní motívu sa pokúšajú sústrediť iba na farby, charakter tvarov a ich rozmiestnenie. Dôraz kladú na zmyslové vnemy, nálady, hru svetla a tieňov, mozaiku farieb, neurčité kontúry, neopakovateľné chvíle a prejavy duševného rozpoloženia. Zistili, že svetlom sa mení vzhľad vecí, že aj svetlo má svoje vlastné farebné hodnoty, že slnečné svetlo môže veciam ich farbu a tvar brať, takže sa pevné kontúry strácajú. Tieto javy najodnanejšie študoval a venoval sa im Claude Monet.

Medzi impresionistov zaraďujeme viacerých významných autorov, ktorých tvorba sa v značnej miere líši. Najznámejší umelci sú: Édouard Manet, Eugène Boudin, Edgar Degas, Claude Oscar Monet, Camille Jacob Pissarro, Pierre Auguste Renoir, Alfred Sisley, Paul Cézanne, Paul Gauguin.

V roku 1863 vstupujú na verejnosť impresionisti. Manet vystavuje svoj obraz *Raňajky v tráve*, v ktorom komponuje nádherné akty žien ako protiklad k postavám mužov, oblečených v civilných odevoch. Impresionisti študujú predovšetkým dve veci, atmosféru a charakter moderného života, ktorý sledujú bezprostredne bez štylizácie. Štúdium spoločnosti prináša do diel maliarov záujem o figúru, hlavne opäť o figúru ženy. Motív exotickéj krásy prináša do impresionizmu Paul Gauguin. Jeho podivne strnulé bohyne, tahitské dievčatá hnedej pleti, plných pier, melancholicky upretých očí, maľované v sýtych farbách, sú ohlasom akejsi čudnej, barbarskej poézie.

TÉZA: Impresionizmus bol umelecký smer 19. storočia, v ktorom maliari zachytili dojem z reality, nie samotnú realitu.

OSNOVA

1. Vznik impresionizmu

KONSPEKT

Vznik impresionizmu

- 19. storočie
- rozšíril sa do celého sveta
- znaky: bezprostrednosť, spontánnosť, zachytenie okamihu
- nadväzuje na realizmus
- objekty maliarov: parížske bulváre, zábavné podniky, ľudia v prírode atď.

2. Impresionistické diela

Impresionistické diela

- zachytávajú dojem z reality, nie realitu samotnú
- dôraz na farby, tvary, zmyslové vnemy (najmä svetlo)

3. Impresionisti

Impresionisti

- ich tvorba sa líši
- najznámejší: Claude Oscar Monet, Édouard Manet, Paul Gauguin a ďalší

4. Zobrazenie ženy v impresionizme

Zobrazenie ženy v impresionizme

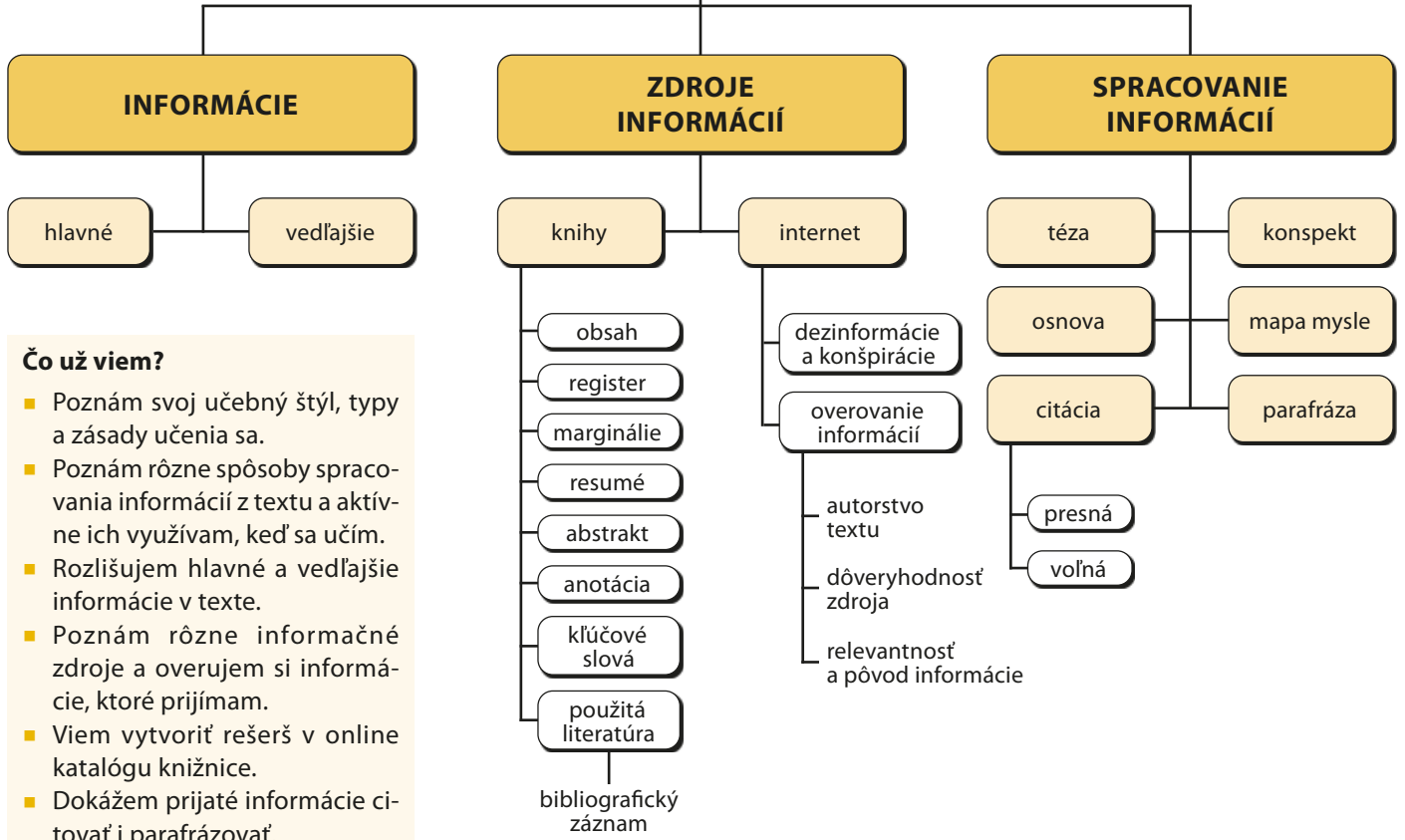
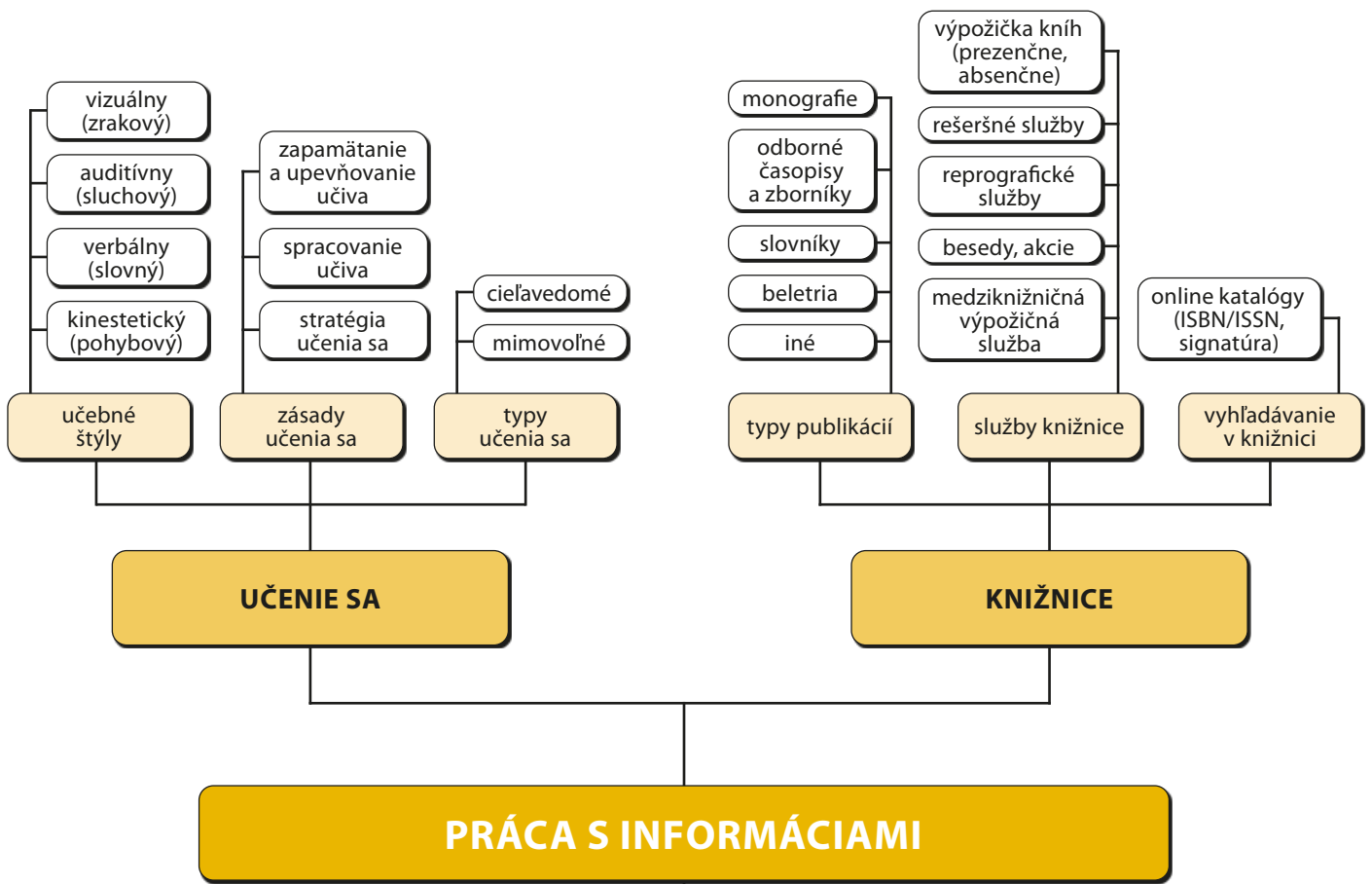
- *Raňajky v tráve* – kompozícia aktov žien ako protikladu k oblečeným mužom
- opätovný návrat k záujmu o figúru ženy
- motív exotickéj krásy

 ÚLOHY

1. Vytvorte k textu *Impresionizmus* mapu mysle.
2. Vyjadrite svoj názor (hodnotenie) na priložené spracovanie informácií. Zmenili by ste niečo (príp. doplnili, vynechali) na uvedenej téze, osnove, konspekte?
3. Vyberte si ľubovoľný článok z časopisu *Kultúra slova* (je dostupný online). Vyberte z neho jeden citát a vytvorte naň parafrázu s uvedením zdroja a bibliografického odkazu.
4. Pracujte vo dvojiciach. Spracujte mapu mysle na tému *Slovné druhy v slovenčine*. Vytvorené mapy mysle si v triede porovnajte.
5. Zistíte pomocou slovníka, či slová *koncept* a *konspekt* označujú to isté.

vytvarnavychova.sk/skrátené

- Čo už viem?**
- Poznám svoj učebný štýl, typy a zásady učenia sa.
  - Poznám rôzne spôsoby spracovania informácií z textu a aktívne ich využívam, keď sa učím.
  - Rozlišujem hlavné a vedľajšie informácie v texte.
  - Poznám rôzne informačné zdroje a overujem si informácie, ktoré prijímam.
  - Viem vytvoriť rešerš v online katalógu knižnice.
  - Dokážem prijaté informácie citovať i parafrázovať.
  - Viem vytvoriť bibliografický záznam z rôznych informačných zdrojov.

JAZYK A REČ

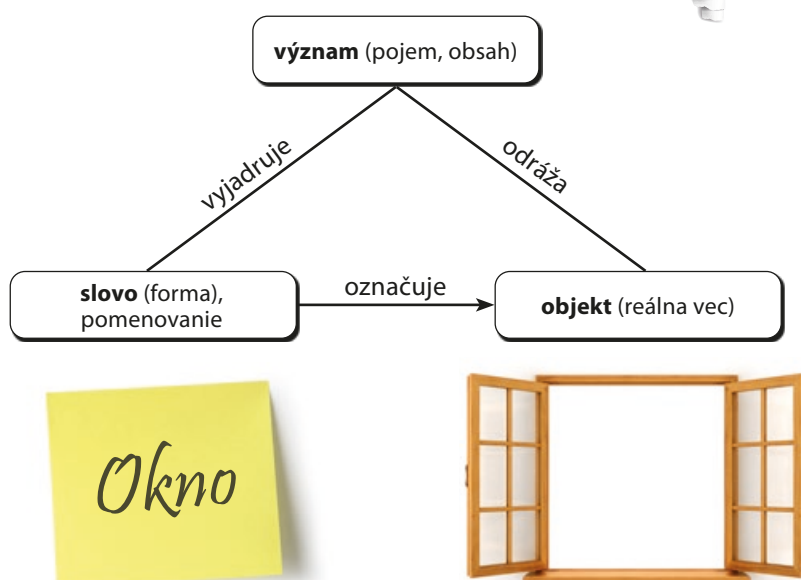
AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:

- Akými spôsobmi podľa vás prebieha odovzdávanie informácií medzi zvieratami? Ako zvieratá odovzdávajú informácie človeku?
- Mnohí z nás majú alebo v minulosti mali domáceho miláčika. Porozprávajte o tom, ako s ním komunikujete. Ako vám dá váš domáci miláčik najavo, že je hladný, že chce ísť von, že ho niečo bolí? A naopak, vie vytušiť, že sa necítite dobre, ste smutný/smutná?

Prostredníctvom jazyka spolu komunikujú, čiže si vymieňajú informácie, výhradne ľudia. Jazyk je systém znakov a pravidiel, ako tieto znaky používať. **Jazykový znak** predstavuje obsah, t. j. to, čo chceme povedať, a zároveň formu (podobu slova). Má schopnosť zastupovať konkrétne objekty. Vzťah medzi reálnym objektom, obsahom a formou slova vyjadruje a graficky znázorňuje **sémantický trojuholník**.

OTVOR V STENE, KTORÝM PRENIKÁ SVETLO

Reálny objekt odráža význam (otvor v stene, ktorým preniká svetlo), ktorý vyjadríme slovom (okno).

☆ ZAUJÍMAVOSŤ

Najpoužívanejšie rodné jazyky

- čínština 921 miliónov
- španielčina 471 miliónov
- angličtina 370 miliónov

Štáty, v ktorých sa komunikuje najväčším počtom jazykov

- Papua Nová Guinea 840
- Indonézia 711
- Nigéria 517

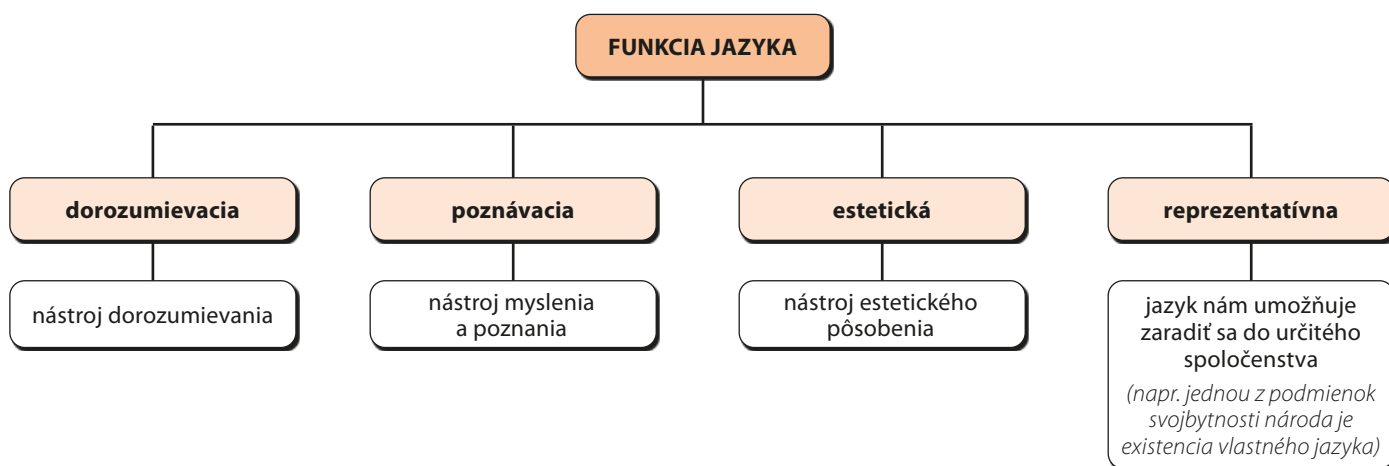

⚠ UPOZORNENIE

Označenie „reč“ sa v niektorých spojeniach používa aj vo význame „jazyk“ (reč Slovákov, jazyk Slovákov, materinská reč – materinský jazyk, krásny jazyk umeleckého diela a pod.).

Kým **jazyk** je abstraktný systém výrazových (vyjadrovacích) prostriedkov a pravidiel na ich používanie, **reč** (hovorenie) je realizáciou týchto jazykových prostriedkov. Pochopiť pojmy *jazyk* a *reč* nám pomôže proces učenia sa cudzieho jazyka: spolu s výslovnosťou si na začiatku osvojujeme gramatické a jazykové pravidlá, na základe ktorých spájame slová a tvoríme vety (učíme sa jazyk), následne tieto jazykové pravidlá uplatňujeme počas komunikačnej udalosti, napr. pri rozhovore (čiže v reči).

Ukážka 1

Veľké mačkovité šelmy

Do tejto skupiny môžeme zaradiť leopardy, jaguáre, tigre a levy. Tieto zvieratá sa najčastejšie dorozumievajú revom, ktorý je počuť v dosahu niekoľkých kilometrov. Šelmy dávajú týmto spôsobom o sebe vedieť svojim potenciálnym partnerom na párenie, ale tiež si takto označujú svoje teritórium.

Slony

Slonia reč je veľmi pestrá. Od kňučania s nízkou frekvenciou po vysokú frekvenciu trúbenia, revu, dunenia a fučania. Zvuky s takou nízkou frekvenciou, ktorú ľudské ucho nezachytí, sú slony schopné počuť aj v okruhu niekoľkých kilometrov od zdroja. Obrovské tvory vydávajú zvuky hlavne vtedy, keď prejavujú svoje emócie. Najčastejšie prežívajú radosť, šťastie, lásku, smútok, súcit, úctu a priateľstvo.

Vtáky

Vtáky, obzvlášť samce, veľmi rady spievajú. Ranným spevom na jar označujú svoje teritóriá a lákajú partnerov na párenie. Spev je však energeticky náročný. Ten samec, ktorý spieva najvytrvalejšie, je najatraktívnejší pre samice.

Včely

Zaujímavosťou je, že malé výrobkyne medu sa dorozumievajú tancom. Včela medonosná tancom informuje ostatné včely v úli o lokalite, druhu a kvalite nájdenej potravy. Tancom v tvare osmičky dokáže nielen nasmerovať ostatné včely k zdroju potravy, ale aj naznačiť vzdialenosť, ktorú musia preletieť.

Delfíny

Spomedzi morských cicavcov nesmieme zabudnúť na delfíny. Šírenie ultrazvukových vln im veľmi pomáha, keďže majú zhoršené videnie pod vodou. Vďaka ultrazvuku vedia identifikovať aj smer cesty či tvar a veľkosť predmetov v okolí.

cojee.sk/upravené

Kruhový tanec navádza ostatné včely k nájdeniu blízkeho zdroja potravy.

Otáčavý tanec udáva smer a vzdialenosť zdroja potravy, ktorý sa nachádza ďalej od úľa.

ÚLOHY

1. Prečítajte si text o tom, ako sa zvieratá medzi sebou dorozumievajú. Podľa predlohy vytvorte v zošite tabuľku a doplňte ju.

Zviera	Forma komunikácie	Informácia
mačkovité šelmy	rev	párenie, označenie teritória
slon		
vtáky		
včely		
delfíny		

2. Medzi človekom a zvieratom môže vzniknúť veľmi silné puto. Uvažujte o tom, aké iné podoby má láska. Akými spôsobmi môžeme vyjadriť, že máme niekoho radi? Ako sa správa zaľúbený človek? Ako komunikuje, aké symboly (emotikony) v písomnej komunikácii používa?

3. Doplňte do textu jednu zo štyroch funkcií jazyka.

Na vyjadrenie citov, pocitov, príp. emócií sa uplatňuje ----- funkcia jazyka. Pri vyjadrení názorov a skúseností jazykovými prostriedkami využívame ----- funkciu jazyka. Pri komunikácii obohacujeme svoje poznanie o nové skutočnosti, pričom sa uplatňuje ----- funkcia jazyka.

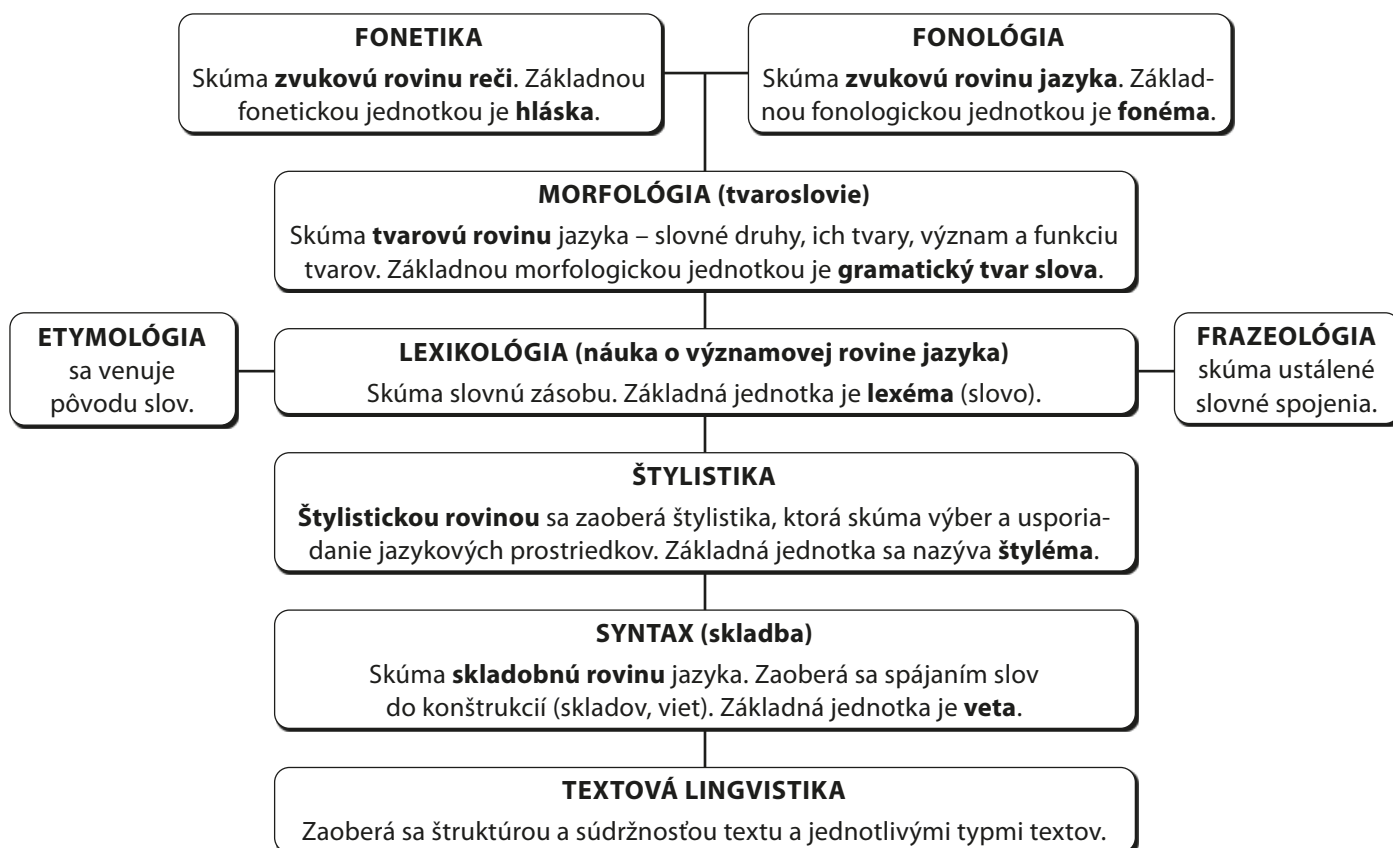
JAZYK A JAZYKOVEDA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 2:

- Akým spôsobom sa podľa vás mení súčasná slovenčina?
Obohacuje sa slovná zásoba alebo sa skôr menia gramatické pravidlá či pribúdajú hlásky?
- Aká je úloha jazykovedcov v spoločnosti? Opíšte, ako si predstavujete ich prácu.
- Zistite pomocou internetu, čo je to *Slovenský národný korpus* a ako pomáha jazykovedcom v ich práci.

Jazyk ako systém skúma komplexná disciplína, ktorá sa nazýva **jazykoveda** (lingvistika). Jazyk pozostáva z viacerých pod-systémov, ktorými sa zaoberajú čiastkové **jazykovedné disciplíny** (odvetvia).

Medzi ďalšie jazykovedné odbory patrí:

- sémantika** – náuka o význame slova;
- lexikografia** – náuka o slovníkoch (lexikon – slovník);
- dialektológia** – náuka o nárečiach;
- onomastika** – náuka o vlastných menách, v rámci ktorej sa vydeľuje **toponomastika**, čiže náuka o zemepisných názvoch.

V súčasnosti sa jazykoveda prepája s ďalšími vednými odbormi a vznikajú tak disciplíny, ako napr. sociolingvistika, psycholingvistika či matematická lingvistika a mnoho iných.

Okrem týchto jazykovedných odvetví sa môžeme stretnúť s vednými odbormi, ktoré sa venujú jednotlivým jazykom a literatúram (v širšom poňatí i kultúre a histórii jednotlivých národov), napr. bohemistika sa zaoberá českým jazykom, slavistika slovanskými jazykmi, germanistika nemeckým jazykom, sinológia sa venuje čínskemu jazyku a i.

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Vďaka matematickej lingvistike sa počítačové programy naučili využívať databázy slov a vznikli napr. automatické opravy v programe Microsoft Word. Iná zaujímavá disciplína je forenzná fonetika (kriminalistická fonoskopia), ktorá pomáha v kriminalistike – analýza hlasu totiž dokáže usvedčiť páchateľa.

⚠ UPOZORNENIE

Hlavným vedeckým pracoviskom v Slovenskej republike, kde sa sústreďuje základný výskum spisovných a nespisovných útvarov slovenského národného jazyka, je Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave. Na jeho stránkach juls.savba.sk sú prezentované jednotlivé pracoviská a výsledné projekty. Z tých, ktoré sú určené širokej verejnosti, ide predovšetkým o Slovníkový portál a Jazykovednú poradňu.

ÚLOHY

1. a) Predstavte si situáciu, že ste plánovali ísť večer do kina s kamarátom/kamarátkou. Náhle sa však situácia zmenila a vy nemôžete ísť. Vyjadrite rôznymi spôsobmi túto informáciu:
- hovorte v nárečí alebo použite slangové slová;
  - hovorte bojzливо a potichu;
  - použite rozkazovací spôsob;
  - hovorte sklamane a smutne;
  - vytvorte text SMS správy s oslovením;
  - požívajte len jednoduché vety, nie súvetia.
- b) V prechádzajúcej úlohe ste využili poznatky viacerých jazykovedných disciplín bez toho, aby ste o tom vedeli. Pracovali ste s hlasom, vety ste formulovali (ústne i písomne), využili ste spisovné i nespisovné slová, ale aj vedomosti z gramatiky. Vysvetlite vlastnými slovami, prečo hovoríme o jazyku ako o systéme?

KOMUNIKÁCIA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 3:

Predstavte si, že by ste počas jedného dňa nemohli hovoriť. Akú formu komunikácie s okolitým svetom by ste si zvolili? Aké výhody a nevýhody by mala táto forma komunikácie?

★ ZAUJÍMAVOSŤ

„Mlčanie má vtedy význam, keď slová už nestačia vypovedať.“

(Stanislav Rakús)

Komunikácia spočíva vo výmene informácií medzi komunikantmi. Vzťah medzi odosielateľom a prijímateľom predstavuje **komunikačný model**.

Komunikant 1 je autor alebo odossielateľ informácie, ktorú chce sprostredkovať inému účastníkovi komunikácie, a to príjemcovi, adresátovi – **komunikantovi 2**. Ak autor chce, aby bol prejav efektívny a komunikácia úspešná, musí brať do úvahy príjemcu komunikácie (jeho vek, vzdelanie, ale aj to, či je príjemcom jednotlivec alebo kolektív).

Akkoľvek komunikácia spočíva v **kódovaní** – vzájomnom priradení súboru znakovkej sústavy na strane komunikanta 1 a na druhej strane komunikanta 2.

Podmienkou úspešnej komunikácie je znalosť dohodnutých znakov na strane vysielateľa a prijímateľa (komunikant 1 môže vysielat signály znakov Morseovej abecedy, posunkovej reči alebo Braillovhovho písma len vtedy, keď ten istý súbor znakov ovláda aj komunikant 2). Okrem toho musí byť obom komunikantom známa téma (výsek z reality), o ktorej komunikujú.

Dekódovanie je proces prijatia informácie, ktorý je možný len vtedy, keď komunikant ovláda daný znakový systém. Po splnení tejto podmienky môže komunikant informáciu odkódovať, porozumieť jej obsahu a zareagovať na ňu v rovnakom znakovom systéme. Ak obaja komunikanti neovládajú ten istý znakový systém (jazyk), nastanú pri dekodovaní problémy.

Komunikát je informácia (správa, text, prejav). Môže byť ústna alebo písomná (súvislý alebo nesúvislý text).

Komunikačný kanál slúži na prenos informácie od odosielateľa k prijímateľovi. Komunikačný kanál závisí od spôsobu zakódovania a môže byť:

- **nesprostredkovaný** – jazyková komunikácia prebieha priamo medzi komunikantom 1 a komunikantom 2;
- **sprostredkovaný** – jazyková komunikácia je zabezpečená nejakým technickým médiom (televíziou, rozhlasom, telefónom).

Komunikačný šum ovplyvňuje kvalitu prenosu jazykovej správy. Môže mať fyzikálno-technický pôvod (technická porucha, nečitateľné písmo a i.) alebo je spôsobený tým, že sa nedodržiavajú sociálne princípy, komunikačné alebo jazykové normy.

Ukážka 2

„Ktože ste?“ Ondrej Koreň sa obrátil a tvárou mu prebehlo akési meravé prekvapenie. Otvoril ústa, ale stáby sa bol náhle spamätal, zatvoril ich a smutne zakýval hlavou. „Ondrej!“ zavolala udivená Ilčíčka. „Odkiaľže ideš?“ Ondrej Koreň kývol hlavou a ukázal smerom na juh. Ilčíčka pozrela naňho s rozšírenými očami a vidiac prázdny rukáv, prestrašene zvolala: „A kde máš ruku?“ Ondrej Koreň zdvihol oči. Boli malé, akoby vysušené neznámym ohňom. Zasršalo čosi v nich, ale len na chvíľku. Potom zdvihol ľavú ruku, urobil vo vzduchu veľký kmih a ťal ňou smerom k pravému plecu. „Uťali!“ zhíkla Ilčíčka. Koreň znovu bezhlasne prisvedčil. „Čože...? Ty ani nehovoríš?“ prekvapila sa Ilčíčka ešte viac. Koreň urobil hlavou popieravý posunok. „Nemý!“ vybuchlo z Ilčíčky. Bol to hlas, zlámaný úžasom nad kopou surovostí popáchaných na jedinom človekovi, na jej krstnom synovi.

M. Urban: Živý bič

ÚLOHY

1. a) Zamyslite sa, prečo rozumel Ondrej Koreň tomu, čo sa ho Ilčíčka pýta, ale nebol schopný odpovedať na jej otázku?
b) Vypíšte z textu slová vyjadrujúce pocity Ilčíčky pri stretnutí s Ondrejom Koreňom, keď ho videla bez ruky a nemého.
c) Vyhladajte vetu, v ktorej Ilčíčka prichádza k poznaniu, čo spôsobí vojna v živote jedného človeka.
2. Diskutujte o význame komunikácie pre život človeka. Akým spôsobom komunikujú nepočujúci ľudia? Čo znamená frazeologizmus *postaviť sa za správnu vec*?
3. Predstavte si nasledujúce situácie: 1. cesta výťahom s cudzím človekom; 2. objatie blízkej osoby, ktorej niekto zomrel; 3. stojíte pri odpovedi pred tabuľou a neviete zareagovať na otázku učiteľa; 4. napätie pred tým, ako rodičovi povieť, že ste spravili niečo zlé. Tieto situácie spája ticho. Je toto ticho zakaždým rovnaké? Môže aj mlčanie „komunikovať“ nejaké významy?

DRUHY KOMUNIKÁCIE

VERBÁLNA A NEVERBÁLNA KOMUNIKÁCIA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 4:

- a) Vytvorte podľa situácie na obrázkoch krátky dialóg alebo monológ.
- b) Jednu komunikačnú situáciu zahrajte, a sústreďte sa na to, ako sa odráža obsah vašej výpovede v reči tela.

Komunikáciu ovplyvňuje mnoho faktorov – prostredie, vzťah účastníkov komunikácie, zámer hovoriaceho, nálada, vzdelanie a ďalšie. Rozlišujeme komunikáciu **verbálnu** (ústnu) a **neverbálnu** (pomocou gest, mimiky, držania tela a ďalších signálov).

Ukážka 3

Vzdychol i Jozef Mak.

– Noc je, musím už ísť.

– Len choď, lepšie sa ti pôjde ako na svitaní.

A či je ťažká robota, Jožko?

– Všade na svete rovnaká.

– Veď je tak.

Tu Jozef Mak až chamtavo začal sťahovať nedelňú košeľu.

Akosi neobyčajne chytro nahmatal v tme svoje vrece a vykročil zo dvora, akoby ho naháňali, alebo by sa mal ponáhľať, aby čosi nezmeškal.

– Čože sa ponáhľam? – pripomenul si aj sám, ale nezmenil krok. – Či ma vyhna-
la? A či ma zdržiavala? ... Ani som sa nespýtal, kde je Jano a ako je? Ani sama ho nespomenula. Voľačo som sa len mal spýtať. Heh, veď sme sa ani nezhovárati.

A ponáhľal sa ďalej.

J. Cíger Hronský: Jozef Mak

Ukážka 4

Váhavo som pristúpil k Eve. Sedela vo svojej lavi-
ci, tvárila sa, že čosi sústredene číta. Snažil som
sa **tváriť lahostajne**, „Pôjdeš dnes popoludní
von?“ spýtal som sa jej. Dvihla hlavu a **prekva-
pene** sa na mňa **pozrela**. **Zošpúlila ústa**, ako-
by nevedela, čo mi má povedať. **Zdvihol som
ruku do pol lakťa, dlaňou obrátenou hore**,
ale nestihol som zopakovať svoju otázku. Eva
sa otočila na stoličke ku mne, **jednou rukou
si podoprela bradu, spodnú peru zošpúlila
na jednu stranu**, akoby uvažovala, čo má od-
povedať, **viečka troška privrela**...

autorský text

ÚLOHY

1. Ktorým slovom sa začína vnútorný monológ Jozefa Maka v ukážke 3?
2. Rozvite prehovor Jozefa Maka „Všade na svete rovnaká.“ na dlhšiu repliku.
3. a) Prečítajte ukážku 3 nahlas a doplňte prejav vhodnou mimikou alebo gestami pri zvýraznených častiach textu.
b) Dotvorte príbeh súhlasom Evy tak, aby ste detailne opísali Evino rozhodnutie a citovú reakciu rozprávača.
c) K dotvorenému príbehu vyberte vhodnú mimiku a gestá oboch postáv.

Verbálna komunikácia je **ústna** (zvuková, hovorená) forma jazykového prejavu a písomná podoba jazykového prejavu s využitím všetkých jazykových rovín. Verbálna komunikácia sa realizuje **monológom** alebo **dialógom**. Pokiaľ nie je prehovor jednej postavy/osoby vyslovený nahlas, ale je len myslený, hovoríme o **vnútornom monológu**.

Neverbálna komunikácia sa v prejavoch realizuje **parajazykovými** a **extrajazykovými** prostriedkami.

Extrajazykové prostriedky zahŕňajú okolnosti komunikácie, ktoré nemusia byť zreteľné, napriek tomu ich vnímame – výzor komunikujúcich, vzájomná vzdialenosť, sympatie, ale aj vplyv zvuku a svetla a pod.

Parajazykové prostriedky sú v súlade s jazykovými prostriedkami, dopĺňajú slovné vyjadrenie na zvukovej a vizuálnej úrovni.

- Zvukové – tempo, pauza, rytmus, intenzita hlasu, vetný prízvuk, citový dôraz, hlasový register, melódia, farba hlasu.
- Vizuálne – pohybové (gestika, mimika, pohyb tela) a grafické (typ a veľkosť písma, celkové grafické usporiadanie textu, využitie farby a interpunkcia).

UPOZORNENIE

Haptika je komunikácia dotykmi rúk a patrí k základným formám dorozumievania sa. Dotykmi komunikujeme, dotvárame emocionálny vzťah (radosť, lásku, podporu, súcit, silu, odstup, strach, odmietnutie) a môžeme nimi vyjadrovať aj spoločenské postavenie.

Neverbálna komunikácia nastáva vtedy, keď sa mimojazykové výrazové prostriedky stávajú komunikačne sebestačnými, t. j. vtedy keď sprostredkujú nejaký obsah bez použitia jazykových a intonačných prostriedkov, predovšetkým v dialógu. Na otázku *Pôjdeš aj ty?* môže partner v dialógu odpovedať kladne alebo záporne pohybom hlavy.

Mimika je pohyb svalstva na tvári, ktorým môžeme vyjadriť vnútorné pocity (radosť, žiaľ, spokojnosť, odpor, súhlas, hnev a pod.). Nekontrolovateľná mimika môže pôsobiť rušivo. Veľmi dôležitá je funkcia očí (pohyb očných svalov, pohyb obočia a očných viečok, otvorenie, privretie, stiahnutie očí a pod.).

Gestika je komunikovanie posunkami, predovšetkým rúk. V bežnom ústnom jazykovom prejave uplatňujeme spontánne gesto, v pripravenom prejave využívame premyslené, tzv. logické gestá. Pri každom pripravenom prejave je dôležité, aby gestá neboli dominantné, pretože môžu pôsobiť rušivo.

Pri komunikácii hrá dôležitú rolu vzdialenosť medzi komunikujúcimi. Vedná disciplína, ktorá sa zaoberá funkciou priestorovej vzdialenosti v sociálnej interakcii, sa nazýva **proxemika**.

S ohľadom na vzdialenosť medzi ľuďmi sa rozlišuje zóna:

intímna
0 – 45 cm

vzdialenosť vhodná na komunikáciu medzi blízkymi ľuďmi, v takejto blízkosti neriešime nič oficiálne;

osobná
45 – 120 cm

v tejto vzdialenosti komunikujeme prevažne s kolegami alebo s úradníkmi; aj na úradoch a v bankách je zväčša táto zóna vyznačená;

sociálna
120 – 360 cm

v tomto prostredí väčšinou komunikujeme s ostatnými ľuďmi, haptika sa tu vôbec nevyskytuje;

oficiálna
od 360 cm

verejná komunikácia, napr. rečníci, šéfovia, vysokoškolskí pedagógovia, počas prednášky.

ÚLOHA

4. Piesňový text Joža Urbana *Popoluška* je bez interpunkčných znamienok. Ide o zámer autora. Chýbajúce interpunkčné znamienka dávajú široký priestor čitateľovi, skladateľovi alebo poslucháčovi dotvárať emocionalitu textu. Doplňte chýbajúce interpunkčné znamienka.

*Tak sa ťa pýtam čo tu hľadáš
od električky bežíš v črievičkách
a v očiach sa mi chýli dážď
si taká krásna taká maličká*

*popol je lepší ako sála
kde každý stúpa iným po nohách
škrabošiek z ulíc si sa bála
uprostred cudzích ľudí úbohá*

Podľa toho, či komunikujeme v súkromnom alebo verejnom priestore, rozlišujeme komunikáciu:

- **súkromnú** – neoficiálnu, používame ju v súkromnom prostredí rodiny a priateľov, čo sa prejavuje aj v používaní jazykových (familiárnych a slangových výrazov) i mimojazykových prostriedkov (spontánnosť mimiky a gestiky, vzdialenosť medzi komunikujúcimi je menšia);
- **verejnú** – oficiálnu, používame ju v administratíve, na úradoch, v štátnej správe a pod., vyznačuje sa dodržiavaním spisovnej jazykovej normy v ústnom i jazykovom prejave, striedym využívaním gestiky, mimiky a dodržiavaním spoločenského odstupu.

ÚLOHA

5. Napíšte dve informácie: neoficiálnu, v ktorej informujete priateľov, že na párty nemôžete prísť, a oficiálnu, v ktorej informujete triedneho učiteľa/ku, že sa nemôžete zúčastniť s triednym kolektívom na plánovanom divadelnom predstavení. Odôvodnite formu (oslovenie) a výber jazykových prostriedkov oficiálnej a neoficiálnej informácie.

★ ZAUJÍMAVOSŤ

To isté gesto má v rôznych spoločenských rôznu znakovú hodnotu, napr. spojenie palca a ukazováka znamená vo frankofónnej oblasti nulu, v Japonsku peniaze, v anglofónnej oblasti niečo ako OK, v stredomorskej oblasti má hanlivý význam.

EFEKTÍVNA, ASERTÍVNA A DEVALVUJÚCA KOMUNIKÁCIA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 5:

Prečítajte si tri ukážky s rovnakým obsahom, ale odlišným typom komunikácie. Uvažujte, v ktorej sa najviac prejavuje ústretovosť a snaha o spoluprácu.

Ukážka 5

Peter: „Poprosím vás, vráťte sa na koniec radu. Tu platia určité pravidlá.“

Fanúšik: „Ja sa môžem postaviť, kde chcem, vstupenky som si zaplatil.“

Peter: Ešte raz vás prosím, vráťte sa na koniec radu. Ďakujem.

Fanúšik (nadávajúc vystúpi z davu).

Ukážka 6

Peter (obráti sa ku organizátorovi): „Mohli by ste, prosím...?“

Organizátor (bezmocne pokrčí plecami): „Viete, ja som tu len...“

Peter (bezmocne zašomre): „To je OK.“

Ukážka 7

Peter: „Poprosím vás, vráťte sa na koniec radu. Tu platia určité pravidlá.“

Fanúšik: „Ja sa môžem postaviť, kde chcem, vstupenky som si zaplatil.“

Peter (začne rozhadzovať rukami): „Čo si to predstavujete, vy jeden, okamžite zmizni...“

Efektívna komunikácia – umožňuje účastníkom komunikovať tak, aby komunikácia bola účinná, jej súčasťou je spolupráca komunikujúcich a vzájomná snaha dohodnúť sa.

Asertívna komunikácia – realizuje sa vyjadrením a presadzovaním svojho názoru, ale zároveň rešpektovaním názoru druhého. Výsledkom je často kompromis.

Devalujúca (agresívna) komunikácia – hovoriaci presadzuje svoj názor nátlakom, urážlivo, často až násilne, využíva **iróniu** a **sarkazmus** k zosmiešneniu spolukomunikujúceho. Nerešpektuje názor druhého, chýba mu empatia, pochopenie.

Irónia je významový posun, keď doslovný obsah výpovede nekorešponduje s významom, ktorý chce hovoriaci vyjadriť, napr. slovné spojenie *verný kamarát* použité vo význame *zradca* (*Ty si sa ukázal ako verný kamarát.*).

Sarkazmus je vyšší stupeň irónie vyjadrujúcej nezastieranú nenávisť voči adresátovi, je to jedovatý, cynický výsmech.

Ak chceme dosiahnuť efektívnu komunikáciu, je lepšie využiť princíp:

- **kooperácie** – **spolupráce** (predpokladá snahu o presné a zrozumiteľné vyjadrovanie sa);
- **a zdvorilosti** – **slušnosti** (predpokladá takt, veľkorysosť, povzbudenie, úctu a pod.).

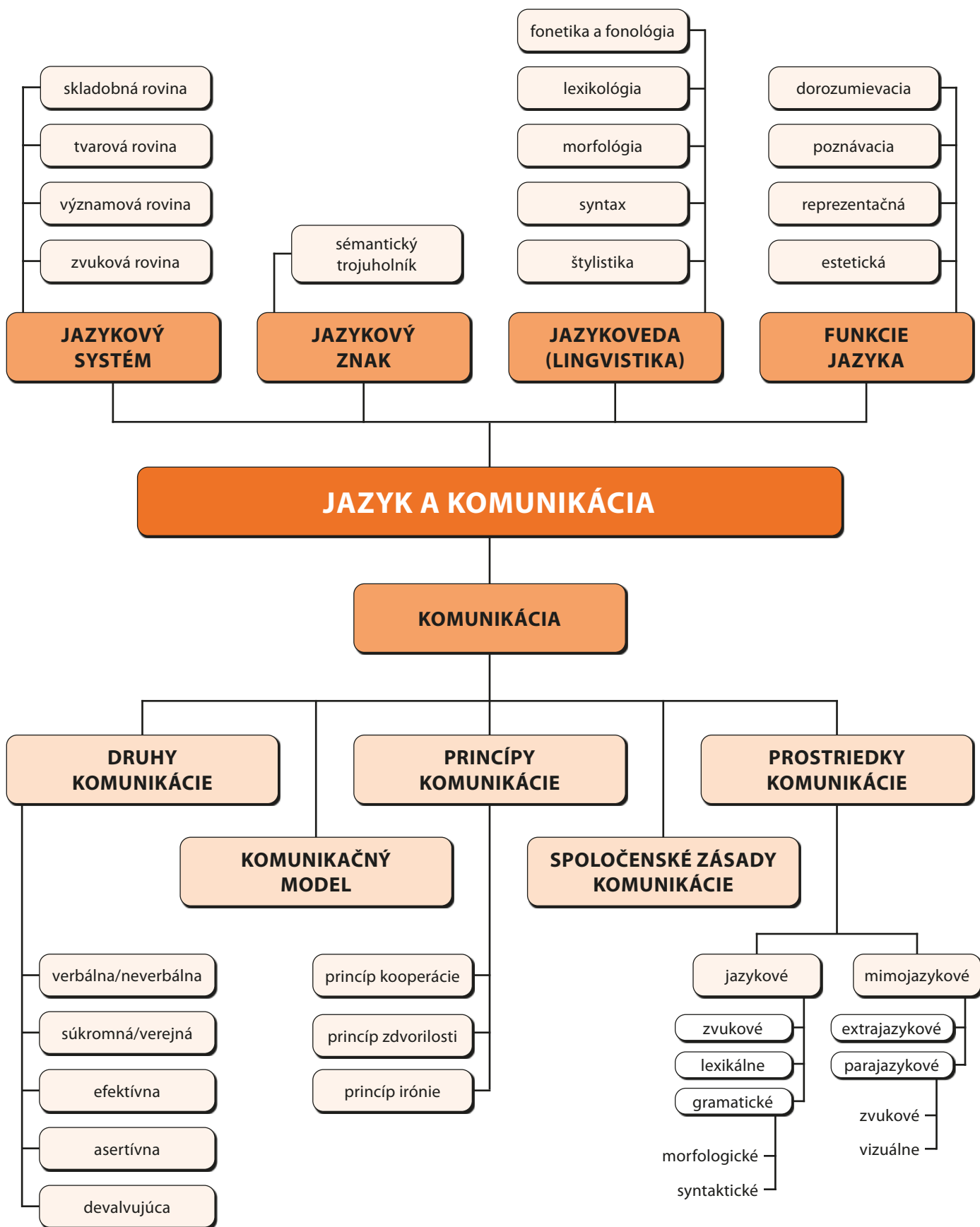
⚠ UPOZORNENIE

Spoločenské zásady komunikácie

- Pri akejkoľvek komunikácii nesmieme zabúdať na slušné správanie.
- Každému, s kým komunikujeme, prejavujeme úctu.
- Neskáčeme do reči, trpezlivo vypočujeme komunikujúceho a nedávame mu najavo, že poznáme odpoveď.
- Dôležité je vcítiť sa do pocitov toho, s kým komunikujeme.
- Ak jeden z komunikantov rieši problém, je dôležité povzbudiť ho.
- Ústretovosť môžeme uplatniť vtedy, keď ponúkame zároveň riešenie, radu.
- Pri kritike zvažujeme formuláciu myšlienky. Namiesto vety „*Ja by som to tak nikdy neurobil/a.*“, zvolíme vetu: „*Nie je to zlé, ale ja by som to urobil/a asi takto...*“.
- Vyhýbame sa vyhláseniam *nikdy/vždy*, ktoré vedú k nadradenosti jedného z komunikantov. Ich časté používanie vedie k naštarteniu dôvery medzi komunikačnými partnermi.

📖 ÚLOHY

6. Zmeňte nasledujúce vety tak, aby rešpektovali princíp zdvorilosti.
  - *Joj, čo ty o tom vieš!*
  - *Nemám nervy ťa počúvať.*
  - *Ak to máš robiť takto, radšej si to spravím sám/sama.*
  - *Nabudúce buď radšej ticho.*
7. Prečítajte si uvedené situácie a navrhňte niekoľko spôsobov, ako by ste na ne mohli reagovať. Rešpektujte princípy komunikácie.
  - *Cestujete MHD a pred vami sedí starší manželský pár. Manželia nepoznajú mesto, chcú ísť do nemocnice a vy si všimnete, že sa chystajú vystúpiť na nesprávnej zastávke. Máte snahu im poradiť a povedať im, že zastávka bližšie k nemocnici bude až tá nasledujúca.*
  - *Predstavte si situáciu, že sa váš učiteľ pri výklade učiva evidentne pomýlil. Chcete ho na chybu upozorniť.*
  - *Idete vo výťahu so susedom, s ktorým si nemáte čo povedať, ale nechcete byť ticho. Pokúste sa o krátky rozhovor.*
  - *Idete vlakom a radi by ste si čítali knihu alebo počúvali hudbu. Spolucestujúci/spolucestujúca v kupé sa však neustále snaží s vami rozprávať, no vy by ste radi mali pokoj.*
8. Diskutujte o slušnom správaní. Čo považujete za neslušné správanie? Čo vám prekáža na správaní predstaviteľov/predstaviteľiek opačného pohlavia? Čo to znamená byť galantným mužom a vychovanou dámou?
9. Akými spôsobmi môžeme dať slušne najavo, že s nejakým názorom nesúhlasíme? Ako môžeme taktne vyjadriť kritiku?
10. Platí podľa vás to, čo tvrdia niektorí dospelí, že mladí ľudia sú nevychovaní? Je slušné správanie otázkou veku? Uvedte príklady z bežného života.
11. Musíme na vyjadrenie empatie a súcitu s druhým človekom, ktorý je v ťažkej situácii, využívať len slová? Uvažujte o tom, akými inými spôsobmi môžeme byť druhému človeku oporou v ťažkých chvíľach.
12. Čo si myslíte o názore, že v súčasnom svete rozhodujú „široké lakte“ a dravosť, ktoré musia niekedy ustúpiť slušnému správaniu, empatii a zdvorilosti?

Čo už viem?

- Chápem, že jazyk je systém, a viem vysvetliť, čím sa zaoberajú jednotlivé jazykovedné disciplíny.
- Poznám komunikačný model, druhy, princípy a prostriedky komunikácie.
- Dodržiavam vo vlastných jazykových prejavoch spoločenské zásady komunikácie.

PRÁCA S INFORMÁCIAMI. JAZYK A KOMUNIKÁCIA

1. Posúďte pravdivosť tvrdení.

- A. Kvalita učenia závisí aj od vonkajšej a vnútornej motivácie.
- B. Zvukovú rovinu jazyka a reči skúma fonetika a fonológia.
- C. Zoznam kapitol/tém s uvedením strán sa nazýva bibliografia.
- D. Pojmy *signatúra* a *ISBN/ISSN* označujú to isté.
- E. Cudzie dielo, ktoré prezentujeme ako svoje vlastné, sa nazýva plagiát.

2. Roztriedte jednotlivé pojmy z rámčeka podľa toho, pre ktorý učebný štýl sú typické.

hlasné čítanie • rolové hry • fotografie a filmy • laboratórne cvičenie • mapy a schémy • výkladový text
manipulácia s predmetmi • zvukové nahrávky

vizuálny	auditívny	verbálny	kinestetický

3. Ktorú z nasledujúcich služieb neposkytujú knižnice?

- A. tvorba rešerše
- B. kopírovanie materiálov
- C. viazanie a tlač kníh
- D. výpožička publikácií

4. Odpovedzte *áno/nie*.

Mimovoľné učenie je výsledkom interakcie s prostredím a ľuďmi okolo nás.

5. Medzi spôsoby záznamu textu nepatrí

- A. téza.
- B. osnova.
- C. bibliografia.
- D. mapa mysle.

6. V odborných prácach netreba uvádzať zdroje, pokiaľ ide o

- A. definície pojmov.
- B. všeobecné tvrdenia.
- C. výsledky výskumu.
- D. obrázky a tabuľky.

7. Uvedte minimálne 3 údaje, ktoré obsahuje bibliografický záznam príspevku z odborného časopisu.

8. Ak človek vedie slušnú, nenásilnú komunikáciu, presadzuje vlastný názor bez toho, aby obmedzoval alebo urážal iných komunikantov, ide o

- A. agresívnu komunikáciu.
- B. asertívnu komunikáciu.
- C. devalvujúcu komunikáciu.
- D. neverbálnu komunikáciu.

9. Doplňte tvrdenie.

Medziľudská komunikácia má potenciál obohatiť naše poznanie a myslenie, čo znamená, že jazyk plní okrem iného aj ..... funkciu.

Ukážka 1

Drumbľa je u nás považovaná za tradičný hudobný nástroj. Slovensko však nie je jediná krajina, kde si oblúbili zvuk tohto jedinečného inštrumentu – drumbľa údajne pochádza až z Ázie a je rozšírená po celom svete. Drumbľa je nezameniteľná nielen pre svoj unikátny tón, ale i tvar a spôsob hrania: vkladá sa do úst a pomocou vibrácie jazýčka z nej vyludzujeme unikátny „brnkavý“ zvuk, ktorý máme možnosť počuť nielen v ľudových piesňach či na folklórnych festivaloch. Drumbľa vás zaujme už na prvý pohľad vďaka nevídanému tvaru. Tvoria ju dve ramená v tvare slzy, hříbu či trojuholníka, ktoré sa na jednom konci zužujú podobne ako grécke písmeno omega – Ω. Medzi nimi sa nachádza kovový jazýček, ktorý je najdôležitejšou časťou drumbly – brnkaním naň drumbľu rozozvučíme. Chyťte drumbľu do ruky a brnknite ukazovákom po jazýčku. Nič nepočujete? To preto, že drumbľu je nevyhnutné najprv vložiť do úst: vaša ústna dutina totiž poslúži ako ozvučnica (ani klasická gitara by nevydala zvuk, ak by nemala ozvučnicu v podobe dutého tela). Otvorte ústa dostatočne široko, aby ste si mohli drumbľu „oprieť“ o zuby z oboch strán, a vložte si zúženú časť nástroja do úst tak, aby koniec jazýčka prečnieval von. Nezabudnite, že drumbľu do úst vkladáme naležato: jazýček je rovnobežný so zubami. A drumbľa je pripravená na hranie.

rocker.sk

10. a) Prečítajte si ukážku 1 a vypíšte minimálne 2 kľúčové slová.

b) Vytvorte textu pútavý nadpis.

c) Z podčiarknutej časti textu vytvorte parafrázu.

11. Načrtnite komunikačný model.

12. Uvedte, čím sa zaoberá syntax.

TEXT A JEHO TVORBA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:

- Prečítajte si nasledujúce texty. Vytvorte stručný obsah obidvoch ukážok podľa osnovy: téma, funkcia ukážok, najdôležitejšia informácia a kľúčové slová.
- Z textov vypíšte jazykové prostriedky, ktoré ich začlenia k vecnému a umeleckému textu.

Ukážka 1

Čajky patria k najinteligentnejším vtákom so zložitou sociálnou štruktúrou a komplexnou komunikáciou. Niektoré čajky dokonca vedia používať nástroje, mnohé žijú spoločne s ľuďmi. V rámci projektov pod záštitou UNESCO autor viedol pozorovania čajok vo Východnej Sibíri, ktoré prebiehali od roku 1994.

quark.sk/spracované

Ukážka 2

Svitol nový deň a na pokojnom mori sa odrážali pablesky zlatistých lúčov raňajšieho slnka. Míľu od pobrežia plával po hladine rybársky čln a v povetrí sa ozýval hlas zvolávajúci Křdeľna raňajky. Zlietli sa sem tisíce čajok a zvädzali nelútostné súboje o kúsočky jedla. Začínal sa ďalší namáhavý deň. Ďaleko od člna i od pobrežia sa venovala osamote letovému umeniu čajka Jonathan Livingston. Vo výške sto stôp nad morom spustila svoje nôžky s plávajúcou blanou, napriamila hlávku a opisujúc vo vzduchu veľkú krivku, s bolestným vypätím napínala krídla.

R. Bach: Čajka Jonathan Livingston

Text je obyčajne písaný alebo ústny jazykový prejav, tzv. **komunikát** (jednotka jazykovej komunikácie), ktorý sa skladá z viet (výpovedí) usporiadaných s istým zámerom. Každý text vyjadruje relatívne uzavretý myšlienkový celok (obsah), ktorý zjednocuje **téma**.

Podľa funkcie textu rozlišujeme:

- **vecný text** – je text bez estetickej funkcie, jeho cieľom je jednoznačne a objektívne sprostredkovať informácie, napr. z oblasti vedy, techniky, politiky, spoločnosti, kultúry, športu a pod.,
- **umelecký text** – je text s estetickou funkciou, jeho cieľom je dosiahnutie estetického zážitku.

Niektoré texty nemôžeme jednoznačne zaradiť iba do jednej skupiny, pretože sa v nich spája cieľ informovať s estetickým pôsobením (napr. literatúra faktu, beletristické publicistické texty ako fejtón či glosa).

Ukážka 3

Predaj áut na hybridný pohon v EÚ sa v 1. štvrtroku medziročne zdvojnásobil na viac ako 469-tisíc, ich trhový podiel stúpil na takmer pätinu. Podobný rast odbytu tohto typu vozidiel zaznamenalo aj Slovensko. V prvých troch mesiacoch roka sa v krajinách EÚ zvýšil aj dopyt po elektromobiloch a po plug-in hybridoch. Autá so staršou technológiou pohonu naďalej strácajú. Zatiaľ čo naftové vozidlá ešte pred rokom držali 30-percentný podiel na trhu EÚ, v tohtoročnom 1. kvartáli to bolo menej ako štvrtina. Trhový podiel áut na benzín klesol na 42%. Dokopy tvorili autá na benzín a naftu 65% novozaregistrovaných vozidiel. Celkový počet registrácií nových áut v Únii v 1. štvrtroku vzrástol o 3,2% na 2,6 milióna. Vlni na jar sa trh výrazne prepadol v dôsledku pandémie.

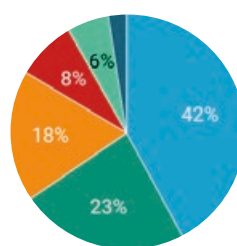
e.dennikn.sk/upravené

Ukážka 4

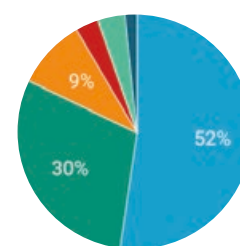
Hybridy zdvojnásobili podiel na európskom automobilovom trhu

(podiel na trhu nových osobných áut v EÚ podľa typu pohonu)

■ Benzín ■ Nafta ■ Hybrid ■ Plug-in hybrid ■ Batéria
■ Ostatné

1. štvrtrok 2021

1. štvrtrok 2020

Zdroj: Source: ACEA • Vytvorené pomocou Datawrapper

ÚLOHY

- Prečítajte si ukážky 3 a 4 a rozhodnite, či je téma oboch ukážok rovnaká.
- Porovnajete rozsah ukážok s obsahom.
- Akou formou sú podané informácie v ukážke 4?
- Na ktorú ukážku by sme mohli aplikovať pojem nesúvislý text? Argumentujte.
- V akej podobe (forme) by ste si ešte nesúvislý text vedeli predstaviť?

UPOZORNENIE

Téma – je časť (výsek) reality, o ktorej sa komunikuje. V umeleckom texte sa člení na menšie časti, tematické jednotky – **motívy**.

Text má nielen svoj **obsah** (tému, informáciu), ale aj **formu** (výrazové prostriedky), ktoré tento obsah sprostredkujú. V radení viet alebo častí vecných aj umeleckých textov je systém, nie sú usporiadané náhodne. Hovoríme, že text má svoju výstavbu – **kompozíciu**.

Podľa vonkajšej stavby (formy) rozlišujeme:

- **súvislý text** – obsahuje vety usporiadané do jedného alebo viacerých odsekov (napr. oznámenie, správa v novinách, krátky text esemesky, rozprávanie, opis, referát, žiadosť, poviedka), dlhšie texty sú členené na časti – kapitoly (napr. román, vedecká monografia);
- **nesúvislý text** – informácie sú prezentované heslovito formou zoznamu, grafu, schémy, tabuľky a pod., napr. rôzne formuláre, reklamné letáky a plagáty, cestovný poriadok, jedálny lístok, televízny program.

ÚLOHY

- Uvažujte nad významovými variáciami poďakovania.
Ďakujem Ti veľmi pekne./No tak to Ti veľmi pekne ďakujem.
  - Majú vety odlišný význam?
  - V akom kontexte by ste ich použili?
  - Môže mať tá istá veta v odlišnej situácii iný význam/iné vyznenie?
- Diskutujte: Boli ste už niekedy v situácii, že vás poslucháč nesprávne pochopil? Čo bolo príčinou nepochopenia? Ako ste to vyriešili?

Každé slovo, vetu alebo text treba vnímať v súvislostiach, v kontexte. Rovnako platí, že každý text na niečo nadväzuje, s niečím súvisí, teda má svoj kontext. Termín **kontext** má dva významy:

- **textový kontext** – je vzťah jednotiek textu k iným jednotkám toho istého textu, tzn. význam niektorých slov alebo tematických jednotiek textu odhalíme len vtedy, ak ich interpretujeme na pozadí väčšieho celku, napr. slov na pozadí slovného spojenia či vety, podobne vety na pozadí odseku;
- **situčný kontext** – znamená, že text má vzťah k iným textom alebo k situácii, podmienkam, v ktorých vznikol (napr. spoločenský, politický, kultúrny, ekonomický kontext). Preto je dôležité pri interpretácii textu vychádzať aj z toho, v akej situácii, podmienkach alebo dobe vznikol.

UPOZORNENIE

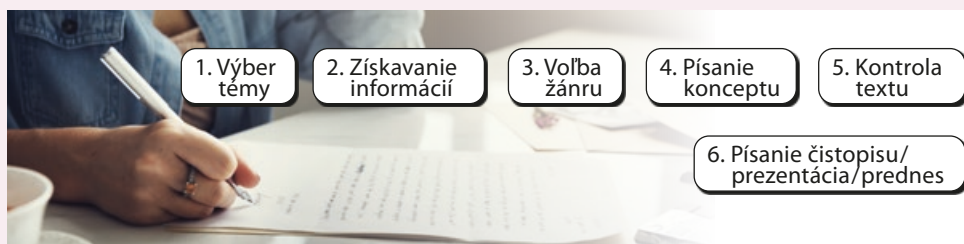
Pravidlá výstavby textu skúmajú okrem štylistiky aj disciplíny textová (nadvetná) syntax a textová lingvistika.

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Metóda, ktorá pomáha tvorbe nápadov a rozvoju kreativity, sa volá brainstorming. Vznikla už pred 2. svetovou vojnou a je spätá s reklamným priemyslom. Používali ju tvorcovia reklám, tzv. kreatívci alebo copywriteri. Postupne sa presadila aj v iných oblastiach ľudskej činnosti.

ÚLOHA

- Spomeňte si na písanie školských písomných prác. Ako ste zvyčajne postupovali pri príprave slohu? Pomôžte si pojmovou mapou.

Text vzniká postupne a jeho príprava si vyžaduje čas. Proces tvorby textu nazývame **textotvorný** (slohotvorný) **proces** a môžeme v ňom vyčleniť tieto fázy:

- výber témy (o čom budeme písať);
- získavanie a zhromažďovanie informácií, triedenie faktov, spracovanie poznatkov (rešerš, konsept, výstrižky, citáty atď.);
- voľba žánru (výber slohového postupu, funkčného jazykového štýlu a slohového útvaru);
- premyslenie kompozície – vytvorenie osnovy práce. Písanie konceptu – štylizácia (vyjadrenie kľúčových pojmov osnovy v ucelených vetách);
- kontrola textu (gramatická, pravopisná, štylistická). Pri kontrole môžeme použiť slovníky a jazykové príručky, napr. Krátky slovník slovenského jazyka, Pravidlá slovenského pravopisu, Synonymický slovník slovenčiny alebo online slovníkový portál: <https://slovník.juls.savba.sk/>;
- prepísanie čistopisu, prednes (v prípade textov určených na verejnú prezentáciu).

ÚLOHY

- Pokúste sa opísať situáciu na obrázku.
- Vedeli by ste pomenovať jedným slovom proces, ktorý vystihuje situáciu na obrázku? Do slovenčiny by sa dal preložiť ako „búrka nápadov“.

SLOHOVÉ POSTUPY A ÚTVARY

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 2:

- Prečítajte si nasledujúce ukážky a povedzte, čo je ich zámerom.
- Uvažujte nad útvarmi ukážok. Ktorý z týchto útvarov si čítate najčastejšie?

Ukážka 5

Ponúkam na predaj šteniatka mini yorkshirského teriéra. Šteniatka majú 8 týždňov. Sú veterinárne ošetrované (očkované, odčervené a čipované). Majú osvojené hygienické návyky. Papajú výživné granulky. Sú veľmi múdre, rýchlo sa učia. Inzerát platí do zmazania. Pre viac informácií o šteniatkach ma kontaktujte na tel. č. 0908 090 000.

autorský text

Ukážka 6

Tvorcovia Sherlocka nelenili a po skončení poslednej série ohlásili, že spracujú Draculov príbeh. Po roku a pol roboty môžeme zhodnotiť, ako sa najnovšie spracovanie legendárneho príbehu podarilo. Ak čakáš klasického Draculu s plnou ukážkou jeho schopností a ak chceš nahliadnuť aj do jeho mytológie, budeš sklamaný. Miniséria je skôr hĺbkovou charakterovou štúdiou legendárnej bytosti, čo mňa osobne zamrzelo. Je to však len subjektívny dojem, keďže som dúfal, že okrem adaptácie knižného príbehu budú tvorcovia viac čerpať aj z teja oblasti.

refresher.sk/upravené

Ukážka 7

V múzeu visí portrét Štúr v modrom. Vlado Popovič namaľoval podľa vyblednutej fotografie nádherný obraz. Štúr je na ňom mladý, hľbavý aj hlboký, vnímavý aj mimoriadny, s krásnymi, až dievčenskými očami. Má ušľachtilú tvár ozdobenú hviezdoslavovskými fúzmi a namiesto čudnej podbrady golier šnúrovaného kabátca.

B. Filan: Hodina človečiny

Ukážka 8

Po jarmoku, keď šiatre boli rozobraté, naložené i s rohožkami na dlhočizné vozy, i s truhlami neodpredaného tovaru, mesto začínalo tichnúť. Jarmočníci sčiasťky poodchodili, sčiasťky uchýlili sa do hostincov a krčiem. Ondrej Tráva tiež vošiel do mestského regálu zapíť trampoty dnešného dňa.

M. Kukučín: Keď báčik z Chochoľova umrie

Slohový postup predstavuje **spôsob usporiadania častí textu** s ohľadom na funkciu a autorský zámer. V nijakom texte (ale ani v štýle, žánri) sa neuplatňuje výlučne jeden slohový postup. Hovoríme, že v texte alebo žánri **prevláda** istý slohový postup.

I	informačný slohový postup	Je založený na faktoch, údajoch . V textoch nie je veľmi dôležité poradie informácií, kľúčový je ich obsah. Nič nevysvetľuje, neanalyzuje, iba odpovedá na základné otázky (kto?, kde?, kedy?, ako?, prečo?).	pozvánka, správa, oznámenie, vysvedčenie, prihláška, prehľady, bežné rozhovory atď.
V	výkladový slohový postup	Jeho podstatou je vysvetlenie vzťahov a súvislostí medzi informáciami, faktami. Problematiku objektívne analyzuje, vysvetľuje, porovnáva a pod. V prípade úvahy ide o subjektívne interpretovanie, hodnotenie.	výklad, prednáška, úvaha, esej atď.
O	opisný slohový postup	Uvádza črty a znaky opisovaného predmetu, javu, osoby, vo zvolenej logickej postupnosti.	rôzne druhy opisov: umelecký opis, odborný opis, recept, kontextový životopis atď.
R	rozprávací slohový postup	Zachytáva udalosti v časovej postupnosti , tvorí príbeh, dejovú líniu .	rozprávanie, poviedka, detektívka, román, povesť, vtip, rozprávka atď.

ÚLOHY

- Zaradte ukážky 5, 6, 7 a 8 k slohovému postupu, ktorý v nich prevláda.
- Spozorovali ste v jednotlivých ukážkach aj znaky iného slohového postupu? Argumentujte.
- Všímajte si jazykové prostriedky ukážok a uvažujte, ako sa na výbere jazykových prostriedkov podieľal subjektívny štýlotvorný činiteľ.
- K ukážkam priradte jazykové štýly.

JAZYKOVÝ ŠTÝL

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 3:

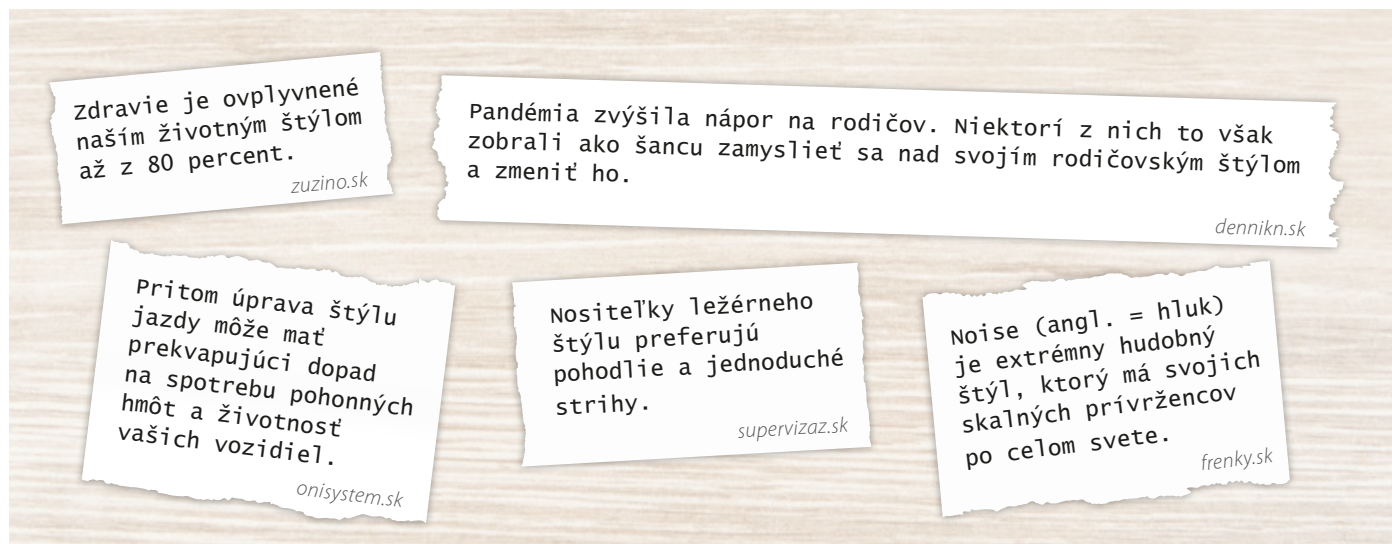
- Porovnajzte výpovede obsahujúce výraz *štýl*.
- Pokúste sa sformulovať vlastnú definíciu tohto pojmu.

UPOZORNENIE

štýl – gr. *stylos* = nástroj na vyrývanie znakov, lat. *stilus* = písadlo; v niektorých odborných prácach sa ako synonymum používa termín *sloh*.

Ukážka 9

Štýl je spôsob použitia vybraných prostriedkov pri charakterizovaní celku, skupiny, obdobia alebo jednotlivca v rôznych oblastiach spoločnosti (móda, umenie, politika atď.). V jazykovej oblasti hovoríme o **jazykovom štýle**.

Jazykový štýl je spôsob prejavu, ktorý vzniká cieľavedomým **výberom**, zákonitým **usporiadaním** a využitím jazykových a mimojazykových prostriedkov s ohľadom na komunikačnú situáciu. Jazykový štýl skúma jazykovedná disciplína **štylistika**. Jej predmetom je analýza vlastností textov a proces ich tvorby. Štylistika využíva poznatky všetkých ostatných jazykovedných disciplín, napr. lexikológie, morfológie, syntaxe.

Výberom jazykových prostriedkov tvoríme jazykový štýl. Napr. v úlohe 2 sme vybrali a usporiadali slovné spojenia, ktoré vieme použiť napr. v umeleckom štýle (majestátna výška, zelené lístie povieva vo vetre atď.) alebo v náučnom štýle (koreňová sústava, prebieha fotosyntéza atď.).

ÚLOHY

- Akým štýlom by ste prezentovali a formulovali svoje myšlienky v nasledujúcich situáciách: počas rozhovoru s 10-ročným dieťaťom, v príhovore na svadobnej hostine, pri ústnej odpovedi v škole a počas rozhovoru s kamarátom/kamarátkou.
- Prečítajte si nasledujúce slovné spojenia v tabuľke a riešte úlohy pod tabuľkou.

STROM

vysoký aj 10 metrov	majestátna výška
drevnatá stonka	vráskavý povrch dreva
hustá koruna	košatá koruna
koreňová sústava	ako laná poprepletané v zemi
životnosť aj desaťročia	prežijú s nami dlhé chvíle
nadzemná časť stromu	kmeň i koruna sa vypína až do neba
listy obsahujú farbivo chlorofyl	zelené lístie povieva vo vetre
prebieha fotosyntéza	život im dá slnečný lúč

- Podľa akého princípu sú výrazy rozdelené?
- Aké slohové útvary môžu vzniknúť použitím vybraných slovných spojení z tabuľky?
- Akú funkciu budú plniť novovzniknuté útvary s vami zvolenými výrazmi?

ŠTÝLOTVORNÉ ČINITELE

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 4:

Porovnajte nasledujúce ukážky a odpovedzte na otázky.

- Kto je podľa vás autorom textu?
- Komu je text určený?
- Aká je jeho funkcia?
- Kde by ste sa mohli s podobným textom stretnúť?

Ukážka 10

Túto knihu som čítal, keď som mal asi 14 rokov a veľmi sa mi páčila. Prekvapilo ma, že autor je Slováč. Mrzí ma, že sa už nedá kúpiť. Aj keď je v nej veľa opisov, nemyslím si, že je nudná. Kto prečítal Pána prsteňov, určite si zamiluje aj tento príbeh.

autorský text

Ukážka 11

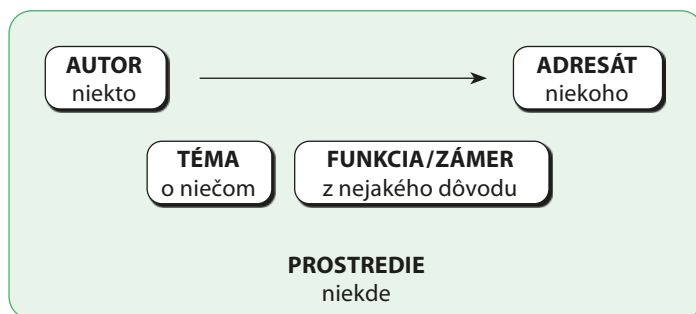
LONDÝN. Futbalisti Manchester City zvíťazili v nedeľnom finále Ligového pohára a vybojovali prvú trofej v sezóne. Na štadióne Wembley, kam sa dostalo aj necelých osemtisíc divákov, zdolali Tottenham Hotspur tesne 1:0. Hrdinom duelu bol francúzsky obranca Aymeric Laporte, ktorý v 82. minúte rozhodol hlavou o triumfe hráčov City. Tí získali Ligový pohár štvrtý rok za sebou a celkovo ôsmkrát v histórii.

sportnet.sme.sk

Ukážka 12

Funkcia histamínu v tele spočíva napr. v aktivácii nervového systému alebo podnietení tvorby žalúdočnej kyseliny. DAO (enzým diaminoxidáza) sa nachádza v tenkom čreve a slúži na rozkladanie histamínu. Zatiaľ čo alergickú reakciu organizmu vyvoláva nesprávna reakcia imunitného systému na alergény, v prípade histamínovej intolerancie ide o nerovnováhu medzi histamínom a enzýmom DAO. Výsledkom je reakcia podobná alergii, ktorá ale nie je pravou alergiou.

imunovital.sk/upravené

Faktory, ktoré ovplyvňujú konečnú podobu textu, sa nazývajú **štýlotvorné činitele** – autor, adresát, prostredie, téma, funkcia/zámer.

Subjektívny činiteľ	AUTOR	Text je ovplyvnený individuálnymi vlastnosťami autora (napr. vekom, povahou, pohlavím, sociálnym zaradením, vzťahom k téme atď.), najsubjektívnejší činiteľ.
	TÉMA	O čom text je? Výsledný text závisí od vlozenej subjektivity autora do danej témy.
Objektívne činitele	ADRESÁT	Komu je text určený? Do úvahy berieme vek adresáta, pohlavie, intelektuálnu vyspelosť a pod.
	PROSTREDIE (SITUÁCIA)	Kde text vzniká? Na výber slov do textu vplýva aj súkromné/verejné prostredie alebo oficiálne/neoficiálne, rodinné, školské alebo iné prostredie.
	FUNKCIA	Dôvod, zámer, prečo komunikujeme (napr. chceme niečo vysvetliť, opísať, o niečom informovať atď.).

ÚLOHY

- Priateľ vás poprosil, aby ste mu odporučili ľubovoľnú dovolenkovú destináciu. Vytvorte krátke odporúčanie, v ktorom uvediete základné informácie o prostredí rezortu/destinácie a opíšete, čo vás na danom mieste najviac zaujalo.
- Vytvorte odporúčanie rovnakej destinácie, ale z pohľadu novinára, ktorý uverejňuje recenziu v časopise.
- Čím sa odporúčania odlišujú? Ktoré štýlotvorné činitele sa podieľali na výstavbe odporúčania?

ROZDELENIE JAZYKOVÝCH ŠTÝLOV

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 5:

- Určte jazykový štýl a slohový postup ukážok.
- Porovnajzte ukážky z hľadiska funkcie.

Ukážka 13

Pradenie je typický zvukový prejav mačky, ktorý je úzko spätý s predstavou mačky. Vo všeobecnosti sa považuje za prejav spokojnosti. V skutočnosti však mačky nepradú len keď sú spokojné, ale aj keď sú poranené, zoslabnuté alebo umierajú. Odborníci najčastejšie vysvetľujú tento jav tak, že vzniká vibráciou nepravých hlasiviek alebo turbulenciou v krvnom obehú hlavnej dutej žily.

autorský text

Ukážka 14

Mačka domáca (lat. *Felis catus*) je už niekoľko storočí domestikovaný poddruh mačky divej. Po svojich predkoch mačka zdedila vynikajúci zrak a sluch, ale aj k lovu dokonale prispôsobené telo. Ešte prednedávnom bola mačka neodmysliteľnou súčasťou každého vidieckeho domu. S rozvojom civilizácie je ale tohto vidieckeho prostredia čoraz menej, a mačka stráca svoje postavenie úžitkového domáceho zvierata.

autorský text

Ukážka 15

Povinnosť vlastníka alebo držiteľa vnímavého druhu mäsožravca (pes, mačka, fretka, kožušinové zvieratá) zabezpečiť na vlastné náklady podľa § 17 ods. 5 zákona č. 39/2007 Z. z. vakcináciu a revakcináciu proti besnote podľa vakcinačnej schémy výrobcu použitej vakcíny u zvierat starších ako 3 mesiace v spolupráci s príslušnými súkromnými veterinárnymi lekármi.

svps.sk

Ukážka 16

Sústredene sledovala miesto pod skriňou v predsieni. Zbystril som pozornosť, jej chvost sa vlnil zo strany na stranu, zdalo by sa, že ani nedýcha. Keď sa prestala hýbať úplne, vedel som, čo sa skrýva pod nábytkom. O chvíľu už pyšne stála s úlovkom v papuli. Bol som na ňu patrične hrdý. Moja mačka je lovcom od prírody.

autorský text

	Jazykový štýl	Oblasť – okruh využívania	Funkcia	Útvary
Subjektívny	hovorový	bežná, každodenná komunikácia	spontánne komunikovať	rozhovor, chat, SMS, email
	umelecký	umelecká komunikácia	esteticky zapôsobiť, vyvolávať pocity krásna	pieseň, óda, hymna, poviedka, novela, román, komédia, tragédia, veselohra, činohra
Subjektívno-objektívny	publicistický	mediálna komunikácia	rýchlo a pohoťovo informovať	reportáž, správa, komentár, oznámenie, referát, plagát, interview, glosa
	rečnícky	verejná komunikácia	zreteľne predniesť, propagovať, komentovať	príhovor, súdna reč, prejav
Objektívny	náučný	vedecká komunikácia	objektívne vysvetliť, sprostredkovať aj spopularizovať vedecké poznatky	učebnica, monografia, dizertácia, encyklopédia, štúdia, referát, článok, prednáška, diskusia, polemika, pracovný návod, recept, úvaha, recenzia, posudok, kritika
	administratívny	oficiálna, úradná komunikácia	oficiálne oznamovať	protokol, zmluva, potvrdenie, osvedčenie, zápisnica, uznesenie, životopis, splnomocnenie

ÚLOHA

- Uvažujte, podľa akého kritéria sme rozdelili jazykové štýly do troch skupín na objektívne, subjektívne a subjektívno-objektívne štýly.

Človek je jedinečná a neopakovateľná bytosť; je preto prirodzené, že každý z nás používa jazyk trochu inak. Prejavuje sa to vo výbere jazykových prostriedkov, v štylizovaní prejavu, ale aj v jeho interpretácii. Každý človek má **individuálny** jazykový štýl.

Jeden text môže byť tvorený viacerými jazykovými štýlmi, ktoré sa prelínajú, vtedy hovoríme o **hybridizácii štýlov**.

Kým jazykový štýl predstavuje vonkajšiu podobu textu, slohový postup predstavuje jeho vnútorné usporiadanie.

- Jazykový štýl určuje, aké typy slov sú použité v texte. Slangové? Nárečové? Odborné? Neutrálne?
- Slohový postup určuje, ako sú usporiadané vetné celky a čo hovorí obsah slov. Akú informáciu nesú slová? Opisujúcu? Informatívnu? Úvahovú?

Ukážka 17

Historické jadro Martina sa na juhozápadnej strane končí starým domom, nešikovne vystrčeným ďaleko do ulice. Je to bývalý župný dom, dnešná Turčianska galéria, kde v rokoch 1958 – 1860 účinkoval štúrovský básnik Janko Kráľ. No keďže mal povest' pansláva, čo sa Martinčanom odjakživa páčilo a vrchnosti zasa nepáčilo, pre istotu ho preložili do Kláštora pod Znievom. Lenže Kláštor pod Znievom je tiež v Turci a do Martina je odtiaľ blízko. A tak sa Janko Kráľ mohol začiatkom júna 1861 zúčastniť na pamätnom memorandovom zhromaždení, veď bol jedným z jeho iniciátorov, keď v Slovenských novinách vyzýval k zvolaniu „konferencie národnej“.

J. Rezník: Túry do literatúry/upravené

☆ ZAUJÍMAVOSŤ

Skratka na zapamätanie si slohových postupov a jazykových štýlov:

IVOR (slohové postupy – **I**nformačný, **V**ýkladový, **O**pisný, **R**ozprávací) ochorel/mal podozrenie NA PRUH (jazykové štýly – **N**áučný, **A**ministratívny, **P**ublicistický, **R**ečnícky, **U**melecký, **H**ovorový).

📖 ÚLOHY

2. Prvky ktorých jazykových štýlov môžeme nájsť v ukážke 17?
3. Pomocou konkrétnych príkladov z textu vysvetlite pojem *hybridizácia štýlov*.
4. Pracujte v dvojiciach. Najskôr samostatne vytvorte krátky opis ideálnej letnej dovolenky. Následne svoje opisy porovnajte z obsahovej i jazykovej stránky.
5. Pokúste sa popísať svoj individuálny štýl v bežnej komunikácii (jazykové i mimojazykové prostriedky).

Náučný, administratívny, publicistický, rečnícky, umelecký a hovorový štýl sa sformovali v minulosti a postupne sa ustálili. V jazykovej komunikácii ich používame dominantne. Označujeme ich aj termínom **primárne jazykové štýly**.

Z primárnych jazykových štýlov sa sformovali **sekundárne jazykové štýly**, ktoré sa neustále vyvíjajú, podliehajú zmenám, prispôbujú sa. Dynamicky reagujú na zmeny v spoločnosti či v jazykovej kultúre. Poznáme mnoho sekundárnych jazykových štýlov z rôznych oblastí spoločnosti. Medzi najznámejšie patrí:

- biblický štýl – príznačný pre texty s náboženskou tematikou; uplatňuje sa v náboženských textoch, modlitebných knižkách, cirkevných textoch a pod.;
- diplomatický štýl – môže ísť o medzinárodné diplomatické texty na úrovni rôznych inštitúcií, ale aj o taktické formulovanie myšlienok v bežnej komunikácii s cieľom byť neutrálny alebo nevyvolať konflikt;
- epištolárny – z gr. slova *epištola* = list, štýl charakteristický pre súkromnú korešpondenciu; v súčasnosti ho môžeme aplikovať aj na komunikáciu prostredníctvom emailov či SMS, čím sa výrazne zmenil jeho celkový charakter;
- komiksový – štýl komiksových textov, kde výrazne spolupracuje verbálna a neverbálna komunikácia;
- reklamný – výrazne dynamický sekundárny štýl, štýl reklamných textov a sloganov;
- vulgárny – štýl obsahujúci vulgarizmy či tabuizovanú lexiku s cieľom pobúriť alebo uraziť adresáta.

📖 ÚLOHY

6. Vytvorte krátke a slušné odmietnutie ľubovoľného stretnutia. Využite znaky diplomatického štýlu.
7. Diskutujte. Čo si myslíte o používaní vulgarizmov v bežnej komunikácii? Aké sú vaše hranice akceptovania nadávok? Poburujú vás alebo ich vnímate ako súčasť expresívnej či devalvujúcej komunikácie?

Čo už viem?

- Viem vyjadriť svoj názor na základe podnetov z prečítaného textu.
- Dokážem priradiť text k jazykovému štýlu a slohovému postupu.
- Rozlišujem umelecký a vecný, súvislý (lineárny) a nesúvislý (nelineárny) text.
- Dodržiavam pri tvorbe textu jednotlivé fázy tvorenia textu.
- Poznám pôsobenie štýlotvorných činiteľov a viem ich zohľadniť pri tvorbe a analýze textu.

CHARAKTERISTIKA HOVOROVÉHO ŠTÝLU

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:

- Predneste ukážku 1 a zohľadnite pri tom pokyny v zátvorkách. Zamyslite sa, čo v písanom prejave zastupujú.
- Uvažujte, v akej situácii, prostredí a medzi akými ľuďmi sa vyjadrujete podobným spôsobom.
- Pomenujte prídavnými menami vlastnosti prejavu.

Ukážka 1

Robert (zalamuje rukami): Počuj, Timo, pokazil sa mi **komp** – hod' laso!

Timotej (bez záujmu): Tak to je fest neprijemné, ale už som ti **helfol** minulý týždeň, keď si ma zlanáril do fitka, že dobre zaplatia... a **skutek utek**, aj slúbený liter. Stačilo.

Robo (prosebné, spína ruky): Nóó, netentuj sa – vieš, že ho nutne potrebujem, a kámoš, čo sa tomu rozumie, je na péenke.

Timo (lahostajne, dvíha obočie): Tak už máš iba dve možnosti, riadne zaplatiť servis, alebo potichu zablúdiť do kostola a vymodliť si tú **jednotečku** zo slovenčiny aj bez seminárky.

Robo (nahnevane, mračí sa): Neštvi ma! Keď ti treba robiť tabuľky v exceli, to ti je môj komp dobrý, čo?!

Timo (rezignovane so zdvihnutými rukami): Tak teda dobre... daj to sem, nech sa kuknem. Ty dones z Covitmatu kávu. A nie, že zatiaľ pôjdeš na celoplošné tetovanie!!!

Robo (veselšie, dáva ruky vbok): Do lesa s testom, do Tesca bez, a čo tak cez les do Tesca s testom či bez?

autorský text

Hovorový štýl je najstarším štýlom v každom prirodzenom a živom jazyku. Je **subjektívnym** jazykovým štýlom súkromného styku, ktorý používajú účastníci – **komunikanti v každodennej**, bežnej komunikácii. Jeho základnou funkciou je naplnenie bežných komunikačných potrieb. V hovorovom štýle sa najviac zo všetkých štýlov prejavuje individuálny štýl autora. Naša schopnosť vyjadrovať svoje názory, prezentovať vedomosti, podávať informácie alebo rozprávať o pocitoch v súkromnej, spoločenskej a pracovnej sfére odráža našu jazykovú a osobnostnú vyspelosť.

PRIPOMENUTIE

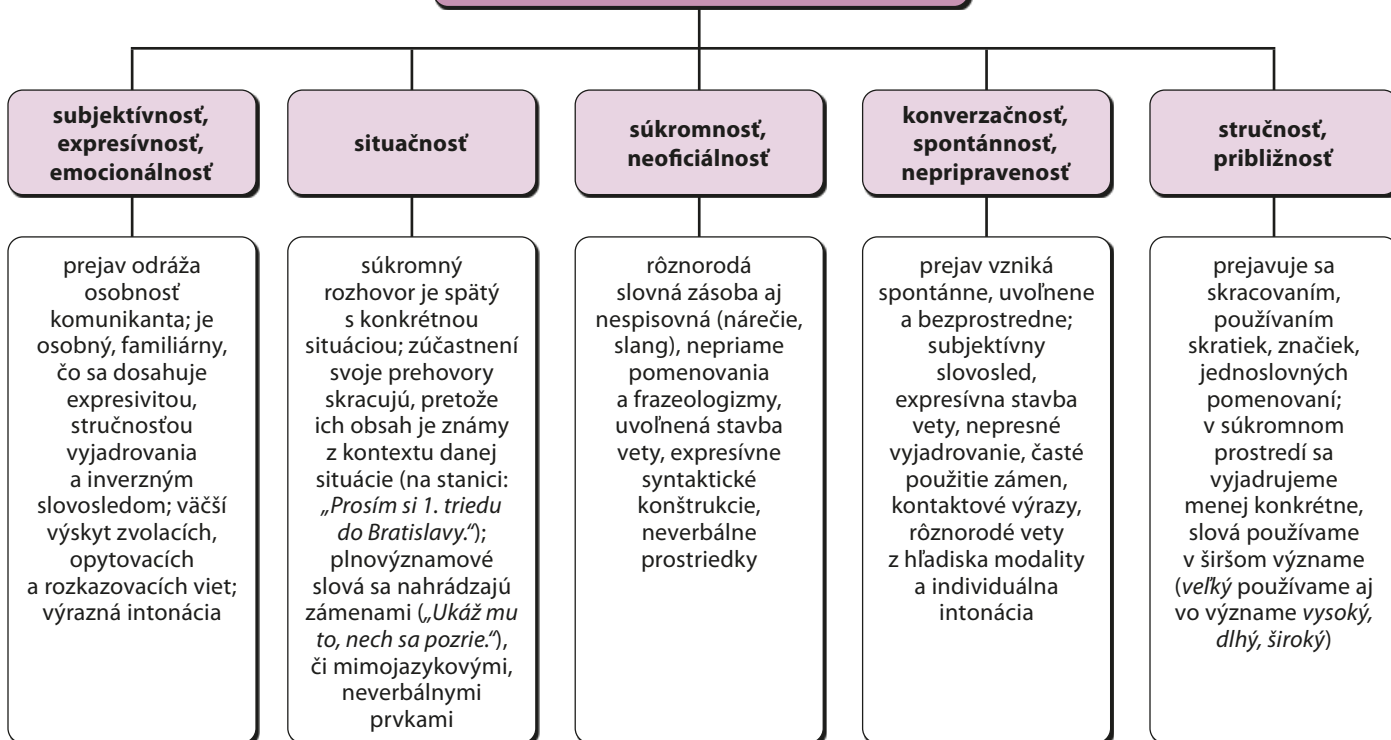
Dialóg je prehovor dvoch alebo viacerých postáv (opak monológu); musí obsahovať minimálne dve repliky. Monológ je prehovor jednej osoby. Replika je v dialógu odpoveďou na predchádzajúci prehovor.

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Od prídavného mena *hovorový*, ktoré sa spája s hovorovým štýlom, je potrebné odlišiť prídavné meno *hovorený*, ktoré sa spája s ústnym prejavom (napr. reč, ktorá je protikladom písaného textu).

VLASTNOSTI HOVOROVÉHO ŠTÝLU

ÚLOHY

1. Čo je spoločným a pre hovorový štýl typickým znakom zvýraznených slov v ukážke 1?
2. Ako by ste pomenovali jazykový proces, ktorého výsledkom sú výrazy *komp*, *seminárka*, *péenka*?
3. Predposledná replika v ukážke 1 má v kontexte ironický význam. Opravte slovo, ktoré priamo vystihuje skrytý význam.
4. Vyjadrite pantomimicky: vakcináciu, atmosféru počas písomky, prebalenie malého dieťaťa.
5. Vytvorte vlastný monotematický text, v ktorom použijete minimálne štyri znaky hovorového štýlu.
6. Pomenujte spôsob, akým vznikli nasledujúce slová, a uveďte ich spisovnú podobu: *ZUŠ*, (*zaplatil*) *liter*, *maródiť*, *triedna*, *okres rozhodol*, *vodičák*, *lanáriť*.

UPOZORNENIE

V súčasnosti môžeme vďaka internetu či mobilom viesť dialóg aj na diaľku, s niekým, kto sa nenachádza v našej blízkosti. Uplatňuje sa tu prevažne písomná forma prostredníctvom SMS, chatu alebo internetovej diskusie. Z hľadiska využitia jazykových štýlov v týchto útvaroch hovoríme o **hybridizácii** – pozorujeme prelínanie znakov hovorového (subjektívnosť, expresívnosť, súkromnosť) aj administratívneho (písomnosť) štýlu.

JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY HOVOROVÉHO ŠTÝLU

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 2:

- a) Zopakujte si znaky hovorového štýlu a dokážte ich prítomnosť v texte ukážky 2.
- b) Pozorujte, akými jazykovými prostriedkami sú jednotlivé znaky reprezentované. Pomôžte si uvedenou tabuľkou.

Ukážka 2

F súčasnej dobe žijem zo svojou rodinou v bungalove vo vilovej štvrti na okraji Žilini.

Teraz je korona a fšeci zme doma. Čo to znamená? Mama už ňevie, čo bi uvarila a upiekla, chalani sú stále hladní a oco... ten len vimíšľa, čo bi sa dalo opraviť, virobiť a ako zamestnať všetkých ňeplnoletých v paneláku. Už mesiac je na péenke.

Ja chodím na stavebnú priemislouku, takže risujem, risujem a ešše raz risujem. No a popri tom tvorím na slovinu seminárku a s pozemka SOČku.

*„...brée ráňko fšetkým! Ahoj, prcek! Psisko jedno, kuš!“
„A ti som stokrát už povedala, abi si dala bratovi pokoj! Počuj, máž už tú seminárku hotovú? Tam to mi podaj! Dnes máš na starosti malích. ...A ňechaj toho psa, hej!“*

„Ale, maminka, nepaprč sa toľko. Po obedě mám deti „uložit“ alebo „uložiť ako“? A... oci, ozaj, kolko gramov má Instagram a kolko kňích opahuje Fejsebúk?“

„Nerop si z nás srandu. Vigúgli si to na nete.“

autorský text

* Fonetický prepis záznamu bežnej komunikácie.

- výrazné zastúpenie ukazovacích a osobných zámen (*hento*, *tamto*, *ja*), citosloviec (*Fúha!*);
- časté používanie opytovacích, želacích, zvolacích a rozkazovacích viet, subjektívny slovosled („*Nerozdával som fotky!*“);
- prítomnosť nespisovných slov, slangových a nárečových (*gympel*, *sorry*);
- značky a skratky (*SOŠka*, *VUBka*);
- vysoký index používania kontaktných prostriedkov: oslovenie (*mami*), výzva (*počuj*), vsuvka, dôvetok (*Vieš to, že?*).

	Jazykové prostriedky	Príklad z textu (v písanej podobe, nie hovorenej)
Lexikálna rovina	kontaktné prostriedky	<i>Počuj...</i> „ <i>A nechaj toho psa, hej!</i> “
	nárečové a slangové výrazy	<i>na slovinu seminárku, pozemko</i>
	expresíva	<i>srandu, maminka, psisko</i>
	univerbizácia	<i>seminárku, matúra</i>
	značkové a skratkové slová	<i>SOČku, okej, na péenke</i>
	hovorové slová	<i>chalani, matúru, nepaprč sa</i>
Morfologická rovina	prirovnania	<i>ako na bežiacom páse</i>
	citoslovčia	<i>kuš!</i>
	ukazovacie a osobné zámená	<i>Tam to mi podaj! Susedia si prídu po to okolo večera.</i>
	príslovky	<i>okolo večera</i>
Syntaktická rovina	spodstatnené prídavné mená	<i>triedna (učiteľka), malí (súrodenci), neplnoletí (obyvatelia)</i>
	krátke vety	<i>... brée ráňko všetkým!</i>
	rôznorodá modalita viet	<i>Máš už tú seminárku hotovú? Ukáž mi ju!</i>
Zvuková rovina	subjektívny slovosled	<i>A ti som stokrát už povedala.</i>
	nespisovná výslovnosť	<i>kolko, fšeci</i>
	subjektívna intonácia	<i>„... brée ráňko všetkým!“ Po obedě mám deti „uložiť“ alebo „uložiť ako“?</i>

KLASIFIKÁCIA HOVOROVÝCH ŽÁNROV/ÚTVAROV HOVOROVÉHO ŠTÝLU

Hovorový štýl je žánrovo pestrý. Prejavy hovorového štýlu sú väčšinou nepripravené (okrem rečnickeho prejavu), nekladie sa veľký dôraz na pravopis a členenie textu, majú uvoľnenú vetnú stavbu (nedokončené vety, opakovanie vety alebo jej časti – tzv. echoveta), sú doplnené mimojazykovými prostriedkami a dôležitá je aj intonácia hovoriaceho/komunikanta.

OSOBNÝ ROZHOVOR

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 3:

Krátky rozhovor z ukážky 3 preštylizujte do spisovnej podoby.

Ukážka 3

Eliška: *Ako víkend?*

Aurel: *Super.*

E: *A čo Zorka?*

A: *Je božia.*

E: *To má akože božský pôvod?*

A: *Eliša, stojí ti niekto na káblí?*

E: *No, sorry, nie je každý taký sčítaný ako ty!*

A: *Nemusíš byť sčítaná, aby si poznala rozdiel medzi božím a božským.*

E: *Tak aká je? Božia či božská?*

autorský text

Rozhovor v bežnej komunikácii má predovšetkým dorozumievaciu funkciu. Pokiaľ vieme rozhovor zo zdvorilosti, v práci, konverzujeme s cudzími ľuďmi, hovoríme o **spoločenskom rozhovore** (vynechávame témy, pri ktorých by sa spoločník mohol cítiť nepríjemne: politické úvahy, udalosti, ktoré rozdeľujú verejnosť, či osobné otázky).

ÚLOHY

1. Aká je funkcia rozhovoru z ukážky 3?
2. Aký je pôvodný a prenesený význam slova *božia* z ukážky 3?
3. Označte frazeologizmus a vysvetlite ho.

ZAÚJÍMAVOSŤ

Dialóg – *dialogos* je slovo gréckeho pôvodu (*dia* – dvoj; *legō* – hovorím). Je to útvar priamej ústnej komunikácie, ktorá prebieha v určitom čase a priestore, a často je dopĺňaný mimojazykovými prostriedkami.

PRIPOMENUTIE

Na zaznamenanie výpovede jedného alebo viacerých hovoriacich sa používa priama reč, ktorú spravidla dopĺňa uvádzacia veta. Existujú tri spôsoby zápisu priamej reči:

- spojenie uvádzacia veta + priama reč → *Vstal a povedal: „Odchádzam.“*
- spojenie priama reč + uvádzacia veta → *„Urobíš to ešte dnes?“ spýtala sa ho nahnevane.*
- spojenie priama reč + uvádzacia veta + priama reč → *„Dúfam, že si to myslela v dobrom,“ poznamenal Marek, „inak by ma to mrzelo.“*

TELEFONICKÝ ROZHOVOR

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 4:

- a) Porovnajte ukážku 4 a 5 z hľadiska zastúpenia znakov hovorového štýlu. Sú v oboch ukážkach prítomné v rovnakej miere?
- b) Uvažujte, ktoré zásady slušného telefonovania nedodrжал Peter Noťák.

Ukážka 4

A: *Prosím! Ambulancia doktorky Makovej! Želáte si?*

Š: *Dobrý deň! Škvareková. Môžem hovoriť s pani doktorkou?*

A: *Prepáčte, nerozumiem vám, môžete hovoriť hlasnejšie a zrozumiteľnejšie?*

Š: *Či môžem hovoriť s pani doktorkou. Mám problém.*

A: *Je mi ľúto, ale pani doktorka má práve pacienta. Zavolajte, prosím, po dvanástej.*

Š: *Ďakujem. Dovoľte.*

A: *Dopočutia.*

autorský text

Ukážka 5

P: *Čau!!*

O: *Prosím!*

P: *Čo prosíš? Nevidíš číslo? To som predsa ja!*

O: *Kto ja, prosím?*

P: *Ty kokso, nerob si srandu, predsa ja – Peter Noťák.*

O: *To si ty, Peter! Máš akýsi iný hlas. Prepáč, vôbec som ťa nespoznal. Boris si zabudol doma mobil, mám mu niečo odkázať?*

P: *No... nie... nič netreba... zavolám neskôr... alebo... nech sa ozve, keď príde. (Vzápätí ukončí hovor.)*

autorský text

Úlohu pri podobe telefonického rozhovoru zohráva jeho účel:

- **oficiálny** – telefonujúci má premyslený obsah, vyjadruje sa spisovne, dodržiava určitú postupnosť (pozdrav, predstavenie seba alebo inštitúcie, dôvod telefonátu, poďakovanie, rozlúčenie);
- **(polo)súkromný** – vychádza z aktuálnej subjektívnej potreby ľudí porozprávať sa, na niečom sa dohodnúť a pod. Často je poznačený improvizáciou a vzťahom medzi telefonujúcimi. Niekedy nie je potrebné sa predstavovať, keďže pri známych číslach sú v telefónnom zozname uvedené mená adresátov, ale určite na konci rozhovoru poďakujeme a rozlúčime sa.

Pokiaľ sa nám nepodarí volaného zastihnúť, môže sa aktivovať jeho hlasová schránka alebo telefónny záznamník.

- Ak voláme niekomu, kto nás nepozná, resp. naše číslo nemá uložené, predstavíme sa a buď uvedieme dôvod, prečo voláme, alebo požiadame, aby nám adresát na zadané číslo čím skôr zavolať: *Dobrý deň! Som Petra Šťastná. Zavolajte mi, prosím, ešte dnes na číslo 0905 123 456. Ďakujem.*
- Ak voláme známemu, stačí nahráť krátku, výstižnú správu: *Ahoj, mohla by si mi zavolať, potrebujem poradiť. Jana.*

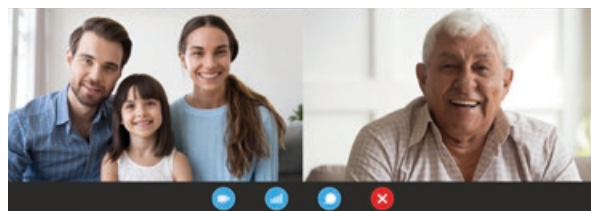
ÚLOHY

4. V hlasovej schránke nájdete nasledujúci odkaz: „Práve ste sa dovolali na číslo 906 876 543. Všetok kredit, ktorý ste v danom okamihu mali, sa prečerpal na môj účet. Veľmi Vám za to ďakujem.“ Ste sám/sama doma. Ako zareagujete? Budete volať políciu? Aké číslo má polícia? Alebo budete volať 112-ku?
5. Zoštylizujte zaujímavý a vtipný text do vlastnej hlasovej schránky.
6. Ktorú z ukážok 4 a 5 by ste označili za oficiálnu?
7. Identifikujte v ukážke 5 znaky hovorového štýlu.

VIDEOHOVOR

Podobne ako telefonický rozhovor má viacero úrovní oficiálnosti:

- **oficiálny** – napr. pracovný rozhovor prostredníctvom rôznych programov (Zoom, Microsoft Teams a pod.);
- **(polo)súkromný** – rozhovor kamarátov/kamarátok cez messenger.

DISKUSIA, DEBATA, HÁDKA, POLEMIKA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 5:

- a) Na základe vlastnej skúsenosti sa pokúste identifikovať žáner ukážky 6.
- b) Hľadajte v ukážke prejavy hovorového štýlu.

UPOZORNENIE

Argumentácia – uvádzanie dôvodov, dôkazov s cieľom presvedčiť ďalších účastníkov/účastníčky debaty. Ak je obsahom debaty alebo diskusie napr. odborná téma s primeranou argumentáciou, zaradíme diskusiu k slohovým útvarom náučného štýlu.

Ukážka 6

RE: Športovcov by podľa vedcov mohlo povzbudiť k zvýšenej výkonnosti popíjanie nápoja ružovej farby.

- 17:06:48 **Mim22:** *Takých vedcov treba dať k lopate, tam by boli viac prospešný.*
- 17:07:22 **Jojo:** *k lopate treba poslať tých, čo si vypijú ten ružový nápoj, budú viac makať...*
- 17:07:36 **Vlado:** *Ruzovy napoj... istotne prieskum robili v 4 % komunitie*
- 17:08:41 **Cece:** *Staci na to voda z kyslej kapusty*
- 17:09:07 **Nika:** *len je problem ze to sa cestou po.eries*
- 17:09:13 **vojto:** *pite šaraticu a nik vás nepredbehne*
- 17:10:26 **Jojo:** *Totálna debilita. ....*
- 17:10:58 **Cece:** *nie piť treba, stačí mať hladného leva, alebo inú šelmu v päťách a uvidíte, ako sa zlepši váš bežeký výkon*
- 17:11:29 **3jjj:** *dajte si pol litra vychladeného acidka rovno z ľadničky. o pár minút sa váš bežeký výkon výrazne polepší. :-) :-)*
- 17:12:01 **Nika:** *ale latrínu treba postaviť dostatočne ďaleko...*

zoznam.sk/upravené

* Text je zámerne v pôvodnej podobe s pravopisnými, gramatickými a štylistickými chybami.

ÚLOHY

8. Usporiadajte voľnú debatu na tému, ktorá vás aktuálne zaujíma, napr. o „zabíjaní času“ na sociálnych sieťach, o výhodách a nevýhodách prezenčného/dištančného vzdelávania, o potešení zo stretnutia „z očí do očí“, o úprimnom priateľstve bez závislosti od internetu, o telefóne bez funkcie SMS a pod.
9. Napíšte synonymický rad k podstatnému menu *hádk*.

Diskusia je zväčša jednou osobou organizovaná výmena názorov diskutujúcich po prednesení príspevkov na rovnakú tému. V súčasnosti sa často odohráva diskusia na rôzne témy v internetovom priestore, preto hovoríme o **internetovej diskusii**.

Debata je slušný rozhovor, počas ktorého účastníci pokojne vyjadrujú svoje názory na vybranú tému. Ich náhľady na tú istú vec, ktoré môžu byť súhlasné (dochádza k názorovej zhode – konsenzu) alebo nesúhlasné.

Ak diskutujúci nie sú ochotní akceptovať iný názor, dochádza k **hádkke**. Hádkka môže byť aj konštruktívna, užitočná, pokiaľ sa vzniknutý problém počas nej vysvetlí a komunikanti neprejavujú negatívne emócie.

Výmena protichodných názorov, pri ktorej nedôjde k zjednoteniu stanovísk, sa nazýva **polemika**. Účastníci sa slušne, ale neústupne presviedčajú o správnosti svojich náhľadov.

JEDNODUCHÉ ROZPRÁVANIE

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 6:

Prečítajte si ukážku 7 a vyberte z nasledujúcich možností odpoveď, ktorá je podľa vás najvhodnejším záverom príbehu.

- „Chcem vidieť toho dobráka, ktorý vám to poradil.“
- „Som rád, že mám takého veľkorysého priateľa.“
- „Zarobím si ich lepším spôsobom ako plávaním v bazéne.“
- „Chcem vidieť toho idiota, čo ma strčil do vody!“

Jednoduché rozprávanie je založené na interpretácii zaujímavého a emotívneho **zážitku** alebo príbehu, v ktorom je dodržaná **logická a časová postupnosť**. Dôležitá pri púťavom rozprávaní je nielen slovná zásoba hovoriaceho, ale tiež jeho schopnosť meniť intonáciu reči, keďže často vo svojich replikách imituje aj iné osoby.

Ukážka 7

*Milionár, ktorého **záľubou** bolo chovať v bazéne aligátory, usporiadal večierok. Keď už bolo všetko v plnom prúde, milionár požiadal o chvíľu ticha a oznámil hostom, že má pre nich jeden extra návrh – kto prepláva bazén, dostane milión eur alebo jeho dcéru za ženu.*

*Nestihol ani dopovedať, keď sa ozvalo mohutné „čľup“, a mladý muž – **hviezda** miestneho hokejového klubu – prenasledovaný aligátormi plával **naprieč** bazénom ako o život. Akoby zázrakom sa mu podarilo vyliezť z bazénu tesne predtým, než sa mu do päty zahryzli aligátorie zubiská.*

„Mladý muž, máte vy ale šťastie!“ neveriacky krúti hlavou milionár. „Vyhrali ste, tak povedzte, čo chcete – peniaze alebo moju dcéru?!“

„Kašlem na váš milión, a aj na vašu dcéru! .....

autorský text

ÚLOHY

- Vysvetlite význam zvýraznených slov z ukážky 7 s ohľadom na kontext. Ak je to možné, zameňte slová ich synonymami.
- Vyhľadajte v ukážke 7 citoslovce a nahraďte ho adekvátnym slovesom tak, aby sa nezmenil pôvodný význam vety.

VTIP

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 7:

Zamyslite sa. Keby ukážka 8 nebola vtipom, akú odpoveď v poslednej replike by ste predpokladali?

Ukážka 8

Stretnú sa dvaja starí známi a jeden z nich je super nahodený. Nový oblek, kravata, drahý kabát, topánky a kufřík z krokodíla. Ten druhý vyzvedá:

„Asi sa ti dobre darí, keď chodíš taký vyobliekaný.“

„Ale vieš, otvoril som si taký malý butik.“

„Hej? A s čím?“

„Normálka... so šperhákom!“

autorský text

Vtipy a anekdoty okrem písanej a hovorenej podoby majú v súčasnosti aj podobu obrázkov (napr. tzv. memes – memička) alebo videí, ktoré sa šíria prostredníctvom sociálnych sietí.

Ukážka 9

= 5 min

= 1 h

UPOZORNENIE

ANEKDOTA -y, -dot, ž. r. je krátky a vtipný príbeh, zakončený humoristickou alebo satirickou pointou.

VTIP -u, m. r. je komické poňatie nejakej situácie alebo jej žartovné slovné vyjadrenie, žart. (KSSJ)

ÚLOHY

- Nájdite v ukážke 8 synonymum slova **viazanka** a napíšte ho v G pl.
- Vysvetlite význam slovného spojenia **kufřík z krokodíla**.
- Vo vete „Nový oblek, kravata, drahý kabát, topánky a kufřík z krokodíla.“ nájdite nezhodný prívlastok a zmeňte ho na zhodný.
- Nahraďte slovo **super** tromi primeranými synonymami.

ČET/CHAT

 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 8:

- Dokážte, že text ukážky 10 patrí do súkromnej komunikácie a prebieha v reálnom čase.
- Ktoré diakritické znamienka iniciátorka chatu nepoužila vo svojich replikách?

Čet/Chat je vedenie rozhovoru prostredníctvom krátkych textových správ v reálnom čase s využitím internetového pripojenia. Četovanie má svoje kladné i záporné stránky. Medzi kladné patrí možnosť komunikovať online, prakticky kedykoľvek, formálne aj neformálne a bez osobného stretnutia, čo sa však môže stať súčasne negatívom, keďže účastníci internetovej komunikácie môžu zostať v anonymite a ich status nemusí zodpovedať pravej totožnosti.

 ZAÚJÍMAVOŠŤ

Typickými výrazmi, ktoré sa využívajú v čete, sú aj akronymy – skratky, ktoré sa dajú prečítať ako slovo a ktoré sú zložené z prvých písmen slov v danom spojení: IMO (In My Opinion), ASAP (As Soon As Possible), LMK (Let Me Know) a pod.

ESEMESKA/SMS

 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 9:

Prepíšte SMS z ukážky 11 do spisovnej podoby a dotvorte ju primeraným emotikonom.

Ukážka 11

Prepac ale nemozem ti pisat,
lebo nemam kredit, stratila
som tvoje cislo a ukradly mi
mobil.

Sobota 10:02

autorský text

Ukážka 12

Dobrý deň. Za to, že ste naším prvým
zákazníkom, získavate zavírenie
mobilu zdarma! Na spoluprácu sa teší
Váš operátor.

Pondelok 22:10

autorský text

Esemeska (z angl. Short Message Service) umožňuje prenos krátkych textových odkazov s určitým počtom znakov medzi komunikantmi. Štylizácia dialógov je skratkovitá, často sa texty píšu bez diakritiky a vzhľadom na limitovaný počet slov – znakov aj bez niektorých spájacích výrazov, konektorov.

- Výhodou správ je rýchlosť ich odoslania aj prijatia odpovede. Už nám neslúžia len na odkazy, ale aj na vzájomný dialóg, ktorý neraz kreatívne dopĺňame tzv. emotikonom (slang. smajlík je grafický symbol, ktorý vyjadruje náladu, postoj či emócie pisateľa).
- Nevýhodou častého využívania týchto správ je ich vplyv na komunikáciu ľudí počas osobného kontaktu: vytráca sa schopnosť rozprávať v súvislých vetách, používať pestré jazykové prostriedky a v konečnom dôsledku aj nadviazať rozhovor.

 ÚLOHY

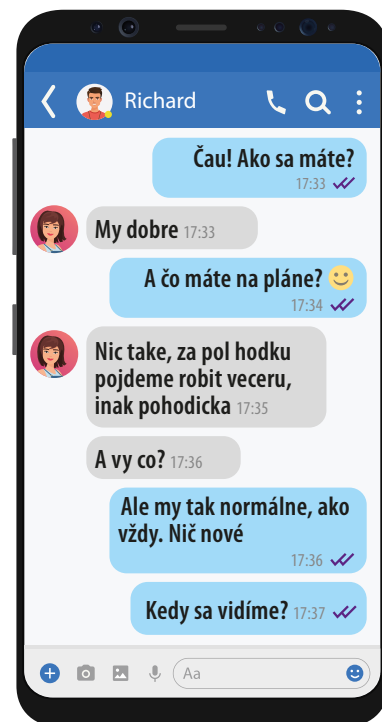
- Je SMS v ukážke 12 oficiálnou správou od mobilného operátora? Zmeňte obsah SMS tak, aby mohla byť.
- Prečo je zámeno *Váš* napísané s veľkým písmenom?
- Akým slovom by sme mohli nahradiť slovo *operátor*?

 ZAÚJÍMAVOŠŤ

Každý rok vznikajú nové emotikony, ktoré odrážajú aktuálne a spoločenské trendy. V roku 2021 tvorcovia prišli s gendrovo korektnými emotikonmi – žena s bradou alebo človek s bradou. Novinkou je tiež farba pleti – respektíve možnosti s viacerými odtieňmi.

Ukážka 10

MMS (z angl. Multimedia Messaging Service) je multimediálna paralela k SMS, ktorá umožňuje poslať nielen textovú správu z jedného mobilu na druhý, ale tiež obrázky, zvuk, video alebo kombináciu uvedených možností.

BLAHOŽELANIE/POZDRAV

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 10:

Uvažujte, pri akých súkromných príležitostiach posielame blahoželanie.

Ukážka 13

Oznámenie a blahoželanie sú reakciou na rôzne spoločenské udalosti. Majú formu písomnej i ústnej súkromnej komunikácie. Pri tvorbe tohto slohového útvaru uplatňujeme informačný slohový postup.

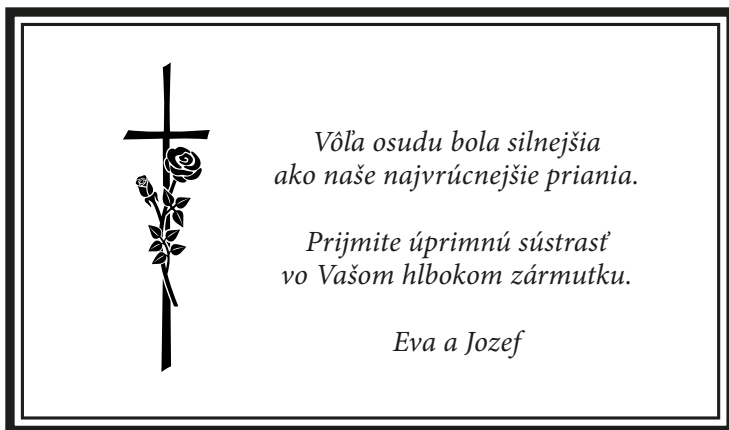
Oznámenie aj pozvánka majú ustálenú kompozíciu: KOMU sú adresované – KTO oznamuje – ČO sa oznamuje. Ak ide o udalosť (stretnutie), je dôležité uviesť KDE a KEDY sa koná. Dizajn a jazyk týchto žánrov často odráža osobnosť a kreativitu autorov.

ÚLOHA

19. Sformulujte text k súkromnej príležitosti podľa vlastného výberu.

KONDOLENCIA

Ukážka 14

Kondolencia je prejavenie sústrasti. Vyjadrujeme ňou súcitenie s bolesťou iného človeka, najmä v prípade úmrtia blízkej osoby. Často ňou reagujeme na oznámenie o smrti – tzv. parte. Môže mať ústnu aj písomnú podobu.

- Ústne prejavujeme sústrasť pozostalým priamo v deň pohrebu pred obradom alebo po obrade (podaním ruky so slovami *Prijmite úprimnú sústrasť.*).
- Písomnú kondolenciu s vyjadrením účasti, napr.: *Cítim s Vami, prijmite, prosím, moju úprimnú sústrasť...; Je to veľká strata aj pre nás, prežívame bolesť s Vami...; Úcta a spomienky v našich srdciach zostávajú...*, pošleme tak, aby prišla v deň pohrebu, najneskôr do dvoch týždňov po pohrebe.

UPOZORNENIE

Napriek tomu, že v súčasnosti sa skoro všetko dá vybaviť telefonicky, kondolencie si zachovávajú výnimku (ŠPAČEK, 2007, s. 115).

SÚKROMNÝ INZERÁT

Ukážka 15

Moja fotografia oživí váš interiér] 1.
Nebehajte zbytočne po obchodoch, zaujímavejšie, lacnejšie a krajšie fotografie určite nenájdete. Nič nie je osobnejšie ako vlastné foto!] 2.
Vy mi pošlite svoju najobľúbenejšiu fotografiu a ja vám vrátim hotový obraz.] 3.
Neveríte? Pozrite si moju webstránku (fotlaba.sk), Facebook alebo sa choďte pozrieť do Žiliny na Kraskovu 0.] 4.
Bežná cena je 25 €, ja ponúkam svoje produkty od 23 € v závislosti od ich veľkosti a dizajnu. Možná množstvom zľava 10 %.] 5.
Predstavujete si, ako by fotografia oživila váš interiér? Nečakajte, kým fotky vyblednú. Zavolajte mi na číslo 0988 897 600, alebo ma kontaktujte na ft@fotlaba.sk.] 6.

Ak chce inzerent vytvoriť pútavý inzerát, mal by dodržať niekoľko zásad:

1. **priliehavý a zaujímavý názov** – jednoduchý, chytľavý, vedúci najkratšou cestou k jadrú veci, jeho úlohou je vzbudiť záujem o produkt;
2. **konkrétna ponuka** – najdôležitejšia časť inzerátu. Ak chcete osloviť všetkých, nepredáte nikomu. Majte na mysli konkrétneho klienta a ponuku zopakujte;
3. **opis spolupráce;**
4. **dôkaz o spôsobilosti a jedinečnosti inzerenta** – prečo si službu/produkt objednať práve u daného inzerenta;
5. **cena** – napr. zverejniť dolnú hranicu (najnižšiu možnú sumu), hornú hranicu nechať otvorenú, príp. uviesť konkrétnu hodnotu;
6. **záverečná výzva k objednávke** – potvrdenie o správnosti rozhodnutia objednať/kúpiť si ponúkaný produkt práve u inzerenta s uvedením aspoň dvoch kontaktov.

V súčasnosti sa s inzerátmi stretávame nielen v dennej a periódickej tlači, ale hlavne na internetových stránkach. Niektoré sú stručné, obsahujú len strohé základné údaje (viac v publicistickom štýle), iné sú hovorovejšie a sugestívnejšie.

ÚLOHY

20. Napíšte vlastný, súkromný inzerát: potrebujete peniaze a v dedkovej pivnici ste našli starý „retro bicykel“. Túžite po snouborde, ale nový v obchode je drahý.
21. Pomenujte nasledujúci slohový útvar a uveďte, ktorý dôležitý údaj v ňom chýba. *Hľadám opatrovatelku k ročnému dieťaťu na 5 hodín denne počas pracovných dní. Hodinová mzda 10€. Ostatné dohodou. Kontakt: telefonovať denne po 19. hodine alebo prostredníctvom emailu na adresu: anulienka2@cslgov.sk*

EMAIL A SÚKROMNÝ LIST

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 11:

- a) Na základe vlastnej skúsenosti sa pokúste pomenovať uvedený žáner hovorového štýlu v ukážke 16.
- b) Rozdeľte text na úvod, jadro a záver. Čo tvorí jadro?

Ukážka 16

Ahoj, Dávid!

Dlho som Ťa nevidel. Od nášho posledného stretnutia ubehlo už pol roka. Včera som si pozeral fotky zo základnej školy a spomínal som na všetky tie bláznovstvá, ktoré sme povyvádzali. Dnes by sme dali dievčatám k ich ženskému sviatku snežienky.

Ako sa máš Ty? Pochváľ sa mi, akú školu navštevuješ?

Ja som po skončení základnej školy šiel študovať na SPŠ stavebnú do Žiliny. Mám sa tu super, mám dobrých spolužiakov a aj učiteľov. Trochu mi trvalo, kým som si zvykol na všetky tie nové veci v škole, na spolužiakov a hlavne na vstávanie. Učivo zatiaľ zvládam, aj keď známky už nie sú také ako na základke. Momentálne máme dištančné vyučovanie ako väčšina škôl. Ak Ti mám pravdu povedať, nikdy by som neveril, že mi bude škola tak chýbať.

Neuveril by si, ale v triede máme len jedno dievča. Takže tá to s nami moc nevyhrala, keďže nás chalanov je 23. Je to docela fajn dievča, vždy, keď môže, tak pomôže.

Verím tomu, že aj Ty máš veľa nových zážitkov, ktoré mi porozprávaš, keď sa stretneme.

Maj sa!

Tvoj kamarát Majo

žiacka práca

Súkromné listy a ďalšie písomné pozdravy a blahoželania sa v súčasnej dobe využívajú zriedkavejšie. Nahrádzajú ich elektronické podoby, ktoré umožňujú rýchlejšiu komunikáciu.

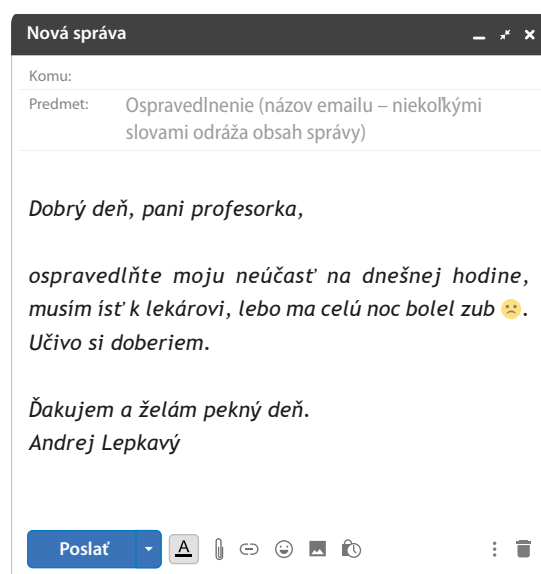
Email je forma tradičnej pošty, ale v elektronickej podobe. Pomocou tejto služby môžeme prijímať a odosielať poštu (textové súbory, grafy, tabuľky atď.) v priebehu niekoľkých minút.

- Súkromný email má podobne ako papierový list svoju formu. Líši sa tým, že nemusíme uviesť dátum napísania, pretože ten sa generuje automaticky aj s časom odoslania.
- Niektoré programy, ktoré používame v emailovej komunikácii, nepodporujú diakritiku – ak o tom vieme, je lepšie písať bez diakritiky, ináč v prijímateľovom emaili budú všetky písmená s diakritickým znamienkom napr. „vyštvorčekované“.

ÚLOHA

22. Ukážku 16 preštylizujte na stručný email. Vynechajte náležitosti, ktoré v emailu nie sú potrebné, príp. doplňte tie, ktoré sú žiaduce.

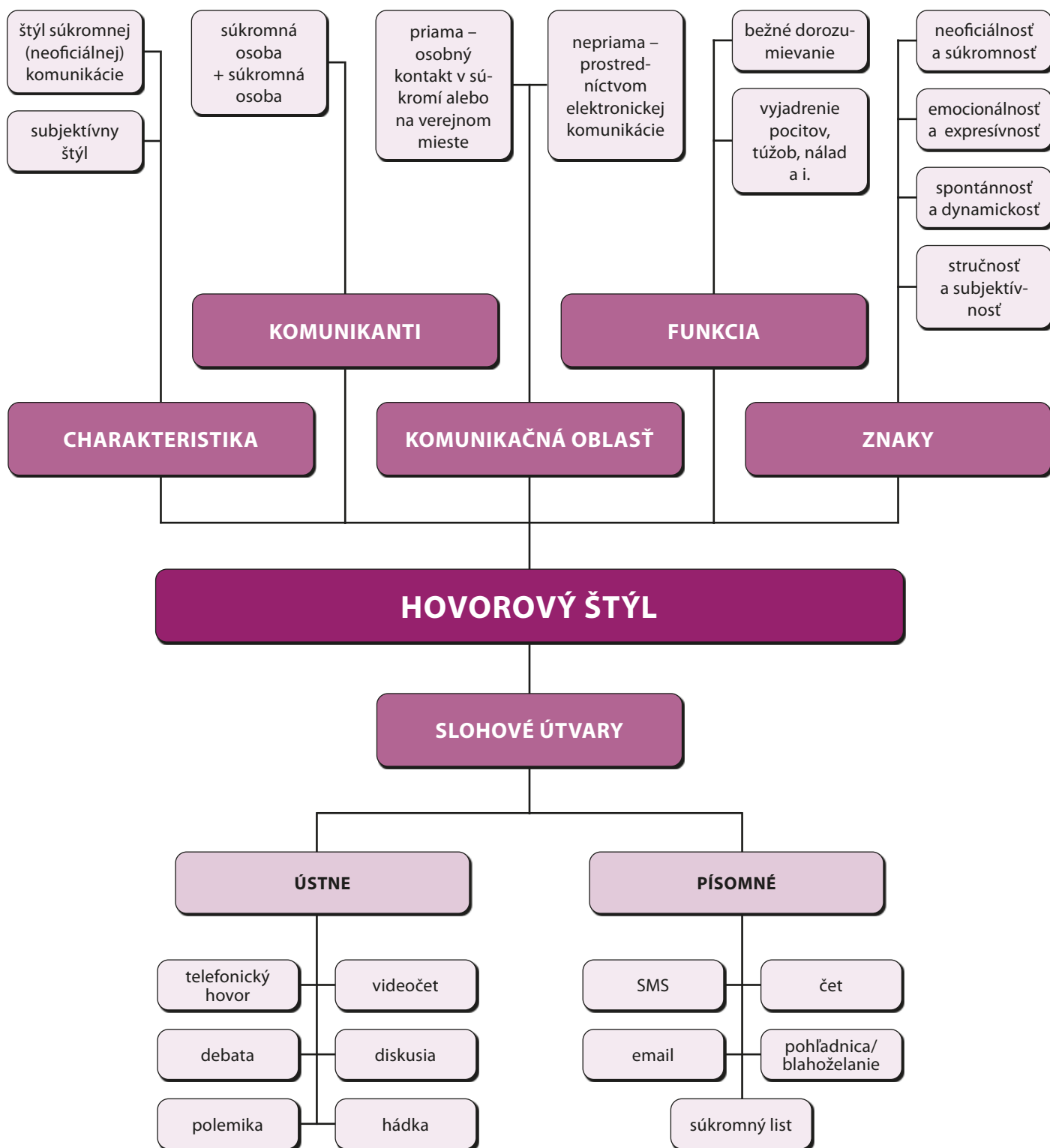
Ukážka 17

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Nikto nesmie porušiť listové tajomstvo ani tajomstvo iných písomností a záznamov, či už uchovávaných v súkromí, alebo zasielaných poštou, alebo iným spôsobom; výnimkou sú prípady, ktoré ustanoví zákon. Rovnako sa zaručuje tajomstvo správ podávaných telefónom, telegrafom alebo iným podobným zariadením. Ústavný zákon č. (460/1992 Zb. – Ústava Slovenskej republiky) druhá hlava, druhý oddiel, článok 22.

Čo už viem?

- Viem charakterizovať hovorový štýl a jeho slohové útvary.
- Poznám znaky a funkciu hovorového štýlu.
- Viem napísať krátke správy (SMS, email, blahoželanie) a súkromný list.

VŠEOBECNÉ POZNATKY O SLOHU. HOVOROVÝ ŠTÝL

1. Posúďte pravdivosť tvrdení.

- A. Medzi subjektívne jazykové štýly patrí hovorový a umelecký štýl.
- B. Výkladový slohový postup je zameraný na vysvetľovanie súvislostí a faktov.
- C. Polemika patrí medzi písomné slohové útvary hovorového štýlu.
- D. Pojmy *slohový postup* a *slohový žáner* označujú to isté.
- E. Hovorový štýl je štýlom verejnej komunikácie.

2. Objasnite rozdiel medzi jazykovým štýlom a slohovým postupom.

3. Medzi subjektívne štýlotvorné činitele patrí

- A. autor.
- B. téma.
- C. funkcia.
- D. adresát.

Ukážka 1 Telo väčšiny mnohobunkových organizmov je tvorené zložitou sústavou buniek, ktorá vzniká postupným delením oplodneného vajíčka. Bunky určitých súborov sa chemicky, funkčne a tvarovo odlišujú od iných súborov, dochádza medzi nimi k delbe práce vzhľadom na rôzne funkcie v organizme. Takéto diferencované súbory buniek nazývame tkanivá. Ekvivalentom živočíšnych tkanív sú rastlinné pletivá. Podmienkou existencie tkanív je vzájomná súdržnosť buniek a komunikácia medzi nimi prostredníctvom tkanivového moku.

biopedia.sk

Ukážka 2 Ďuro Košťiaľ z Horných Luhov, veľký, kostnatý sedliak, s červenou, pehavou tvárou, belavým obočím a neoholenými lícami, vyšiel z banky. Hrmotne prichlopil dvere a len čo sa zohol za končítym klobúkom, ktorý pohodil na zem, keď vchádzal, zamrmal urazený: „Vietor vás knísal!“ Hodil klobúk na hlavu ledabolo, šuchol z brucha na bok kapsou, ktorá sa mu pri zohýnaní zošmykla, a poobzeral sa, kde je východ. Potom pošiel kamennou dlažbou predsiene, búchajúc veľkými zablatenými čizmami.

J. Jesenský: Malomestské rozprávky

Ukážka 3 Hasiči v pondelok po tretej popoludní zasahovali pri dopravnej nehode, ktorá sa stala na ceste I/25 v katastri obce Bojničky v okrese Hlohovec v smere na Sereď. K nehode došlo tak, že vodička osobného motorového vozidla Ford S max jazdiaca v smere od Hlohovca na obec Bojničky na rovnom úseku cesty predchádzala pred sebou idúce nákladné vozidlo, kde sa v protismere čelne zrazila s oproti idúcim osobným vozidlom Peugeot 607. Následkom zrážky vozidlo Ford S max odhodilo vpravo v smere jeho jazdy, kde narazilo do WV Golf idúceho za ním.

autorský text

Ukážka 4 Čau Sima. Sorry, ušiel mi bus, budem meškať asi 10 min. K.

4. Určte jazykový štýl a prevládajúci slohový postup v ukázkach 1 – 4.

5. Porovnajzte ukážky 1 – 4 a určte, ktorý text sa od ostatných typovo odlišuje. Svoj výber zdôvodnite.

6. Odpovedzte áno/nie.

V textoch sa vždy uplatňuje len jeden slohový postup.

7. Uvedte ku každému slohovému postupu minimálne 2 príklady slohových útvarov.

informačný	výkladový	opisný	rozprávací

8. V ktorej možnosti nie sú uvedené len znaky hovorového štýlu?

- A. približnosť, situačnosť, všeobecnosť
- B. súkromnosť, oficiálnosť, expresívnosť
- C. neoficiálnosť, spontánnosť, stručnosť
- D. ústnosť, konverzačnosť, subjektívnosť

9. Ktoré tvrdenie o hovorovom štýle nie je správne?

- A. Kontaktové prostriedky ako *oci*, *super*, *počuj* sú najviac zastúpené v hovorovom štýle.
- B. Echoveta je veta, ktorá sa za sebou opakuje v replikách dialógu.
- C. Univerbizáciou a substantivizáciou sa dosahuje oficiálnosť hovorového štýlu.
- D. Komunikant v komunikáte používa aj subjektívny slovosled a dialektizmy.

10. Napíšte aspoň dve odvodené slová od slova *telefón*, ktoré sa nenachádzajú v nasledujúcom texte.

Po včerajšom telefonáte som si pri telefóne zabudla telefónny zoznam, keď som hľadala adresu telefonujúceho. Telefonovanie nie je mojou silnou stránkou, lebo telefonicky často vybavím menej ako osobne.

11. Pri kondolovaní používame sloveso *želám* alebo *prijmite*? _____

SLOVO A JEHO VÝZNAM

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:

- a) V Krátkom slovníku slovenského jazyka vyhľadajte význam slova *vecný*. Pokúste sa vlastnými slovami vysvetliť, čo by mohol znamenať pojem *lexikálny (vecný) význam slov*.

Svoje myšlienky vyjadrujeme prostredníctvom slov. **Slovo (lexéma)** je základná lexikálna jednotka **s ustálenou formou** (grafickou a zvukovou) **a významom**. Slovo je nositeľom **lexikálneho (vecného)** významu, pomenúva všetky veci a javy okolo nás.

Ako fungujú dopravné značky?

Každá dopravná značka vznikla na základe dohody (konvencie) ľudí. Pozostáva z daného tvaru a farby. Je to jej formálna stránka. Pod každou značkou si však vieme predstaviť aj ustálený obsah alebo funkciu. To je jej významová stránka.

Slovo je jazykovým znakom, zastupuje vonkajšiu realitu (veci, javy). Jazykový znak pozostáva z **formálnej a významovej stránky** (podobne ako dopravné značky).

Všetky slová nemajú rovnaký **rozsah** a **obsah**.

- Pod pojmom **rozsah** slova rozumieme veľké **množstvo informácií, pod ktorými si predstavíme daný predmet**. Napríklad pod pojmom *zvíra* si predstavíme živého tvora vo všeobecnosti, živočícha, cicavca. Rozsah tohto slova je veľmi široký.
- Obsah** slova je, naopak, málo presný. Ak sa chceme vyjadrovať zrozumiteľnejšie, potrebujeme rozsah upresniť. Bolo by veľmi čudné, ak by sme povedali, že dom nám stráži *zvíra*. Potrebujeme **bližšie charakterizovať daný pojem**. Hovoríme, že slovu dáme **konkrétnejší obsah**. Pojmu priradíme presnejší a väčší počet vlastností – informácií o predmete. Ak upresníme rozsah pojmu *zvíra* a dáme mu konkrétnejší obsah, dostaneme napríklad pojem *pes*. Kým *zvíra* je živočích, ale i cicavec, pojem *pes* vyjadruje domáce zvieratá, ktorého účelom je – okrem iného – aj strážiť ľudské obydlie.

Obsah slova je **upresnenie**, konkretizovanie **vlastností daného predmetu**. Čím je rozsah slova väčší, širší, tým je obsah všeobecnejší.

Príklad:

pojmu *človek* má veľký a všeobecný rozsah

Človek = najvyvinutejšia bytosť majúca duševnú a telesnú zložku, schopná myslieť, hovoriť a pracovať.

pojmu *chlap* má konkrétnejší význam

Chlap = najvyvinutejšia bytosť majúca duševnú a telesnú zložku, schopná myslieť, hovoriť a pracovať/ dospelá osoba mužského pohlavia.

pojmu *človek* sme pridali viac vlastností = obsah a dostali sme pojem *chlap*.

ÚLOHY

- a) Z písmen A, M, V, R, K vytvorte slová, ktoré budú pojмами označovať rôzne objekty. Nemusíte použiť všetky písmená. Pojmy vyhľadajte v Krátkom slovníku slovenského jazyka alebo na stránke www.slovník.juls.savba.sk.

b) Hľadajte iný význam slov z úlohy 1.
- Pomenujte jedným slovom nasledovné typy športov.

  - Loptová hra, v ktorej súperia stoja oproti sebe na sieťou rozdelenom hráčskom poli a pokúšajú sa odraziť loptičku raketou tak, aby súperia neboli schopní ju v rámci pravidiel vrátiť.
  - Kolektívny zimný šport. Hrá sa na ľade. Vyhráva družstvo, ktoré dá najviac gólov.
  - Druh zimného športu na ľade, v ktorom sa dôraz kladie na umelecké stvárnenie daného športu.
  - Kolektívna loptová hra, ktorú hrá 11 hráčov na trávnej ploche v tvare obdĺžnika.
  - Sieťová kolektívna loptová hra dvoch družstiev. Hráči sa snažia vrátiť loptu do poľa súpera.
- Pripomeňte si sémantický trojuholník a aplikujte ho na ľubovoľné slovo z úlohy 1.

Lexikálny význam slova sa mení podľa aktuálnosti slovnej zásoby. Slovná zásoba je najdynamickejšia oblasť jazyka. Obzvlášť v súčasnosti prichádza do slovenčiny veľa nových slov (spolu s informačnými a digitálnymi technológiami). Slová sa udomoňujú, postupom času aj prispôsobujú a menia svoj význam (slovo *myš* – pred pár rokmi malo jednoznačný význam. Dnes si pod pojmom *myš* predstavíme väčšinou počítačovú myš a nie hlodavca).

Lexikálny význam môžeme:

- **rozširovať** (*kraj* – pôvodne len územie, oblasť, teraz aj územná administratívna jednotka väčšia ako okres);
- **zužovať** (*pivo* – pôvodne všetko na pitie, v súčasnosti len alkoholický nápoj);
- **prenášať** (*koruna* – časť stromu, *koruna* – znak panovníckej hodnosti, *koruna* – peňažná jednotka v rôznych štátoch).

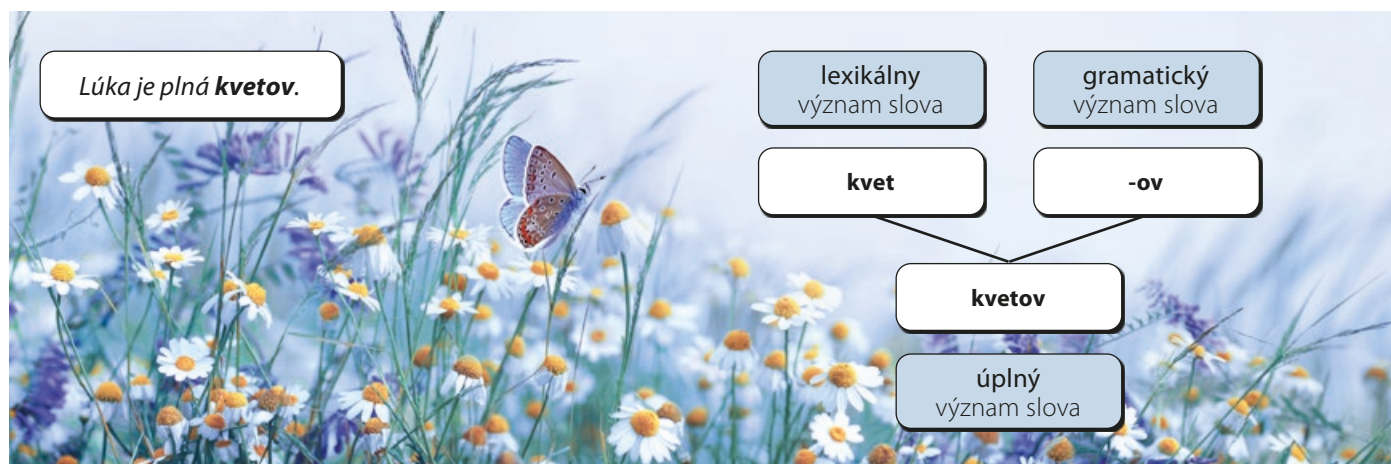
PRIPOMENUTIE

Vzťah medzi slovom, pojmom a realitou vyjadruje tzv. **sémantický trojuholník** (pozri str. 14). Veda, ktorá sa zaoberá významami slov, sa nazýva **sémantika**.

Pri dorozumívaní nepoužívame slová len v základnom tvare. Pre lepšie porozumenie slová ohýbame pridávaním prípon. Príponami vyjadrujeme príslušnosť slova k jednotlivým gramatickým kategóriám daného slovného druhu (napr. v slove *čítame* prípona *-me* vyjadruje príslušnosť k slovesu a slovesným kategóriám osoby, čísla).

Pomocou prípon sa určuje aj vzťah k inému slovu vo vete. Hovoríme o **gramatickom význame slova**. **Gramatický a lexikálny význam slova** tvoria **úplný význam slova**. **Lexikálny význam slova** je jedinečný pre každé slovo, **gramatický význam** je rovnaký pre jednotlivé slovné druhy.

Slová rozdeľujeme na lexikálnu časť a gramatickú časť.

ÚLOHY

- a) Vytvorte gramaticky správne vety s použitím nasledujúcich slov.
  - *otvor!* – *otvorom*
  - *hrozná* – *hrozne*
  - *súčasťou* – *súčasne*
  - *rada* – *rad*
  - *slovensky* – *slovenský*
- b) Pomenujte slovný druh daných slov a určte ich gramatické kategórie.
5. V podčiarknutých slovách rozlíšte lexikálnu a gramatickú časť. Prvok označte na číselnej osi. Do domu vleteli osy. Naše nosy majú citlivé bunky. Do školy si učebné pomôcky nošte pravidelne! V polievke je vždy málo solí. U nás doma solíme s mierou.

VZŤAHY MEDZI LEXIKÁLNYMI VÝZNAMAMI SLOV

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 2:

- V Krátkom slovníku slovenského jazyka nájdite význam zvýraznených slov v ukážke 1.
- Porovnajzte obidva texty a nájdite rovnaké slovo. Vysvetlite jeho význam v ukážke 1 a 2.

Ukážka 1

Hustotu **kvapalín** možno určiť **hustomerom**. Čím je hustota kvapaliny menšia, tým sa hustomer ponorí hlbšie.

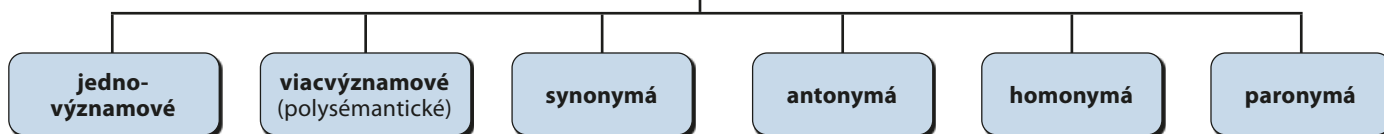
Fyzika pre maturantov

Ukážka 2

Milí študenti, milé študentky!

Ponorte sa do tajov histórie a navštívte Muránsky hrad. Na konci nenáročnej túry si môžete vychutnať krásny výhľad na všetky svetové strany.

Autorský text

SLOVÁ PODĽA LEXIKÁLNEHO VÝZNAMU
A VZŤAHOV MEDZI NIMI

Jednovýznamové slová majú iba jeden význam, teda presne pomenúvajú jeden predmet, jednu vec. Väčšinou medzi jednovýznamové slová patria odborné názvy (*hustomer, oxid uhličitý, oxidácia, fotosyntéza*), vlastné podstatné mená (*Slovensko, Dunaj*), ale aj niektoré všeobecné podstatné mená, ktoré majú presne určený význam (*elektróda, protón*).

Viacvýznamové slová majú viac významov. Hovoríme, že sú polysémantické. Veda, ktorá sa zaoberá významom slova, sa nazýva **sémantika**. Predpona *poly-* je gréckeho pôvodu a znamená *viac*. **Polysémantické** slovo vzniká **prenesením významu**.

Význam slova sa mení na základe podobných vlastností predmetov alebo javov. To znamená, že ak sa podobné vlastnosti prenesú z jedného predmetu na iný, dochádza k viacvýznamovosti – polysémii.

Význam slova môžeme prenášať, a tak obohatovať slovnú zásobu na základe:

- **metafory** – prenesenie lexikálneho významu slova:
hlava – časť tela
hlava – vedúca osobnosť;
- **metonymie** – prenesenie významu slova na základe vnútorného vzťahu:
čítať Kukučina (v skutočnosti nečítame Kukučina, čítame knihy, ktoré napísal Kukučín). Význam sa preniesol na základe vnútorných podobností;
- **synekdochy** – prenesenie významu vzniká medzi časťami a celkami jednotlivých predmetov:
požiadať o ruku (ruka zosobňuje človeka, časť predstavuje celok).

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Ako vzniklo pomenovanie predmetu, ktorým píšeme? Kedysi slúžilo na písanie husacie brko so zrezanou špičkou, ktoré sa namáčalo do atramentu. Skutočne sa písalo *perom*. Hoci sa husacie pero ako nástroj na písanie neustále zdokonaľovalo, pomenovanie predmetu sa nezmenilo. Význam slova *pero* – *husacie brko* sa preniesol na pomenovanie predmetu, ktorým píšeme. Slovo *pero* má dnes prvotný (základný) význam – *husacie brko* a prenesený význam – *nástroj na písanie*.

Ukážka 3

Lenže vtedy som ju spoznal. Stasia nebola mojou študentkou, chodila o ročník nižšie. Mala hlboké modré oči, takmer priesvitnú pleť, široké ústa, končistú bradu, plavé vlasy a vystupujúce líčne kosti. Počas konzultačných hodín sa prišla opýtať, či by mohla navštevovať môj výberový seminár o súčasnej francúzskej poézii a próze. Chcela vedieť, či som už preberal Erika Orsennu, a poprosila ma, aby som jej odporučil tituly od Durasovej. Neveril som vlastným ušiam. Dali sme sa do reči. Stasia rada čítala Camusa v origináli, a to nielen Alberta, ale aj môjho obľúbenca Renauda, autora škandalózneho Francúzskeho ťaženia. Nemohol som z nej odtrhnúť oči. Zalial ma prívál myšlienok a plánov.

M. Hvorecký: Láska a smrť na Vianoce/skrátené

📖 ÚLOHY

6. V ukážke 3 nájdite príklad na metaforu, metonymiu a synekdochu.
7. a) Z Krátkeho slovníka slovenského jazyka vypíšte pôvodný a odvodený význam nasledujúcich slov: *oko, ucho, titul, prívál*.
b) V skupinách vytvorte krátky príbeh s použitím daných slov v pôvodnom alebo prenesenom význame. Svoju prácu prezentujte a spoločne ohodnoťte.

Ukážka 4

Väčšina európskych panovníkov bývala vo veľkolepých sídlach. U poddaných tým vyvolávala úžas a strach, u ostatných vladárov závišť. Ľudovít XIV. však prekonal všetkých ostatných monarchov. Postavil palác, ktorý Francúzsko takmer priviedol na **mizinu**. Jeho otec si na veľkoleposť nepotrpel, ale **spopularizoval** nosenie parochní mužmi. Ľudovít XIV. bol známy ako **kráľ Slnko** a **povrávalo sa**, že sa okolo neho točí celé Francúzsko. Napriek nádhere a etikete, ktorými sa obklopoval, Ľudovít XIV. **zapáchal**. Hovorí sa, že počas 76 rokov života sa kúpala iba tri razy.

autorský text

Synonymá sú slová s rovnakým alebo podobným významom (vladár, monarcha, panovník). Nie všetky slová, ktoré majú podobný alebo rovnaký význam, však môžeme použiť vždy a za každých okolností.

Napríklad: ak slovo *točiť sa* v podčiarknutej vete v ukážke 4 nahradíme slovom *líškať sa*, zmení sa význam vety. Hoci slovo *líškať sa* má podobný význam ako slovné spojenie *točiť sa okolo niekoho*, v tomto texte nie je použiteľné. Znamená to, že vhodnosť výberu závisí od situácie, textu, dôvodu, pre ktorý slovo používame, a od jazykového štýlu, v ktorom slovo uplatňujeme. I napriek tomu hovoríme, že viaceré slová s rovnakým alebo podobným významom tvorí tzv. **synonymický rad**.

Zo synonymického radu *konár*, *vetva*, *haluz*, *drúk*, *rážga*, *ratolest'* autor vyberá a používa slová podľa toho, aký má zámer a do akého kontextu chce slová umiestniť. Ak autor pracuje s náučným štýlom a odborným opisom, nepoužije slovo *ratolest'*, ale neutrálne slovo *konár*. Naopak v umeleckom štýle je vhodné zvoliť slovo *ratolest'* (Svetozár Hurban Vajanský: *Suchá ratolest'*).

Pri uplatnení synonym je veľmi dôležité vyberať ich v súlade s **kontextom a zámerom**, pre ktorý chceme slová používať. Pri tom nám môže pomôcť **Synonymický slovník slovenského jazyka**.

Antonymá (opozitá) sú slová s opačným alebo protikladným významom (*mladý* – *starý*, *dobry* – *zlý*, *stát'* – *ísť*). Vznik antonymických dvojíc závisí od kontextu a autorovho zámeru. Slová opačného významu vznikajú často negáciou – pridaním predpony *ne-* (*zaujímavý* – *nezaujímavý*), alebo sú to slová, ktoré majú úplne odlišnú lexikálnu podobu (*živý* – *mŕtvy*).

Homonymá sú slová, ktoré **rovnako znejú** a majú **rovnakú formu**. Ich **význam je rozdielny** a nedokážeme medzi homonymnými dvojicami nájsť žiadnu významovú súvislosť.

V praxi sa často zamieňajú homonymá s polysémantickými (viacvýznamovými) slovami. Pri polysémantických slovách vieme určiť lexikálnu jednotku, ktorá má prvotný význam, z ktorého sa vyčlenili ďalšie, odvodené významy (*myš* – hlodavec a *mys* – pomôcka pri počítači).

Na rozdiel od polysémantických slov pri homonymách neuvažujeme o odvodenom význame, ale o viacerých samostatných významoch.

ÚLOHY

8. Z ukážky 4 vypíšte slová, ktoré majú rovnaký význam.
9. Zistite, či môžeme zvýraznené slová nahradiť týmito synonymami: *mizina* – *bieda*, *spopularizovať* – *prístupniť*, *povrávalo sa* – *hovorilo sa*, *zapáchal* – *smrdel*.
10. a) Napíšte čo najviac synonym slova *hovoríť*.
b) Vyberte si niektoré synonymá slova *hovoríť* a správne ich použite v hovorovom, umeleckom a náučnom štýle.
11. a) Prečítajte si dvojice slov a zvolte jednu, ktorá sa do radu nehodí: *biely* – *čierny*, *deň* – *noc*, *dobro* – *zlo*, *čistý* – *špinavý*, *nový* – *starý*, *historický* – *starobyľný*, *plus* – *mínus*, *veľa* – *málo*, *svetlo* – *tma*.
b) Vysvetlite, na akom princípe sú vytvorené ostatné dvojice slov.

UPOZORNENIE

V textoch sa môžeme stretnúť s **pravými homonymami** – lexikálne aj gramaticky rovnakými slovami (*lodička* – plavidlo a *lodička* – dámska topánka na opätku), ale aj s **nepravými homonymami**. Patria medzi ne **homofóny**: *plot* – *plod* a **homomorfy**: *nos* (časť tváre) – *Nos!* (rozkazovací spôsob od slovesa *nosiť*).

ÚLOHY

12. Uhádnite:

Ako sa volá teleso, ktoré obieha Zem?
 Malá čierna gumová vec, s ktorou sa hrá hokej, sa volá ....
 Rozbúrené more má veľké ....
 Astronaut letel na Mesiac v kozmickej ....

Z čoho sa skladá kalendárny rok?
 Mladý kvet ruže nazývame ....
 Sveter sa pletie z kvalitnej ovčej ....
 Tenista používa pri hre ....

13. a) Pracujte s Krátkym slovníkom slovenského jazyka a nájdite význam nasledujúcich slov:

Madeira – madeira, lišaj – lišaj, hlava – hlava, Panama – panama, jazyk – jazyk, lokál – lokál, čitateľ – čitateľ, termín – termín.

b) Vyberte polysémantické (viacvýznamové) slová, teda tie, medzi ktorými je logické prepojenie.

Paronymá sú slová, v ktorých dochádza k náhodnej zámene hlások a ktoré majú rozdielny význam (*trieda – krieda, vecička – vežička, piskot – výskot, pykať – tykať, Milka – vilka, Milka – mýlka, sypať – syčať, sykot – sipot, tykať – vykať*).

ÚLOHY

14. Porozmýšľajte, na akom gramatickom jave je založený význam nasledujúcich viet.

Povedali naši vašim, aby prišli vaši k našim. Ak neprídu vaši k našim, potom prídu naši k vašim.

15. Z paronymických dvojíc vyberte to slovo, ktoré má svoje uplatnenie v prísloví, porekadle, pranostike alebo v detskej riekanke. Napríklad: matka – mačka/Aká matka, taká Katka.

syn – syr

vrana – vrava

práca – pláca

krok – krik

kvapka – klapka

ryba – chyba

16. Zahrajte sa na odborníkov a odborničky. Predstavte si, že vyučujete na základnej škole a máte žiakom 5. ročníka vysvetliť, čo sú homonymá, synonymá, antonymá/opozitá a paronymá. Pokúste sa sformulovať krátky výklad, v ktorom čo najjednoduchšie vysvetlíte podstatu týchto jazykových javov. Nezapudnite použiť originálne príklady.

SLOVNÁ ZÁSoba

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 3:

- a) Prečítajte si text ukážky 5 a vlastnými slovami opíšte udalosť, ktorá je v nej načrtnutá.
- b) Zvýraznené slová z ukážky nahraďte ekvivalentmi zo súčasného spisovného jazyka.

Ukážka 5

Kde gazdiná korhelkyňa, tam je i prázná kuchyňa.

*Šla gazdiná do **jarmeku** kupovať **vretená**, stavila se trochu v krčme **smadem** prinútená.*

*Když se s kterúsi **kmotričkú** trochu podnapila, potom **v rínku** místo vretén hrncův nakúpila.*

Jide do domu s hrncami, úzka je jej cesta, tmu má v očoch, potýká se statečná nevesta.

*Vstupující do jizby, na prah s nohův zavadila, spadla **prez** prah dolu nosem, a hrnce pobila.*

Muž nevedel čo se robí, začíná ju kriesiť, ona hrnce oplakává, a prahu chce hrešit.

*Čo je? Že se mi nemůžú **žádné** hrnce zdariť, naposledy, čo mi po nich, nemám čo v nich variť.*

H. Gavlovič: Valaská škola mravův stodola

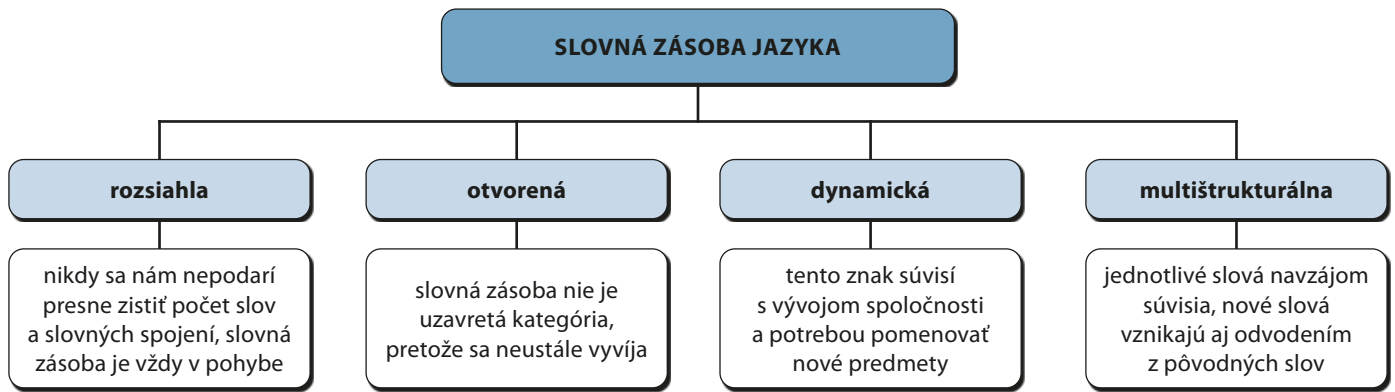

Slovná zásoba slovenského jazyka sa neustále vyvíja. Niektoré slová zanikajú, pretože zanikajú aj predmety, ktoré slová pomenúvajú. Naopak, niektoré slová vznikajú, pretože vznikajú aj nové objekty a predmety.

Slovná zásoba je súhrn slov a slovných spojení daného jazyka.

★ ZAUJÍMAVOŠŤ

Každý národ má svoju slovnú zásobu. Hovorí sa, že pre základnú komunikáciu v cudzom jazyku nám stačí poznať okolo 1 000 – 3 500 slov. Koľko lexikálnych jednotiek tvorí slovnú zásobu slovenského jazyka? Presná odpoveď na túto otázku neexistuje. Slovník súčasného slovenského jazyka, ktorý aktuálne vychádza, má obsahovať 250 000 hesiel.

Nie všetky slová v slovnej zásobe používame rovnako často. Napr. slová *hromovina*, *sveťelník*, *vid'jekoreč* sa v súčasnosti vôbec nepoužívajú.

Podľa frekvencie používania rozdeľujeme slovnú zásobu na:

- **jadro slovnej zásoby** – najviac používané slová (*slnko*, *tma*, *otec*);
- **prechodnú vrstvu slovnej zásoby** – slová sa používajú len s určitým zámerom (odborné termíny: *metafora*, *lexikológia*);
- **okraj slovnej zásoby** – slová, ktoré sa nepoužívajú alebo sa používajú len sporadicky (zastarané, cudzie či expresívne slová: *kolchoz*, *notebook*, *synček*).

ÚLOHY

1. Vysvetlite význam podčiarknutých slov z ukážky 5.
2. Z ukážky 5 vypíšte slová, ktoré sa nezmenili a ktoré používame aj v súčasnej slovenčine.
3. Prečítajte si nasledujúce slová a pokúste sa ich spojiť s ekvivalentom zo súčasnej slovnej zásoby.

1. <i>dwochboj</i>	a) <i>elektrika</i>	6. <i>sveťelník</i>	f) <i>vrana</i>
2. <i>vorna</i>	b) <i>nárečie</i>	7. <i>budovňík</i>	g) <i>archivár</i>
3. <i>drveňina</i>	c) <i>súboj</i>	8. <i>listník</i>	h) <i>peceň</i>
4. <i>hromovina</i>	d) <i>fosfor</i>	9. <i>živé Strébro</i>	ch) <i>bitka</i>
5. <i>vid'jekoreč</i>	e) <i>architekt</i>	10. <i>bochen</i>	i) <i>ortuť</i>

Každý z nás si zo slovnej zásoby slovenského jazyka vyberá slová, ktoré používa. Hovoríme o **individuálnej slovnej zásobe jednotlivca**. Individuálna slovná zásoba človeka sa v priebehu života mení. Rozširuje sa úmerne s vekom a vzdelaním. Aj v individuálnej slovnej zásobe existujú slová, ktoré používame bežne, a slová, ktorým síce rozumieme, ale ich nepoužívame.

Individuálnu slovnú zásobu rozlišujeme:

- **aktívnu** – bežná komunikácia človeka (*písať*, *otec*, *hovoriť*, *štyri*, *iba*, *ale*, *stôl*, *on*, *topánky*, *Vianoce*);
- **pasívnu** – nepoužívaná slovná zásoba (*synagóga*, *gamby*, *gurmán*, *oxidácia*, *fotosyntéza*, *syntagma*).

Kým individuálnu slovnú zásobu predstavuje súbor všetkých slov osvojených jednotlivcom, súbor všetkých slov daného jazyka tvorí **slovnú zásobu národného jazyka**.

Ukážka 6

*Zášť — fakľu sváru — medzi plemeny
zduš! Nedaj stretať sa viac s mladou vdovou,
sirôtky, s rodičmi, čo nad synovou
oporou v hrobe kvília zlomení.*

P. O. Hviezdoslav: Krvavé sonety

ÚLOHY

4. Vypíšte z ukážky 6 slová, ktoré nepatria do jadra slovnej zásoby a nahradte ich slovami z aktívnej slovnej zásoby.
5. Z ukážky 6 vypíšte viacvýznamové podstatné mená. Nezabudnite vysvetliť, v akých významoch ich poznáte.
6. Predstavte si, že zostavujete výkladový slovník. Vymyslite definície/výklady slov: *fakľa*, *mladý*, *rodič*, *syn*. Svoje odpovede si porovnajte s Krátkym jazykom slovenského jazyka.
7. Preložte nasledujúci krátky text do nárečia svojho regiónu, resp. do nárečia, ktoré poznáte.
Dnes som dostal chuť na zemiakové placky. Obliekol som si zásteru, očistil som zemiaky a pokračoval v príprave tejto pochúťky. Už sa teším na ochutnávku.
8. Predstavte ďalšie slová zo svojej nárečovej oblasti, ktoré zaraďujeme na okraj slovnej zásoby. Uvedte ich ekvivalent z jadra slovnej zásoby.
9. Diskutujte: Mali by sme hovoriť len spisovne?, Akú hodnotu majú pre vás nárečia?, Hovoríte nárečím aktívne, pasívne alebo vôbec?

OBOHACOVANIE SLOVNEJ ZÁSoby

ODVODZOVANIE A SKLADANIE SLOV

 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 4:

Napíšte čo najviac slov, ktoré zahŕňajú **-zdrav-**.

- Vysvetlite opisným spôsobom ich význam. Napr.: *zdravý – taký, ktorý má neporušené zdravie.*
- Čo majú tieto slová spoločné a v čom sa líšia?

Jazyk je dynamický systém a dochádza v ňom k vzniku i zániku slov. Nové slová môžu vzniknúť **odvodzovaním** od **základového slova**. Rozoznávame **slovotvorne motivované slová**, pri ktorých cítime spätosť so základovým slovom (napr. *les-ník* je odvodené od *les*), a **slovotvorne nemotivované slová**, pri ktorých prepojenosť so základovým slovom nepocítujeme (*chlieb, ísť, matka*).

Odvodené slovo tvorí **slovotvorný základ** a **slovotvorný formant** (slovotvorná predpona, slovotvorná prípona).

Napr. prídavné meno *zdravý* je odvodené od slova *zdravie*, pretože *zdravý* je *taký, ktorý má neporušené zdravie*. Základové slovo *zdravie* a odvodené slovo *zdravý* majú spoločný slovotvorný základ **-zdrav-**.

Odvodené slová môžu vzniknúť:

- odvodzovaním slovotvornou predponou (**prefixom**);

(ne-) SLOVOTVORNÁ PREDPONA + **-zdrav-** SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD + **-ý** GRAMATICKÁ, PÁDOVÁ KONCOVKA

- odvodzovaním slovotvornou príponou (**suffixom**);

zdrav- SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD + **(-ší)** SLOVOTVORNÁ PRÍPONA

- kombináciou slovotvorných formantov (prefix + sufix = **konfix**).

(naj-) SLOVOTVORNÁ PREDPONA + **-zdrav-** SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD + **(-ší)** SLOVOTVORNÁ PRÍPONA

Pri zmene slovného druhu (napr. z podstatného mena na prídavné meno) v slove pribúdajú (*príboj – príbojový*) alebo sa menia (*hocijako – hocijaký*) prípony, ale **slovotvorný základ** zostáva zachovaný.

 ÚLOHY

- Odvodte od slova *žiť* čo najviac slov pomocou slovotvornej predpony. Oddelte v nich slovotvorný formant a slovotvorný základ. Pozorujte, ako sa mení význam týchto slov. Na porovnanie jednotlivých významov využite online slovníky, ktoré sú dostupné na www.slovník.juls.savba.sk.
- Pracujte s domácou predponou *vy-/vý-*.
  - Za minútu napíšte čo najviac slov, ktoré túto predponu obsahujú.
  - Všímajte si, ako sa pridaním predpony mení význam slov.
  - Vytvorte zmysluplnú vetu s využitím čo možno najväčšieho počtu slov s predponou *vy-/vý-*.
- Oddelte domáce predpony v uvedených slovách. Všímajte si ich pravopis v nasledujúcej tabuľke. *hocijako, medzimesto, poprilepovať, pridať, pribaliť, poprišávať, príboj, protiklad, všelijako, poprínášať*

hoci-	<i>hocičo, hocijaký, hocikde, hocikedy, hociktorý</i>
medzi-	<i>medzičas, medziľudský, medzimesto, medzištátny, medzivojnový</i>
popri-	<i>poprichádzať, poprilepovať, poprínášať, poprišávať</i>
pri-/prí-	<i>pridať, prisada, prisadnúť si, prídavok, pribaliť, príchod, pribaliť, príboj</i>
proti-	<i>protikladný, protilátka, protipožiarny, protitlak, protivietor</i>
všeli-	<i>všelijako, všelikde, všelikto, všelikade</i>

- Zo slov v úlohe 3 utvorte prídavné mená a pripojte k nim aj vhodné podstatné meno.
  - Čo majú novovytvorené prídavné mená spoločné s pôvodnými slovami?
  - V čom sa líšia slová z cvičenia 3 od novovytvorených slov?
- Pracujte so slovnými spojeniami, ktoré ste vytvorili v úlohe 4.
  - V prídavných menách oddelte slovotvorný základ a slovotvorné formanty (predponu a príponu).
  - Novovytvorené slovné spojenia vhodne použite vo vetách.

Pravopis y, ý v domácich príponách

-yňa/-kyňa	bohyňa, broskyňa, dôchodkyňa, Grékyňa, kolegyňa, kuchyňa, správkyňa, sudkyňa, svätyňa, Turkyňa, výherkyňa, zákonodarkyňa, zamestnankyňa, zverenkyňa
-y, -ky (v príslovkách)	chlapsky, chronicky, kazateľsky, otrocky, poležiačky, sebecky, spakruky

Pravopis i, í v domácich príponách

-ica/-ovica	ľavica, opica, polovica, stolica, trubica, parádnica, časťica, panvica
-íča	psíča, leviča, tigríča, kamzíča, koníča, lastoviča, orlíča, sloníča
-ička	mamička, psychologička, chirurgička, vetvička, ručička
-ik/-ík/-ník/-čík	chemik, červík, kyslík, stolík, tesárik, školník, strážnik, štátnik, práporčík
-ika	bábika, rytmika, hlaholika, keramika
-ín	kravín, cintorín, podivín,
-iná	švagrína, ujčína, testína, gazdína
-ina/-ovina/-ína -in-k-a	surovina, drina, zverina, zmrzlina, bielkovina, skupina, kyselina, dolina, skupinka
-inec	babinec, zverinec, kravinec, starobinec, hostinec, krtinec
-isko/-ovisko	domisko, hrachovisko, kosisko, klzisko, pracovisko, psisko, horisko
-iteľ	trpiteľ, liečiteľ, majiteľ, nositeľ, predstaviteľ, riaditeľ, riešiteľ
-ivo	kurivo, farbivo, osivo, kladivo, sadivo, streľivo, tlačivo, učivo
-izeň	podobizeň, bielizeň, dedovizeň, ustanovizeň
-izňa	babizňa
-in	matkin, sestrin, svokrin, spisovateľkin, majiteľkin, Katkin
-itý	pracovitý, členitý, dôležitý, drevitý, farbitý, gombíkovitý
-istý	tienistý, bahnistý, farbistý, hlinistý, močaristý, územčistý
-ivý	snaživý, bedlivý, dôverčivý, vírivý, vlnivý, vodivý, vrtošivý

Nové slová vznikajú nielen odvodzovaním, ale aj **skladaním** (kompozíciou). Zložené slová (kompozitá) majú minimálne **2 slovotvorné základy**, ktoré môžu byť vytvorené:

1. spojením minimálne 2 slov do jedného celku bez zmeny formy:

primeraný cieľu – cieľuprimeraný

2. a) pomocou spájacieho písmena: **-o-, -i-, -oj-, -or-, -u-, -e-**;

zdrav^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} **-o-** veda^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2}
 prš^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} **-i-** plášť^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2}
 tr^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} **-oj-** lístok^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2}

- b) bez spájacieho písmena;

bas^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} gitara^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2}
 štvrt'^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} rok^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2}
 veľ'^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} dielo^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2}

3. kombináciou skladania a odvodzovania.

dom^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} **-o-** rod^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2} **-ý**^{SLOVOTVORNÁ PRÍPONA}
 päť^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} **-n**ásob^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2} **-ný**^{SLOVOTVORNÁ PRÍPONA}
ne^{SLOVOTVORNÁ PREDPONA} -dôver^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 1} **-y-** hodn^{SLOVOTVORNÝ ZÁKLAD 2} **-osť**^{SLOVOTVORNÁ PRÍPONA}

 ÚLOHY

6. Pozorne si prezrite pravopis y/ý a i/í v domácich príponách.
  - a) Vyberte si ľubovoľné prípony a vytvorte najmenej 5 slov, ktoré súvisia so zdravým životným štýlom.
  - b) Sformulujte pomocou vytvorených slov radu pre svojich spolužiakov a spolužiačky, ktorá ich inšpiruje vo vytváraní a praktizovaní zdravého životného štýlu.
7. Rozdeľte nasledujúce slová do skupín podľa toho, či vznikli odvodzovaním slovotvornou predponou, príponou alebo ich kombináciou. *najkrajší, vybrať, starostlivosť, priateľský, nepriateľstvo, medový, doplatiť, podvyživený, nebezpečný.*

 ÚLOHA

8. Pracujte so slovami: *pitný, celozrnný, elektromagnetický, makroživiny, sebavedomie, fitlopta, novovytvorený, tréningový, týždenný, ranný.*

a) Oddelíte v nich slovtvorné formanty a slovtvorné základy.

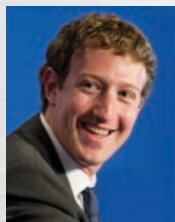
b) Pomenujte slovtvorný postup, akým vznikli.

c) Vhodne ich doplňte do textu:

Zdravý životný štýl začína už ráno. (1) _____ rituály sú veľmi dôležité, pretože už ráno môžeme dbať na to, aby sme do svojej stravy zahrnuli všetky dôležité (2) _____ a dodržiavali dôsledne (3) _____ režim. Začať možno napríklad nahrádzaním cukrov v nezdravých potravinách sacharidmi, obsiahnutými okrem iného aj v ovocí, zelenine či obilninách. Odporúča sa vymeniť bielu múku za (4) _____ alebo za iné druhy, akými sú napríklad špaldová alebo pohánková múka. Mnohým začiatočníkom na ceste za zdravým životným štýlom pomáha, keď si vytvoria (5) _____ stravovací a (6) _____ plán. Pri tréningoch je možné cvičiť s vlastnou váhou, alebo využívať rôzne pomôcky, ako činky, expandéry či (7) _____. Okrem toho je dôležité zabezpečiť si dostatok zdravého spánku a vyhýbať sa (8) _____ smogu. S (9) _____ zdravým životným štýlom možno čochvíľa očakávať viditeľné výsledky, nárast spokojnosti a zdravého (10) _____. Pamätajte si však, že byť vo forme nie je len otázkou fyzickej, ale aj mentálnej kondície.

PREBERANIE SLOV
 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 5:

Vypíšte z textu o sociálnych sieťach aspoň 10 slov, o ktorých si myslíte, že majú cudzí pôvod. Argumentujte, prečo tieto slová podľa vás majú cudzí pôvod. Overte svoju hypotézu v elektronických slovníkoch na stránke www.slovník.juls.savba.sk.

Ukážka 7

Facebook je sociálna sieť, spustená 4. februára 2004 Markom Zuckerbergom, Edwardom Saverinom, Dustinom Moskovitzom a Chrisom Hughesom počas štúdia na Harvarde. Facebook pôvodne slúžil len študentom univerzity, neskôr k nemu získali prístup ďalšie univerzity, Yale a Stanford, potom sa

do systému pripojili niektoré veľké spoločnosti a od 11. augusta 2006 sa môže pripojiť ktokoľvek starší ako 12 rokov. Začiatkom marca 2009 bola oficiálne spustená aj jeho slovenská verzia. Facebook slúži najmä na komunikáciu, nadviazovanie priateľstiev a zdieľanie fotografií a videí. K 21. augustu 2019 mal Facebook 2,41 miliardy aktívnych používateľov za mesiac a je dostupný skoro na celom svete. Facebook vstúpil na burzu 18. mája 2012. Trhová hodnota sociálnej siete Facebook prekročila v roku 2021 hodnotu 1 bilióna dolárov. Momentálne vlastní Facebook viacero iných sociálnych sietí, niektoré odkúpil a niektoré vytvoril. Sú to siete ako Instagram, Facebook Messenger, WhatsApp a Snapchat.

autorský text

VK či **Vkontakte** (po rusky „ВКонтакте“) je medzinárodná sociálna sieť, ruský variant amerického Facebooku, ktorá bola založená v roku 2006 Pavlom Durovom.

Podľa serveru Alexa.com je to najnavštevovanejšia sociálna sieť v Rusku, Bielorusku, Moldavsku a Kazachstane a druhá najnavštevovanejšia stránka v Rusku. Celosvetovo je dvadsiatou druhou najnavštevovanejšou stránkou. Pôvodne bol server vytvorený pre adolescentov, vďaka svojej popularite a jednoduchosti však prenikol aj k staršej generácii. V auguste 2018 službu VKontakte použilo priemerne 45 miliónov ľudí denne. Server je dostupný v približne 76 jazykoch, vrátane češtiny.

autorský text

Vzhľadom na medzinárodný kontakt ľudí v spoločenskej, politickej, kultúrnej či vedecko-technickej oblasti dochádza aj ku „kontaktu“ jazykov a k **obohacovaniu** jazyka **preberaním** slov z iných jazykov. Medzinárodné slová (**internacionalizmy**) sa vyskytujú vo viacerých jazykoch (*atlét, euro, liter*). Slovenčina sa podobne ako iné jazyky **internacionalizuje** napr. preberaním slov z odbornej terminológie ekonomiky, politiky, oblasti kultúry a športu.

Jadro slovnej zásoby národného jazyka tvoria slová zdedené z predchádzajúcich etáp vývinu. Ide o domáce slová, ktoré sú v textoch daného jazyka najpoužívanejšími. V jadre slovnej zásoby sa často nachádzajú nielen domáce slová, ale aj slová, ktoré boli prevzaté z iného jazyka a časom sa **adaptovali (zdomácnili)**, napr. v angličtine je vyše polovica lexém slov prevzatá z iných jazykov, predovšetkým z latinčiny. V slovenčine máme lexémy prevzaté z vyše 100 jazykov, napr. z latinčiny, gréčtiny, angličtiny, češtiny, ruštiny, poľštiny, nemčiny, taliančiny, maďarčiny, francúzštiny, dokonca z japončiny (*karate*), eskimáčtiny (*kajak*), z arabčiny (*alkohol*) či z jazykov austrálskych domorodcov (*bumerang, kengura, koala*).

☆ **ZAÚJÍMAVOŠŤ**

Podľa 5. vyd. KSSJ z roku 2020 je spisovnou alternatívou pôvodného slova Facebook variant fejsbuk/fejsbúk a prídavné meno fejsbukový/fejsbúkový.

📖 **ÚLOHY**

9. Prečítajte si ukážku 7 a rozhodnite pravdivosť a nepravdivosť nasledujúcich tvrdení. Nepravdivé tvrdenia opravte.
  - A. Mark Zuckerberg je zakladateľ americkej i ruskej verzie Facebooku.
  - B. Snapchat je aktuálne vlastníctvom Facebooku.
  - C. Cieľovou skupinou pre sociálnu sieť VKontakte boli primárne adolescenti.
  - D. Facebook pôvodne vznikol pre potreby Harvardu.
10. Na základe ukážky 7 ústne doplňte do tabuľky chýbajúce informácie.

	rok založenia	zakladateľ	národnosť	počet používateľov	počet jazykov	forma príspevku
Facebook						
VKontakte						

y/ý sa píše napr. v týchto slovách:

Asýria, Babylon, byzantský, cyklón, cylinder, cyprus, cyrilika, cytológia, dyha, dynamický, dynamit, dynamo, dysfunkcia, dýza, dyzentéria, enzým, etylalkohol, fytoplazma, fyzika, fyziológ, gymnázium, gynecológia, hydrosféra, hyena, hygiena, hymna, hyperaktívny, kryštál (nerast), kyanid, kybernetika, kyklop, kynológia, kýl, leukocyty, lýceum, lymfa, lýra, lyrika, metylén, mykológia, myrha, myriada, mysteriózny, mystifikácia, mytológia, nymfa, oxymoron, polymér, pylón, pyrotechnika, pýtický, pytón, pyžama/o, rým, rytmus, syntax, týfus, tyran, tyranosaurus, tyrkys, xylofón, yperit, ypsilon, zygota.

i/í sa píše napr. v týchto slovách:

biblia, birmovka, biskup, bistro, bizón, bižutéria, bronchitída, cimbal, cirkus, citrón, diár, diktát, dimenzia, diplom, diskotéka, epidémia, fikcia, filé, film, filozofia, firma, gigantický, gilotína, hibernovať, Himaláje, hit, chinín, chirurg, kimono, kinetika, kino, kivi, kriminálny, kvinteto, laminát, liana, libreto, mil'a, miliarda, milión, militantný, minca, minister, miss, mix, mobil, negatívny, nikol, nikotín, patina, pigment, piknik, pilier, pilot, pirát, pištoľ, pizza, primitív, profit, risk, rival, riviéra, rizoto, seminár, signál, silikón, silueta, síra, sirup, situácia, skica, staniol, tenis, textil, titan, titulok, univerzita, video, vigvam, víkend, vírus, vitalita, zinok, zips.

📖 **ÚLOHA**

11. Doplňte do slov cudzieho pôvodu chýbajúce hlásky a vysvetlite slovné spojenia:
  - a) anal_za dát, b_rokratický úradník, c_nický nadriadený, vyvrátiť m_tus, vybrať si t_p zariadenia;
  - b) mať as_metrický vzťah, mať svoj št_l, nečakaná h_stéria, zobrať si h_potéku, mať g_čový vkus.

Cudzie predpony v slovenčine

di-	<i>dva</i>
di-, dis-	<i>roz-, ne-, protiklad</i>
hipo-	<i>kôň, konský</i>
in-, im-	<i>v-, do-</i>
in-	<i>ne-</i>
inter-	<i>medzi-, vnútri, počas</i>
izo-	<i>rovnaká, napr. teplota</i>
multi-	<i>mnoho, viac</i>
poli-	<i>polis = mesto, týkajúci sa mesta</i>
tri-	<i>tri, troj-</i>
uni-	<i>jeden-, rovnaký</i>
vice-	<i>druhý v poradí, zástupca</i>

⚠ UPOZORNENIE

Pravopis i/y v koreni cudzích slov sa zachováva. Ak sa v pôvodnom jazyku, z ktorého slovo pochádza, písalo mäkké -i, bude aj v slovenskom pravopise. Ak sa v pôvodnom jazyku v danom slove písalo tvrdé -y, aj v slovenčine dané slovo zapisujeme s -y.

📖 ÚLOHY

- Overte v elektronických slovníkoch pôvod uvedených slov a rozdeľte ich do skupín podľa pôvodu:
mobil, fotografia, študent, univerzita, systém, server, blog, album, filter, burza, aplikácia, publikácia, komunikácia, dolár, video.
- Vyznačte v nasledujúcich prevzatých slovách prefix a slovné spojenia použite vo vetách:
disharmonický vzťah, diskvalifikovaný hráč, inhalačný prístroj, infúzna stanica, internetový časopis, izotermický dej, multivitamínový džús, trilogický román, uniformný postoj.
- Spojte prevzaté sufixy *-icíd, -ický, -id, -iéra, -ín, -iš, -ita, -ium, -ív, -izácia, -oid, -cyt, -lýza, -yl* s časťami slov v rámečku a utvorte slová.

kar-, pest-, sachar-, dramát-, prosper-, jog-, alkal-, leuko-, ikon-, hydro-, stat-, gymnáz-, vin-, fin-

- Zamyslite sa, prečo pri slovách ako *Messenger* alebo *ВКонтакте* vieme hneď odhaliť ich cudzí pôvod, no napríklad pri slove *dolár* cudzí pôvod až tak intenzívne nepocítujeme.

Schopnosť rozlišovať medzi domácimi a cudzími prvkami v jazyku sa oslabuje prostredníctvom **adaptácie prevzatého slova**. K adaptácii dochádza na jednotlivých úrovniach jazykového systému.

Adaptáciu možno analyzovať na nasledujúcich úrovniach jazyka:

- **hláskoslovnej** – prispôbenie výslovnosti prevzatého slova vzhľadom na zvukové vlastnosti a možnosti nového jazyka (*jazz [dʒæz] – [džez]*);
- **morfolologickej** – zmena morfológických kategórií slova v jazyku, do ktorého sa lexikálna jednotka adaptovala;
- **morfematickej** – zmena morfematického zloženia slova v jazyku, do ktorého sa lexikálna jednotka adaptovala;
- **lexikálno-sémantickej** – môže dochádzať k významovým posunom, prevzaté slovo v novom jazyku vstupuje aj do iných vzťahov s domácimi slovami;
- **derivačnej** – z prevzatého slova sa utvárajú ďalšie slová prostredníctvom jazykových formantov druhého jazyka (*jazz, jazzový*);
- **pravopisnej** – v porovnaní s pôvodným jazykom dochádza k zmene pravopisu (*jazz – džez*).

📖 ÚLOHA

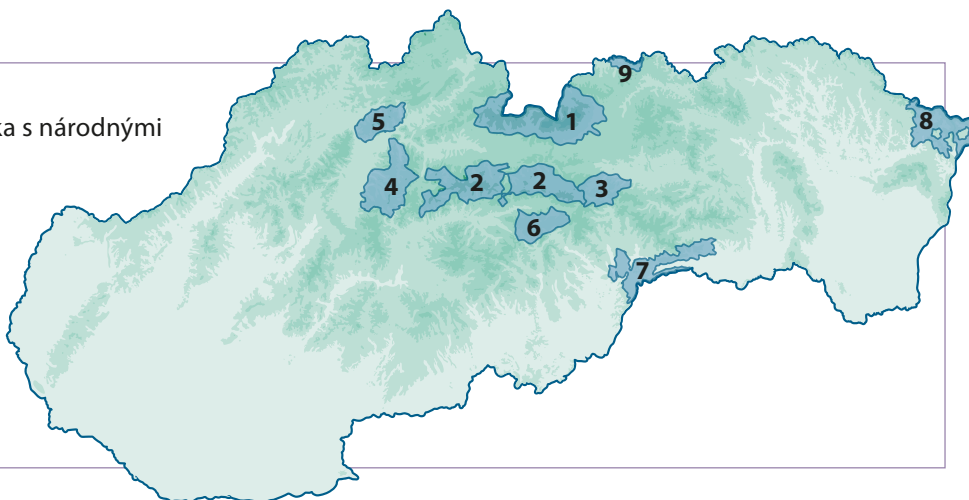
- Pracujte so slovami *čet, mejl, blog*, z angl. *chat, email, blog*. Dokážte, že v týchto slovách prebehli adaptačné procesy na:
  - hláskoslovnej úrovni – vyslovte ich správne v pôvodnom jazyku aj s prízvukmi, následne ich vyslovte v adaptovanej verzii a opíšte, v čom sa pôvodná a adaptovaná výslovnosť líši;
  - morfolologickej úrovni – zistite, či slová v pôvodnom jazyku reprezentujú rovnaký slovný druh ako v jazyku, do ktorého boli prevzaté, teda v slovenčine;
  - lexikálno-sémantickej úrovni – zamerajte sa na slovo *mail* a na jeho významy v angličtine (overte si ich vo výkladovom alebo v prekladovom slovníku), vyhľadajte významy slova *mejl* v KSSJ a vysvetlite rozdiel;
  - derivačnej úrovni – utvorte z týchto slov čo najviac nových slov (*blog – blogovať* atď.);
  - pravopisnej úrovni – pomenujte, k akým zmenám z hľadiska správneho pravopisu došlo v týchto lexémach v porovnaní s pravopisom v pôvodnom jazyku.

SKRACOVANIE SLOV

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 6:

Pozorne si preštudujte mapu Slovenska s národnými parkmi a údaje v tabuľke a vypíšte:

- názov najväčšieho NP
- názov najmenšieho NP
- názov najmladšieho NP
- názov najstaršieho NP
- názov najsevernejšieho NP
- názov najjužnejšieho NP
- názov najvýchodnejšieho NP
- názov najzápadnejšieho NP

Ukážka 8

Názov NP	Miesto	Rok založenia	Rozloha (km ²)	
1	Tatranský národný park	Vysoké Tatry	1949	738
2	Národný park Nízke Tatry	Nízke Tatry	1978	728
3	Národný park Slovenský raj	Slovenský raj	1988	197,63
4	Národný park Veľká Fatra	Veľká Fatra	2002	403,71
5	Národný park Malá Fatra	Malá Fatra	1988	226,3
6	Národný park Muránska planina	Muránska planina	1997	203,58
7	Národný park Slovenský kras	Slovenský kras	2002	346,11
8	Národný park Poloniny	Bukovské vrchy	1997	298,05
9	Pieninský národný park	Pieniny	1967	37,5

Slovná zásoba jazyka sa rozširuje aj prostredníctvom skracovania slov. **Skracovanie slov** (abreviácia) je prostriedkom jazykovej ekonomie – snahy hovoriaceho vyjadriť sa stručne, ale jednoznačne, a zároveň ušetriť čas i úsilie hovoriaceho aj adresáta. Skratky, ktoré vznikajú z viacslovných pomenovaní na základe vyňatia prvých písmen – iniciálok, sa nazývajú **iniciálové skratky** (národný park – NP). Iniciálové skratky vyslovujeme ako písmená abecedy (NP [en pé]), skloňujeme ich a píšeme ich veľkými písmenami.

Z niektorých slov je možné skracovaním vytvoriť **skratkové slová**.

Skratkové slová musia byť aspoň jednoslabičné a vytvorené:

- rôznymi písmenami/hláskami zo slova (*deciliter* – *deci*, *detoxikácia* – *detox*, *autobus* – *bus*). Neiniciálové skratkové slová píšeme malými písmenami a skloňujeme ich.
- zo začiatkových písmen (resp. slabík) viacslovného pomenovania (*TANAP* – *Tatranský národný park*, *PULS* – *Poddukelský umelecký ľudový súbor*). Iniciálové skratkové slová vyslovujeme ako neskratkové slová, píšeme ich veľkými písmenami (*SĽUK* – [*sľuk*]). Niektoré iniciálové skratkové slová skloňujeme (*TANAP* – *TANAP-u*).

ÚLOHY

- Odôvodnite pravopis písania veľkých písmen v názvoch parkov a vytvorte ich iniciálové skratky.

A. Národný park Malá Fatra	D. Národný park Slovenský kras
B. Národný park Muránska planina	E. Národný park Slovenský raj
C. Národný park Poloniny	F. Národný park Veľká Fatra
- Napište názvy zostávajúcich troch slovenských národných parkov, ktoré sa skrátene zapisujú takto: *TANAP*, *NAPAN*, *PIENAP*. Prečítajte skrátene verzie názvov nahlas.
- Diskutujte: Ktorý národný park ste už navštívili? Čo vás na ňom zaujalo? Aké zásady musia návštevníci chránených parkov a chránených území dodržiavať?
- Vyznačené časti textu nahradte slovami, ktoré zastupujú.
Tatranský národný park tvorí najvyššia horská skupina v karpatskom oblúku s najvyšším vrcholom – Gerlachovským štítom (2655 m n. m.). Najväčšie a najhlbšie z tatranských plies je Veľké Hincovo pleso v nadmorskej výške 1946 m, s rozlohou 20 ha a hĺbkou 53 m.

Skrátenými verziami niektorých slov sú **značky**. Ide predovšetkým o chemické značky (H_2SO_4), značky fyzikálnych veličín (mA – miliampér, kW – kilowatt), značky miery a váhy (kg , m , dl , ha), hudobné značky (ff – fortissimo, p – piano) či značky menových jednotiek (€ – euro).

Značky sú ustálené medzinárodné grafické symboly, za ktorými nepíšeme bodku. V písomných prejavoch sa často používajú aj **grafické skratky** (napr. – napríklad, $m\ n.\ m.$ – metrov nad morom, $s.$ – strana, $atd.$ – a tak ďalej). Za grafickými skratkami píšeme bodku.

ÚLOHA

21. a) Doplníte do textu vhodné skrátené slová a určíte, či ide o grafické skratky, značky, iniciálové skratky, skratkové slová alebo iniciálové skratkové slová.
- b) Vysvetlite, v čom spočíva rozdiel medzi prvými štyrmi príkladmi (A., B., C., D.) a posledným (E.).
- $CuSO_4 \cdot 5 H_2O$ SĽUK   MUDr.   EÚ   info
- A. _____ je integračné zoskupenie, ktoré od februára 2020 tvorí 27 členských štátov s celkovým počtom 437 miliónov obyvateľov.
- B. _____ je profesionálne umelecké teleso, pôsobiace v oblasti umeleckého spracovania a interpretácie tradičnej ľudovej kultúry na Slovensku už od roku 1949.
- C. Pentahydrát síranu meďnatého (_____), nazývaný aj modrá skalica, je najdôležitejšou soľou meďe.
- D. _____ Vladimír Krčméry je odborník na tropickú medicínu, infektológiu a onkológiu.
- E. A: Ahoj, Zuzi, tak naši sa už vrátili z toho Dubaja. Príd' na kávu, všetko ti porozprávam!
B: Čau, Jani, no super, isto prídem a už sa teším na novú _____.

VIACSLOVNÉ POMENOVANIA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 7:

Prečítajte si 10 tipov, ktoré vám pomôžu dobre sa pripraviť na dovolenku. Zadeľte jednotlivé tipy do kategórií:

- A. batožina, financie a doklady   C. odev a doplnky
B. starostlivosť o zdravie a hygiena   D. zábava

Ukážka 9

1 Zvážte druh a veľkosť cestovnej batožiny a každú si zreteľne označte štítkom so svojím menom a adresou. Pri poznávaní európskych metropol vám postačí praktický kufor na kolieskach, do hôr sa vám zide skôr odolný a zároveň ľahký batoh.

2 Pripravte si kreditné karty a aspoň minimálnu hotovosť v mene krajiny, do ktorej cestujete.

4 Cestovné poistenie uzavrite pred každou cestou do zahraničia.

3 Zhromaždite si všetky potrebné cestovné doklady (občiansky preukaz, cestovný pas, víza, letenky, potvrdenia o rezerváciách) a tiež všetky dôležité kontakty a adresy. Občiansky preukaz a pas noste oddelene na rôznych miestach – v prípade straty alebo krádeže občianskeho preukazu sa vrátite späť do vlasti na základe pasu.

5 Pripravte si všetky lieky, ktoré pravidelne užívate, a taktiež lieky od bolesti, horúčky či lieky zmiernujúce tráviace ťažkosti. Nezabudnite tiež na prvú pomoc na spálenú pokožku a zo zdravotníckych pomôcok si zabaľte aspoň teplomer a vodeodolné náplasti.

6 Neberte si so sebou zbytočne veľké množstvo kozmetiky a hygienických potrieb, zvážte, čo budete potrebovať. Zubná kefka, zubná pasta, krém na opalovanie a dezodorant sú základné minimum.

7 Skontrolujte predpoveď počasia na najbližších 7 – 10 dní a zbaľte si oblečenie, ktoré sa ľahko vrství a kombinuje. Ideálne také, ktoré sa nekrčí a tiež rýchlo schne. Nezabudnite na plavky a pohodlnú obuv.

8 Pri doplnkoch nezaobmedzte sa na slnečné okuliare a pokrývku hlavy.

10 Pri strate alebo odcudzení batožiny, v ktorej ste mali elektronické prístroje, vo väčšine poisťovní náhradu škody nezáiskate. Ak so sebou preda nejaké elektronické prístroje beriete, nezaobmedzte sa na nabíjačky.

9 Ak na dovolenku cestujete autom, v počte kníh sa nemusíte obmedzovať, ak však cestujete lietadlom, zvážte elektronickú čítačku.

Osoby, veci, javy a deje pomenúvame jedným alebo viacerými slovami. Jednoslovných pomenovaní je v jazyku viac, napr. *lieky, kniha, kozmetika, dom* a pod.

Viacslovné pomenovania majú jeden vecný význam vyjadrený viacerými slovami (*cestovné poistenie, zdravotnícke pomôcky, hygienické potreby*). Takéto pomenovania sú ustálené, všetci používatelia jazyka význam rozoznávajú rovnako. Pojem *občiansky preukaz* je ustáleným viacslovným pomenovaním, pod ktorým každý Slovak rozumie *preukaz totožnosti – doklad, ktorý v SR obdrží občan po dosiahnutí 15. roka života*.

V jazyku a v reči vytvárame aj nespočetné množstvo voľných slovných spojení, napr. *príjemná hudba*. Slovné spojenie *príjemná hudba* však nemôže byť viacslovným ustáleným pomenovaním, pretože nepomenúva jednu konkrétnu vec a každý za príjemnú hudbu môže považovať niečo iné – niekto pop, niekto rock atď.

Viacslovné ustálené pomenovania, ktoré pomenúvajú skutočnosť priamo, nazývame **združené pomenovania**:

- neutrálne – *petrolejová lampa, zubná pasta, tmavé pivo, akademická obec, letný čas*;
- vlastné mená (presne identifikujú) – *Vysoké Tatry, Červený kríž, Slovenské národné divadlo, Vranov nad Topľou*;
- odborné termíny (jasne definujú) – *ribonukleová kyselina, dub letný, dusičnan draselný*.

ÚLOHY

22. Vypíšte z každého bodu v ukážke 9 kľúčové slovo a vytvorte tak zoznam toho, čo si potrebujete zbalit na dovolenku. (Ak sa pri niektorých bodoch kľúčové slová zopakujú, zapíšte ich len jedenkrát.)
23. Prečítajte si svoj zoznam „Čo si zbalit na dovolenku“ a vypíšte z neho:
  - a) jednoslovné pomenovania,
  - b) viacslovné pomenovania.
24. Rozdelte nasledujúce príklady na ustálené viacslovné pomenovania (združené pomenovania) a voľné slovné spojenia: *kreditná karta, spoľahlivý dezodorant, dôležité kontakty, cestovný pas, elektronická čítačka, krém na opaľovanie, pohodlná obuv, výkonná nabíjačka, občiansky preukaz, zubná pasta*.
25. Napíšte k voľným slovným spojeniam a ustáleným viacslovným pomenovaniam príslovku *veľmi*, napr. *veľmi spoľahlivý dezodorant*. Je možné rozviť príslovkou obe spomínané skupiny? Diskutujte o svojich zisteniach.

Zásady písania veľkých písmen vo vlastných menách

Vo viacslovnom pomenovaní, ktoré sa stáva vlastným menom len ako celok, píšeme veľkým začiatočným písmenom iba prvé slovo.	<i>Lomnický štít, Bernolákova ulica, Trnavská univerzita, Bratislavský kraj</i>
Vlastné meno, ktoré je súčasťou viacslovného vlastného mena, si ponecháva veľké začiatočné písmeno.	<i>Tatry – Vysoké Tatry, Európa – Rada Európy, Biele plesá – Dolina Bielych plies</i>
V názvoch miest a obcí píšeme veľkými začiatočnými písmenami všetky plnovýznamové slová.	<i>Spišská Nová Ves, Nové Mesto nad Váhom, Devínska Nová Ves</i>
Veľkým začiatočným písmenom píšeme všetky plnovýznamové slová aj v názvoch štátov, krajín, hradov a zámkov, v ktorých sa nepoužíva priamo slovo <i>štát, krajina, republika, hrad</i> alebo <i>zámok</i> .	<i>Červený Kameň, Krásna Hôrka, Čierna Hora, Veľká Británia</i>
Cudzie názvy píšeme podľa pôvodného pravopisu, t. j. zachovávame pôvodné písanie veľkých písmen, aj keď nejde o názvy miest a obcí.	<i>Golden Gate, Daily Telegraph, New York, Baker Street, Notre Dame</i>
Vo vlastných menách literárnych diel pozostávajúcich z dvoch častí sa píše veľkým začiatočným písmenom každá časť.	<i>Spor o kultúru alebo Dvojaký výklad sveta, Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch, Kocúrkovo alebo Len aby sme v hanbe nezostali</i>

⚠ UPOZORNENIE

Ak názov obce obsahuje zemepisný názov iného druhu, ponecháva si takýto zemepisný názov svoju pravopisnú podobu – Závada pod Čiernym vrchom (Čierny vrch je názov vrchu a hoci sa stal súčasťou názvu obce, ponechal si svoju pravopisnú podobu).

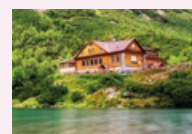
⚠ UPOZORNENIE

Rozlišujeme:

Teplý Vrch (názov obce) a **Teplý vrch** (názov vodnej nádrže), **Čierny Potok** (názov obce) a **Čierny potok** (názov potoka), **Pobrežie Slonoviny** (názov štátu) a **Pobrežie slonoviny** (názov pobrežia), **Čierna Hora** (názov štátu) a **Čierna hora** (názov vrchu).

📖 ÚLOHY

26. K nasledujúcim obrázkom napíšte pravopisne správne ich viacslovné pomenovania. Pravopis viacslovných pomenovaní zdôvodnite na základe vyššie uvedených pravopisných zásad.

27. Využite viacslovné pomenovania z úlohy 26 vo vlastných vetách.

Z niektorých viacslovných pomenovaní môžeme vytvoriť jednoslovné pomenovania. Proces obohacovania slovej zásoby, pri ktorom sa z viacslovného pomenovania stáva jednoslovné, nazývame **univerbizácia**. Univerbizácia je podobne ako abreviácia (skracovanie slov) prostriedkom jazykovej ekonómie. Univerbáty (slová, ktoré vznikli univerbizáciou) často využívame v hovorovom štýle (*rodičovské združenie* – *rodičko*).

V jazyku dochádza aj k opačnému procesu ako je univerbizácia, a to v prípadoch, keď sa potrebujeme jednoznačne vyjadriť. **Multiverbizácia** je tvorenie viacslovných pomenovaní z jednoslovných (*súhlasiť* – *dať súhlas*, *novinári* – *novinárska obec*, *podnietiť* – *dať podnet*, *financie* – *finančné prostriedky*, *pracovník* – *pracovná sila*). Multiverbáty (slová, ktoré vznikli multiverbizáciou) sa vo veľkej miere využívajú napr. v administratívnom a odbornom štýle.

📖 ÚLOHY

28. Z nasledujúcich viacslovných pomenovaní utvorte jednoslovné pomenovania. Novovzniknuté pomenovania vyhľadajte v elektronických slovníkoch dostupných na www.slovník.juls.savba.sk a s pomocou slovníkov posúďte tieto nové slová z hľadiska spisovnosti a štýlového zaradenia:

minerálna voda, panelový dom, mobilný telefón, cestovná kancelária, benzínová pumpa, kreditná karta, cestovný pas, občiansky preukaz, realitná kancelária, maturitná skúška.

29. Vytvorte multiverbáty z nasledujúcich slov a využite ich vo vlastných vetách:

odpovedať, umožniť, odporovať, cestovatelia, hlásiť, cúvať, veliť, opraviť, poveriť, povoliť.

FRAZEOLIZMY

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 8:

Prečítajte si ukážku 10. Prečítajte si viacslovné pomenovania A – E pod textom a vhodne ich do ukážky doplňte.

Ukážka 10

Ako nevyjsť na psí tridsiatok

1 ____ Platí to aj v otázke manažovania svojich osobných financií. Mladý človek má jednu veľkú výhodu – 2 ____ . Čím skôr začne svoje peniaze kontrolovať investovať, tým menej peňazí bude musieť do vybudovania svojho majetku vložiť. Začnite kontrolovať svoje výdavky a odkladať si peniaze už teraz, pretože 3 ____ . Samozrejme, je dôležité investovať aj do seba. Za takúto investíciu sa dá považovať učenie sa nových vecí a získavanie nových zručností a skúseností, pretože, ako sa vraví, 4 ____ . Nerobte to, čo milujete, robte to, v čom ste dobrí a za čo vám budú iní ľudia ochotní zaplatiť. Len tak sa dá 5 ____ . Ak budete relaxovať teraz, len veľmi ťažko budete relaxovať, keď budete mať šesťdesiatpäť. Napokon – 6 ____

A. prísť ku grošu.

B. čas preňho pracuje.

C. komu sa nelení, tomu sa zelení.

D. kto šetrí, má za tri.

E. Čo môžeš urobiť dnes, neodkladaj na zajtra.

F. remeslo má zlaté dno.

Slovná zásoba sa obohacuje aj o viacslovné pomenovania, ktoré nepomenúvajú skutočnosť priamo. **Frazeologizmy** sú **ustálené, expresívne viacslovné pomenovania**, ktoré skutočnosť pomenúvajú nepriamo (obrazne). Ich význam nemôžeme automaticky odvodiť z významu jednotlivých častí, frazeologický význam vyplynie len z celku.

Frazeologizmy môžu mať stavbu vety alebo súvetia (Čo môžeš urobiť dnes, neodkladaj na zajtra.), vetného skladu (prísť ku grošu; chudobný ako kostolná myš).

Špecifickým typom frazémy je **idióm**. Význam idiómu nijako nesúvisí s významom jednotlivých slov, toto jedinečné a ustálené slovné spojenie nemôžeme preložiť do iného jazyka (hádzat hrach na stenu = robiť niečo zbytočné, mať niekoho v žalúdku = neznášať niekoho, Kolumbovo vajce = vtipné a jednoduché riešenie zdanlivo zložitého problému).

Frazémy majú svoj pôvod v:

- antike a mytológii (sizyfovská práca, oidipovský komplex);
- Biblii a kresťanstve (Sodoma a Gomora, byť v Adamovom rúchu);
- životných skúsenostiach ľudu (Jabĺko nepadá ďaleko od stromu.);
- dejinách spoločnosti (objaviť Ameriku);
- remeslách a výrobnéj činnosti (mlátiť prázdnu slamu, kuť železo za horúca);
- literatúre a umení (čakať na Godota, statky – zmätky);
- rozprávkach a ľudovej slovesnosti (trinásť komnata);
- vede, technike a výrobných odvetviach (ísť na plný plyn, odsunúť niečo na vedľajšiu koľaj);
- záujmovej činnosti ľudí (dať niekomu mat).

ÚLOHA

30. Prečítajte si titulok a viacslovné pomenovania A – E z aktivizujúcej úlohy 8. Pomenúvajú skutočnosť priamo alebo nepriamo? Spojte slovné spojenia vľavo s ich vysvetlením vpravo.

1. vyjsť na psí tridsiatok

2. prísť ku grošu

3. čas pre niekoho pracuje

4. Komu sa nelení, tomu sa zelení.

5. Kto šetrí, má za tri.

6. Čo môžeš urobiť dnes, neodkladaj na zajtra.

A. zarobiť/získať peniaze

B. kto šetrí a sporí, má toľko, ako traja ďalší

C. niekto má náskok, je vo výhode

D. neodkladaj veci na neskôr

E. keď je niekto usilovný, vyplatí sa mu to

F. vyjsť na mizinu

★ ZAUJÍMAVOŠŤ

Parémie sú špecifické typy frazeologických jednotiek, ktoré majú svoj pôvod v ľudovej reči, vo folklóre. Základnými typmi parémii sú **príslovia**, **porekadlá** a **pranostiky**. Vedná disciplína, ktorá skúma parémie, sa nazýva **paremiológia**.

📖 PRIPOMENUTIE

Príslovie – ustálený výrok s preneseným významom, ktorý obsahuje ponaučenie (Bez práce nie sú koláče.).

Porekadlo – ustálený výrok, v ktorom sa konštatuje ľudová múdrosť alebo skúsenosť (Keď sa zima opýta, čo si robil v lete.).

Pranostika – ustálený výrok, ktorý vznikol ako výsledok dlhodobej skúsenosti človeka a jeho pozorovania počasia, práce na poli a pod. (Katarína na ľade a Vianoce na blate.).

ÚLOHY

31. Rozdelte nasledujúce frazeologizmy na také, ktoré majú stavbu vety a súvetia, a také, ktoré majú stavbu vetného skladu:
- a) chudobnému aj z hrnca vykypí;
  - b) judášsky groš;
  - c) chudobný príbuzný;
  - d) za groš psík;
  - e) každý groš tri razy v ruke obráti, kým ho vydá;
  - f) dobrá rada stojí groš.
32. Doplňte do viet vhodné frazeologizmy v správnom tvare. (Ak nepoznáte význam uvedených frazeologizmov, vyhľadajte si ich v Malom frazeologickom slovníku alebo v elektronických slovníkoch).
- Tantalove muky, Achillova päta, Sizyfovská práca, Ariadnina niť, Pandorina skrinka, Augiášov chliev*
- A. Dobrý plán svojho osobného finančného manažmentu by mohol byť pre mnohých mladých ľudí _____ v labyrinte finančného sveta.
  - B. Nedostatok pevnej vôle a vytrvalosti je pre mnohých ľudí _____ nielen v biznise, ale aj v osobnom živote.
  - C. Začínať od nuly sa javí ako _____, ale ten, kto sa nevzdá, časom vidí výsledky.
  - D. Mnohí ľudia majú nesprávne návyky, a preto skôr, než zavedú nové, správne, potrebujú sami v sebe vyčistiť _____.
  - E. Začínanie s budovaním dobrých návykov spočiatku pôsobí ako _____, ale keď je človek pocvičený v disciplíne a vytrvalosti, dobré návyky mu zaručia kvalitnejší život.

ČLENENIE SLOVNEJ ZÁSOPY

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 9:

Pracujte s ukážkou 11.

- a) Vyhľadajte príklady na citovo zafarbené slová.
- b) Vyhľadajte slovné spojenia, ktoré sú umeleckými jazykovými prostriedkami.
- c) Vyhľadajte zopár príkladov na neutrálne, bežne používané slová.
- d) Vyhľadajte slová alebo slovné spojenia, ktoré by sme vedeli nájsť aj v odbornej literatúre.
- e) Vyhľadajte príklad na hovorové/slangové slovo.

Ukážka 11

To, že ma prijali na filmovú a televíznu dramaturgiu, som považoval a považujem za jednu z najšťastnejších krížiavatiek mojej mladosti. Basketbal a filmová škola mi prežiarili mladosť. Dnes už môžem hodnotiť svoju kľukatú cestu. A myslím si, že život je kábel s modrým aj červeným káblikom, rotujúca minca s dvomi stranami, sračky s perlami. Chôdza po napnutom lane, pri ktorej vás ostrelujú pingpongovými loptičkami aj granátmi. A vy neviete, čo priletí. Občas vám niekto podá tyč na vyrovnanie balansu a pošepká, kam to lano vedie. To bola pre mňa Vysoká škola múzických umení. Skvelí pedagógovia, senzační spolužiaci a veľa, veľa filmov. Dva dni v týždni sme celý ročník sedeli v premietačke starého mestského pivovaru a pozerali sme staré filmy z archívu.

Boris Filan: Hodina človečiny

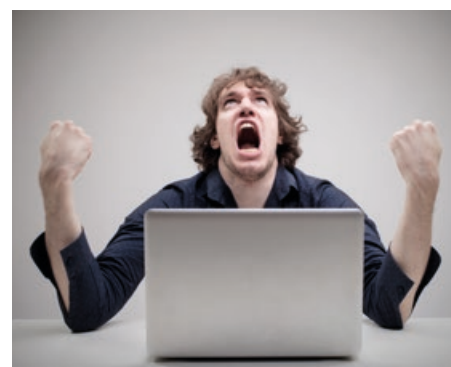
Slovná zásoba je zložitý systém, v ktorom slová neustále vznikajú aj zanikajú. Niekedy sa slová menia, prispôsobujú sa zmenám, inokedy si my vytvárame nové, príležitostné slová. V každom systéme potrebujeme prehľad. Na systematizáciu slovenčiny nám slúži **členenie slovnej zásoby** z hľadiska expresívnosti, pôvodu, štylistickej príslušnosti a spisovnosti slov.

PODĽA PÔVODU		príklady
domáce slová	tvoria jadro slovnej zásoby vo všetkých štýloch	<i>mesto, mrkva, dcéra</i>
cudzie slová		
zdomácnené	prevzaté z cudzích jazykov, ale nepocítujeme ich ako cudzie	<i>burza, aplikácia</i>
internacionalizmy (medzinárodné slová)	vyskytujú sa vo viacerých cudzích jazykoch	<i>liter, enzým, spektrum</i>

PODĽA EXPRESÍVNOSTI		príklady
neutrálne slová (bezpríznačkové slová, nociónálne slová)	tvoria základ slovnej zásoby, používajú sa v bežnej komunikácii	<i>stôl, tabuľa, piť, otec</i>
expresívne slová (príznačkové slová)	nemôžeme použiť v akomkoľvek type komunikácie a používateľ jazyka musí zobrať do úvahy, kde a s kým komunikuje	
s kladným významom	zdrobneniny (deminutíva)	<i>ružička, hlavička</i>
	eufemizmy (zjemňujúce výrazy)	<i>spoločensky unavený (opitý)</i>
so záporným významom	hypokoristiká (slová používané v dôvernom prostredí)	<i>mamka, Maťko</i>
	zveličujúce slová (augmentatíva)	<i>osisko, psisko</i>
	pejoratíva (hanlivé slová)	<i>makovica (hlava)</i>
	dysfemizmy (nadávky)	<i>niktoš, prasa</i>
	vulgarizmy (tabuizované, neslušné slová)	

ÚLOHY

- K nasledujúcim slovám či slovným spojeniam vytvorte vhodné eufemizmy: *starý, začiatočník, nešikovný človek, zomrel, idem na záchod, chudobný, opit' sa.*
- a) Uvažujte, aký je rozdiel medzi pejoratívami, dysfemizmami a vulgarizmami.
b) Porozmýšľajte, prečo sa vulgarizmy označujú aj ako tabuizované slová.
- Diskutujte: Povedzte vlastný názor na používanie vulgarizmov v umeleckej literatúre. Kedy sa podľa vás autor nevyhne použitiu tabuizovanej lexiky?

PODĽA ČASOVÉHO HĽADISKA		príklady
bezpríznačkové slová	nepodliehajú časovým zmenám, používame ich dominantne a tvoria základ našej slovnej zásoby	<i>matka, otec, jesť</i>
príznačkové slová		
neologizmy – nové slová	môžu do slovnej zásoby prenikať aj z iných jazykov, keďže pomenávajú jav, pre ktorý slovenčina nemá svoje označenie	<i>grant, 3D film</i>
historizmy	pomenávajú už neexistujúce javy; nachádzajú sa na okraji našej slovnej zásoby, pretože jav, ktorý označujú, už zanikol	<i>groš, dereš, zemepán</i>
archaizmy	pomenávajú ešte existujúce javy, ale postupne ich nahrádza novšie pomenovanie	<i>silospyt (fyzika) mrazivo (zmrzlina)</i>
zastarané slová	stále aktívne používa istá skupina obyvateľstva (napr. staršia generácia), aj keď sa už v slovenčine vytvorili novšie výrazy, preto je niekedy ťažké posúdiť, či ide o archaizmus alebo zastarané slovo	<i>bukréta, knihovňa</i>

Ukážka 12

SUCHAY (*s poklonou ku grófke*): Osvietená **grófka!** Ako mi moja povinnosť káže —
GRÓFKA (*pretrhne ho*): Vítam vás, pán úradník! Len prosím, vyjadrite sa krátko, čo chcete, bo nemám času.

SUCHAY: Mám česť oznámiť, že sa dnes skončí žatva na celom **panstve** osvietenosti vašej a keďže pri tej príležitosti každoročne —

GRÓFKA (*v netrpezlivosti pretrhne ho*): Už mám dosť toho! Vidíte, že nemám času vaše dlhé správy o výsledku žatvy počúvať; položte to na papier, adieu! (*Odvráti sa.*)

SUCHAY: Na službu, ako mi moja povinnosť káže. Ale teraz chcem vlastne oznámiť, že poníženie ženci a žnice osvietenosti vašej chcú sláviť dnes večer radostné **obžinky** v kaštieli osvietenosti vašej —

GRÓFKA: Obžinky?

SUCHAY: Na službu, obžinky slovenskej obyčaje, a ohľadne toho chcú predložiť poníženú prosbu cez deputáciu z mládencov a panien dedinských záležiacu; či ich mám dnu pustiť pred láskavý **obličaj** osvietenosti vašej?

GRÓFKA: Ale čo je to tie obžinky?

SUCHAY: Na službu, alebo ako to inde ľud vyslovuje: ožinky, zažinky.

GRÓFKA (*netrpezlivo*): Ožinky, zažinky! Už z toho môžem byť múdra!

ORIEŠKA: Ráčte dovoliť, milost'grófka, ja to vysvetlím. Obžinky sú národný ples Slovákov pri skončení žatvy. Tu sú pri ruke Spievanky Kollárove, kde sa tá slávnosť takto opisuje: (*číta:*) „Na čele zástupu žencov stúpa jeden mládenec s národnou zástavou v ruke, ozdobenou stužkami, kvietím a klasmí; vedľa neho kráča panna, s korunou čili **partou** zo stebiel, klasov a kvietkov napodiv strojne upletenou; ostatný zástup tiahne za nimi so spevom po ulici až do dvora pána svojho, ktorému odovzdajú veniec klasový a spievajú, tancujú a častujú sa tam zo štedrosti pána svojho;“ — tuná, hľa, podáva Kollár i daktoré piesne, ktoré Slováci pri tej žatevnej slávnosti spievajú.

J. Palárik: Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch

 ÚLOHY

4. a) Vyznačené slová v ukážke 12 posúďte z časového hľadiska a roztriedte ich na historizmy, archaizmy a zastarané slová. Môžete si pomôcť aj slovníkom www.slovník.juls.savba.sk.
- b) V slovníku www.slovník.juls.savba.sk nájdite význam podčiarknutého slova v ukážke 12 a posúďte, či sa dané slovo môže použiť aj v súčasných textoch.
- c) V ukážke 12 nájdite spisovateľa a názov jeho diela, z ktorého Oriška cituje.
- d) Vlastnými slovami vysvetlite, čo sú to obžinky.
5. Uvažujte, v ktorých oblastiach spoločnosti vzniká najviac neologizmov.

PODĽA ŠTYLISTICKEJ PRÍSLUŠNOSTI

príklady

bezpríznačkové slová

zastúpené v každom type komunikácie; tvoria základ každej komunikácie

písať, zelený, rieka, mesto

príznačkové slová

kancelarizmy – administratívne slová

skostnatené výrazy, dokonca kalky (doslovné preklady); vyskytujú sa v administratívnom štýle

penále, položka, platca DPH

publicizmy

zaujímavé až módné výrazy, ktoré majú v prvom rade upútať našu pozornosť; sú typické pre publicistický štýl

konsenzus, míting

termíny – odborné slová

používajú sa v náučnom štýle, ktorý presne a exaktne informuje a sprostredkúva nové poznatky

sublimácia, generikum

hovorové slová

používajú sa v bežnej komunikácii

hej, štátnica, diplomovka

knížne slová – poetizmy

vyskytujú sa v umeleckom štýle

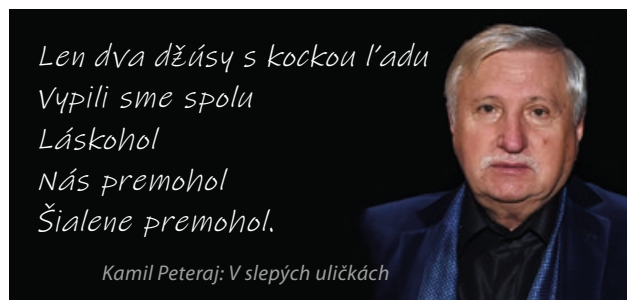
vesna, chasník

okazionalizmy – príležitostné slová

v bežnej komunikácii ich často vytvárajú deti, ktoré ešte neovládajú všetky slová z jadra slovnej zásoby; vyskytujú sa aj v umeleckom štýle

mobilovať, návidieť, kres, bankujete

Ukážka 13

ÚLOHY

6. a) Na základe akej asociácie vytvoril Kamil Peteraj okazionalizmus *Láskohol*?
b) Z básne vypíšte slovo, ktoré má zveličujúci význam.
7. Roztriedte nasledujúce slová a slovné spojenia podľa toho, v ktorých jazykových štýloch sa najčastejšie uplatňujú: *luna, verejné financie, viesť dialóg, niva, integrál, kauza, slovenčinárka, homonymum, priemyslovka, ad acta*.

PODĽA SPISOVNOSTI

príklady

spisovné slová

– v jazyku uzákonené a nájdeme ich aj v kodifikačných príručkách

kniha, veniec, spať, učiť sa

nepisovné slová**nárečové slová** –
dialektizmy

tvoria historický základ národa a sú dôkazom rozmanitosti Slovenska

širák, kalap

slangové slová

vytvárajú ich rôzne skupiny (študenti, tínedžeri, pracujúci a pod.) s cieľom zjednodušiť alebo ozvláštniť svoj prejav

litika, profák

argot

jazyk spodiny, kriminálnikov, mafiánov; cieľom argotu je utajenie informácie – uviesť presný príklad na argot je teda problematické; ak sa argotové slovo dešifruje a používatelia jazyka ho začnú aktívne používať, preniká do slangu

pumpa (injekčná striekačka), doberman (člen bezpečnostnej služby), bandasky (zásahová jednotka s kuklou)

profesionalizmy

podobné slangovým slovám, vznikajú na pracoviskách a označujú jav typický pre danú profesiu; zo štylistického hľadiska ich radíme k hovorovému štýlu

pasák (pásový traktor), očiar (očný lekár)

ÚLOHY

8. Aktualizujte študentský slang. Vypíšte, čo najviac slov, ktoré sú typické pre komunikáciu dnešnej mládeže.
9. Osobitnú kategóriu tvorí internetový slang. Ktoré slová, resp. skratky poznáte a používate v rámci internetovej komunikácie?
10. Prezrite si nasledujúcu tabuľku s niekoľkými príkladmi internetového slangu.

4U	ASAP	FYI	w8	AKA
L8K	SUS	AFAIK	ILU	PLS/PLZ
BTW	IDK	LOL	DND	YAW

- a) Pokúste sa dešifrovať čo najviac skratiek z tabuľky. Vypíšte ich význam a anglickú frázu, z ktorej vznikli. Ak niektoré nepoznate, vyhľadajte ich význam na internete alebo spolupracujte so spolužiakmi a spolužiačkami.
- b) V dvojiciach vytvorte krátky dialóg, v ktorom použijete čo najviac skratiek z tabuľky. Môžete k nim pridať aj skratky, ktoré používate najčastejšie.
- c) Diskutujte: Čo si myslíte o používaní týchto skratiek a smajlíkov v internetovej komunikácii? V ktorých prípadoch ich použitie nie je vhodné?

SLOVNÍKY

 AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 10:

- Pracujte s elektronickými verziami slovníkov na stránke www.slovník.juls.savba.sk a vyhľadajte v nich slová *strach*, *úzkosť* a *fóbia*.
- Zistite, či je možné tieto slová voľne synonymne zamieňať.
- Vyhľadajte synonymá domáceho pôvodu k podčiarknutým slovám z textu.

Ukážka 14**ČO JE TO STRACH
A ČO HO SPÔSOBUJE?**

Strach patrí medzi emócie a súvisí so situáciou ohrozenia. Tá vyvoláva u človeka i zvieratá tendenciu k úteku od nebezpečenstva.

**PREČO A AKO SA MENÍ
ORGANIZMUS VYSTRAŠENÉHO
ČLOVEKA ALEBO ZVIERAŤA?**

Organizmus sa nastavuje na útek pred nebezpečenstvom, čím sa zvyšuje jeho šanca na prežitie. U zvierat nastávajú zmeny v mimike, postoji, na koži a pod. U človeka sú to chladné a chvejúce sa ruky, zvýšená pulzová frekvencia, zrýchlený dych a zvýšené potenie.

**ČO VŠETKO MÔŽE BYŤ
SPŮŠŤAČOM STRACHU?**

Akékoľvek momenty a prvky, ktoré boli súčasťou prežitej desivej situácie. Strach

dokáže vzbudiť aj vtedy, keď situácia nie je život ohrozujúca.

**AKÝ JE ROZDIEL MEDZI
STRACHOM A FÓBIOU?**

Fóbie môžeme chápať ako prehnaný strach, ktorý u druhých ľudí nevyvoláva rovnako silnú emóciu.

**V ČOM TKVIE
NEBEZPEČENSTVO FÓBIÍ?**

U ľudí, ktorí trpia fóbiami, sa niekedy celé fungovanie v živote môže zúžiť na vyhýbanie sa situáciám, ktoré spôsobujú strach.

**AKO MÔŽE DÔJSŤ K VZNIKU
FÓBIE U ČLOVEKA?**

Napríklad agorafóbia (strach z chodenia po otvorených priestranstvách) môže vzniknúť po záchvate paniky alebo ex-

trémnej úzkosti, ktorý človek zažije v exteriéri (napr. na námestí), a následne sa vyhýba miestam i situáciám, v ktorých k tomu došlo.

Keď sa dve veci udejú v rovnakom čase, chce medzi nimi vidieť spojenie, a tak si myslí, že chodenie po námestí je nebezpečné. Takto sa uňho objavuje fóbia. Tým, že sa vyhýba námestiam, cíti určitú úľavu, ktorá je odmenou za vyhýbavé správanie vo forme redukcie strachov, a to len posilní pretrvávajúcu fóbiu.

**EXISTUJÚ METÓDY, KTORÝMI
JE MOŽNÉ FÓBIE ZMIERNIŤ
ALEBO ÚPLNE VYLIEČIŤ?**

V niektorých prípadoch je veľmi úspešná liečba expozíciou, teda vystavením sa strachu na istý čas v predstavách i v realite. Strach sa vystupňuje, chvíľu sa drží na určitej úrovni a po niekoľkých minútach začne opadávať. Uvedomenie si, že fóbiická situácia človeka existenčne neohrozila, má za následok opadnutie strachu a uvoľnenie. Tieto cvičenia sa obvykle opakujú. Nie vždy je to však schodná cesta, pretože niektorí ľudia sú vnútorne krehkí a boja sa vystaviť nepríjemnej situácii.

mono.sk

Slovníky predstavujú súhrnné spracovanie slovnej zásoby v knižnej a elektronickej podobe.

Pravidlá slovenskej výslovnosti	(KRÁL, Ábel: <i>PSV/Pravidlá slovenskej výslovnosti</i> . Martin: Matica slovenská, 3. vyd. 2016) zorientujú používateľa jazyka v správnej výslovnosti vyhľadávaného výrazu, ktorá je zapísaná fonetickou transkripciou v hranatých zátvorkách (napr. [dva>cať], [tri>cať] a pod.).
Pravidlá slovenského pravopisu	(PSP/ <i>Pravidlá slovenského pravopisu</i> . Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 4. vydanie 2013) obsahujú informácie o všetkých gramatických pravidlách slovenčiny. Vo výkladovej časti sú vysvetlené jednotlivé pravidlá a v druhej časti (abecedne usporiadanom pravopisnom slovníku) sú uvedené viaceré tvary heslových slov (napr. pády), slovný druh či niektoré gramatické kategórie.
Krátky slovník slovenského jazyka	(KSSJ/ <i>Krátky slovník slovenského jazyka</i> . Bratislava: Matica slovenská, 5. vydanie 2020) na rozdiel od PSP uvádza okrem správnych tvarov, slovnodruhového zaradenia či gramatických kategórií vyhľadávaných slov aj ich významy. Môžeme v ňom nájsť predovšetkým výklad významu slov domáceho pôvodu.

Pravidlá slovenskej výslovnosti, Pravidlá slovenského pravopisu a Krátky slovník slovenského jazyka patria ku **kodifikačným príručkám slovenského jazyka**. Na Slovensku máme 4 kodifikačné príručky, štvrtou je Morfológia slovenského jazyka (1966).

Slovník cudzích slov (SCS) vysvetľuje význam slov cudzieho pôvodu, odborných termínov vedy, techniky, umenia, pomenovania cudzích reálií či termíny z ďalších oblastí spoločenského života.

Súčasný slovník slovenského jazyka (SSSJ) spracúva slovnú zásobu súčasnej slovenčiny v širokom reprezentatívnom výbere a obsahuje výstižné výklady lexikálnych jednotiek, gramatické údaje doplnené o funkčné a štylistické rozvrstvenie slovnej zásoby a príklady z oblasti frazeológie.

Synonymický slovník slovenského jazyka (SSS) uvádza synonymá k vyhľadávanému výrazu. Obsahuje viac ako 40 000 hesiel.

DRUHY SLOVNÍKOV:

- encyklopedické (*Všeobecný encyklopedický slovník a i.*);
- prekladové (*Anglicko-slovenský, Nemecko-slovenský a i.*);
- výkladové (*KSSJ – Krátky slovník slovenského jazyka, SSSJ – Súčasný slovník slovenského jazyka*);
- pravopisné (*PSP, 2013*) a výslovnostné (*PSV, 2006*);
- synonymické (*SSS – Synonymický slovník slovenčiny*);
- paronymické (*Paronymický slovník*);
- homonymické (*Homonymický slovník*);
- frazeologické (*Malý frazeologický slovník*);
- nárečové (*SSN – Slovník slovenských nářečí*);
- terminologické (*Slovník jazykovedných termínov, Veľký psychologický slovník*);
- historické (*HSSJ – Historický slovník slovenského jazyka*);
- etymologické (*Stručný etymologický slovník slovenčiny*);
- slangové slovníky (*Slovník slangu a hovorovej slovenčiny*);
- slovníky skratiek a značiek (*Veľký slovník skratiek Európskej únie*);
- frekvenčné slovníky (*Frekvenčný slovník slovenčiny na báze SNK*);
- retrográdne slovníky (*Retrográdny slovník súčasnej slovenčiny*);
- valenčné slovníky (*Valenčný slovník slovenských slovies na korpusovom základe*).

Ukážka 15

frekvencia -ie pl. G -íí D -iám L -iách ž. (lat.)

1. iba sg. » **častotť výskytu za jednotku času al. v danom súbore:** f. porád; veľká f. nehôd; malá f. zrážok; zvýšiť frekvenciu vydávania časopisu; sledovať frekvenciu telefonátov; lek. pulzová f.; f. výdychov ich počet za minútu; lingv. f. slov; f. slovných tvarov ich počet v danom súbore; biol. mutačná f. výskyt vzniku mutácie v danom chromozóme
2. fyz., eltech. » **počet otáčok, kmitov za jednotku času, kmitočet; rýchlosť zmeny signálu:** kruhová f.; vysielacie frekvencie; f. monitora zobrazovanie jednotlivých obrázkov za sekundu; prideliť rádiu novú frekvenciu
3. iba sg. » **pohyb dopravných prostriedkov a ľudí, ruch, premávka:** f. letov; f. cestujúcich; veľká f. na pošte; križovatka so zvýšenou frekvenciou.

Slovník súčasného slovenského jazyka

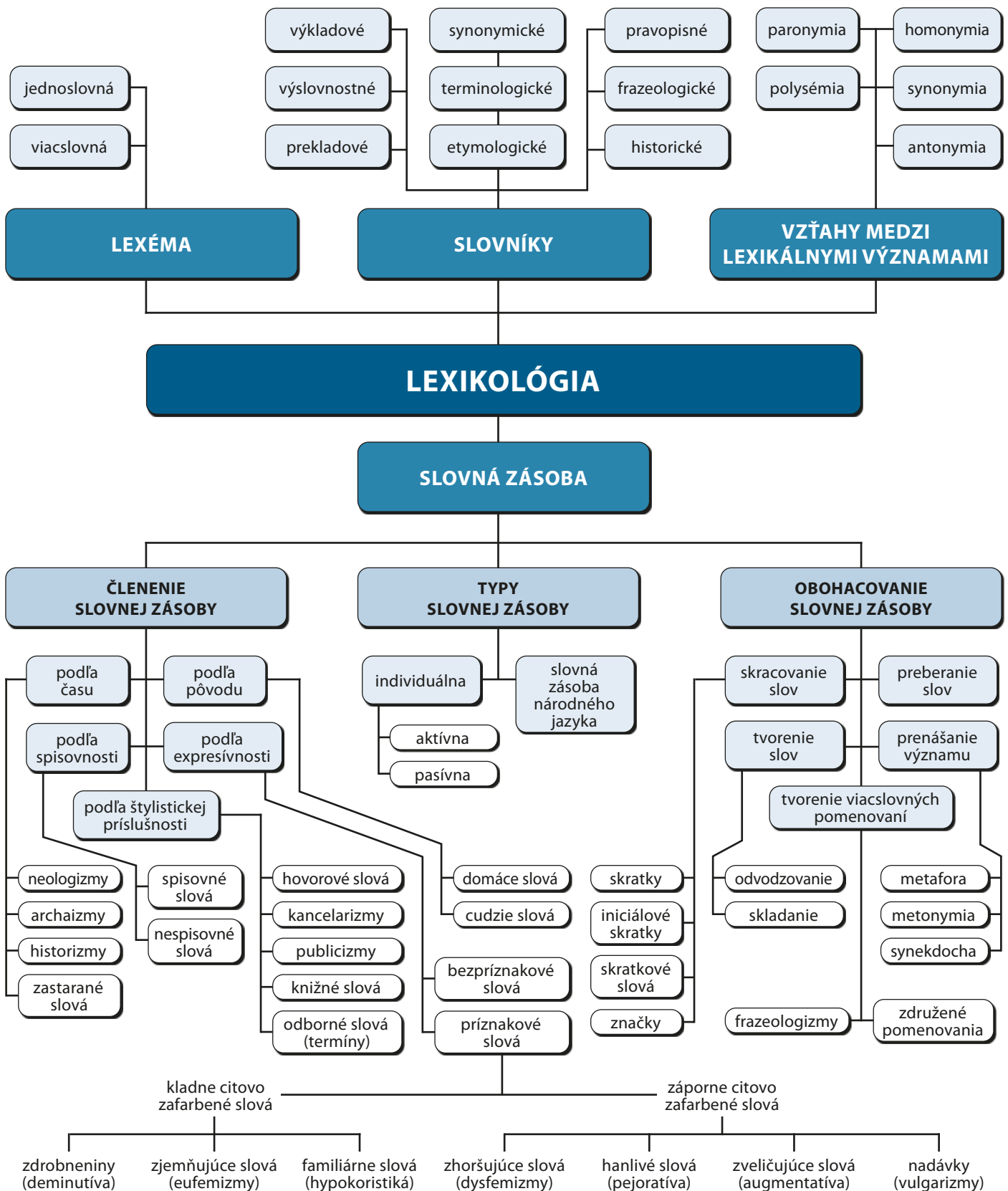

⚠ UPOZORNENIE

Slovo *lexikografia* pochádza z gr. *lexis* – slovo, *grafein* – písať. Pod pojmom **lexikografia** chápeme náuku, ktorá sa zaoberá teóriou a praxou zostavovania slovníkov.

📖 ÚLOHY

1. Prečítajte si ukážku 14 a odpovedzte na nasledujúce otázky.
  - a) Akým spôsobom fóbie narúšajú život človeka?
  - b) Na základe čoho vznikajú fóbie?
  - c) Aká metóda liečby fóbii sa ukazuje ako úspešná a prečo nie je aplikovateľná na všetkých pacientov?
2. Pracujte s podčiarknutými slovami z ukážky 14: *emócia, tendencia, situácia, fóbia, redukcia, expozícia*.
  - a) Zapíšte si ich do zošita v tvare N sg. a utvorte z týchto slov aj tvary G, D a L sg. a G pl.
  - b) Vyhľadajte ich v Pravidlách slovenského pravopisu (PSP) a skontrolujte si svoje riešenia.
  - c) Overte správnu výslovnosť týchto slov v Pravidlách slovenskej výslovnosti (PSV). Argumentujte, či sú zakončené dvojhĺskou alebo dvomi samohláskami na základe zistení z PSP. Porovnajte výslovnosť *te* v slove *tendencia* a v slove *útek*. Nájdite v PSV minimálne desať ďalších príkladov na mäkkú a na tvrdú výslovnosť *de/te/ne/le* a *di/ti/ni/li*. V ktorých slovách vás prekvapila mäkká výslovnosť?
3. Pracujte s Malým frazeologickým slovníkom.
  - a) Vyhľadajte frazeologizmy, ktoré obsahujú slovo *noha* a ktoré súvisia s témou strachu alebo nebezpečenstva.
  - b) Vymyslíte krátke ja-rozprávanie s využitím čo najväčšieho počtu frazeologizmov z úlohy a).
  - c) Vyhľadajte význam slov *akribofóbia*, *bibliofóbia* a *lalofóbia* a diskutujte o tom, ako by mohla vyzeráť liečba týchto fóbii expozíciou.

Čo už viem?

- Viem používať vhodné lexikálne jazykové prostriedky vzhľadom na komunikačnú situáciu a komunikačný zámer.
- Poznám rozdiel medzi individuálnou a kolektívnou slovnou zásobou.
- Rozlišujem homonymá a viacvýznamové slová, spisovné/nespisovné slová, stylisticky vhodné/nevhodné slová.
- Poznám spôsoby tvorenia slov a aktívne ich využívam pri tvorbe vlastných jazykových prejavov.
- Poznám rôzne spôsoby obohacovania slovnéj zásoby a aktívne si ju rozširujem, vyhýbam sa stereotypnému vyjadrovaniu.
- Dokážem vyhľadať význam neznámych slov v knižných i elektronických slovníkoch.

LEXIKOLÓGIA

1. Posúďte pravdivosť tvrdení.

- A. Pravidlá slovenskej výslovnosti patria medzi kodifikačné príručky.
- B. Združené pomenovanie je spojenie akéhokoľvek prídavného mena s podstatným menom.
- C. Viacvýznamové slová sa inak nazývajú aj homonymá.
- D. Príslovia a porekadlá zaraďujeme medzi frazeologizmy.
- E. Slová *svetlý* a *tmavý* sú opozitá.

2. V ktorej možnosti sú uvedené slová, ktoré vznikli rovnakým slovotvorným postupom?

- A. severný – ľadoborec – oznamko – knižočka
- B. veselosť – okoloidúci – susedka – sanitárka
- C. dobrota – sudkyňa – vodojem – maličkosť
- D. mraznička – vedkyňa – otecko – múrik

3. Rozlišujte, či ide o združené pomenovanie alebo voľné slovné spojenie.

železničná stanica • zlý úmysel • špinavý hrniec • maturitná skúška • prvá pomoc náročný test • zdravotné dôsledky • minerálna voda	
združené pomenovania	voľné slovné spojenia

4. Vyberte slová, ktoré sú nespisovné.

exekúcia – hutoriť – dakto – intrák – kvitnúť – matura – odkvecnúť – pasta – email

5. Roztriedte skratky z rámčeka podľa typu.

km ² • kilo • porov. • atď. • OSN • Slovnaft • a pod. • EÚ • H ₂ O • m			
skratky	značky	iniciálové skratky	skratkové slová

6. Ktorá dvojica slov nevznikla univerbizáciou?

- A. činžiak – maródiť
- B. kreditka – pracák
- C. zlepšovák – riaditeľovať
- D. skrutkovač – tvoriť

7. Pri každom pojme uveďte minimálne 2 príklady.

- A. metonymia
- B. frazeologizmus
- C. jednovýznamové slovo
- D. zjemňujúce slovo
- E. kancelarizmus
- F. slangové slovo

8. Pracujte so slovníkmi. Vyhľadajte význam nasledujúcich slov.

- A. eldorádo –
- B. bukréta –
- C. borina –

9. V úlohe č. 8 ste pracovali

- A. s výkladovým slovníkom.
- B. s frazeologickým slovníkom.
- C. s pravopisným slovníkom.
- D. so synonymickým slovníkom.

10. Pojmom *polysémantické slová* označujeme:

- A. synonymá
- B. viacvýznamové slová
- C. historizmy
- D. homonymá

11. K jadru slovnej zásoby patria:

- A. archaizmy
- B. termíny
- C. najstaršie slová
- D. neologizmy

CHARAKTERISTIKA ADMINISTRATÍVNEHO ŠTÝLU

- AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 1:**
- Prečítajte si text ukážky 1. Všímajte si obsah i formu.
  - Sformulujte komunikačný zámer autora pri písaní listu.
  - Porozmýšľajte, s akými ďalšími útvarmi úradnej komunikácie ste sa doteraz stretli.
  - Pokúste sa v ukážke identifikovať znaky, o ktorých si myslíte, že sú spoločné pre útvary administratívneho štýlu.

Ukážka 1

Stredná odborná škola kuchárska
Kraskovo námestie 22, 000 55 Michalkovo

V Michalkove 22. 05. 2021
č. k.: 1958/2021

ROZHODNUTIE

Mgr. Jozef Juraj, riaditeľ **Strednej odbornej školy kuchárskej**, Kraskovo námestie 22, 000 55 Michalkovo ako prvostupňový orgán príslušný na konanie podľa § 5 ods. 4 písm. a) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve vo veci účastníka konania Jána Makového, Pod Chočom 55, 222 22 Karamelov

r o z h o d o l

podľa § 62 odsek 1*** zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)
takto:

P R I J Í M A

Meno a priezvisko: **Alexandra Makového**,
narodený/á: 28. februára 2015 v Kežmarku
s trvalým bydliskom: Pod Chočom 55, 222 22 Karamelov

do prvého ročníka
Strednej odbornej školy kuchárskej, Kraskovo námestie 22, 000 55 Michalkovo
od 1. septembra 2021

Odôvodnenie:
V zmysle § 47 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov sa od odôvodnenia tohto rozhodnutia upúšťa vzhľadom na to, že v predmetnej veci sa v plnom rozsahu vyhovelo.

P o u č e n i e: Proti tomuto rozhodnutiu je možné sa odvolať do 15 dní odo dňa jeho doručenia riaditeľovi školy.

.....
Okrúhla pečiatka

.....
Meno, priezvisko, titul
riaditeľ/-ka školy

UPOZORNENIE

Aký je rozdiel medzi fyzickou a právnickou osobou?

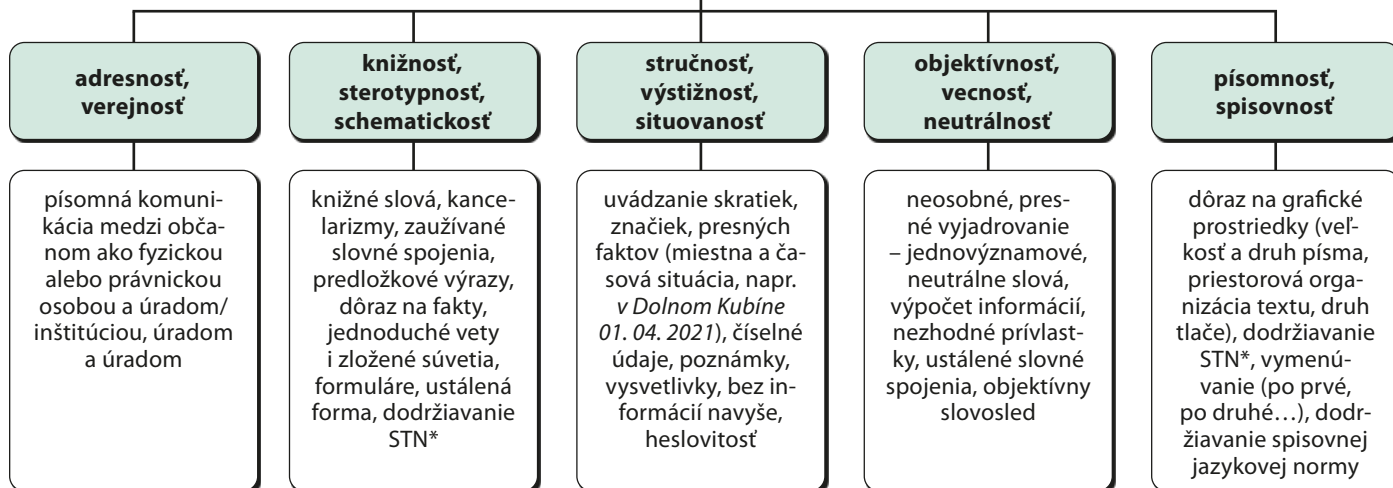
Fyzickou osobou sa rozumie bežná ľudská bytosť, jednotlivec, ktorý vystupuje sám za seba. Spôsobilosť na právne úkony nadobúda až dovŕšením plnoletosti, v Slovenskej republike vo veku 18 rokov.

Právnická osoba je „umelým subjektom“, podľa práva vzniká zriadením, písomnou zmluvou, následným zápisom do registra, ako napr. spoločnosť s ručením obmedzeným (s. r. o.), akciová spoločnosť (a. s.), verejná obchodná spoločnosť (v. o. s.) či družstvo.

Administratívny štýl je typický štýl verejného styku, t. j. **oficiálnej**, úradnej komunikácie medzi občanom a úradom, resp. medzi úradmi vzájomne, predovšetkým v administratívno-právnej a správnej oblasti. Realizuje sa takmer výlučne v písomných prejavoch.

Považuje sa za najmladší štýl verejnej komunikácie, jeho predchodcom bol do roku 1918 právnický štýl, ktorý sa uplatňoval v úradných knihách a listinách. Aj z toho dôvodu sa v právnickom štýle zachovali archaické výrazy a stereotypné vetné konštrukcie, ktoré pochádzajú napr. z nemčiny a latinčiny.

VLASTNOSTI ADMINISTRATÍVNEHO ŠTÝLU

*STN = Slovenská technická norma

JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY ADMINISTRATÍVNEHO ŠTÝLU

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 2:

V ukážke 1 hľadajte jazykové prostriedky, ktorými sa prejavuje schematickosť, skratkovitosť a vecnosť administratívneho textu.

- výrazné zastúpenie jednovýznamových, nociónálnych slov bez citového zafarbenia, iniciálové skratky, skratkové slová, číselné údaje;
- často sa opakujúce slovné spojenia, združené pomenovania, kancelarizmy, enumerácia, univerbizácia;
- podávateľ väčšinou píše v 1. osobe plurálu a adresát v 2. osobe plurálu;
- používanie nezhodných prívlastkov, trpného rodu a prídavných men, menné vyjadrovanie;
- neobvyklé vetné konštrukcie s množstvom faktov, frázy;
- objektívny slovosled;
- dodržiavanie spisovnej jazykovej normy.

INFORMAČNÝ SLOHOVÝ POSTUP

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 3:

- a) Aké informácie poskytuje ukážka 2?
- b) Porovnajete formálne usporiadanie textu ukážok 2 a 3.
- c) Akými jazykovými prostriedkami sa dosahuje objektívnosť ukážok?
- d) V ktorej oblasti verejnej komunikácie sa stretneme s podobnými textami ako v ukážke 3?

Ukážka 2

Ukážka 3

(1) Podľa § 48 ods. 4 písm. s), x) a z) zákona sa v období od 19. apríla 2021 do 28. apríla 2021 z dôvodu ochrany života a zdravia všetkým zamestnávateľom prevádzkujúcim školy a školské zariadenia, v pracoviskách a iných priestoroch zamestnávateľa škôl a školských zariadení, nariaďuje zakázať vstup zamestnancov škôl a školských zariadení, okrem zamestnancov podľa § 2 ods. 5, na tieto pracoviská a do iných priestorov zamestnávateľa. Uvedené sa nevzťahuje na osobu, ktorá sa preukáže potvrdením o negatívnom výsledku RT-PCR testu alebo potvrdením o negatívnom výsledku antigénového testu na ochorenie COVID-19 nie starším ako 7 dní.

Vyhľadávka Úradu verejného zdravotníctva SR/upravené

V administratívnom štýle sa najčastejšie využíva **informačný slohový postup** (žiadosť), menej **opisný** (štruktúrovaný životopis) a **výkladový** (vyhláška).

Informačný slohový postup je najčastejšie využívaný slohový postup. Je prítomný v textoch a prejavoch, ktorými chce autor čo najobjektívnejšie a vecne podať určité aktuálne informácie, údaje, fakty. Využíva sa v administratívnom, publicistickom a hovorovom štýle.

⚠ UPOZORNENIE

Vyhľadávka je právny predpis nižšej právnej sily ako zákon. Je to všeobecne záväzný právny predpis vydávaný príslušnými orgánmi štátnej správy v rámci svojej pôsobnosti, a to na základe zákonov a v ich medziach. Napr. ministerstvo zdravotníctva vydáva vyhlášku, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia.

Vlastnosti informačného slohového postupu v administratívnom štýle:

Vlastnosť	Znak	Príklad
nesúdržnosť textu	fakty, údaje a informácie nemusia na seba plynulo nadväzovať	V Žiline 04. 04. 2021
	nepoužívajú sa konektory	Vec
	text má svoju štruktúru v závislosti od funkcie a obsahu	Žiadosť o predĺženie klasifikačného obdobia
enumeratívnosť	výpočet faktov, údajov a informácií, ktoré sa neopakujú – rôznorodosť slovnej zásoby	1. nedostatok informácií, 2. nedostatok pracovníkov, 3. (po tretie) atď.
objektívnosť	menné vyjadrovanie číslovky oznamovacie vety	Vaša objednávka číslo SK12345 bola 14. 04. 2021 zabalená a odovzdaná dopravcovi.

PRIPOMENUTIE

Slohový postup je postup pri tvorbe textu, proces skladania a usporadúvania častí textu v závislosti od jeho funkcie. Poznáme informačný, výkladový/úvahový, opisný a rozprávací slohový postup.

Uplatnením viacerých slohových postupov v jednom texte vzniká hybridný slohový útvar (napr. esej, v ktorej sú prítomné znaky náučného a umeleckého štýlu).

ÚLOHA

1. Vaša školská knižnica sa každoročne v rámci Medzinárodného dňa školských knižníc zapája do súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice. Koná sa vždy posledný októbrový pondelok. Vytvorte informačný leták na toto podujatie, ktorého ústrednou myšlienkou je radosť ukrytá v čítaní.

Útvary administratívneho štýlu majú často pre svoju úradnú povahu ustálený obsah aj formálnu podobu (veľkosť písma, medzier, riadkovanie a pod.). Pravidlá písania takýchto útvaroch určuje **Slovenská technická norma (STN)**.

Ukážka 4

STN 01 6910 Pravidlá písania a úpravy písomností

- 15.1 **Okraje písomností** sú štandardné. Ľavý okraj má šírku 25 mm, pravý okraj najmenej 15 mm od okraja papiera.
- 15.2 **Riadkovanie**
V úradných a obchodných listoch sa používa jednoduché riadkovanie 1. Osobné listy, zmluvy, záverečné práce, vedecké práce a pod. majú riadkovanie 1,5.
- 15.3 **Písmo**
V úradných a obchodných listoch sa používa písmo väčšie ako 10 bodov. Odporúča sa stojaté písmo veľkosti 12 bodov. Pri vyhotovovaní písomností sa odporúča používať Times New Roman (päťkové písmo) alebo Arial (bezpäťkové písmo).
16. **Členenie textu a označovanie častí textu**
Na dosiahnutie väčšej prehľadnosti, na objasňovanie postupnosti a uľahčenie vyhľadávania určitých častí textu sa texty členia na odseky; body textu sa uvádzajú vo výpočtoch.
- 16.1 **Odseky**
Logicky ucelené časti textu sa píše do samostatných odsekov. Prvý riadok odseku sa môže písať od ľavej zvislice alebo so zarážkou od ľavej zvislice. Na výrazné odlišenie začiatku odseku (najmä pri blokovej úprave pravého okraja) sa tabulátor nastavuje na 1,25 cm.

UPOZORNENIE

Norma STN 88 6101 – Predtlač listových papierov na úradné a obchodné listy určuje obsah a úpravu predtlače údajov na jednostranných úradných a obchodných listoch, predpisuje veľkosť listových papierov. Najpoužívanejšie formáty listových papierov sú: A4 (kancelársky papier) – úradné a obchodné listy; A5 – splnomocnenie, pozvánka atď.; A6 – napr. malý leták; 1/3 A4.

Z typografických pravidiel

- **Bodka, výkričník, otáznik, čiarka, bodkočiarka a dvojbodka** sa píše tesne za príslušným slovom bez medzery. Ak sa veta končí skratkou, bodka za skratkou plní funkciu bodky za touto vetou. Bodka sa nepíše za nadpismi článkov, kapitol a pod.
- **Spojovník** sa píše pomocou rozdeľovacieho znamienka bez medzier: *krížom-krážom*.
- **Pomlčka** sa píše pomocou rozdeľovacieho znamienka s medzerami. Ak je pomlčka na konci riadka, na začiatku nasledujúceho riadka sa už neopakuje. Pri rozhodovaní o použití spojovníka (-) či pomlčky (–) medzi slovami môžeme použiť jednoduchú pomôcku: spojovník spája pôvodne samostatné slová do jedného zloženého výrazu, pomlčka najčastejšie nahrádza výrazy „až“, „do“, „a“, ktoré sa od ostatného textu oddeľujú medzerou.
- **Zátvorky** priliehajú bez medzier: *Jednotky času (h, min, s) sa píše bez bodky*.
- Výrazy v **úvodzovkách** sú uvedené bez medzier. Na označenie úvodzoviek na začiatku používame v slovenčine úvodzovky dole, podobajú sa na číslo 99, a na konci úvodzovky hore, vyzerajú ako číslo 66: „Dobrý deň.“
- **Dátum** sa vyjadruje číselne alebo slovo-číselným spôsobom. Píšeme ho s medzerou za bodkou: 08. 05. 2021; 08. mája 2021.
- Pri vymenúvaní v odrážkach píšeme **dvojbodku**:
  - s malým písmenom na začiatku,
  - ďalej na konci každého riadku **čiarku** alebo **bodkočiarku**,
  - na konci **bodku**.

KLASIFIKÁCIA ADMINISTRATÍVNYCH ŽÁNROV/ÚTVAROV ADMINISTRATÍVNEHO ŠTÝLU

ŽIADOSŤ

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 4:

- Uvažujte, aká je funkcia textu v ukážke 5.
- Aký slohový postup využíva? Argumentujte.
- Sledujte využitie jazykových prostriedkov administratívneho štýlu.

Ukážka 5

Zuzana Nováková, Pod sadom 13, 010 04 Žilina

Stredná priemyselná škola stavebná
Ing. Jozef Ďuriník
Veľká okružná 25
010 01 Žilina

Žilina 15. mája 2021

Žiadosť o predĺženie klasifikačného obdobia

Vážený pán riaditeľ,

som žiačkou IV. A triedy SPŠS a touto cestou Vás žiadam o predĺženie klasifikačného obdobia v 2. polroku školského roka 2020/2021. V období 10. 3. 2021 – 01. 06. 2021 som bola dlhodobo práceneschopná a v dôsledku choroby som sa nemohla zúčastňovať školského vyučovania a ani som nemohla plniť povinnosti vyplývajúce z požiadaviek študijného plánu.

Do 10. 3. 2021 som bola hodnotená jednou známku z predmetov slovenský jazyk a literatúra, matematika a fyzika. Z ostatných predmetov som zatiaľ hodnotená nebola.

Verím, že v prípade predĺženia klasifikácie úspešne dokončím 4. ročník.

K žiadosti prikladám potvrdenie o PN.

Za kladné vybavenie žiadosti vopred ďakujem.

S pozdravom

Zuzana Nováková
Zuzana Nováková

Príloha

Potvrdenie o PN

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

- Záhlavie:** meno, priezvisko pisateľa žiadosti, presná adresa s PSČ;
- Adresát:** názov firmy, resp. meno a priezvisko, presná adresa s PSČ;
- Miesto a dátum;**
- Heslo veci;**
- Oslovenie:** ak píšeme konkrétnej osobe;
- Vlastný text žiadosti:** dôvod písania, opis okolností, návrh na riešenie, informácia o priložených dokladoch (*ak sa k žiadosti prikladajú*);
- Vyslovenie nádeje na kladné riešenie** (*záverečná formula*);
- Pozdrav;**
- Vlastnoručný podpis** – čitateľné meno a priezvisko;
- Príloha** – názov dokumentu, ktorý prikladáme k žiadosti.

UPOZORNENIE

Častou chybou v administratívnych textoch je oddeľovanie miesta a dátumu čiarkou. V týchto útvaroch pri uvádzaní miesta a dátumu čiarku nepíšeme, pretože ide o rozdielne príslovkové určenia, napr. V Košiciach 16. júla 2021.

Žiadosť je oznamovací žáner administratívneho štýlu – polouhradný prípis/úradný list, ktorým sa konkrétna osoba stručne a zdvorilo niečoho domáha. Text žiadosti je písaný podľa požiadaviek STN a je usporiadaný do zaužívanej formy. Používame kancelársky papier **formátu A4 s písmom veľkosti 12 a jednoduchým riadkovaním 1**.

Ak píšeme žiadosť alebo iný úradný list ako súkromná osoba na nepredtlačení papiera, dodržiavame ustálenú kompozíciu:

- začíname **záhlavím** vo vzdialenosti 27 mm od horného okraja papiera; jednotlivé informácie v záhlaví oddeľujeme čiarkou; text zvýrazníme;
- text **adresáta** (v 4 riadkoch s riadkovaním 1) umiestnime na ľavej strane od zvislice (myslená čiara), ktorá je 2,5 cm od ľavého okraja papiera;
- miesto a dátum** napíšeme do pravej polovice papiera – mesiac vypisujeme číselne (05.) alebo slovom v genitíve; dátum od miesta neoddeľujeme čiarkou a za údajom nepíšeme bodku;
- heslo veci** (bez slova Vec) píšeme zvýraznené boldom alebo podčiarkneme, alebo oboje – v jednej vete zhrnieme, o čo žiadame;
- vlastný text** žiadosti členíme na odseky – so zarážkou od ľavej zvislice 5 medzier (tabulátor 1,25);
- novú myšlienku môžeme oddeliť vynechaným riadkom;
- ak je text žiadosti kratší, použijeme riadkovanie 1,5 a myšlienky oddeľujeme vynechaním riadka;
- v celom texte uplatňujeme jednotnú úpravu odsekov;
- záverečný pozdrav** je posledným odsekom textu – bez interpunkčného znamienka;

- **podpis** umiestnime do pravej polovice papiera (čitateľné meno a priezvisko pod podpisom nemusí byť, ak ide o súkromnú žiadosť a ak je uvedené v záhlaví);
- slovo **príloha** píšeme od ľavej zvislice; zvýraznenie sa odporúča ako pri hesle Vec – do nasledujúceho riadku sa píšu názvy príloh (s veľkým začiatočným písmenom a bez ukončenia interpunkčným znamienkom).

ÚLOHY

1. Vymenujte podľa ukážky 5 všetky základné časti žiadosti ako úradného listu.
2. Vytvorte žiadosť o skoršie uzavretie klasifikácie napr. do 10. 6. Dôvodom je váš odchod do zahraničia so športovým klubom.

OZNÁMENIE

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 5:

Preštudujte si ukážku 6 a následne usporiadajte do správneho poradia časti, ktoré by malo obsahovať písomné úradné oznámenie: priezvisko a podpis oznamovateľa, príp. pečiatka firmy; čo, kedy a kde sa bude konať; názov dokumentu; čas a miesto napísania oznamu. Svoje zistenie zapíšte do zošita.

Ukážka 6

Oznámenie o nástupe do školy

Riaditeľstvo školy oznamuje, že od 11. mája 2021 (utorok) sa obnovuje prezenčná forma vyučovania v 1. – 3. ročníku. Všetci žiaci sú povinní preukázať sa potvrdením o bezinfekčnosti alebo vyplniť príslušné tlačivo na Edupage školy.

Žilina 10. 05. 2021

Pílka
Ing. Ján Pílka, riaditeľ SOŠ

Oznámenie ako slohový útvar a žáner administratívneho štýlu má oficiálny, informačný charakter. Konkrétna osoba alebo inštitúcia stručne informuje o tom, čo, kde a kedy sa bude diať.

ÚLOHY

3. V ukážke 6 vyhľadajte jazykové prostriedky, ktorými sa prejavuje stručnosť, výstižnosť a situačnosť administratívneho textu.
4. Vyhľadajte vo svojom okolí (u lekára, na nástenke v paneláku a pod.) rôzne oznámenia a odfoťte ich. Fotografia prinesie do školy a analyzujte tieto oznámenia z formálnej i obsahovej stránky. Hľadajte chyby a navrhujte zlepšenia.

OSPRAVEDLNIENIE

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 6:

- a) Uvedte príklady z bežného života, keď ste sa museli niekomu ospravedlniť. Ako ste sa cítili?
- b) Vedia si ľudia vo vašom okolí priznať chybu a ospravedlniť sa za ňu?

Ukážka 7

Pani učiteľka,
ospravedlňte, prosím, nečnosť mojej dcéry Andrei Malej, žiačky 11. CT, na vyučovaní dňa 10. mája 2021 z rodinných dôvodov.
Ďakujem za porozumenie.

GbePany 11. 05. 2021

Malá

Ospravedlenie je vysvetlenie, prečo sa istá povinnosť (napr. prítomnosť na vyučovaní) nemôže vykonať. Môže mať ústnu a písomnú (listovú, emailovú) podobu.

ÚLOHY

5. Na telocvik ste si zabudli cvičebný úbor – sformulujte ústne ospravedlenie pre vyučujúcu/vyučujúceho telesnej a športovej výchovy. Ktoré údaje z ukážky 7 použijete?
6. Pracujte vo dvojiciach a zahrajte si rolovú hru. Vyberte si jednu z dvoch modelových situácií a premyslite si text svojho úprimného ospravedlenia.
  - a) Minulý týždeň ste mali s kamarátom/kamarátkou ostrejšiu výmenu názorov. Odvtedy sa spolu nerozprávate, a to vás mrzí.
  - b) Rodičia vám odmietli dať peniaze na ďalší nový kryt na mobilný telefón, keďže ich už máte niekoľko. Povedali ste im slová, ktoré vás teraz mrzia.

SPLNOMOCNENIE

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 7:

Prečítajte si text splnomocnenia v ukážke 8 a pokúste sa vlastnými slovami sformulovať kto, čím a koho poveruje, aby konal v jeho mene.

Ukážka 8

PLNOMOCENSTVO

Dolupodpísaný/á ..... Šimon Beňo .....
 nar. .... 22. 10. 2000, r. č. .... 001022/1234 ..... č. OP AD654321 .....
 trvale bytom ..... Kalinov 123, 023 02 Krásno nad Kysucou .....
 týmto

splnomocňujem

..... Petra Kolára .....
 nar. .... 09. 03. 1995, r. č. .... 950309/4321 ..... č. OP BN542321 .....
 trvale bytom ..... SNP 2151, 010 01 Žilina .....
 k týmto úkonom: ..... Preberanie poštových, peňažných a listových .....
 ..... zásielok .....

Túto plnú moc udeľujem na dobu neurčitú.

Miesto a dátum: ..... v Žiline 29. 04. 2021 .....

Beňo

vlastnoručný podpis splnomocniteľa

Funkciou **plnomocnenstva** (splnomocnenia/ plnej moci) je poveriť dôveryhodnú osobu zastupovaním v mene niekoho pri úradných alebo právnych úkonoch. Splnomocnenec je osoba, ktorá je poverená konať v mene niekoho. Splnomocniteľ je osoba, ktorá splnomocňuje.

Ak splnomocňujeme niekoho napr. kúpiť určitú vec, je potrebné uviesť jej presnú identifikáciu (napr. auta). Pri niektorých úkonoch je tiež potrebné, aby bol podpis splnomocniteľa úradne osvedčený notárom alebo matrikou.

ÚLOHA

- Podpis na úradných dokumentoch, vrátane splnomocnenia, musí byť niekedy úradne overený. Zistíte, na akých úradoch môžete podpis overiť a aká je výška poplatku za toto overenie.

OBJEDNÁVKA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 8:

S akou formou objednávky, okrem písomnej, sa v súčasnosti môžeme stretnúť? Ktorú formu preferujete vy a prečo?

Ukážka 9

Školská knižnica SPŠ stavebnej,
 Veľká okružná 25, 010 01 Žilina

Vydavateľstvo
 Spolku slovenských spisovateľov
 Laurinská 2
 814 99 Bratislava

Žilina 22. 04. 2021

Objednávka kníh

Na základe Vašej ponuky na knižnom veľtrhu Bibliotéka v Bratislave objednávame do školskej knižnice 30 ks diela Antigona v celkovej hodnote 210 €.

Platbu uskutočníme formou dobierky.

Ďakujem za vybavenie našej objednávky.

S pozdravom

Mgr. Viera Nová
 Mgr. Viera Nová
 vedúca školskej knižnice

Objednávka je obchodný list, ktorým kupujúci objednáva určitý výrobok, tovar alebo službu.

Môže byť štylizovaná ako list so súvislým textom vo formáte A4 (kontextová objednávka) alebo na predtlačnom formulári (nekontextová objednávka). Autorom objednávky môže byť firma aj jednotliviec. Náležitosti objednávky:

- objednávateľ,
- adresát,
- miesto a dátum,
- presný popis výrobku, tovaru alebo služby,
- dodacie podmienky (množstvo, cena, spôsob dodania a úhrady),
- pozdrav, vlastnoručný podpis.

V súčasnosti sa stále častejšie využíva nákup prostredníctvom internetu. Jeho súčasťou je tzv. e-shop, elektronická objednávka v konkrétnom obchode a zaplatenie platobnou kartou alebo bankovým prevodom cez internet banking.

ÚLOHY

8. Pracujte s internetom a zistenia spoločne zdieľajte. Vyberte si ľubovoľný e-shop a vložte do košíka 3 vybrané produkty. Vyhľadajte na webovej stránke tohto e-shopu, aká je lehota doručenia vami vybraných produktov. Líši sa táto lehota v závislosti od toho, aký typ dopravy si zvolíte (osobný odber, doručenie na poštu, kuriérom na adresu atď.)? Na stránkach vybraných e-shopov nájdite informáciu o možnostiach platby, ktorú prevádzkovatelia internetových obchodov ponúkajú.
9.
  - a) Od 1. 1. 2011 sú orgány štátnej správy a verejnoprávne inštitúcie povinné zverejňovať zmluvy, objednávky a faktúry. Zistite, kde presne tieto informácie zverejňuje vaša škola.
  - b) Diskutujte o tom, aký zmysel má takéto nariadenie pre vás ako občanov a občianky tejto krajiny.
  - c) Na základe poznatkov, ktoré ste získali, uveďte, prečo takéto nariadenie neplatí pre súkromné subjekty.

REKLAMÁCIA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 9:

Predstavte si, že ste si kúpili tenisky, ale s odstupom času sa ukázalo, že nespĺňajú požadovanú kvalitu. Prečítajte si ukážku 10 a uvažujte, či pri reklamacii zakúpeného tovaru musíte vždy napísať podobný úradný list.

UPOZORNENIE

Povinnosti predávajúcich v reklamačnom konaní upravuje Občiansky zákonník a zákon o ochrane spotrebiteľa.

Ukážka 10

Alena Botasková, Pravobrežná 1, 010 01 Žilina

Teniska, s. r. o.
Reklamačné oddelenie
Uhoľná 20
010 01 Žilina

Žilina 13. 06. 2021

Reklamácia tenisiek

Vážený výrobca,

dňa 13. 05. 2021 som si vo Vašej firemnej predajni v Žiline zakúpila športovú obuv, na ktorej sa po mesiaci nosenia, čiže ešte v záručnej dobe, prejavili následovné chyby – na špicí oboch tenisiek sa začala odliepať podrážka a vo vnútri ľavej tenisky sa roztrhla výstelka.

Vzhľadom na uvedené si touto cestou uplatňujem reklamáciu vyššie uvedeného výrobku, ktorý Vám súčasne zasielam. Žiadam Vás o výmenu poškodeného výrobku za nový alebo vrátenie peňazí. K reklamacii prikladám kópiu pokladničného bločku.

S pozdravom

Botasková

Príloha
Kópia pokladničného bloku

Reklamácia je úradný list, v ktorom kupujúci upozorňuje predávajúceho na nedostatky v dodanom tovare/v službe vyplývajúce z porušenia objednávky alebo zmluvných podmienok. Dôvodom reklamácie môže byť napr. nedodržanie dodacej lehoty, odchýlka v kvalite (závada), zámena druhu tovaru/služby, spôsob balenia, chyby v dokladoch a pod.

Reklamáciu môžeme uplatniť vyplnením reklamačného listu alebo ju napísať ako úradný list, ktorý je potrebné štylizovať zdvorilo, vecne a jednoznačne. Obsahuje:

- záhlavie – adresa podávateľa reklamácie;
- adresa spoločnosti, ktorej reklamáciu adresujeme, s menom zodpovednej osoby;
- miesto a dátum napísania reklamácie;
- predmet veci: Reklamácia dodávky...;
- vlastný text reklamácie:
  - úvod: *Pri prevzatí Vašho tovaru sme zistili...; S použitovaním Vám oznamujeme, že...; Pri preberaní zásielky učebníc sme zistili, že...;*
  - jadro: *Kvalita dodaného tovaru nesúhlasí...; Vraciame Vám Vašu zásielku...; Vzhľadom na to, že...; Žiadame Vás...;*
  - záver: *Upozorňujeme Vás, že ak našu reklamáciu bezodkladne nevybavíte, budeme požadovať...; Veríme, že našu reklamáciu vybavíte podľa našich požiadaviek...;*
- záverečná formula: *S pozdravom...; S priateľským pozdravom...* (Ak je reklamácia oprávnená, nemusíme ďakovať za pochopenie alebo kladné vybavenie, keďže právo je na strane objednávateľa.);
- meno, priezvisko a podpis podávateľa reklamácie.

ÚLOHY

10. Zistite, čím sa zaoberá Slovenská obchodná inšpekcia. Vyhľadajte na stránke tejto inštitúcie niekoľko príkladov nebezpečných výrobkov, ktorých predaj pozastavila.
11. Uveďte príklady porušenia povinností obchodníka z bežného života a diskutujte o týchto situáciách. Rozlišujte okolnosti, v ktorých ide „len“ o nevhodné správanie predávajúceho a v ktorých ide o protiprávne konanie.

POTVRDENIE, POTVRDENKA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 10:

Prečítajte si ukážku 11 a povedzte, čo je účelom tohto útvaru. Uvažujte, prečo je číslo uvedené číselným i slovným zápisom.

Ukážka 11

POTVRDENIE

Ja, Klára Pešková, potvrdzujem, že som dňa 01. 01. 2021 prijala od Ing. Jána Chudobného, bytom Skalka 22, Rajec, číslo OP AA123456, sumu 1 000,- € (slovom jedentisíc eur) ako vrátenie pôžičky z 01. 12. 2020.

Rajec 25. 06. 2021

Klára Pešková
Klára Pešková

Potvrdenie sa vystavuje ako písomný doklad, ktorým oprávnená osoba potvrdzuje prijatie napr. peňazí, predmetov, dokumentov a pod. Vystavovateľom môže byť právnická alebo fyzická osoba.

ÚLOHA

12. Napíšte potvrdenie o požičaní školského notebooku počas trvania dištančnej výučby.

SŤAŽNOSŤ, PETÍCIA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 11:

- Zamyslite sa, či ste sa už stretli s pojmom *petícia*. Ak áno, v akej súvislosti? Pamätáte si, čo bolo jej obsahom?
- Uvažujte, v čom sa líši sťažnosť od petície podľa osoby/osôb podávateľa.

Ukážka 12

PETÍCIA

za vyhlásenie miestneho referenda v obci Nová Lehota o odvolaní starostu.

My, podpísaní občania, touto petíciou žiadame obecné zastupiteľstvo obce Nová Lehota, aby v súlade s § 13a ods. 3, písm. a), bod 1, zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, v nadväznosti na zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve, vyhlásilo miestne referendum v obci Nová Lehota o odvolaní starostu tejto obce Jozefa Starého z dôvodu opakovaného zanedbávania povinností vyplývajúcich z jeho pozície.

Meno a priezvisko	Adresa trvalého pobytu	Dátum narodenia	Podpis
Jana Horká	Nová Lehota 12	12. 12. 1976	
Juraj Červený	Nová Lehota 45	1. 5. 1960	
Matej Dvorský	Nová Lehota 70	3. 6. 1984	

Osoba určená pre styk s orgánom verejnej moci: meno a priezvisko, adresa trvalého pobytu a podpis.

Petícia musí byť písomná a označená slovom *petícia*.

- Musí obsahovať predmet verejného alebo iného spoločného záujmu;
  - každý člen petičného výboru a podporovateľ petície v podpisovom hárku uvedie svoje meno, priezvisko, adresu pobytu a podpis;
  - zástupca (osoba podávajúca petíciu) pripojí aj svoj vlastnoručný podpis.
- Petícia sa môže podať aj elektronicky, pričom musí byť doplnená kvalifikovaným elektronickým podpisom zástupcu.

Sťažnosť je úradný list, ktorým sa konkrétna osoba (fyzická alebo právnická) domáha ochrany svojich práv alebo právom chránených záujmov, ak si myslí, že boli porušené.

V sťažnosti musí byť uvedené:

- kto sa sťažuje – meno, priezvisko, adresa sťažovateľa, príp. emailová adresa;
- adresát – názov a sídlo príslušného orgánu verejnej moci, napr. obecného úradu;
- miesto a dátum napísania sťažnosti;
- popis konkrétneho porušenia práva alebo nedostatkov, ich dopad na sťažovateľa, dôkazy porušenia;
- čo sťažovateľ od príslušného orgánu verejnej moci očakáva, aké rozhodnutie, čoho sa domáha;
- vlastnoručný podpis.

ÚLOHY

- Už dlhší čas obyvateľov jednej bytovky trápi, že skupina tínedžerov na sídlisku v neskorých nočných hodinách svojím správaním ruší nočný pokoj. Upozornenia obyvateľov tínedžeri nerešpektujú. Zistite:
  - komu by mali obyvatelia bytovky adresovať svoju sťažnosť,
  - či ju musia podať písomne alebo stačí ústne,
  - koľko dní má príslušný úrad na prešetrenie a vybavenie sťažnosti.
- Vyhľadajte príklady petícií, ktoré boli medializované. Kto inicioval tieto petície a čo bolo ich obsahom?

PRIHLÁŠKA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 12:

- Prečítajte si ukážku 13 a ústne doplňte požadované údaje.
- Čo znamená skratka ČOP?

Ukážka 13

Prihláška za používateľa Školskej knižnice SPŠ stavebnej v Žiline

Meno a priezvisko: ..... Trieda: .....
 Status používateľa ¹⁾: ..... ČOP: .....
 Dátum narodenia: ..... Adresa trvalého bydliska: .....

Vyhlasenie používateľky/používateľa

Vyhlasujem, že som sa oboznámil/a s Knižničným a výpožičným poriadkom Školskej knižnice SPŠ stavebnej v Žiline²⁾ a zaväzujem sa, že budem presne dodržiavať všetky jeho ustanovenia a nahradím všetky prípadné škody, ktoré vzniknú stratou vypožičaných dokumentov alebo ich poškodením.

Súčasne dávam súhlas k použitiu mojich osobných údajov pre potreby knižnice v zmysle zákona NR SR č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

.....
 Dátum Podpis žiačky/žiaka a zákonného zástupcu³⁾

- Status používateľa: žiačka/žiak, učiteľka/učiteľ, nepedagogická zamestnankyňa/zamestnanec.
- Knižničným a výpožičným poriadkom Školskej knižnice SPŠS je prístupný na webovej stránke školy.
- Ak žiačka/žiak nedosiahol/nedosiahla vek 18 rokov, prihlášku podpisuje aj zákonný zástupca.

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Čo je General Data Protection Regulation – GDPR?

25. mája v roku 2018 vstúpilo do účinnosti nariadenie Európskej únie upravujúce ochranu osobných údajov. Týka sa každého, kto zhromažďuje a spracúva osobné údaje fyzických osôb, napr. zamestnancov, klientov, zákazníkov, žiakov, pacientov, návštevníkov webových stránok a pod.

Prihláška je slohový útvar, ktorým prejavuje súkromná osoba (študent, občan) záujem o vzdelávanie (napr. na vysokej alebo základnej umeleckej škole), členstvo v organizácii, knižnici a pod. Záujemca sa prihlasuje písomnou alebo elektronickou formou na predpísanom formulári, ktorý rešpektuje normu STN.

📖 ÚLOHY

- Ktorá časť ukážky 13 sa vzťahuje na GDPR? Vysvetlite prečo.
- Vyhľadajte na stránkach Ministerstva školstva prihlášku na vysokoškolské štúdium a vysvetlite pojmy: *akademický rok*, *akademický titul*, *štátne občianstvo*.

POŠTOVÝ PEŇAŽNÝ POUKAZ

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 13:

Pozorne si pozrite ukážku 14. Akými spôsobmi zapisujeme peňažnú hodnotu, ktorú posielame adresátovi?

Ukážka 14

POŠTOVÝ POUKAZ NA ÚČET – PODACÍ LÍSTOK Piateľte iba na pošte Slovenská pošta, s. r. o., Partizánska cesta 9, 815 99 Bratislava 1 Zák. n. č. 1400/2013 Z. z. (Slovenská pošta, s. r. o., IČO: 48 112 100) IČO: 36031246, IČO DPH: SK2021879926 PODACIE ČÍSLO		POŠTOVÝ POUKAZ NA ÚČET RI SUMA = EUR 1 cent K. SPRAC. K. SL. K. PROD. = 1 2 3 7 5 SLOVOM =jednostodvadsaťtri 75 cent (samo symbol)	
OKR, PEC. POP. CÍŠ.		CÍŠLO ÚČTU IBAN (vyplňte zľava v prvej rade) S K 4 4 7 5 0 0 0 0 0 0 0 4 1 2 5 8 2 4 5 0 1	
VYPĽATÉ V HOTOVOSTI KOD SLUŽBY KOD PROD.		VARIABILNÝ SYMBOĽ 2 3 2 4 5 1 2 3 4 5 0 3 0 8	
SUMA = 123 75 cent		ADRESÁT Firmička, s. r. o. Prešovská 132 040 01 Košice	
CÍŠLO ÚČTU IBAN SK447500000004125824501		MENO FERDINAND Priezvisko HLAVIČKA (MAGYAROS) KRÁŠNA 85 BRATISLAVA CÍŠLO 8 3 1 0 1	
ADRESÁT Firmička, s. r. o. Prešovská 132 040 01 Košice		REFERENČNÉ CÍŠLO SPRÁVA PRE ADRESÁTA DODÁVACIA POŠTA	
ODOŠIELATEĽ Ferdinand Hlavička Krásna 85 831 01 Bratislava		CITACIA ZÓNA – NEVYPLŔTE ŽIADNE ÚDAJE!	

Poštový peňažný poukaz je platobný doklad v papierovej podobe, ktorým odosielateľ zasiela peniaze súkromnej osobe alebo inštitúcii. V súčasnosti je stále častejšie využívaná elektronická forma podania platobného príkazu prostredníctvom internet bankingu.

📖 ÚLOHY

- Sumu, ktorú získate, keď odpočítate 263,20 € od 1958,90 €, napíšte správne číslom i slovom tak, ako by ste ju zapísali do príslušnej kolónky poštovej poukážky.
- Zistite, čo znamenajú nasledujúce pojmy z poštového peňažného poukazu: *variabilný symbol*, *špecifický symbol*, *IBAN*, *kód banky*, *správa pre adresáta*.
- Diskutujte o tom, či vy alebo vaši rodičia využívate aj iné moderné spôsoby platby. Uvedte niekoľko príkladov.

MOTIVAČNÝ LIST

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 14:

- aký druh úradného listu, s ktorým ste sa doteraz stretli, vám pripomína ukážka 15?
- aká je podľa vás funkcia textu v ukážke 15?

Ukážka 15

**Boris Novák, Pod sadom 13, 010 04 Žilina, tel. kontakt: 0000 123 456,
email: abcd@abcd.sk**

JAHODAstav, s. r. o.
Mgr. Jana Jahôdková
Žilinská 1234
010 01 Žilina

Žilina 25. mája 2021

Motivačný list – špeditér, závozník vodiča nákladného vozidla

Vážená pani magisterka,

na základe Vášho inzerátu uverejneného na portáli www.profesia.sk sa uchádzam o pracovnú pozíciu špeditéra, závozníka vodiča nákladného vozidla.

Ponuka voľného miesta vo Vašej firme, ktorá už dlhodobo pôsobí v Žilinskom kraji a je známa svojím serióznym prístupom k zamestnancom i klientom, ma zaujala, pretože som študentom 4. ročníka strednej priemyselnej školy stavebnej a popri štúdiu môžem pracovať na čiastočný úväzok. Na spomenutej pozícii môžem využiť svoje doterajšie odborné znalosti týkajúce sa napr. stavebných materiálov a schopnosti vodiča, keďže som držiteľom vodičského oprávnenia skupiny A, B, C. Čo sa mojej doterajšej praxe týka, počas letných prázdnin som pracoval na stavbách, kde som nakladal a vykladal stavebný materiál, obsluhoval motorové vozidlá a komunikoval so zákazníkmi. Ovládam tiež anglický jazyk.

Mojimi prednosťami sú zodpovednosť, pracovitosť, spoľahlivosť, komunikatívna a flexibilita. V prípade potreby, pokiaľ mi to študijné povinnosti dovoľia, som ochotný pracovať aj nadčas.

Verím, že splňam Vaše požiadavky a budem pre firmu prínosom.

Rád by som sa Vám predstavil aj na osobnom pohovore. Teším sa na Vašu odpoveď.

S pozdravom

Boris Novák

UPOZORNENIE

Motivačný list a životopis sa „šije na mieru“ jednotlivých pracovných ponúk. Pracovné a sociálne zručnosti nie sú najdôležitejšie, ale môžu o vás veľa povedať: napr. kultivovaný rečový prejav, komunikatívna, profesionálna a nekonfliktná vystupovanie. Formulujte ich čo najvyššie a nie len všeobecne.

Motivačný list stručne, výstižne a pravdivo vysvetľuje motiváciu záujemcu o pracovné miesto, pričom obsahuje prvky presvedčania. Pomáha uchádzačovi vytvoriť prvý dojem, čo znamená, že má i psychologický význam.

Cieľom motivačného listu, ktorý v procese pracovnej komunikácie doplní alebo nahradí žiadosť o zamestnanie, je presvedčiť zamestnávateľa, že pisateľ/ka je najvhodnejším kandidátom na danú pracovnú pozíciu.

Forma motivačného listu je zhodná so žiadosťou.

- Záhlavie (meno, adresa, kontaktné údaje pisateľa motivačného listu, miesto a dátum) – uvádzame ho len v prípade, keď motivačný list posielame bez žiadosti, či inej úradnej písomnosti;
- predmet listu píšeme bez slova „Vec“, zvýrazníme ho boldom alebo podčiarkneme, príp. môžeme urobiť oboje, v jednej vete zhrnieme, o čo žiadame;
- vlastný text motivačného listu, ktorý obsahuje heslo veci, oslovenie a dôvod písania, opis okolností, návrh na riešenie, informáciu o priložených dokladoch;
- záverečný pozdrav, podpis.

ÚLOHY

20. Čím sa líši motivačný list od žiadosti?

21. a) Napíšte na každé písmeno svojho krstného mena jednu vlastnosť, ktorá vás vystihuje a začína sa na rovnaké písmeno (napr. Peter – pokojný, empatický, trpezlivý, energický, rozumný). Ktoré z vami uvedených vlastností by ste mohli spomenúť aj v motivačnom liste?

b) Uveďte situácie zo svojho života, keď sa niektorá z uvedených vlastností vašej osobnosti naplno prejavila.

22. Pracuje v skupinách. Vymenujte vlastnosti, ktoré sa vám na tých druhých páčia. Používajte formulácie „Páči sa mi na tebe.../Oceňujem na tebe, že...“.

23. Počas prázdnin si chcete zarobiť na nový výkonnejší počítač. V programe Word vytvorte vlastný motivačný list s dodržaním STN, ktorým budete reagovať na vami vymyslenú pracovnú ponuku.

ŽIVOTOPIS

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 15:

Prečítajte si ukážky 16 a 17 a určte, čím sa líšia a čo majú spoločné. Všímajte si obsah i formu.

Ukážka 16

Jozef Šikovný

Adresa: Horovova 92, 010 33 Bardejov
Email: sikovny.jozef@mail.sk
Dátum narodenia: 11. 11. 1987

VZDELANIE

Fakulta elektroniky a informatiky, TU Košice
 2002 – 2007, *elektrotechnika*

Stredná odborná škola technická, Bardejov
 1998 – 2002, *elektrotechnika*

PRIEBEH ZAMESTNANÍ

XYZ Production, s. r. o.

2008 – doteraz, *dátový architekt*

- tvorba a realizácia dátovej stratégie
- kontroly kvality výstupov dátovo-analytickej podpory
- témy klientskych dát, CRM a BigData

JAZYKOVÉ ZNALOSTI

slovenský jazyk – expert (C2)

taliancky jazyk – expert (C2)

anglický jazyk – stredne pokročilý (B2)

OSTATNÉ ZNALOSTI

UML2 – expert

SAS – expert

Pythone – pokročilý

Bizzdesign – pokročilý

SQL – základy

Oprávnenie na vykonávanie prác na elektrických zariadeniach podľa vyhl. 508/2009 (pôvodná 718/2002).

Ukážka 17

Anna Smreková, Pod sadom 14, 010 04 Teplička nad Váhom

ŽIVOTOPIS

Narodila som sa 10. mája 2002 v Košiciach. Som slovenskej národnosti.

Otec Ján Smrek pracuje ako vedúci oddelenia manažmentu informačných technológií v POČÍTAČ Piešťany, s. r. o. Matka Alena Smreková pracuje ako učiteľka v materskej škole v Žiline.

Mám dvoch súrodencov – staršia sestra Daniela je študentkou 5. ročníka Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a brat Juraj chodí do 8. ročníka ZŠ v Žiline.

Základné vzdelanie som získala na ZŠ v Košiciach v rokoch 2008 – 2017. V súčasnosti som žiačkou 4. ročníka študijného odboru kuchár/kuchárka na Hotelovej akadémii, Hlinská 23 v Žiline. Taktiež som na Štátnej jazykovej škole v Žiline študovala taliančinu a absolvovala som základnú štátnu jazykovú skúšku. Okrem taliančiny aktívne ovládam anglický jazyk.

Viem pracovať na PC v programoch MS Office a Revit.

Pracovné skúsenosti som nadobudla počas letných brigád v hoteli Grand Tatranská Lomnica (júl – august 2016) a v penzióne Štapler vo Viedni (júl – august 2017).

Som komunikatívna, spoločenská, rada získavam nové informácie a skúsenosti vo svojom odbore, ktoré uplatňujem pri organizácii spoločenských podujatí.

Po ukončení strednej školy mám záujem pracovať v zahraničí v prosperujúcom horskom hoteli.

Informácie o mojich odborných schopnostiach môže poskytnúť triedna učiteľka Ing. Eva Kucharová.

V Žiline 29. apríla 2021

Anna Smreková

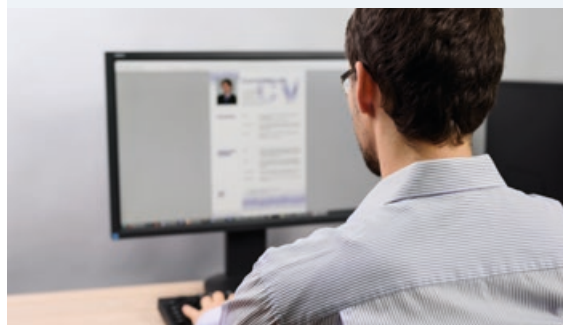
Životopis je slohový útvar oficiálnej komunikácie, v ktorom sa využíva informačný a opisný slohový postup. Pisateľ pravdivo informuje o sebe, o svojom vzdelaní, opisuje získané pracovné skúsenosti a zručnosti v chronologickom poradí. Životopis je často prílohou žiadosti o zamestnanie, prihlášky na vysokú školu alebo inej dokumentácie.

Profesijný životopis obsahuje údaje z profesijného života zoradené chronologicky od najnovších informácií k starším, charakterizuje ho štruktúrovaná forma textu.

- Životopis píšeme na PC na biely kancelársky papier A4 heslovite, spravidla v 2 stĺpcoch;
- rukou píšeme, len ak sa to priamo vyžaduje;
- používame maximálne 3 typy písma, veľkosť písma základného textu 12 (nepoužívame ozdobné písmo s nezvyčajnou grafickou úpravou);
- dbáme na pravopis, správnu interpunkciu, jednoznačnú slovnú zásobu, nepoužívame skrátene názvy a odborné termíny;
- uvádzame skutočnosti, ktoré pútajú pozornosť (úspechy, znalosti a skúsenosti), a to, čo priamo súvisí s profesijnými cieľmi;
- neuvádzame nadbytočné informácie (detaily z rodinného a súkromného života);
- píšeme len pravdivé údaje a informácie.

⚠ UPOZORNENIE

Samostatným druhom životopisu je **europass** alebo európsky životopis. Je to súbor dokumentov, ktoré monitorujú pracovné skúsenosti a kvalifikáciu v rámci celej Európy. Europass je možné vyplniť online a je k dispozícii vo všetkých jazykoch Európskej únie. Jeho hlavnou výhodou je prehľadnosť a jednotná štruktúra v kontexte otvoreného pracovného trhu.

Komplexný životopis píšeme v ucelených vetách ako súvislý text a uvádzame fakty o celom našom živote (vrátane informácií o rodine, záľubách a pod.).

Beletrizovaný životopis je útvarom umeleckého štýlu, skutočnosti zo života osoby sú spracované a prezentované umeleckým spôsobom – prostredníctvom umeleckých prostriedkov.

ÚLOHY

24. Pretransformujte komplexný životopis z ukážky 17 na profesijný štruktúrovaný.
25. a) Vytvorte svoj vlastný europass životopis na www.europa.eu/europass. Vyplňte čo najviac informácií o sebe, ale buďte vecní a presní.
b) Vyjadrite vlastný názor na to, či je vhodné dávať do životopisu fotografiu. Ak áno, aká by mala byť?
26. a) Pracujte vo dvojiciach. Vyhľadajte pracovný inzerát s ponukou, ktorá vás oslovila. Pripravte si simulovaný pracovný pohovor. Jeden z dvojice bude v role uchádzača o zamestnanie, druhý v role personalistu. Dbajte na profesionálny prejav a vystupovanie. Na záver spoločne zhodnotte pozitíva a negatíva tohto simulovaného pohovoru.
b) Diskutujte v triede o tom, čo všetko podľa vás vie zaväziť na pracovnom pohovore. Aké by malo byť naše oblečenie a úprava zovňajška, vystupovanie, očný kontakt a pod.?

DOTAZNÍK, ANKETA

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 16:

- a) Uvažujte, aký možný cieľ sledujú autori dotazníka z ukážky 18 otázkou 1 a 5, príp. aký záver môže vyplynúť z odpovedí?
- b) Myslíte si, že anonymita dotazníka zaručuje pravdivosť odpovedí?

★ ZAUJÍMAVOSŤ

Ak dospelý človek nevie po prečítaní textu porozumieť inštrukciám, napr. ako sa správať v núdzovom stave, alebo nevie vyplniť bežný formulár, hovoríme o funkčnom analfabetizme.

Ukážka 18

HERO QUALITY OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Dotazník spokojnosti študentov stredných odborných škôl

Milí študenti, milé študentky, predkladáme Vám dotazník, ktorým chceme zistiť Vaše názory a postoje na budúcnosť, zručnosti potrebné na trhu práce a na Vaše potreby týkajúce sa vzdelávania a odbornej prípravy. Výsledky dotazníka budú použité výhradne na účely medzinárodného projektu s názvom: **HQVET – „Vysoká úroveň stredného odborného vzdelávania a prípravy – Najlepšie Európske metódy na zlepšovanie systému odborného vzdelávania a prípravy“** v rámci programu Erasmus+ pre vzdelávanie a odbornú prípravu, KA2 – Strategické partnerstvá v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže.

1. Uved'te Vaše pohlavie:
  - Žena
  - Muž
2. Uved'te Váš vek:

.....
3. Ktorý odbor či profesiu ste si vybrali?

.....
4. Plánujete pokračovať v štúdiu po skončení strednej školy?
  - Áno
  - Nie

Ak „Áno“, prosím pokračujte ďalej na otázku č. 5. V opačnom prípade prejdite na otázku č. 6.

5. Akú úroveň vzdelania chcete dosiahnuť?
  - stredoškolské vzdelanie s maturitou
  - vyššie odborné vzdelanie
  - vysokoškolské vzdelanie

Dotazník a anketa slúžia na zisťovanie vedomostí, na prieskum verejnej mienky s cieľom zistiť reakciu ľudí na určitý aktuálny problém. Anketový lístok, dotazník, je založený na systéme otázok a odpovedí. Otázky sú premyslené, sledujú určitý konkrétny cieľ, ktorý chce autor dosiahnuť. Môžu byť:

- otvorené – respondent formuluje svoje vlastné odpovede,
- zatvorené – respondent vyberá odpovede z ponúknutých možností.

Anonymita dotazníkov zabezpečuje ich výpovednú hodnotu.

Osobný dotazník vyplňa žiadateľ/ka o zamestnanie. Obsahuje všetky relevantné osobné údaje, údaje o vzdelaní a praxi.

ÚLOHA

27. Vytvorte dotazník spokojnosti žiakov a žiačok vašej triedy s priebehom dištančného vzdelávania a o jeho záveroch informujte triednu učiteľku/triedneho učiteľa.

ZÁPISNICA, SPRÁVA O ČINNOSTI

AKTIVIZUJÚCA ÚLOHA 17:

- Prečítajte si ukážku 19 a povedzte, prečo sú dôležité uznesenia a overovateľ.
- Myslíte si, že je potrebné zapisovať dôležité informácie z pracovných stretnutí? Argumentujte.

Ukážka 19

Zápisnica je oficiálny podrobný písomný záznam o priebehu istej akcie – schôdze, pracovnej porady alebo iného dôležitého úradného stretnutia. Ako dokumentárny útvar administratívneho štýlu sa spravidla zapisuje do zošita formátu A4 s očíslovanými stranami.

- 1. Úvodná časť:** názov dokumentu, druh pracovného stretnutia, dátum a miesto konania, prezenčná listina účastníkov stretnutia;
- 2. Program rokovania** v bodoch;
- 3. Podrobný popis** rokovania k jednotlivým bodom programu (napr. K bodu č. 3);
- 4. Uznesenia** (kolektívne rozhodnutia): prítomní
  - a) berú na vedomie** – napr. Správu o študijných výsledkoch;
  - b) schvaľujú** – súhlasia s nejakým návrhom, dokumentom a pod.;
  - c) ukladajú** – niekomu splniť určitú povinnosť ku konkrétnemu termínu;
- 5. Záverečná časť:** miesto a dátum zápisu; meno, priezvisko a podpis zapisovateľa; meno, priezvisko a podpis overovateľa.

Zapisovateľ čo najpodrobnejšie znamená všetky dôležité informácie, mená rečníkov, úlohy, záväzné termíny a mená zodpovedných osôb za pridelené povinnosti, aby sa predišlo dezinformáciám o priebehu a obsahu stretnutia, porady a pod.

Zápisnica patrí k verejným dokumentom, ktoré sa archivujú. To znamená, že je možné do nej kedykoľvek nahliadnuť a zoznámiť sa s jej obsahom, napr. v prípade neprítomnosti na stretnutí.

Prehľad aktivít organizácie, inštitúcie alebo iného zoskupenia ľudí zaangažovaných v nejakom projekte za určité obdobie sa uvádza v **správe o činnosti**.

Zápisnica

z rodičovského združenia II.C triedy konanej dňa 20. 01. 2021
v učebni č. 108 SPŠS v Žiline

Prítomní: podľa prezenčnej listiny

Nepřítomní: Janka Boľavá (PN), Fedor Blicík (pracovné rokovanie)

Program:

1. Otvorenie	5. Zhodnotenie školskej dochádzky
2. Voľba zapisovateľa a overovateľa zápisnice	6. Rôzne – školský výlet
3. Kontrola splnených úloh/uznesení z predchádzajúcej triednickej hodiny	7. Diskusia
4. Vyhodnotenie študijných výsledkov triedy II.C v 2. polroku školského roka	8. Uznesenia
	9. Záver

K bodu č. 1: Zasadnutie otvoril a viedol triedny učiteľ Ing. Peter Aktívny.

K bodu č. 2: Za zapisovateľku bola zvolená p. D. Šikovná a za overovateľku p. A. Zodpovedná.

K bodu č. 3: Triedny učiteľ skonštatoval, že všetky prijaté uznesenia/úlohy boli splnené, ostatné sa priebežne plnia.

K bodu č. 4: Triedny učiteľ oboznámil rodičov so závermi pedagogickej rady a predniesol správu o prospechu žiakov za 1. polrok: 1 žiak neprospol z predmetu matematika, prospelo s vyznamenaním 5 žiakov, prospelo veľmi dobre 6 žiakov, prospelo 17 žiakov.

Žiačka Janka Boľavá dosiahla vyznamenanie s priemerom 1.00, za čo jej bola udelená pochvala riaditeľa školy.

K bodu č. 5: Triedny učiteľ rodičov informoval, že žiaci vymeškali 203 hodín, čo je v priemere 7 hodín na žiaka, všetky vymeškané hodiny sú ospravedlnené.

K bodu č. 6: P. Komorná sa vyjadrila, že nie je vhodné, vzhľadom na pandemickú situáciu, realizovať školský výlet, a preto nie je potrebné poslať dohodnutý finančný obnos na účet. Rodičia jej názor podporili.

K bodu č. 7: P. Staško informoval rodičov o sume vyzbieraných peňazí na stužkovú slávnosť a požiadal rodičov, ktorí ešte neuhradili príspevok za školský rok 2019/20, aby nedoplatky vyrovnali.

K bodu č. 8: Rodičovské združenie

- berie na vedomie vyhodnotenie študijných výsledkov žiakov II.C triedy,
- schvaľuje návrh p. Komornej o zrušení koncoročného školského výletu,
- ukladá rodičom povinnosť doplatiť chýbajúce peniaze na účet s financiami na stužkovú slávnosť za školský rok 2019/20.

Termín: 31. 01. 2021

Zodpovedný: Ing. Tomáš Staško

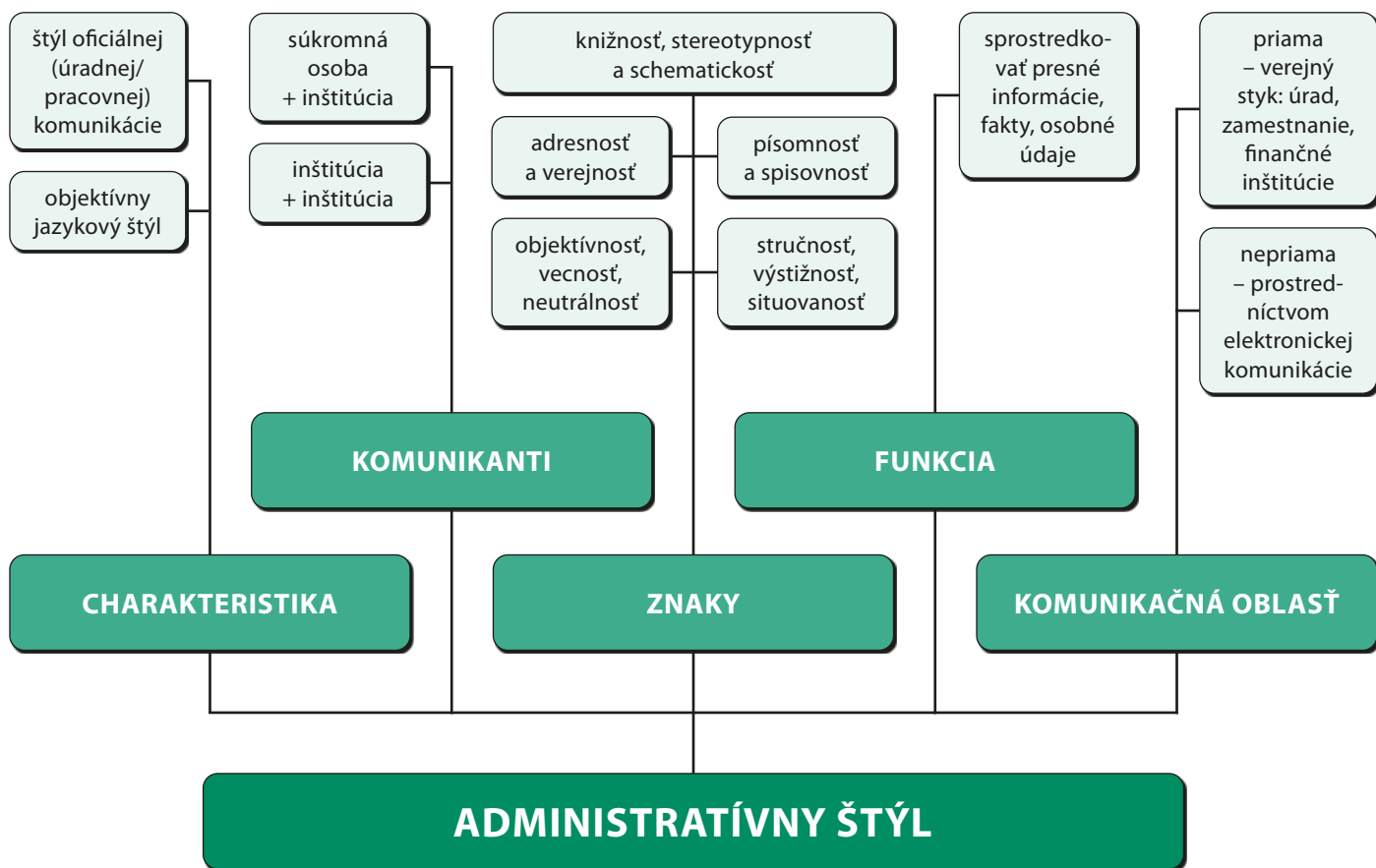
V Žiline 21. 01. 2021

Zapísala: Dana Šikovná Šikovná

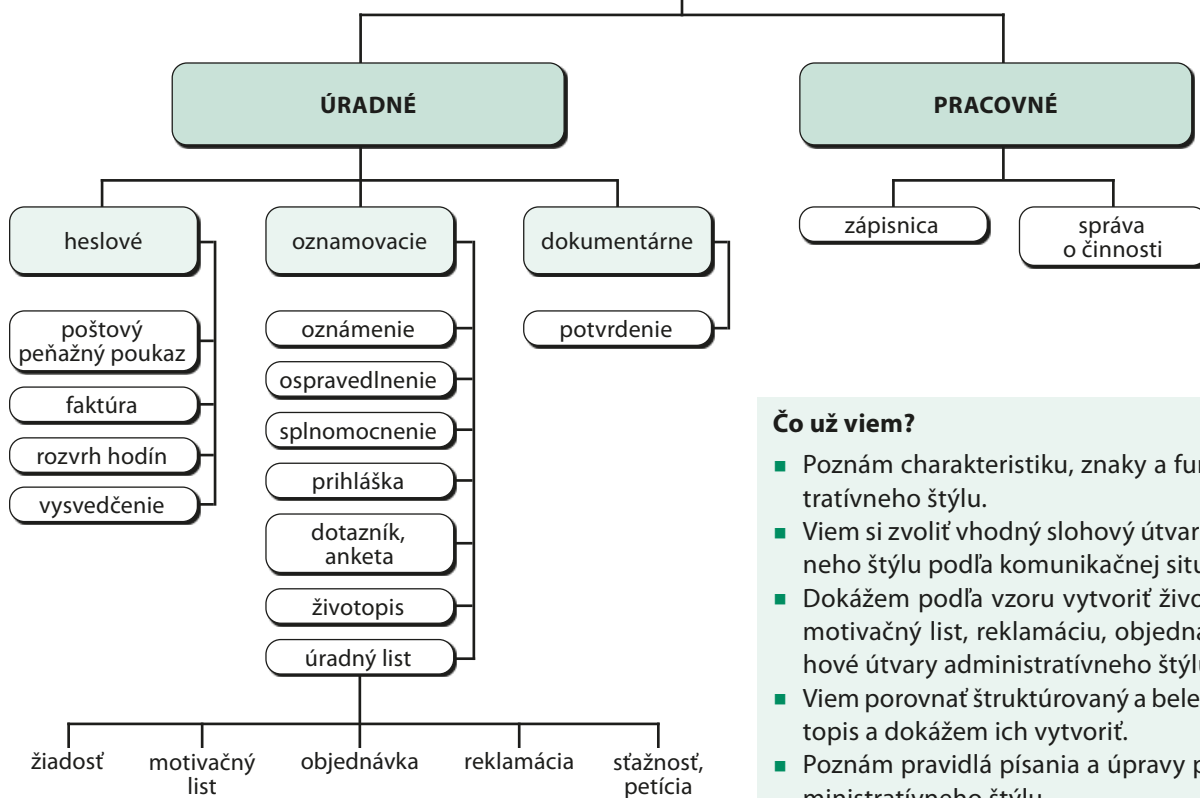
Overila: Alena Zodpovedná Zodpovedná

ÚLOHY

- Utvorte synonymický rad k slovu *rokovanie*.
- Prečítajte si zápisnicu zo zasadnutia študentského parlamentu na vašej škole. Ktorá časť vás najviac zaujala? Boli ste prostredníctvom zástupcu triedy oboznámení so závermi rokovaní?
- Napište zápisnicu z poslednej triednickej hodiny.

SLOHOVÉ ÚTVARY

Čo už viem?

- Poznám charakteristiku, znaky a funkcie administratívneho štýlu.
- Viem si zvoliť vhodný slohový útvar administratívneho štýlu podľa komunikačnej situácie.
- Dokážem podľa vzoru vytvoriť životopis, žiadosť, motivačný list, reklamáciu, objednávku a iné slohové útvary administratívneho štýlu.
- Viem porovnať štruktúrovaný a beletrizovaný životopis a dokážem ich vytvoriť.
- Poznám pravidlá písania a úpravy písomností administratívneho štýlu.

ADMINISTRATÍVNY ŠTÝL

Ukážka 1

Ing. Alica Pomalá, Jarná 52, 010 01 Žilina, č. t. 0903 123 456

Trikota, a. s.
Uhoľná 2
017 01 Považská Bystrica

01. 06. 2021

Vážená p. Mĺkva,

na základe Vašej internetovej ponuky som si dňa 24. mája 2021 u Vás objednala 10 ks rôznofarebných rúšok. Termín dodania mal byť do 5 dní od dátumu objednávky.

Do dnešného dňa ste uvedený tovar nedodali a ani ste mi neoznámili dôvod meškania. Vzhľadom na pandemické opatrenia Vás žiadam o urýchlené dodanie objednaných rúšok.

Verím, že moju požiadavku splníte.

S pozdravom

Alica Pomalá

1. Vyberte druh administratívneho slohového útvaru, ktorý predstavuje ukážka 1.

- A. žiadosť
- B. reklamácia
- C. urgencia
- D. sťažnosť

2. Doplňte 2 údaje, ktoré v texte ukážky úradného listu chýbajú. _____

3. Ktorý jazykový štýl a slohový postup bol použitý v ukážke 1.

- A. publicistický – informačný
- B. administratívny – opisný
- C. náučný – výkladový
- D. administratívny – informačný

4. Vyberte možnosť, v ktorej je uvedený správny zápis dátumu v úradnom liste podľa STN.

- A. 9. 9. 2020
- B. 09. 08. 2021
- C. dvadsiatehoštvrtého mája
- D. 3. 05. 2021

5. V ktorej možnosti nie sú vymenované len vlastnosti administratívneho štýlu?

- A. adresnosť, stereotypnosť, situovanosť, výstižnosť
- B. verejnosť, stručnosť, vecnosť, odbornosť
- C. objektívnosť, písomnosť, schematickosť, výstižnosť

6. Odpovedzte áno/nie.

Podľa textu ukážky je pani Pomalá právnickou osobou?

7. Ktoré tvrdenie týkajúce sa písania úradných listov nie je pravdivé?

- A. Jednotlivé informácie v záhlaví oddeľujeme čiarkou.
- B. Záverečný pozdrav je posledný odsek textu ukončený bodkou.
- C. Heslo veci (bez slova Vec) píšeme zvýraznené boldom, podčiarknuté, príp. oboje.
- D. V celom texte uplatňujeme jednotnú úpravu odsekov.

8. Vyberte možnosť, v ktorej nie sú všetky administratívne žánre rovnakého druhu.

- A. upomienka, prihláška, správa o činnosti
- B. faktúra, štruktúrovaný životopis, rozvrh hodín
- C. vysvedčenie, splnomocnenie, zmluva
- D. sťažnosť, reklamácia, petícia

CHARAKTERISTIKA ŽÁNRU

základom je vyrozprávanie skutočného alebo vymysleného príbehu s dejom, spravidla v minulom čase a členením textu na pásmo rozprávača a pásmo postáv

jednoduché rozprávanie má aj jednoduchšiu kompozíciu (úvod, jadro, záver), pričom musí byť dodržaná časová postupnosť

umelecké rozprávanie má zložitejšiu kompozíciu (úvod, zápleтка, vyvrcholenie deja, obrat, rozuzlenie deja), ktorej najdôležitejšou časťou je zápleтка a vyvrcholenie deja

SLOHOVÉ POSTUPY A JAZYKOVÉ ŠTÝLY

dominuje rozprávaci slohový postup, ale objavuje sa aj opisný (opisy prostredia, charakteristika postáv), príp. výkladový slohový postup (vysvetlenie súvislostí)

uplatňuje sa hovorový štýl (vyrozprávanie príbehu alebo zážitku), umelecký štýl (umelecké rozprávanie v rozprávke, poviedke, románe), publicistický štýl (rozprávanie ako súčasť napr. reportáže)

JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY

LEXIKÁLNE:
slovná zásoba zo všetkých štýlov, v reči postáv aj expresívne slová; synonymá; umelecké jazykové prostriedky

MORFOLOGICKÉ:
slovesá v minulom čase, podstatné a prídavné mená, zámená, príslovky, a citoslovčia

SYNTAKTICKÉ:
všetky typy viet podľa členitosti, modálnosti i zloženia; priama reč

Na čo si dať pozor pri písaní?

1. Zostavte osnovu a premyslite si zápletku a pointu príbehu.
2. Budte tvoriví – využite fantáziu, pracujte s umeleckými jazykovými prostriedkami (frazologizmami, prirovnaniami atď.). Skúste vytvoriť prekvapivé rozuzlenie, ktoré by čitateľ nečakal, ale myslíte aj na logickosť textu.
3. Nezabudnite na opis prostredia, charakteristiku postáv v úvodných častiach rozprávania. Neskĺzajte však do príliš detailného opisovania, nechajte niečo aj na fantázii čitateľa.
4. Dodržiavajte logické plynutie deja, neodbočujte od hlavnej dejovej línie.
5. Vložte do rozprávania dialógy postáv alebo vnútorné monológy. Dbajte na správny zápis priamej reči.
6. Venujte dostatočnú pozornosť formálnej a jazykovej stránke textu. Dávajte si pozor na slovesný čas, neopakujte slová, ale nahraďte ich synonymami. Počas písania využívajte slovníky, venujte čas oprave textu.

Ďalšie námety na nácvičný sloh

- *Nečakal/nečakala som to, a predsa sa to stalo*
- *Dni plné dobrodružstva*
- *Navždy v mojich spomienkach*
- *Museli sme sa vrátiť späť*
- *Priznávam, že vtedy som bál/bála*

Ukážka

Odišla som, hoci som mala zostať

Opatrne som pootvorila oči, podoprela sa na lakťoch a poobzerala sa okolo seba. Nemocničné prostredie. Hadičky v nose a rôzne umelohmotné trubičky v mojom tele. Niečo mi našepkávalo, že by som mala byť neskutočne šťastná a vďačná. Chytím sa za boľavé spánky s cieľom uľaviť si od bolesti hlavy. Čo sa to so mnou vlastne stalo? Očami blúdím po okolí nočného stolíka a zrazu sa mi vybaví sled udalostí, na ktoré sa horúčkovo snažím spomenúť.

„Katka, nie že si to tu zabudneš, nepobežím za tebou až do Holandska,“ kričala na mňa mamka z kuchyne, držiac moje cestovné doklady a občiansky preukaz.

Čo by som bez nej robila? Príbehnem k nej, vezmem si od nej papiere, bez ktorých by som sa pravdepodobne ďaleko nedostala. Vložím ich do najmenšieho vrecúška systematicky zorganizovanej tašky a už sa aj ponáhľam do predsieni, kde ma čaká môj bordový kufor a príručná taška. Rýchlo si vyzujem svoje pohodlné papuče a vymením ich za vychádzkové tenisky. V myslí si ešte prechádzam zoznam vecí, keď ku mne dolieha dupot maminých nôh a onedlho sa za presklenými dverami zjaví aj jej usmiata tvár so šťastným, no predsa len neistým výrazom. O chvíľu už nasadáme do auta a mierime na bratislavské letisko. Mamka je nejaká nesvoja, vidím v jej očiach nervozitu s obavami, tak sa jej prihovorím.

„Deje sa niečo? Od rána vyzeráš veľmi nepokojne,“ poviem so záujmom a zadívam sa do jej zelených očí, na ktoré dopadajú jesenné lúče slnka podfarbené krutým zimným počasím.

„Ale nič, zlatko, nerob si starosti. Mamička sa len veľmi bojí. Úprimne, nemám z toho letu dobrý pocit. Ja si naozaj myslím, že tento výlet nebol najlepší nápad. Veď sama vieš, aké boli informácie na stránke spoločnosti, ktorou cestuješ. Žiadne bližšie správy o bezpečnosti. Nie je veľmi dôveryhodné letieť lietadlom, ktorého správca sa ani neunúva oboznámiť pasažierov s letovým poriadkom. No ale faktom je, že som na túto cestovnú kanceláriu počula veľmi dobré recenzie, takže sa naozaj nemusíš trápiť mojimi pochybnosťami,“ povedala mama.

Aj som ju chcela upokojiť, no už sme stihli zaparkovať na parkovisku, tak som sa zmohla len na pár krátkych slov.

„Lúbim ťa, mami,“ zašepkala som, vtisla som jej na líce hrejivý bozk a objala ju.

„Aj ja teba,“ so šibalským výrazom sa mi pozrela do rozjarenej tváre, „uži si výlet naplno.“

Nasledujúce udalosti si pamätám veľmi nejasne. Po vstupe do hlavnej haly som si išla preveriť lístky k jednému z mnohých pultov, ktoré obsluhovali usmievaví pracovníci leteckých služieb. V tom som začula hlučný krik mamičky s kočíkom čakajúcej pri ďalšom stole. Otočila som sa a zasiahla ma obrovská rana do kolena, v dôsledku ktorej som sa zviezla na zem a zostala ležať v obrovských kĺčoch. Posledné obrazy, ktoré sa mi vynoria v myslí, sú záchranári v žiarivých farbách oblečenia, ktoré som vnímala len ako pestré machule. Veľká námaha zapríčinila stratu môjho vedomia a tma ma zhltdla do ničoty. Z myšlienok ma vytrhla pani sestrička.

„Aspoň, že ste sa skoro prebrali. Po tom strašnom útoku na letisku som sa o vás fakt veľmi obávala,“ povedala mi. Podišla k lôžku a so záujmom sa ma opýtala: „Ako sa cítite? Viem pre vás niečo urobiť?“

„Odkážte, prosím, mame, že nabudúce budem lepšie načúvať jej vnútornému hlasu,“ odpovedala som.

žiacka práca

úvod

jadro

záver

CHARAKTERISTIKA ŽÁNRU

hybridný slohový útvar, ktorý vychádza z reálnych faktov, ale spracúva ich umeleckým spôsobom

je založený na príbehovosti, ale nie je to typické rozprávanie (nejde o dejovosť)

má znaky subjektívnosti, emocionálnosti, musí byť pútavý a originálny, využíva fikciu a fantáziu

SLOHOVÉ POSTUPY A JAZYKOVÉ ŠTÝLY

uplatňujú sa všetky slohové postupy – fakty zo života, opisy a charakteristika osoby, časová postupnosť, vysvetlenie súvislostí, úvahové prvky

z hľadiska jazykových štýlov ide o kombináciu umeleckého, hovorového a čiastočne i administratívneho štýlu

JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY

LEXIKÁLNE:
slovná zásoba všetkých štýlov: spisovné, hovorové i cudzie slová, slang; umelecké jazykové prostriedky: metafory, prirovnania, protiklady, personifikácie

MORFOLOGICKÉ:
slovesá (viac v príbehových častiach), podstatné a prídavné mená (viac v opisných častiach), príslovky, predložky, zámená

SYNTAKTICKÉ:
všetky typy viet podľa modálnosti (zámeru hovoriaceho), jednoduché vety i súvetia

Na čo si dať pozor pri písaní?

1. Vyberte udalosti zo života osoby, na ktoré sa chcete zamerať, a zostavte osnovu.
2. Budte originálni, píšete pútavo – premýšľajte nad využitím umeleckých prostriedkov, frazeologizmov. Nepoužívajte kliše, zamerajte sa na kvalitu, nie kvantitu umeleckých prostriedkov.
3. Neskĺznite z beletrizovaného životopisu do čistej charakteristiky osoby alebo rozprávania so zápletkou. Beletrizovaný životopis nemá typickú dejovú líniu so zápletkou a vyvrcholením/rozuzlením deja.
4. Nebudte prehnane faktografickí na úkor subjektívnosti, hodnotenia, emocionálnosti. Využívajte humor a iróniu.
5. Dbajte na formálnu a jazykovú stránku textu. Počas písania využívajte slovníky, venujte čas oprave textu.

Ďalšie námety na nácvichný sloh

- *Si mojím zrkadlom* (beletrizovaný životopis člena rodiny)
- *Môj svet má stovky odtieňov farieb* (vlastný beletrizovaný životopis)
- *Moje druhá JA* (beletrizovaný životopis najlepšieho kamaráta/kamarátky)
- *Neobyčajný príbeh života* (beletrizovaný životopis literárnej/filmovej postavy)
- *Človek hodný nasledovania* (beletrizovaný životopis významného vedca/umelca)

Ukážka

Frida Kahlo

Keby som sa mala znovu narodiť, asi by som mala byť opica. Malá opička, silná a veselá, zvedavá a možno trochu aj zlomyseľná. To je dobrý vtíp, nie? A nikdy by som sa nezastavila. Možno preto, že mojím najväčším prianím bolo vždy kopat' nohami, behať a skákať, ako sa mi zachce.

Keď som mala šesť rokov, ochorela mi pravá noha. Ležala som v posteli celých deväť mesiacov, ale tá nešťastná noha bola stále tenšia a slabšia. Aby som ju posilnila, naučila som sa bicyklovať a korčuľovať. „Frida – drevená noha, Frida – drevená noha!“ kričali na mňa.

Pripadala som si iná a veľmi osamelá. Aj keď som nohu schovávala do nohavíc alebo pod dlhú mexickú sukňu, veľa som si kvôli pre túto časť tela vytrpela.

Keď som mala osemnásť, zapísala som sa do Prípravnej školy v Mexico City. Napriek všetkému som bola veselá a bystré dievča s vášňou pre politiku s revolučným duchom. Jedného hrozného dňa som mala vážnu nehodu v autobuse, ktorým som cestovala domov. Všetci som mala zlomené a chrbát zranený, ako aj nohy a panvu. Musela som ostať v posteli viac ako rok. Nemohla som sedieť, iba ležať. Bolesti boli také silné, že sa to skoro nedalo vydržať. Aby som sa nenudila a nebola také osamelá, otec a mama mi dali zvláštny stojan, ktorý sa dal pripievať k posteli. Kúpili mi farby a štetce a k rámu postele pripievnili veľké zrkadlo tak, že som sa mohla pozerat' okolo seba bez toho, aby som musela hýbať hlavou.

Tak sa stalo, že môj prvý obraz bol autoportrét. Koniec koncov, seba som poznala najlepšie a bolo to jediné, čo som mala na dosah! V obrazoch som sa snažila zachytiť samu seba, aká som bola: výrazné čierne oči, husté obočie, zrastené pri koreni... Možno som nebola krásna, ale rozhodne som bola výrazný typ.

Keď som konečne dokázala vstať, šla som k Diegovi Riverovi, jednému z najslávnejších maliarov obrazov a nástenných malieb v tom čase, a ukázala som mu svoju prácu. „Mám talent?“ spýtala som sa ho. „Musím to vedieť. Moja rodina potrebuje peniaze a ja im chcem pomôcť.“ Vyzeral ohromený. Povedal: „Si skvelá umelkyňa, Frida. Nikto nedokáže na plátne zachytiť toľko pocitov takým srdcervúcim spôsobom.“ A potom medzi nami preskočila iskra. O niečo neskôr sme sa vzali a napriek tomu, že naše povahy do seba neustále narážali, sme sa už nerozišli.

V Casa Azul, „modrom dome“, kde som sa narodila, žila a kde je dnes múzeum venované mojim obrazom, bol môj život s Diegom zrazu plný emócií. Obklopila som sa opicami, papagájmi, pávmi a kvetmi. A maľovala som. Neprestajne som maľovala. Veľmi som si želala mať dieťa, ale kvôli nehode to nebolo možné. Aj túto bolesť som vložila do svojich obrazov.

Kritici označovali moje obrazy ako surrealistické, ale ja som s tým nikdy nesúhlasila. Surrealisti zobrazovali sny a vymyslené svety. Ja som, naopak, na plátne zachytávala veľmi verne všetko, čo sa dialo v mojom vnútri. Keď som sa cítila smutná a slabá, maľovala som ešte usilovnejšie.

V roku 1932 som mala veľkú výstavu v Mexico City. Musela som ležať v posteli a lekár mi zakázal vstať. Ja som tam však aj tak išla. Jednoducho ma tam odniesli aj s posteľou a všetkým. Rovno na výstavu. Keď ma lekár uvidel, veľmi sa smial a pripil si so mnou. S Diegom sme tam potom ostali dlho do noci.

Do svojich portrétov som dávala lásku, ten najsilnejší cit, ktorý som poznala. Milovala som lásku a milovala som život. Snažila som sa žiť svoj život tak, akoby to bola pieseň. Spievala som veselo a nahlas, ako to spievala tá najmilšia a najdrzejšia z mojich opičiek.

úryvok z knihy 20 výnimočných dievčat, ktoré zmenili svet

úvod

jadro

záver

Ukážka 1

ŠTATISTIKA DOPRAVNEJ NEHODOVOSTI

Dopravná nehodovosť od 01. 01. 2020 do 31. 12. 2020 v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2019										
počet / útvar (policajné kraje)	Obdobie	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	Spolu SR
dopravné nehody	12 / 2020	1 513	1 218	1 082	1 355	1 832	1 361	2 008	1 506	11 875
	12 / 2019	1 798	1 433	1 353	1 617	2 086	1 467	2 271	1 716	13 741
	+ / -	↓ 285	↓ 215	↓ 271	↓ 262	↓ 254	↓ 106	↓ 263	↓ 210	↓ 1 866
DN s následkom na živote a zdraví	12 / 2020	492	474	421	531	654	509	639	581	4 301
	12 / 2019	573	594	524	598	724	550	803	735	5 101
	+ / -	↓ 81	↓ 120	↓ 103	↓ 67	↓ 70	↓ 41	↓ 164	↓ 154	↓ 800
usmrtení	12 / 2020	22	38	26	32	45	24	17	20	224
	12 / 2019	19	37	24	38	33	25	27	42	245
	+ / -	↑ 3	↑ 1	↑ 2	↓ 6	↑ 12	↓ 1	↓ 10	↓ 22	↓ 21
ťažko zranení	12 / 2020	67	61	76	116	166	137	134	157	914
	12 / 2019	67	79	91	131	189	114	192	187	1 050
	+ / -	0	↓ 18	↓ 15	↓ 15	↓ 23	↑ 23	↓ 58	↓ 30	↓ 136
ľahko zranení	12 / 2020	530	521	422	555	668	518	690	558	4 462
	12 / 2019	611	670	535	672	804	588	907	728	5 515
	+ / -	↓ 81	↓ 149	↓ 113	↓ 117	↓ 136	↓ 70	↓ 217	↓ 170	↓ 1 053
alkohol u vinníka nehody	12 / 2020	168	157	136	154	262	205	245	224	1 551
	12 / 2019	192	176	171	159	242	172	242	223	1 577
	+ / -	↓ 24	↓ 19	↓ 35	↓ 5	↑ 20	↑ 33	↑ 3	↑ 1	↓ 26

Poznámka: Dopravná nehodovosť je uvádzaná za policajné kraje, teda sa líši od územných krajov.

minv.sk

1. V ktorom kraji bol podľa ukážky 1 najvyšší medziročný nárast dopravných nehôd spôsobených alkoholom u vinníka nehody?

- A. Banskobystrickom
- B. Nitrianskom
- C. Košickom
- D. Prešovskom

2. O koľko klesol podľa ukážky 1 v roku 2020 počet úmrtí pri dopravných nehodách v Prešovskom kraji v porovnaní s rokom 2019?

3. Podľa ukážky 1 nie je pravda, že

- A. počet ťažko zranených osôb sa v Bratislavskom kraji medziročne nezmenil.
- B. najvyšší nárast ľahko zranených bol v Prešovskom kraji, a to až o 217 osôb.
- C. v Trnavskom kraji bol zistený alkohol v krvi pri viac ako poldruha stovky vinníkov nehôd.
- D. v žiadnom kraji medziročne nepribudlo viac ako 300 dopravných nehôd.

4. Na základe ukážky 1 posúďte pravdivosť tvrdení.

- A. Požitie alkoholu vinníkom nehody bolo v roku 2020 v Bratislavskom kraji potvrdené v menej ako 25 prípadoch.
- B. Najvyšší pokles dopravných nehôd bol v roku 2020 zaznamenaný v Košickom kraji.
- C. Počet dopravných nehôd, pri ktorých bola zistená jazda pod vplyvom alkoholu u vinníka nehody, najvýraznejšie klesol v Trenčianskom kraji.
- D. Celkovo môžeme konštatovať, že v roku 2020 a pri porovnaní s rokom 2019 mali prípady nehodovosti klesajúcu tendenciu.
- E. Väčšina krajov Slovenska zaznamenala medziročne nárast počtu ťažko zranených.
- F. V Žilinskom kraji medziročne narástlo množstvo úmrtí na cestách o tucet.

5. Uveďte kraj, v ktorom bol pri medziročnom porovnaní ustálený počet ťažko zranených osôb pri dopravných nehodách.

6. Na základe ukážky 1 vyberte pravdivé tvrdenie.

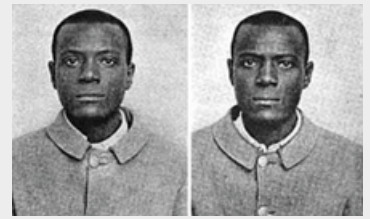
- A. Počet usmrtených v Trenčianskom kraji v roku 2020 mierne klesol.
- B. Počet usmrtených sa v Trnavskom a Banskobystrickom kraji v roku 2020 zvýšil v rovnakej miere.
- C. Najviac ľahko zranených bolo v roku 2019 v Žilinskom kraji.
- D. V roku 2020 najvýraznejšie stúpol počet usmrtených v Žilinskom kraji.

Ukážka 2

ZAUJÍMAVOSTI ZO SVETA

A) Prečo používame odtlačky prstov

Títo dvaja muži sú jedným z dôvodov, prečo bežne používame odtlačky prstov. Obaja mali rovnaké meno, vyzerali rovnako, boli odsúdení do rovnakého väzenia (aj keď v rozdielnom čase), no najpodivnejšia vec je to, že neboli v žiadnom príbuzenskom vzťahu a nikdy sa nevideli. Vďaka porovnaniu odtlačkov prstov ale dozorcovia zistili, že sú to dve odlišné osoby. Daktyloskopia ako vedecká metóda už v tej dobe existovala, avšak aj tento prípad poukázal na jej dôležitosť.

B) Profesionálny budík

Pred vynálezom budíka existovalo veľmi zvláštne povolanie – budiči. Tí chodili ráno po uliciach a dlhými palicami búchali na okná, aby sa ľudia zobudili a nezmeškali príchod do práce. Ak bol problém použiť palicu, využívali sa aj fúkačky, cez ktoré sa do okien strieľal sušený hrach.

C) Stalin vynášiel Photoshop

Samozrejme, že Stalin nevynášiel tento populárny grafický program, no retušovanie fotografií bolo bežné už počas jeho života. Ak sa na fotke so Stalinom nachádzal niekto, kto bol neskôr pre politický režim nepohodlný, bol z fotografie jednoducho odstránený. To boli počiatky úprav fotografií.

D) Ako mačky pradú?

Mačky pradú vo všeobecnosti vtedy, keď pociťujú šťastie alebo spokojnosť. Niektoré mačky pradú tak hlasno, že ani pomocou stetoskopu veterinár nepočuje tlkot ich srdca. Podľa názoru vedcov pradenie vzniká nepravými hlasivkami. Frekvencia pradenia urýchľuje hojenie rán a tíši bolesť, čo je dôvodom, prečo mačky pradú aj vtedy, keď sú v strese, alebo keď sú zranené.

E) Prečo snívame?

Niektorí veria, že sny sú náhodné obrázky, či zobrazenia udalostí z uplynulého dňa. Iní zase zvažujú, že do snov sa premietajú podvedomé túžby, nevyriešené problémy či zážitky. Štúdiom snov sa zaoberá oneiroológia. Vedci tvrdia, že sny symbolizujú niečo ukryté hlboko v ľudskej _____, ale nikto nevie s určitosťou povedať ich pravý pôvod.

F) Prečo máme rôzne krvné skupiny?

Krvné skupiny majú rôzne antigény v krvných bunkách. Tie vyvolávajú tvorbu protilátok a môžu vyvolať imunitnú odpoveď. Ale vedci stále nevedia, prečo sú krvné skupiny odlišné. Existujú náznaky, že sú spojené s chorobami a imunitou. Kým ľudia s krvnou skupinou B sú náchylnejší na ochorenia vyvolané baktériou E. Coli, ľudia s krvnou skupinou 0, majú menšie riziko úmrtia na maláriu.

interez.sk

7. Z ukážky 2 nevyplýva, že

- A. v minulosti existovalo povolanie *budič*.
- B. Stalin retušoval fotografie.
- C. oneiroológia sa zaoberá vedeckým skúmaním snov.
- D. politickému režimu nevyhovujúci ľudia boli vymazaní z fotografií so Stalinom.

8. Nadpis *Stalin vynášiel Photoshop* môžeme na základe obsahu odseku považovať za

- A. pravdivý.
- B. zavádzajúci.
- C. prekvapivý.
- D. poetický.

9. Vyhľadajte v poslednom odseku ukážky 2 slovo, ktoré pomenúva chorobu.

10. Na základe ukážky 2 nie je pravda, že

- A. popísať odlišnosť krvných skupín stále nevedia ani vedci.
- B. nevieme s určitosťou povedať, aký je pôvod snov.
- C. pradenie môže mať na mačky pozitívny vplyv.
- D. riziko úmrtia na maláriu je nižšie u ľudí s krvnou skupinou B.

11. Nájdite v odseku C v ukážke 2 slovo, ktoré má rovnaký význam ako slovo *editácia*.

12. Doplňte na vynechané miesto v ukážke 2 významovo vhodné slovo.

13. Ktoré vedné disciplíny sa spomínajú v ukážke 2?

Ukážka 3

ONLINE NAKUPOVANIE

Nakupovanie na internete bolo počas roku 2018 obzvlášť rozšírené v Spojenom kráľovstve (87%), Dánsku (86%), Švédsku a Holandsku (obe 84%). S podielom 82% skončilo Nemecko na štvrtom mieste. Spomedzi členských štátov EÚ bolo v tomto kalendárnom roku online nakupovanie najmenej rozšírené v Rumunsku, kde si len 26% užívateľov internetu kúpilo tovar alebo službu online. Aj tu však podiel nakupujúcich rastie, pred desiatimi rokmi ich zastúpenie bolo len 6%.

Záujem o nákup online získal na **oblúbe** v Pobaltských štátoch. V rokoch 2008 až 2018 vzrástol podiel užívateľov internetu nakupujúcich online z 15% na 68% v Estónsku (+53%) a Litve (+43%) na súčasných 54%. Až dve tretiny používateľov internetu v EÚ, ktorí nakupovali online v predchádzajúcom roku, kupovali najmä oblečenie a športové potreby. Ide o 23% nárast oproti roku 2008.

Prudký nárast popularity bol zaznamenaný aj v prípade potravín. V roku 2008 objednával každý desiaty online zákazník potraviny. Tento podiel sa v roku 2018 zvýšil na 28%.

„Aj z našich prieskumov vyšlo, že Slováci prostredníctvom internetu nielen čoraz viac bankujú, ale aj nakupujú. Online obchody využíva na nákup oblečenia, obuvi či rôznych doplnkov 56% Slovákov, zhodne 56%-tný podiel zaznamenala elektronika ako TV, počítače, tablety či smartfóny. Najmenej nakupujeme prostredníctvom internetu jedlo (16%). Až 54% Slovákov si nevie predstaviť, že by si práve jedlo objednávali online,“ povedala Lenka Buchláková, analytička Slovenskej sporiteľne.

touchit.sk

14. Z ukážky 3 vyplýva, že

- A. podiel Slovákov nakupujúcich elektroniku je vyšší ako podiel tých, ktorí nakupujú oblečenie, obuv a iné doplnky.
- B. na internete Slováci najviac nakupujú jedlo – ide o viac ako 54% nakupujúcich.
- C. v Rumunsku je online nakupovanie oveľa obľúbenejšie ako napríklad v pobaltských štátoch.
- D. na základe prieskumov vieme, že Slováci využívajú čoraz viac aj elektronické bankovníctvo.

15. Vyhľadajte v ukážke 3 pomenovanie finančnej inštitúcie.

16. Na základe ukážky 3 nie je pravda, že

- A. podiel nakupujúcich cez internet v rámci krajín EÚ najviac klesá v Rumunsku.
- B. v Dánsku je nakupovanie cez internet populárnejšie ako v Holandsku a Švédsku.
- C. viac ako dve pätiny Slovákov si nevedia predstaviť objednávanie jedla cez internet.
- D. podiel nakupujúcich cez internet bol v Rumunsku v roku 2008 nižší ako 10%.

17. Ktoré slovo má iný význam ako slovo *zákazník* použité v ukážke 3?

- A. spotrebiteľ
- B. odberateľ
- C. klient
- D. sledovateľ

18. Nahradte zvýraznené slovo v ukážke 3 tak, aby zostal zachovaný význam vety.

19. Cieľom prieskumu, ktorý sa spomína v ukážke 3, bolo

- A. zmapovať situáciu a záujem ľudí o online nakupovanie.
- B. poukázať na nízky záujem Slovákov o online nákupy.
- C. motivovať obyvateľov EÚ k nákupom na internete.
- D. priviesť ľudí k nakupovaniu potravín a jedál na internete.

20. Vyhľadajte v ukážke 3 slová, ktoré majú nasledujúci význam.

- A. _____: ten, kto má niečo v užívaní
- B. _____: zväčšenie množstva, počtu, rozmerov, miery a pod., obyčajne za istý čas
- C. _____: tabuľka prepojená s počítačom, na ktorej možno pomocou špeciálneho pera alebo ovládača (myši) vytvárať grafické objekty a prenášať ich do počítača
- D. _____: všeobecná známosť a obľúbenosť vo verejnosti

21. Ktorou z uvedených možností by sme mohli nahradiť podčiarknutú časť vety v ukážke 3 tak, aby sa nezmenil význam?

- A. ...len menej ako štvrtina užívateľov internetu si kúpila tovar alebo službu online.
- B. ...približne každý štvrtý užívateľ internetu si kúpil tovar alebo službu online.
- C. ...presne tretina užívateľov internetu si kúpila tovar alebo službu online.
- D. ...približne každý piaty užívateľ internetu si kúpil tovar alebo službu online.

Ukážka 4

ZMENIA INTELIGENTNÉ HODINKY STAROSTLIVOSŤ O NAŠE ZDRAVIE?

AUTOR: ROMAN KADLEC PUBLIKOVANÉ: 6. FEBRUÁRA 2021, TOUCHIT.SK

Ľudia si už zvykli, že hodinky a náramky obsahujú senzor tepu, ktorý vám zmeria tep a môže vás prípadne upozorniť na výrazne zvýšenú frekvenciu vášho srdca – ale to, samozrejme, iba v prípade, že je senzor dostatočne presný.

Lenže výrobcovia experimentujú s ďalšími funkciami. Do náramkov _____ meranie tlaku, ktoré podľa mňa zatiaľ nefunguje príliš spoľahlivo. Uvidíme, či to zmenia Galaxy Watch3, ktoré dostanú túto funkciu v marci. Hodinky merajú stres, a to viacerými spôsobmi – využívajú odchýlky v srdcovom rytme alebo merajú elektrodermálnu aktivitu (*Fitbit Sense*), a práve druhý spôsob môže presnejšie upozorniť na stresovú aktivitu.

Len si musíte položiť dlaň na hodinky a nechať ju tak 2 minúty, čo nie je príliš pohodlné, ak sa snažíte vyhodnotiť správanie svojho tela počas dňa. Hodinky tiež dokážu merať EKG a majú aj senzor, ktorý vás upozorní na odchýlky teploty vašej kože (*opäť Fitbit Sense*).

Jednoducho, inteligentné hodinky dnes predstavujú jeden zo segmentov, v súvislosti s ktorým dnes pozorujeme najviac inovácií, a je zábavné sledovať, s čím novým výrobcovia prídu a čo ešte dokážu zakomponovať do takého malého zariadenia, ktoré nosíte na ruke. A zatiaľ čo pri smartfónoch nie je potrebné, aby som ľuďom vysvetľoval, ako fungujú, pri inteligentných hodinkách je potrebné upozorňovať na ich všemožné funkcie.

Nebudem preháňať, keď poviem, že inteligentné hodinky majú podľa mňa potenciál zmeniť starostlivosť o naše zdravie. Možno to potvrdí 5 rokov, možno 10, avšak príde to – keď budú technológie dostatočne spoľahlivé a keď budeme mať dostatočné skúsenosti, aby sme vedeli zrozumiteľne **interpretovať** všetky dáta, ktoré hodinky namerajú.

touchit.sk

22. Zvýraznené slovo v poslednom odseku ukážky 4 má rovnaký význam ako slovo

- A. zmerať.
- B. vysvetľovať.
- C. porovnávať.
- D. definovať.

23. Na základe ukážky 4 posúďte pravdivosť tvrdení.

- A. Podľa subjektívneho názoru autora meranie tlaku v hodinkách už funguje na 100 %.
- B. Hodinky môžu v budúcnosti zmeniť starostlivosť o naše zdravie.
- C. Vývoj tzv. inteligentných hodínok je v súčasnosti veľmi dynamický.
- D. Všetky inteligentné hodinky merajú stres jedným spôsobom.
- E. Vývoj inteligentných hodínok sa v súčasnosti zastavil a dosiahol svoj vrchol.
- F. Istý čas ešte potvrdí, kým budeme schopní spoľahlivo interpretovať všetko, čo hodinky namerajú.

24. Vyhľadajte v ukážke 4 slovo, ktoré označuje citlivý prvok prístroja/mechanizmu (snímač).

25. Ktoré slovo významovo patrí na vynechané miesto v ukážke 4?

- A. inovujú
- B. integrujú
- C. inaktivujú
- D. inhalujú

26. Vypíšte z ukážky 4 slová, ktoré patria k nasledujúcim významovým vysvetleniam.

- A. _____: častosť výskytu za jednotku času
- B. _____: nadmerná psychická záťaž organizmu
- C. _____: súhrn možností alebo schopností, ktoré zaručujú istý výkon
- D. _____: pozornosť venovaná dobrému stavu niekoho alebo niečoho

27. Ktorým slovom nemožno nahradiť prídavné meno v slovnom spojení *všemožné funkcie*?

- A. rôznorodé
- B. rozličné
- C. mnohostranné
- D. odlišné

1. Doplňte chýbajúce písmená a zdôvodnite pravopis.

Skr_ sa za ten strom! Utr_ prach a um_ podlahu! Na _lovensku máme deväť _árodných _arkov. Najznámejší je _atranský _árodný _ark. Ide o pohorie _ysoké _atry, naše _lovenské veľhory. Populárne _árodné _arky sú tiež _árodný _ark _ízke _atry, _árodný _ark _elká _atra a tiež _árodný _ark _lovenský _aj. M_sl_ na budúcnosť! Nikdy neb_ slabšieho! Kedysi sme bývali na _gátovej _lici v _úbravke, ale presťahovali sme sa do _evínskej _ovej _si. Teraz bývame na _lici _avla _orova. Moja stará mama _mília býva v _tarom _este na _lici _rancúzskych _artizánov. Sp__ sladko! Prikr_ sa perinou! Kredit si môžeš dob_ť pomocou poukážok. Snahou a talentom dob_ svet!

2. a) Opravte gramatické a pravopisné chyby (spolu je ich 35).

Vyštudovala odbor biochémie na Prírodovedeckej Fakulte univerzity Komenského v Bratislave. Aktuálne pracuje v súkromnej firme a dokončuje doktorát z Molekulárnej biológie. V rozhovore pre veda na dosah sme sa jej pýtali, prečo sa rozhodla pre štúdium biochémie, na akom výskume pracovala počas doktorandského štúdia, aká bola jej motivácia, aby si založila vedecký účet na instagrame, alebo ako dlho jej trvá vytvoriť jednu grafiku, ktorú dáva na sociálne siete.

V jednom z rozhovorov som o tebe čítala, že si chcela byť pedagogyčkou no potom si si to rozmyslela. Prečo?

Možno to vyznie povrchné, ale ako prvé ma odradili platové podmienky. Okrem toho však emiprycky vnímam, že v slovenskom školstve je veľmi ťažké presadiť nejaké inovácie a nový spôsob výučby. Uvedomila som si, že robiť učiteľa na slovensku je skutočne ťažké a diskutabilné. Entuziasmus som našla vo vedeckej sfére.

Nakoniec si sa rozhodla pre štúdium biochémie na univerzite Komenského v Bratislave. Prečo si si vybrala práve tento odbor?

Pôvodne som sa hlásila na medicínu, no nevzali ma. Rozhodla som sa preto študovať Biochémiu. Neskôr som si uvedomila, že laboratórna práca mi vyhovuje omnoho viac. Mám totiž mnoho známych, ktorý študovali medicínu. Teraz už viem, že je to psychicky veľmi náročné povolanie.

Čomu sa venuješ vo svojej rygorózne práci?

Vo svojej práci pokračujem vo výskume, na ktorom som pracovala už počas mojej diplomovej práce. Ide o epidemiologickú štúdiu zajačieho výrusu (EBHSV), ktorý je veľmi podobný králičieho moru. V projekte sa snažíme vylepšiť jeho diagnostickú metódu tak, aby bola citlivejšia.

Ako prebieha výskum?

Do laboratória dostávame pečene zajacov, ktorých zastrelili poľovníci na Slovensku. Z týchto vzoriek skúmame, aká je incidencencia vírusu, teda koľko zajacov je ním na našom území infykovaných, a či trpeli aj inými pridruženými ochoreniami. Na projekte pracujem pod vedením vedcov z virologického ústavu Slovenskej Akadémie Vied a kooperujeme aj s odborníkmi zo Slovenskej poľnohospodárskej Univerzity v Nitre.

Na Instagrame si si založila účet pod menom skúmavka. Snažíš sa na ňom popularizovať vedu. Čo ťa k tomu viedlo?

Som umelecký založený človek a popri práci v laboratórii mi tento rozmer akosi v živote chýbal. Najprv som uvažovala nad tým, že sa začnem venovať Vedeckej fotografii, ale nevidela som v tom väčší prínos pre iných ľudí. Príspevky na mojom instagramovom účte sú grafiky, v ktorých vysvetľujem rozličné fyziologické procesy v ľudskom tele. Umožňujú mi graficky sa realizovať, mám však pocit, že je to prínosné aj pre iných ľudí. Zároveň som počas pandémie videla, že sa ľudia strácajú v množstve informácií. Na svojom účte sa im snažím aj mechanizmy spojené s testovaním a očkovaním vysvetliť čo najjednoduchšie.

vedanadosah.cvtisr.sk/upravené

b) Opravte 13 gramatických a pravopisných chýb (venujte pozornosť správnej interpunkcii).

Byt v Bratislave jej viac menej nevyhovoval, nový našla v regióne Poprad – tatry. Kúpil si bielo – modrý sveter. Cesta zo Spišskej novej vsi domov mi trvala presne 4 hod. a 15 min. Povedal, že pôjde študovať, napr. : biológiu, fyziku alebo chémiu. V kníhkupectve martinus si chcela kúpiť najnovší slovenskomadžarský slovník. Prenášajúci podotkol, že kapitola sa nachádza na stranách 11 – 15. Na Gerlachovskom Štíte sme sa ocitli vo výške 2655 m. n.m.

3. a) Prepíšte skratky vo vetách do ich neskrátenej, pravopisne správnej podoby.

Na str. 4 v učebnici sme našli príklady na tzv. frazeologizmus, napr.: vyjdi s farbou von, tzn. priznaj pravdu. Vo svojom živote získal genmjr. JUDr. Peter Novák viacero titulov, jeho kolegom bol prof. RNDr. Štefan Kováč, DrSc. SR má pamiatky zapísané v zozname UNESCO. Pri posielaní balíka je dôležité vypísať správane PSČ, ktoré sa píše bez bodky.

b) V texte vyhľadajte slová, z ktorých sa dajú vytvoriť skratky. Uvedte podobu týchto skratiek.

Plurál takzvaných termínov nájdete na strane 23, úloha číslo štyri. Vypíšte ich a vytvorte z nich singulár. Slovenské národné divadlo je kultúrnym centrom Slovenskej republiky. Slovensko sa pýši prírodnými krásami ako sú parky, naprí-

klad Tatranský národný park alebo Pieninský národný park. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky je zodpovedné za chod materských, základných, stredných i vysokých škôl na Slovensku. Po skončení štúdia na strednej škole by som chcel ísť študovať na Univerzitu Pavla Jozefa Šafárika do Košíc, kde učia vynikajúci profesori, docenti, doktori a tak ďalej.

4. Na základe uvedeného príkladu zistite, čo znamená značka dvojkříža.

obaly # 14 – 16 (v slovenskom texte sa prednostne používa skratka č.)

5. Opravte chyby v žiadosti o prijatie do zamestnania.

Janko Novák, Košická 25. 040 28. Prešov.

Fresh, s.r.o
Textilná 8,
04023. Košice

Na základe vášho inzerátu na webovej stránke Profesia, uverejneného dňa 15.5.2021., sa uchádzam o pracovnú pozíciu predavača (zeleniny a ovocia .) Ponuka voľného pracovného miesta vo Vašej firme ma oslovila. Z predchádzajúcich zamestnaní mám skúsenosti – s prácou v obchode. Ovládam prácu s PC - MS Office a internet. Mojimi prednosťami sú kreativita, flexibilita, spoľahlivosť, dochvilnosť a komunikatívnosť.

Rad/-a vám doplním ďalšie potrebné informácie na osobnom pohovore. Za posúdenie mojej žiadosti vopred ďakujem.

v Prešove dňa 23.05.2021

6. Vymyslite príklady, na ktorých budete demonštrovať nasledujúce tvrdenia.

Tvrdenie: Pomlčka sa najčastejšie píše pri oddeľovaní vsuvky vo vete.

Príklad: *Hovoril – okrem iného – aj o pestovaní rastlín.*

a) Spojovník spája dve pôvodne samostatné slová a zdôrazňuje ich spolupatričnosť. b) Spojovník spája jednotlivé časti zložených slov, ktoré sú vyjadrené číslicami a písmenami. c) Ak sa spojovník nachádza na konci jedného riadka, opakuje sa aj na začiatku nasledujúceho riadka bez medzery pred druhou časťou výrazu. d) Spojovník spája iniciálovú skratku a príponu. e) Ak sa veta končí skratkou, bodka za skratkou plní funkciu bodky za touto vetou. f) Tri bodky sa píše na konci neúplnej vety, pripájajú sa bez medzery k prvej časti vety.	g) Lomka sa píše medzi variantnými výrazmi v jazykových príručkách. h) Pri písaní adresy sa na konci jednotlivých riadkov nepíše bodka (výnimkou je bodka za skratkou). i) Pomlčka sa píše s medzerami pri vyjadrení rozpätia medzi dvomi (alebo viacerými) bodmi, príp. pri naznačení rovnocennosti medzi nimi. j) V textovom editore sa pri písaní pomlčky používa špeciálny znak, ktorý je dlhší ako rozdeľovacie znamienko či spojovník. Pomlčka sa píše s medzerami a vkladá sa buď ako symbol, alebo klávesovou skratkou (Alt + 0150). k) Lomka sa píše s medzerami len pri oddeľovaní veršov v súvislom texte.

7. Nácvičné diktáty.

- a) Súčasné výskumy ukazujú, že na život tínedžerov majú vplyv influenceri. Influenceri mladým ľuďom umožňujú stať sa súčasťou niečoho, čo je väčšie, ako sú oni sami. Oslovujú prirodzenú ľudskú túžbu po prijatí a potrebu patriť niekam. Mnohokrát je práve na influenceroch, či posunú obsah, ktorý poslúži tínedžerovi, alebo podsunú obsah, ktorý poslúži im. Zjednodušením správ z okolitého sveta pomáhajú mladým ľuďom ľahšie porozumieť množstvu informácií, ktoré sa na nich valia zo všetkých strán. Influencer sa zdá autentickjší, spoľahlivejší a atraktívnejší ako iné typy celebrit, ku ktorým je oveľa ťažšie sa priblížiť. Výskumy tiež ukazujú, že tento spôsob šírenia informácií je veľmi efektívny. Až 70% nástročných sledovateľov YouTube hovorí, že viac verí influencerom než tradičným celebritám.
- b) Bernolák nebol úspešný s kodifikáciou pravopisu. Aj keď sa Bernoláková slovenčina neujala, pravopis bernolákovčiny bol jednoduchý. Niektorí využívajú pravidlá bernolákovského pravopisu dodnes, a preto je nevyhnutné disponovať vedomosťami jazykových pravidiel materinského jazyka. Sémantika slov je, samozrejme, dôležitá, mala by však korešpondovať s bezchybným gramatickým prejavom. Videli ste už komentáre na Facebooku alebo v nejakom e-denníku, ktoré nepodliehali spisovnej slovenčine? Čo ste si o autorovi pomysleli? Písanie článkov, tvorba textov na webovej stránke, písanie obchodných listov, vybavovanie emailov... Práca, ktorá sa bez správnej gramatiky nezaobíde. Obzvlášť v prípade, ak pracujeme v administratíve, píšeme blogy, články. Jednoducho, písanie v našom rodnom jazyku je našou každodennou rutinou.

Knižné zdroje

- BACH, Richard David: *Čajka Jonathan Livingston*. Bratislava: Gardenia Publishers, 2012. ISBN 978-85662-71-9.
- CÍGER-HRONSKÝ, Jozef: *Jozef Mak*. Bratislava: Tatran, 1969. ISBN 80-8046-212-7.
- ČAPEK, Robert: *Moderní didaktika*, Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
- FILAN, Boris: *Hodina človečiny*. Bratislava: Slovart, 2018. ISBN 978-80-556-3595-8.
- FINDRA, Ján: *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004. ISBN 80-8063-142-5.
- GAVORA, Peter: *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra: Enigma Publishing, 2012. ISBN 978-80-89132-57-7.
- GAVUROVÁ, Miroslava: *Skratka ako lexéma*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2013. ISBN 978-80-555-0939-6.
- HERMAN, Marek: *Najdšte si svého martana*. Olomouc: Apak, 2014. ISBN 978-80-260-6070-3.
- HORECKÝ, Ján – BUZÁSSYOVÁ, Klára – BOSÁK, Ján a kol.: *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1989. ISBN 80-224-0047-5.
- HVORECKÝ, Michal: *Spamäti*. Bratislava: Marenčin PT, 2012. ISBN 978-80-8114-137-9.
- KAČALA, Ján – PISÁRČIKOVÁ, Mária – POVAŽAJ, Matej: *Krátky slovník slovenského jazyka* (4. dopl. a upr. vyd.). Bratislava: Veda, 2003. ISBN 80-224-0750-X.
- KATUŠČÁK, Dušan: *Ako písať záverečné a kvalifikačné práce*. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 80-89132-10-3.
- KLINCKOVÁ, Jana: *Neverbálna komunikácia alebo komunikujeme nielen slovami*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2011. ISBN 978-80-557-0168-4.
- KRÁL, Ābel – SABOL, Ján: *Fonetika a fonológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1989. ISBN 80-08-00036-8.
- KRÁL, Ābel – RYZKOVÁ, Anna: *Základy jazykovej kultúry*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. ISBN 80-08-00280-8.
- KRAUS, Jiří – PETRÁČKOVÁ, Věra: *Slovník cudzích slov (akademický)*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo; Mladé letá, 2005. ISBN 80-10-00381-6.
- KROČITÝ, Peter – PALENČÁROVÁ, Jana: *Akademická príručka na tvorbu odborných textov*. Trenčín: Vysoká škola manažmentu v Trenčíne, 2012. ISBN 978-80-89306-15-2.
- MISTRÍK, Jozef: *Štylistika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997. ISBN 80-08-02529-8.
- MISTRÍK, Jozef: *Štylistika slovenského jazyka*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1977.
- Nikdy sa nevzdávaj*. Vrútky: Advent Orion, 2004. ISBN 978-80-8071-035-4.
- NOSKOVÁ, Ingrid: *Umenie komunikácie*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2019. ISBN 978-80-565-1441-2.
- ONDRUŠ, Šimon – SABOL, Ján: *Úvod do štúdia jazykov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1987.
- ORAVEC, Ján – BAJZÍKOVÁ, Elena – FURDÍK, Juraj: *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Morfológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1984. ISBN 978-80-224-1159-2.
- ORGOŇOVÁ, Oľga – BOHUNICKÁ, Alena: *Lexikológia slovenčiny. Učebné texty a cvičenia*. Bratislava: Stimul, 2011. ISBN 978-80-8127-030-7.
- PETERAJ, Kamil: *V slepých uličkách*. Bratislava: Ikar, 1999. ISBN 80-7118-784-4.
- REZNÍK, Juraj: *Túry do literatúry*. Bratislava: Slovart, 2012. ISBN 978-80-556-0498-5.
- TROIANO, Rosalba: *20 výnimočných dievčat, ktoré zmenili svet*. Praha: Rebo, 2019. ISBN: 978-80-255-1102-2.
- SIČÁKOVÁ, Ľuba: *Fonetika a fonológia pre elementaristov*. Prešov: Náuka, 2002. ISBN 80-89038-15-8.
- SLANČOVÁ, Dana: *Praktická štylistika*. Prešov: Slovacontact, 1996. ISBN 80-901417-9-X.
- URBAN, Jozef: *Zúrivo, nežne svoj*. Bratislava: Public promotion, 2011. ISBN 978-80-969944-1-0.
- URBAN, Milo: *Živý bič*. Bratislava: Tatran, 1981. ISBN 80-8046-233-X.

Internetové zdroje

- Ako citovať – Základné termíny. *Informačná a mediálna gramotnosť* [online]. Filozofická fakulta UK, © 2015 [cit. 2021-03-15]. Dostupné na: https://midas.uniba.sk/?page_id=118.
- BERGENDIOVÁ, Katarína. Histamínová intolerancia – známa neznáma. In: *ImunoVital Centrum* [online]. ImunoVital Centrum, 2015 [cit. 2021-03-13]. Dostupné na: <https://www.imunovital.sk/odborne-clanky/histaminova-intolerancia-znama-neznama>.
- Besnota. *Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky*. [online]. ŠVPS SR, © 2019 [cit. 2021-10-13]. Dostupné na: https://www.svps.sk/zvierata/choroby_besnota.asp.
- Budúcnosť automobilov. *Denník N* [online]. N Press s. r. o., 2021 [cit. 2021-06-13]. Dostupné na: <https://e.dennikn.sk/tema/auta-buducnosti>.
- BOBOŠÍK, Ivan. Psychiater Hašto: Človek funguje pod svoje možnosti. In: *MONO.sk* [online]. Mono, 2013 [cit. 2021-05-10]. Dostupné na: <https://mono.sk/psychiater-hasto-clovek-funguje-svoje-moznosti/>.
- DORČÁKOVÁ, Magdaléna. 10+1 Tipov, čo si zbalit na dovolenku. In: *FinGO.sk* [online]. FinGo.sk s. r. o., 2018 [cit. 2021-05-20]. Dostupné na: <https://www.fingo.sk/blog/co-si-zbalit-na-dovolenku/>.
- Dotazník spokojnosti študentov SOŠ. *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs//urady/DS/Urad_PSVR/Aktivity_uradu/00301_dotaznik_pre_studentov.pdf.
- FRANK, Michal. Noise – najextrémnejší hudobný štýl. In: *Frenky.sk* [online]. Frenky.sk, 2003 [cit. 2021-03-20]. Dostupné na: http://www.frenky.sk/clanok/214/noise_-_najextremnejši_hudobny_styl.html.
- GAVLOVIČ, Hugolín. *Valaská škola mravúv stodola*. [online]. Zlatý fond denníka SME, 2008 [cit. 2021-07-11]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/165/Gavlovic_Valaska-skola-mravuv-stodola/22#ixzz6ycyuvGJO.

- Impresionizmus. *Výtvarná výchova.sk* [online]. Vytvarnavychova.sk, 3gem s. r. o. © 2014 [cit. 2021-04-24]. Dostupné na: <https://www.vytvarnavychova.sk/umelecke-smery/18-impresionizmus>.
- IVANOVÁ, Martina – OLOŠTIAK, Martin. *Kapitoly z lexikológie (lexikálna syntagmatika a viacсловné pomenovania)* [online]. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2013 [cit. 2021-02-13]. Dostupné na: <https://www.ff.unipo.sk/slovník-viac-slovných-pomenovaní/downloads/full-texty/knihy/03-kniha-olostiak-ivanova.pdf>.
- JESEŇSKÝ, Ján. *Malomestské rozprávky* [online]. Zlatý fond denníka SME, 2008 [cit. 2021-05-05]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/70/Jesensky_Malomestske-rozpravky/1.
- JURÍK, Vladimír. Máte 25 rokov alebo menej? 11 krokov pre lepšie riadenie vašich osobných financií. In: *Peniaze sú čas* [online]. PSC – vzdelávanie a poradenstvo, s. r. o., 2018 [cit. 2021-02-18]. Dostupné na: <https://peniazesucas.sk/riadenie-osobnych-financii-pre-mladych/>.
- KOLENIČOVÁ, Denisa. Vedkyňa „Skúmavka“ vysvetľuje na Instagrame vedu grafikami. In: *Veda na dosah* [online]. CVTI SR, 2021 [cit. 2021-02-13]. Dostupné na: <https://vedanadosah.cvtisr.sk/priroda/biologia/vedykna-skumavka-vysvetluje-na-instagrame-vedu-grafikami/>.
- Komunikácia v živočíšnej ríši: Ako sa dorozumievajú zvieratá? In: *ČoJee* [online]. ČoJee! s. r. o., 2021 [cit. 2021-05-18]. Dostupné na: <https://cojee.sk/komunikacia-v-zivocisnej-risi-ako-sa-dorozumievaju-zvierata/>.
- KUKUČÍN, Martin. *Keď báčik z Chochoľova umrie*. [online]. Zlatý fond denníka SME, 2010 [cit. 2021-02-24]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/185/Kukucin_Ked-bacik-z-Chocholova-umrie/1.
- LEHOTSKÁ MIKULÁKOVÁ, Katarína. Čo je zdravý životný štýl alebo 20 tipov ako žiť zdravšie. In: *Zuzino* [online]. Zuzino, s. r. o., 2018 [cit. 2021-02-21]. Dostupné na: <https://www.zuzino.sk/clanky/co-je-zdravy-zivotny-styl-alebo-20-tipov-ako-zit-zdravsie/>.
- Manchester City má prvú trofej v sezóne, na Wembley zdolal Tottenham. In: *Sportnet* [online]. Športnet, s. r. o., 2021 [cit. 2021-04-29]. Dostupné na: <https://sportnet.sme.sk/spravy/manchester-city-tottenham-hotspur-anglicky-ligovy-pohar-2021-vysledky/>.
- MENSATORIS, Matej. 14 bláznivých faktov, ktoré nás v škole neučili. In: *Interez* [online]. Interez.sk, 2017 [cit. 2021-04-21]. Dostupné na: <https://www.interez.sk/14-blaznivych-faktov-historie-ktore-nas-skole-nikdy-neucili/>.
- ORAVCOVÁ, Beáta. Ležérny štýl. In: *Supervizáž* [online]. Supervizáž.sk, 2010 [cit. 2021-05-12]. Dostupné na: <https://supervizaz.sk/seria/prehľad-stylov/>.
- ORSZÁGH-HVIEZDOSLAV, Pavol. *Krvavé sonety*. [online]. Zlatý fond denníka SME, 2010 [cit. 2021-05-20]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/112/Orszagh-Hviezdoslav_Krvave-sonety/1#ixzz6vKXJBTRU.
- PALÁRIK, Ján: *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri občinkoch*. In: Zlatý fond SME [online]. Zlatý fond denníka SME, 2008 [cit. 2021-05-20]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/243/Palarik_Zmierenie-alebo-Dobrodruzstvo-pri-obczinkoch/2#ixzz706sEs4lg.
- PISÁRČIKOVÁ, Mária et al. *Synonymický slovník slovenčiny* [online]. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, © 2015 [cit. 2021-03-15]. Dostupné na: <https://slovník.juls.savba.sk/>.
- Poznáte ľudový nástroj drumbla? *Rocker* [online]. Rocker.sk, © 2021 [cit. 2021-03-20]. Dostupné na: <https://www.rocker.sk/clanky/poznate-ludovy-nastroj-drumbla-prezradime-vam-detaily/>.
- SHEMESH, Jana. Čo sa naučili traja rodičia počas roka s koronou: lepšie ovládať počítač, nervy aj ambície. In: *Denník N* [online]. N press s. r. o., 2021 Dostupné na: <https://dennikn.sk/2209641/co-sa-naucili-traja-rodicia-pocas-roka-s-koronou-lepsie-ovladat-pocitac-nervy-aj-ambicie/>.
- Správa TANAP. *Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky* [online]. ŠOPSR, © 2021 [cit. 2021-03-20]. Dostupné na: <http://www.sopsr.sk/web/?cl=11204>.
- Tkanivá. In: *Bioepedia* [online]. Bioepedia, © 2021 [cit. 2021-02-20]. Dostupné na: <https://biopedia.sk/clovek/tkaniva>.
- VETRÁK, Dominik. Recenzie: Dracula. In: *REFRESHER.sk* [online]. Refresher.sk, 2020 [cit. 2021-03-25]. Dostupné na: <https://refresher.sk/79186-Recenzia-Dracula>.
- What are the top 200 most spoken languages? In: *Ethnologue – Languages of the World* [online]. SIL International, © 2021. Dostupné na: <https://www.ethnologue.com/guides/ethnologue200>.
- VRŠANSKÝ, Peter. Život čajky. In: *Quark – Magazín o vede a technike* [online]. Quark, 2009 [cit. 2021-02-25]. Dostupné na: <https://www.quark.sk/zivot-cajky/>.
- Vyhľadka č. 187/2021 Zb. Úradu verejného zdravotníctva zo 16. apríla 2021. *Úrad verejného zdravotníctva SR* [online]. UVZSR, 2021 [cit. 2021-05-25]. Dostupné na: https://www.uvzsr.sk/docs/info/covid19/vyhlaska_187.pdf.
- Vyhodnotenie dopravnobezpečnostnej situácie za 12 mesiacov 2020. *Minv* [online]. MV SR, 2021 [cit. 2021-02-25]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/dopravna_policia/dn/prezentacie_dbs/2020/Vyhodnotenie%20DBS%20za%20rok%202020%20def.pdf.
- Vzor – petícia. *Ústredný portál verejnej správy* [online], Slovensko.sk, © 2021 [cit. 2021-03-25]. Dostupné na: https://www.slovensko.sk/_img/CMS4/Staznosti_peticie/peticia_vzor.pdf.
- Vzor poštového poukazu na účet. *pošta* [online]. SP, © 2021 [cit. 2021-03-25]. Dostupné na: <https://www.posta.sk/subory/276/pp-na-ucet-rucny-3-dielny-pdf.pdf>.
- ZÁBOJNÍK, Jozef. 10 Najťažších jazykov sveta. In: *SME blog* [online]. Petit Press, a. s., 2007 [cit. 2021-04-25]. Dostupné na: <https://zabojnik.blog.sme.sk/c/122494/10-Najtazsich-jazykov-sveta.html>.
- Znížte náklady na spotrebu pohonných hmôt a servis vozidla. In: *ONI system* [online]. NAM Slovakia s. r. o., 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné na: <https://www.onisystem.sk/odborove-riesenie/osobne-vozidla-sk/osobne-auta/osobne-auta-styl-jazdy/>.
- 7 z 10 Európanov nakupuje online. Slovákov vyhľadávajúcich eshopy pribúda. In: *Touchit* [online]. TouchIT, s. r. o., 2017 [cit. 2021-04-19]. Dostupné na: <https://touchit.sk/7-z-10-europanov-nakupuje-online-slovakov-vyhladavajucich-eshopy-pribuda/220986>.

PRÁCA S INFORMÁCIAMI

6/akt. ú. 2 a) Spomienky na sobotné večery strávené s mamou. **b)** „Keď sa povie sobota, tak si predstavím našu kuchyňu, podvečer a mamu, ktorá pletie.“ **7/1** Kamarát spomína na soboty, keď sedeli so svojou mamou v kuchyni. Mama štrikovala svetre pre neho a jeho súrodencov. V kuchyni bola príjemná atmosféra, pretože z jeho mamy vyžaroval pokoj a pohoda. **7/2** Sobotné večery, Čaro sobotných večerov, Sobota, ja a moja mama; **7/3** napr. mama štrikovala svetre pre neho a jeho súrodencov; **7/5** Milan Rúfus, P. O. Hviezdoslav, Ivan Krasko; **6/akt. ú. 3 a)** obsahuje množstvo gramatických chýb, ktoré by jazykovedec nespravil, neobsahuje konkrétne údaje (napr. konzorcium, resp. podujatie sa konalo v Paríži – chýba presný názov), obsahuje vymyslené údaje (napr. 465 výnimiek v SJ – v jazyku sa nedá spočítať počet „výnimiek“, príp. že na učenie SJ potrebujeme 12 rokov); **b)** slovenčina (nie Slovenčina), je taká komplikovaná (nie tak komplikovaná), tímy (nie tými), náročná na to (nie nato) + množstvo nesprávne zapísaných čiarok; **c)** stanovisko riaditeľa JÚĽŠ SAV *Je slovenčina najťažší jazyk na svete* je dostupné na <https://www.juls.savba.sk/dokumenty/najtazsi-jazyk-na-svete.html>; **7/3** pri práci so zdrojmi si treba všimáť autora textu, médium, v ktorom bol text publikovaný, a prácu so zdrojmi. Autori serióznych článkov sa podpisujú vlastným menom. Dôveryhodné médiá na svojich stránkach informujú o financovaní, poznáte sídlo redakcie, redakčný tím atď. Seriózni novinári citujú relevantné zdroje, vedecké authority, inštitúcie a pod.; **7/4** takéto stránky často obsahujú nepresné alebo nepravdivé informácie, často neuvádzajú zdroje, odkiaľ čerpajú. Mnohí učitelia ich vedia už ľahko odhaliť, lebo vypracované referáty z týchto stránok po rokoch praxe poznajú. **10/11** v CRZP sa ukladajú záverečné (bakalárske, diplomové, dizertačné) a kvalifikačné (rigorózne a habilitačné) práce; **12/5** koncept: prvotné spracovanie, náčrt textu; konspekt: krátky, obsažný prehľad, záznam.

JAZYK A KOMUNIKÁCIA

15/1 mačkovité šelmy: rev; párenie, označenie teritória; slon: zvuky (rev, trúbenie); vyjadrovanie emócií; vtáky: spev; označenie teritória, lákanie samičky na párenie; včely: tanec; smer cesty, tvar a veľkosť predmetov; delfíny: ultrazvuk; smer cesty, tvar a veľkosť predmetov; **15/3** estetická; dorozumievacia; poznávací; **16/akt. ú. 2 a)** slovná zásoba sa obohacuje o nové slová. Tie v súčasnosti pribúdajú najmä z angličtiny, a to najmä do IT oblasti, vedy a techniky. Gramatické pravidlá a hlásky sa ako také nemenia. **b)** Úlohou jazykovedcov nie je len vysvetľovať a opisovať pravidlá fungovania jazyka, ale skúmať a prinášať zistenia o fungovaní jazyka v spoločnosti. Vysvetľovať, čo sa môžeme cez jazyk dozvedieť o ľudskej myslí, fungovaní spoločnosti a pod. Jazykovedci tieto zistenia potom publikujú pre odbornú i laickú verejnosť (štúdie, konferencie, jazykové poradne a pod.). **c)** Slovenský národný korpus je obrovská databáza (skutočných) textov rôznych štýlov, žánrov, vecných oblastí, regiónov a pod. Služi jazykovedcom na vedecký výskum. Práve v korpusových databázach môžeme vidieť, ako jednotlivé slová fungujú, v akých tvaroch a kontextoch ich používame viac/menej a pod.; **17/1 a)** napr. slangové slová/nárečie: Sevas, bráško. Čekni to kino na iný deň. Dnes čučím doma so segrou, naši sú dlho v robote./Čau, z teho kina neška nič nebudze. Muším bic doma s bratom.; rozkazovací spôsob: Nejdeš dnes do kina! Budeš strážiť brata!; text SMS: Ahoj, Jani, to kino dáme inokedy. Dnes nemôžem. ☹; **18/1 a)** nebol hluchý, nebol nepočujúci; **b)** zhikla, prekvapila sa, vybuchlo; **c)** nad kopou surovosti popáchaných na jedinom človekovi, na jej krstnom synovi; **18/2** vyjadriť postoj/názor, že niečo považujem za správne, za dôležité, v súlade so svojimi názormi, so svojim presvedčením; **18/3** mlčanie môže „komunikovať“ nejaké významy – môže evokovať napätie, stres, úzkosť, ale môže to byť aj mlčanie, ktoré má vyjadrovať empatiu, súcit s blízkym človekom, ktorý je v ťažkej situácii. Môže ísť o mlčanie, lebo niekto nechce hovoriť, má strach a pod.; **19/1** Čože; **19/2** Môžem byť kdekoľvek, všade človeka rovnako zdierajú, vydýchnuť nedajú a nikoho nezaujímajú, či máš z čoho žiť. **20/4** Tak sa ťa pýtam, čo tu hľadáš? / Od električky bežíš v črievičkách / a v očiach sa mi chyli dážď, / si taká krásna, taká maličká. / Popol je lepší ako sála, / kde každý stúpa iným po nohách. / Škrabošiek z ulíc si sa bála / uprostred cudzích ľudí úbohá./ **20/akt. ú. 5** v ukážke 5; **21/6** Joj, čo ty o tom vieš! → Myslím si, že v tejto veci sa radšej obrátim na odborníkov. Nemám nervy ťa počúvať. → Mrzí ma to, ale ja už musím ísť. Máš to urobiť takto, radšej si to spravím sám/sama. → Myslím si, že nabadúce by si si mal/mala dať na tom viac záležať. Určite sa ti to podarí lepšie. Nabadúce radšej buď ticho. → Podľa mňa máš možno pravdu, ale v takejto situácii je lepšie zostať ticho. **23/1** pravda – A., B., E.; nepravda – C., D.; **23/2** vizuálny – fotografie a filmy, mapy a schémy; auditívny – hlasné čítanie, zvukové nahrávky; verbálny – výkladový text; kinestetický – rolové hry, laboratórne cvičenie, manipulácia s predmetmi; **23/3** C.; **23/4** áno; **23/5** C.; **23/6** B.; **23/7** autor článku, názov článku, názov časopisu, rok a číslo vydania, číslo strán, ISSN; **23/8** B.; **23/9** poznávaciu; **23/10 a)** hudobný nástroj – drumblá; **23/10 c)** napr. Drumblá je nástroj vydávajúcí špecifický tón a má jedinečný tvar i spôsob hrania. Po vložení do úst a rozvibrování jazýčka vydáva brnkavý zvuk. Využíva sa nielen v ľudových piesňach. **23/12** Jazykovedná disciplína, ktorá skúma spájanie slov do skladov, viet a súvetí. Je to náuka o vetnej skladbe.

VŠEOBECNÉ POZNATKY O SLOHU

24/akt. ú. 1 a) téma 1 – charakteristika čajok; funkcia 1 – informačná, poznávací/kognitívna; informácia 1 – inteligencia čajok; kľúčové slová 1 – čajky, vtáky, UNESCO a pod.; téma 2 – letové umenie čajky Jonathan Livingston; funkcia 2 – estetická; informácia 2 – opis letu Jonathana Livingstona; kľúčové slová 2 – čajka, Jonathan Livingston, letové umenie, krídel a pod.; **b)** vecný text – ukážka 1 – najinteligentnejšie vtáky, sociálna štruktúra, komplexná komunikácia, projekty pod záštitou UNESCO a pod.; umelecký text – ukážka 2 – svitol, pablesky zlatistých lúčov, v povetrí, kúsočky, letové umenie, nôžky a pod.; **24/1** téma je rovnaká; **24/2** v ukážke 4 je na výrazne menšom rozsahu vyjadrené porovnateľné množstvo informácií ako v ukážke 3; **24/3** vo forme grafu; **24/4** na ukážku 2, informácie nie sú vyjadrené v súvislých vetách, ale v grafickej podobe. **24/5** tabuľky, diagramy, schémy, osnovy a pod.; **25/6 a)** aj napriek podobným výrazovým prostriedkom majú vety odlišný význam, v prvej vete vyjadrujeme úctivé poďakovanie; v druhej vete ide o ironickú poznámku, cítime v nej napätie, hnev či urážku; **25/6 b)** prvá veta – v asertívnej komunikácii ako úctivé poďakovanie; druhá veta – v konfliktnnej situácii; **25/6 c)** napr. prvá veta s použitím inej intonácie, dôrazu alebo citového dôrazu (tzv. emfázy) sa tiež môže použiť v napätej/konfliktnnej situácii; **25/10** brainstorming; **26/akt. ú. 2 a)** ukážka 5 – informačná funkcia (ponuka, predaj); 6 – informačná (recenzovať); 7 – estetická funkcia; 8 – estetická funkcia; **b)** ukážka 5 – inzerát; 6 – recenzia; 7 – poviedka; 8 – poviedka; **26/1** ukážka 1 – informačný slohový postup; 2 – výkladový slohový postup; 3 – opisný slohový postup; 4 – rozprávací slohový postup; **26/2** v ukážke 2 máme aj informačný slohový postup, keďže sú v texte použité napr. presné

údaje či dátumy; v ukážke 4 je použitý aj opis prostredia – opisný slohový postup; **26/3** ukážka 5 – nespisovné výrazy, zdobeniny, hovorový štýl – pravdepodobne žena okolo 20 rokov; 6 – neutrálne slová, presné údaje, muž. r. – muž okolo 25 – 35 rokov; 7 – umelecké jazykové prostriedky – spisovateľ, umelec (Boris Filan); 8 – stylisticky príznakové slová, archaizmy – M. Kukučín, obdobie realizmu; **26/4** ukážka 5 – hovorový š.; 6 – publicistický/náučný š.; 7 – umelecký š.; 8 – umelecký š.; **27/2 a**) v prvom stĺpci nájdeme neutrálne slová, odborné výrazy, slová vhodné do náučného textu; v druhom stĺpci sú umelecké jazykové prostriedky vhodné pre umelecký text; **27/2 b**) 1. stĺpec – náučný text, referát, odborný článok a pod.; 2. stĺpec – umelecký opis, báseň a pod.; **27/2 c**) 1. stĺpec – náučná funkcia; 2. stĺpec – estetická funkcia; **28/akt. ú. 4 a**) ukážka 10 – chlapec; 11 – redaktor/ka v športovom časopise; 12 – odborník – lekár, výživový poradca; **b**) 10 – mladším čitateľom (rovesníkom); 11 – čitateľom, ktorí sa zaujímajú o športovú problematiku; 12 – najmä ľuďom, ktorí trpia histamínovou intoleranciou; **c**) 10 – informačná; 11 – informačná; 12 – informačná, náučná; **d**) 10 – internetové recenzie; 11 – denná tlač, internetové denníky; 12 – odborná literatúra, odborné časopisy a pod.; **29/akt. ú. 5** ukážka 13 – náučný š. + výkladový s. p., informačná a náučná funkcia; 14 – náučný š. + výkladový s. p., informačná a náučná funkcia; 15 – administratívny š. + informačný s. p., informačná funkcia; 16 – umelecký š. + rozprávací s. p., estetická funkcia; **29/1** podľa pozície autora, danej štruktúry, normy, kompozície a pod.; **30/2** náučného a umeleckého; **30/3** umelecký štýl – nešikovne vystrčený ďaleko do ulice; Martinčanom sa to odjakživa páčilo a vrchnosti zasa nepáčilo; vyzýval k zvolaniu „konferencie národnej“ a pod., náučný štýl – presné údaje, roky, objektívne informácie v texte; miešanie prvkov rôznych jazykových štýlov.

HOVOROVÝ ŠTÝL

32/akt. ú. 1 a) mimojazykové prostriedky; **b**) v bežnej komunikácii; **c**) ústny, spontánny, neoficiálny, súkromný, subjektívny; **33/1** expresívnosť, slangovosť, neoficiálnosť; **33/2** skracovanie; **33/3** nie *tetovanie* ale *testovanie*; **33/6** vznikli skrátením (ZUŠ), prenesením významu (liter), univerbizáciou (vodičák); metaforickým skrakovaním (okres rozhodol); ZUŠ – základná umelecká škola; (zaplatil) liter – zaplatil tisíc eur; maródiť – byť chorý; triedna – triedna učiteľka; okres rozhodol – vedúci predstavitelia okresu rozhodli; vodičák – vodičský preukaz; lanáriť – získať na svoju stranu; **32/1** bežné dorozumievanie, informačná; **34/2** pôvodný význam: týkajúca sa Boha; prenesený: senzačná, báječná, nádherná, výborná, slušná, dobrosrdečná; **34/3** stáť na káblí – byť nechápavá; **34/akt. ú. 4 a**) v ukážke 4 je menšia miera expresívnosti, emocionálnosti, subjektívnosti, neoficiálnosti; **b**) napr. nepredstavil sa, bol hrubý, použil nespisovnú slovnú zásobu, neospravedlnil sa za nevhodnú komunikáciu, hovor náhle ukončil, nerozlúčil sa, nepozdravil; **35/6** ukážka 4; **35/7** hovorové a slangové slová: čau, kokso, nerob si srandu; situačnosť: nech sa ozve, ty kokso, to som ja, kto ja; stručnosť: mobil, číslo; subjektívnosť: nič netreba, 1. os. sg., to si ty, Peter?; dialogickosť; spontánnosť; **35/akt. ú. 5 a**) internetová diskusia; **b**) nepriame pomenovanie: dať k lopate; hovorové a slangové slová: makať, debilita, ľadnička; emocionálnosť a expresívnosť: emotikony, makať, debilita; situačnosť: stačí na to; subjektívny slovosled (posledná replika): len je problém, že to sa cestou; písanie bez diakritiky; **35/9** škriepka, zvada, slovný spor, nedorozumenie, potýčka, incident, konflikt; **36/akt. ú. 6 D**; **36/10** záľuba (silný záujem o niečo) – koníček; hviezda (vynikajúci, populárny, známy hokejista) – star; naprieč (krížom cez bazén) – krížom; **36/11** čľup – čľupnúť; **36/akt. ú. 7** ...s módnymi šatami a doplnkami; **36/12** kravata, kravát; **36/13** kufrík vyrobený z kože krokodíla; **36/14** kufrík z krokodíla – krokodílí kufrík; **36/15** výborne, dobre, perfektne, kvalitne, prvotriedne, elitne, vynikajúco; **37/akt. ú. 8 a**) situačnosť: my dobre, a vy čo; expresívnosť: pohodička; skrakovanie: za pol hodku; súkromnosť – hovorové, slangové a nespisovné výrazy: pol hodku, pohodička, inak, čau; subjektívny slovosled: my tak normálne, ako vždy; reálny čas: čas písania od 17:33 do 17:36; **b**) mäččeň, dlžeň, vokáň; **37/akt. ú. 9** Prepáč, ale nemôžem Ti písať, lebo nemám kredit, stratila som Tvoje číslo a ukradli mi mobil. **37/16** nie, namiesto pozdravu by bolo oslovenie: Vážený zákazník; celý obsah správy je nezmyselný, ak by ho poslal operátor, namiesto Váš operátor by bolo meno operátora; **37/17** prejav úcty v korešpondencii (patrí sem aj SMS); **37/18** prevádzkovateľ; **38/akt. ú. 10** narodeniny, výročia, rodinné udalosti; **39/21** inzerát; chýba telefónne číslo, miesto a čas opatrovania; **39/akt. ú. 11 a**) súkromný list; **b**) jadro tvorí jednoduché rozprávanie; **41/1** pravda: A., B.; nepravda: C., D., E.; **41/2** Jazykový štýl je cieľavedomý výber a usporiadanie jazykových a mimojazykových prostriedkov, kým slohový postup je spôsob usporiadania jazykových prostriedkov, častí textu do celku. **41/3** A.; **41/4** A. náučný jazykový štýl, výkladový slohový postup; B. umelecký jazykový štýl, opisný slohový postup; C. publicistický jazykový štýl, opisný slohový postup; D. hovorový jazykový štýl, informačný slohový postup; **41/5** Ukážka B. je umelecký text, ostatné sú vecné texty. **41/6** nie; **41/7** informačný: oznámenie, pozvánka; výkladový: výklad, úvaha; opisný: dynamický opis, charakteristika osoby; rozprávanie: román, poviedka; **41/8** B.; **41/9** C.; **41/10** telefonický, telefonovať, telefónik; **41/11** prijmite;

LEXIKOLÓGIA

42/akt. ú. 1 vzťahujúci sa na vec, vzťahujúci sa na vec z obsahovej stránky, obsahový, opierajúci sa o skutočnosť, objektívny; **42/1 a**) mrkva – zelenina pestovaná pre oranžovočervený koreň; krv – červená tekutina v tele živočíchov dodávajúca telu životne dôležité látky; rak – obojživelný živočích s veľkými klepetami žijúci v tečúcej vode; mrak – útvar z vodnej pary vo vyšších vrstvách atmosféry s charakteristickým tmavým sfarbením; mak – olejnatá rastlina s veľkými kvetmi; vrak – zničený dopravný prostriedok; **42/1 b**) mrkva – nádvka neschopnému človeku; krv – pokrvné príbuzenstvo, rak – druh hádanky; mrak – vyjadrovanie nepríjemných pocitov (tvár sa mu zatiahla mrakom); mak – vyjadrenie malej miery, malej intenzity; vrak – veľmi zničený, zmračený človek; **42/2** tenis; hokej; krasokorčuľovanie; futbal; volejbal; **43/4 a**) Otvor okno!/Všetko sledoval malým otvorom spoza plotu. Bola to dobrá rada, ktorej som sa držal./Pred kinom bol dlhý rad ľudí. Hrozná veci sa tam diali./Je mi hrozne. Rozprával pekne po slovensky./Slovenský jazyk je jeho obľúbený predmet. Súčasťou školenia je aj práca s novými informáciami./Tieto dve veci nedokáže vnímať súčasne. **43/4 b**) otvor – sloveso, 2. os. sg., prít. č., rozkaz. sp., činný rod, dok. vid; otvorom – pods. m., muž. r, sg., l; rada – pods. m., žen. r., sg., N; rad – pods. m., muž. r., sg., N/A; hrozná – príd. m., žen. r., pl., N; hrozne – príslovka; slovensky – príslovka; slovenský – príd. m., muž. r., sg., N; súčasťou – pods. m., žen. r., sg., l; súčasne – príslovka; **43/5** Prvá časť je lexikálna časť, druhá je gramatická časť: os-i, os-y, nos-y, nos-te, sol-i, sol-íme; **43/akt. ú. 2 a**) kvapalina – látka, kt. má stály objem, ale ktorej tvar sa prispôsobuje tvaru nádoby, tekutina; hustomer – prístroj na meranie hustoty kvapalín; **b**) ukážka 1: ponorí sa – potopí sa pod hladinu; ukážka 2: ponorte sa – zahľbte sa; **44/6** metafora: Zalial ma prival myšlienok a plánov.; metonymia: čítala Camusa; synekdocha: Neveril som vlastným ušiam. **44/7 a**) oko – 1. orgán zraku, 2. tvarovo podobný predmet (oko v polievke, morské oko, volské oko, kurie oko);

ucho – 1. orgán sluchu, 2. vec pripomínajúca tvar ucha (ucho hrnca), 3. nadávka neskúsenému (ucháň, zelenáč); titul – 1. akademická hodnosť, 2. názov, nadpis, záhlavie; príval – 1. silný prúd vody, 2. nával myšlienok a nápadov; **45/8 a**) panovník – monarcha – vládár, veľkolepé sídlo – palác; **45/9** mizina – nie, spopularizovať – nie, povrávalo sa – áno; **45/10 a**) vrvieť, rozprávať, vykladať, pretriasť, diskutovať, trkotať, hutoriť, jazyčiť, štebotať, komunikovať, papuľovať; **45/10 b**) hovorový: Povráva sa, že zajtra bude snežiť.; umelecký: Prváčikovia od radosti štebotali ako malé vtáčiky.; náučný: Je potrebné komunikovať s riaditeľkou školy. **45/11 a**) historický – starobylý; **45/11 b**) na základe opačného, protikladného významu; **46/12** Mesiac, z mesiacov, puk, puk, vlny, vlny, rakete, raketu; **46/13 a**) Madeira (ostrov v Atlantickom oceáne) – madeira (dezertné víno, druh výšivky); lišaj (nočný motýl) – lišaj (kožná choroba); hlava (časť tela) – hlava (napr. hlava štátu, kapustná hlava); Panama (štát) – panama (tkanina); jazyk (ľudský orgán) – jazyk (napr. v topánke); lokál (zábavný podnik) – lokál (pád); čitateľ (osoba, ktorá číta) – čitateľ (časť zlomku); termín (vymedzenie času) – termín (pomenovanie pojmu); **46/13 b**) madeira, hlava, jazyk; **46/14** striedanie spoluhlásky n – v: *naši vaši*; **46/15** Aký otec, taký syn; Na Nový rok o slepačí krok; Vrana k vrane sadá, rovný rovného si hľadá; Medardova kvapka 40 dní kvapká; Aká práca, taká pláca; Čarovala ryba, aby bola chyba, čaroval aj rak, aby bolo tak. **46/akt. ú. 3 a**) Gazdiná šla na jarmok kúpiť vretená. Medzitým sa však opila a namiesto vretien kúpila hrnce. Podnapitá spadla zakopnutím o prah a všetky hrnce rozbila. Paradoxne vinila prah dverí a nie seba. Upokojila sa tým, že aj tak by nemala čo v tých hrncoch variť. **b**) jarmek – jarmok, tradičný trh; smadem – smädóm; v rínku – na námestí s trhom; prez – cez; žiadne – žiadne; **47/1** vretená – kuželovitá súčasť pradiarskych strojov; kmotričkú – krstná matka vo vzťahu k rodičom dieťaťa; **47/2** napr.: gazdiná, kupovať, krčma, úzka, cesta, nevesta, hrnce, spadla a pod.; **47/3** 1c, 2f, 3ch, 4a, 5b, 6d, 7e, 8g, 9i, 10h; **47/4** zášť – nenávisť, fakla – pochodeň, svár – spor, plemená – národy, kviliť – plakať; **47/5** plemeno – rod, pokolenie, národ/ľudská rasa/skupina zvierat; sirôtka – druh kvetu, zdrobnenina od siroty; opora – podpera, o čo sa dá oprieť, pomoc, posila, podpora; syn – potomok mužského pohlavia, oslovenie mladého starším (syn môj/synak); **47/6** fakla – tyč na svietenie opatrená na jednom konci zápalnou hmotou; mladý – kt. je v 1. období svojho života, vývinu ap.; rodič – otec al. matka; syn – priamy potomok muž. pohlavia; **47/7** individuálne riešenie, napr. šarišské nárečie: Dňeška som dostal šmak na nalešničky. Oblík som sebe šurc, načuchal grule i ďalej som richtoval totu lakocinku. Už še ceším na koštofku. **48/akt. ú. 4 a**) zdravie, zdravý, nezdravý, zdravo, nezdravo, zdravší, zdravotník, zdravotníčka, zdravotníctvo atď.; **b**) spoločnú majú časť „zdrav“ – slovotvorný základ, rozdielne majú predpony alebo prípony, líšia sa významovo a niektoré z uvedených slov predstavujú aj iný slovný druh. Niektoré slová, napr. zdravý – nezdravý, zdravo – nezdravo, sú antonymami. **48/1** prežiť autonehodu, vyžiť z nízkeho platu, zažiť dobrodružstvo, dožiť v pokoji, užiť pilulku (pre-žiť, vy-žiť, za-žiť, do-žiť, u-žiť); **48/2 a**) vyskočiť, vymyslieť, vyhľadať, vymeniť, výpredaj, vyhútať, vytušiť atď.; **48/2 b**) prípona zmení význam pôvodného slova, nielen základný, ale aj prenesený. Napr.: čítať – vnímať zrakom; vyčítať – zistiť čítaním/zahrnúť výčitku niekomu; **48/2 c**) napr.: Cez víkend som sa vyspal doružova, lebo mi nikto nič nevyčítal a večer mi nevypisoval a nemusel som sa vyhovárať.; **48/3** hoci-jako, medzi-mesto, popri-lepovať, pri-dať, pri-baliť, popri-šávať, prí-boj, proti-klad, všeli-jako, popri-nášať; **48/4 a**) hocijaký človek, medzimestská doprava, poprilepovaná tapeta, pridaný cukor, pribalená desiata, poprišívane perličky, príbojová vlna, protikladný význam, všelijaké nápady, poprinášané dary; **48/4 b**) predponu a slovotvorný základ: hocijak-ý, medzimest-ský, poprilepova-ný, prida-ný, pribal-ený, poprišáva-ný, príboj-ový, protiklad-ný, všelijak-ý, poprináša-ný; **48/4 c**) líšia sa príponou (a slovným druhom); **48/5 a**) hoci-jak-ý človek, medzi-mests-ká doprava, poprilepova-ná tapeta, pri-da-ný cukor, pri-bal-ená desiata, popri-šáva-né perličky, prí-boj-ová vlna, proti-klad-ný význam, všeli-jak-é nápady, popri-náša-né dary; **48/5 b**) napr.: Hocijaký človek sa nemôže stať pilotom. V medzimestskej doprave je málo liniek. Poprilepovaná tapeta nedrží tak, ako sme očakávali. **49/6 a**) športovk-yaňa, športov-isko, struk-ovina, bielk-ovina, vlákn-ina; **49/6 b**) Každý športovec a športovkyňa si musí nielen starostlivo vybrať druh športu a športovisko, ale na ceste za zdravým štýlom si musí upraviť aj svoju stravu. Je dôležité dbať na množstvo vlákniny a bielkovín, ktoré sa okrem mäsa bohato vyskytujú napríklad aj v strukovinách. **49/7** konfix: naj-kraj-ší, ne-priateľ-stvo, pod-vyživ-ený, ne-bezpeč-ný; prefix: vy-brať, do-platiť; suffix: starostliv-osť, priateľ-ský, med-ový; **50/8 a**) pit^{SZ}-ný^{SF}, cel^{SZ1}-o-zrn^{SZ2}-ný^{SF}, elektr^{SZ1}-o-magnet^{SZ2}-ický^{SF}, makro^{SF}-živin^{SZ}-y (gramat. koncovka), seba^{SZ1}-vedom^{SZ2}-ie (gramat. koncovka), fit^{SZ1}lopta^{SZ2}, nov^{SZ1}-o-vytvor^{SZ2}-ený^{SF}, tréning^{SZ}-ový^{SF}, týžden^{SZ}-ný^{SF}, ran^{SZ}-ný^{SF}; **50/8 b**) pitný – derivácia, celozrnný – derivácia a kompozícia, elektromagnetický – derivácia a kompozícia, makroživiny – derivácia, sebavedomie – kompozícia, fitlopta – kompozícia, novovytvorený – kompozícia a derivácia, tréningový – derivácia, týždenný – derivácia, ranný – derivácia; **50/8 c**) 1 – ranné, 2 – makroživiny, 3 – pitný, 4 – celozrnný, 5 – týždenný, 6 – tréningový, 7 – fitlopty, 8 – elektromagnetickému, 9 – novovytvoreným, 10 – sebavedomia; **50/aktiv. ú. 5** napr.: Facebook, univerzita, august, marec, verzia, zdieľanie, fotografia, video, sociálna, Instagram, Messenger, WhatsApp, Snapchat, variant; sú cudzieho pôvodu, pretože majú výslovnosť podobnú ako v jazyku, z ktorého sme ich prebrali; **51/9** nepravda: A. ruskú verziu založil Pavel Durov; pravda: B., C., D.; **51/10** Facebook: 2004; M. Zuckerberg; americká; 2,41 mld.; neuvedené; video/fotografie/správy; VKontakte: 2006; P. Durov; ruská; 45 mil.; 76; video/fotografie/správy; **51/11 a**) analýza dát, byrokratický úradník, cynický nadriadený, vyvrátiť mýtus, vybrať si typ zariadenia; **51/11 b**) mať asymetrický vzťah, mať svoj štýl, nečakaná hystéria, zobrať si hypotéku, mať gýčový vkus; **52/12** lat.: mobil, študent, univerzita, filter, burza, aplikácia, publikácia, komunikácia, album, video; gr.: fotografia, systém; anglický pôvod: blog, dolár; fr.: server; **52/13** dis-harmonický vzťah, dis-kvalifikovaný hráč, in-halačný prístroj, in-fúzna stanica, in-ternetový časopis, izo-termický dej, multi-vitamínový džús, tri-logický román, uni-formný postoj; **52/14** kariéra (Črtala sa mu sľubná kariéra.); pesticíd (Pri pestovaní zeleniny je dobré vyhýbať sa škodlivým pesticídom.); sacharid (Zdravé sacharidy môžeme nájsť napríklad v obilninách.); dramtizácia (Dramtizácia tohto textu bola veľmi pútavá.); prosperita (Mnoho mladých ľudí sníva o prosperite.); jogín (Na ceste za vnútornou harmóniou sa stal jogínom.); alkalickej (Na hodine chémie sme spolu hovorili o alkalickej kovoch.); leukocyt (V krvi sa okrem erytrocytov a krvných doštičiek nachádzajú aj dôležité biele krvinky – leukocyty.); ikonický (Mnohé outfity slávnych osobností sa stávajú ikonickými.); hydrolýza (Na hodine chémie sme preberali hydrolýzu.); statív (Každý fotograf občas používa statív.); gymnázium (Gymnázium je len začiatok, vysoká škola pokračovaním.); vinyl (V mojej obľúbenej retro kaviarni je na stenách mnoho vinylových platní.); finiš (Peter Sagan mal opäť výborný finiš.); **52/15** prvé dve slová si ponechali svoj pôvodný pravopis, kým dolár má slovenský pravopis (dlhý vokál á); **52/16 a**) áno – zmena výslovnosti: v SJ nemáme niektoré fonémy ako v AJ, preto si výslovnosť hlások prispôsobujeme podľa možností SJ; **52/16 b**) *čet a mejl* sú v AJ aj slovesami, nielen podstatnými menami ako v SJ; **52/16 c**) *mail* v AJ označuje *poštu* (akúkoľvek), v SJ sa takto označuje výlučne elektronická pošta; **52/16 d**) blog, blogovať, blogerka, fejsbuk, fejsbukový, mejl, mejlový, čet, četovať; **52/16 e**) prispôsobenie pravopisu: mail – mejl atď.; **53/akt. ú. 6 a**) Tatranský národný park (738 km²); **b**) Pieninský národný park (37,5 km²); **c**) NP Veľká Fatra, NP Slovenský kras (2002); **d**) Tatranský národný park (1949);

e) Tatranský národný park; **f)** NP Slovenský kras; **g)** NP Poloniny; **h)** NP Veľká Fatra; **53/17 A** – NPMF; B. – NPMP; C. – NPP; D. – NPSK; E. – NPSR; F. – NPVF; **53/18 TANAP** – Tatranský národný park, NAPANT – Národný park Nízke Tatry, PIENAP – Pieninský národný park. Skrátene verzie názvov sa čítajú ako slovo; **53/20 m n. m.** – metrov nad morom; m – metrov; ha – hektárov; **54/21 a)** A. EÚ – iniciálová skratka; B. SĽUK – iniciálové skratkové slovo; C. $CuSO_4 \cdot 5 H_2O$ – značka; D. MUDr. – skratka; E. info – skratkové slovo; **54/21 b)** posledný príklad je dialóg; *info* je v hovorovom štýle prípustné, v iných štýloch by bolo príznakové; **54/akt. ú. 7 A.** 1 – 3; B. 4 – 6; C. 7 – 8; D. 9 – 10; **55/22 a)** hotovosť, lieky, kozmetika, oblečenie, obuv, doplnky, knihy, nabíjačky; **55/22 b)** cestovná batožina, kreditné karty, cestovné doklady, cestovné poisťenie, zdravotnícke pomôcky, hygienické potreby, elektronické prístroje; **55/24** voľné slovné spojenia: spoľahlivý dezodorant, dôležité kontakty, pohodlná obuv, výkonná nabíjačka; ustálené viacslovné pomenovania: kreditná karta, cestovný pas, elektronická čítačka, krém na opalovanie, občiansky preukaz, zubná pasta; **55/25** ustálené slovné spojenia nemožno rozviť o príslovku veľmi, ale voľné slovné spojenia áno; **56/26** 1. Česká republika, 2. Európska únia, 3. Organizácia Spojených národov, 4. Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, 5. Červený kríž, 6. Štrbské pleso, 7. Spojené štáty americké, 8. Ruská federácia, 9. Konžská republika, 10. Chata pri Zelenom plese; **56/28** minerálka; panelák; mobil; cestovka; benzínka; kreditka; pas; občiansky/občianka; realitka; maturita; využívajú sa prevažne v hovorovom štýle; **56/29** dať odpoveď; dať možnosť; klásť odpor; cestovateľská obec; podať hlásenie; zaradiť spiatocku; dať povel; vykonať opravu; dať poverenie; dať povolenie; **57/akt. ú. 8** 1E; 2B; 3D; 4F; 5A; 6C; **57/30** titulok a časti viet pomenúvajú skutočnosť nepriamo; 1F; 2A; 3C; 4E; 5B; 6D; **58/31** syntagma: b, c, d; veta: a, f; súvetie: e; **58/32 A.** Ariadnina niť; B. Achillova päta; C. Sifyfóvska práca; D. Augiášov chliev; E. Tantalove muky; **58/akt. ú. 8 a)** káblikom, sračka, loptičkami, senzační; **b)** ...prežiarili mladosť (metafora), kľukatá cesta (epiteton), život je kábel s modrým aj červeným káblikom (metafora); **c)** prijali, považujem, basketbal, minca, lano, veľa, dni, ročník, archív a pod.; **d)** filmová a televízna dramaturgia, kábel, granátmi, balans, Vysoká škola múzických umení, pedagógovia, archív; **e)** premietačka; **59/1** starý – rokmi skúsený, v pokročilom veku a pod.; začiatovník – neskúsený; nešikovný človek – veľa šikovnosti nenabral; zomrel – usnul, odišiel do večnosti, zaspal spánkom večného pokoja a pod.; idem na záchod – idem na WC/toaletu, idem si prepudrovať nos; chudobný – sociálne znevýhodnený; opit' sa – uhnúť si, byť spoločensky unavený, dať si do nosa a pod.; **59/2 a)** pejoratíva a dysfemizmy sú „jemnejšie“ hanlivé slová, v bežnej komunikácii ich zvykneme tolerovať; vulgarizmy sú neslušné a neetické slová, ktoré sú nevhodné na použitie v slušnej komunikácii; **59/2 b)** tabu – niečo zakázané a nedotknuteľné; niečo, o čom sa z morálnych, spoloč. al. iných dôvodov nehovorí; **60/4 a)** grófká (hist.); panstvo (arch.); obžinky (zast. sl.); obličaj (zast. sl./arch.); parta (zast. sl.); **60/4 b)** deputácia – delegácia tlmočiaca zodpovedným činiteľom žiadosť, stanovisko a pod.; áno, môžeme ho použiť aj dnes; **60/4 c)** Ján Kollár – Spievanky/presný názov Národné spievanky; **60/4 d)** slávnosti Slovákov po žatve, pričom zástup mladých žencov a žnic priniesol pánovi obžinkový veniec upletený z kláskov; **60/5** veda a technika, počítačová sféra, medicína a pod.; **61/6 a)** alkohol, ktorý nás opája podobne ako láska – spojenie slov alkohol a láska; **61/6 b)** šialene; **61/7** hovorový: slovenčinárka, priemyslovka; administratívny: verejné financie, ad acta; publicistický: viesť dialóg, kauza; umelecký: luna, niva; náučný: integrál, homonymum; **61/8** chillovať (oddychovať), dám ti dis (zruším ťa, urazím ťa), dáme si challenge (výzvu, zápas, súťaž); **61/9** LOL, ROFL – smiech; BTW – mimochodom; nz – nie je zač; d' – ďakujem; **61/10 a)** for you/pre teba; as soon as possible/čo najskôr; for your information/pre tvoju informáciu; like/„páčik“; suspicious/podozrivý; as far as I know/pokiaľ viem; by the way/mimochodom; I don't know/neviem; laughing out loud/nahlas sa smiať; wait/počkaj; also known as/známy aj ako; do not disturb/nerušiť; I love you/lúbim ťa; please/prosím; you are welcome/nemáš začo; you are wrong/mýliš sa; **61/10 b)** OMG, počul si? w8, IDK. Čo? Musíš mi dať L8K a poviem ti. LOL, to som si mohol myslieť. YAW.; **62/akt. ú 10 a)** strach: stiesnený duš. stav vyvolaný očakávaním niečoho nebezpečného, zlého, báť sa; úzkosť: pocit sklúčenosti, neistoty (z niečoho neznámeho), tieseň; fóbia: chorobný strach z niečoho, pred niekým; **b)** úzkosť a strach sú pomerne voľne zameniteľné, fóbia je závažnejšia ako strach; **c)** emócie – city; tendencia – zámer; situácia – stav/podmienky; fóbia – odpor/strach; redukcia – úbytok/obmedzenie; expozícia – vystavenie niekoho niečomu; **63/1 a)** fóbie človeka obmedzujú; **63/1 b)** na základe situácie ohrozenia a toho, že si človek spojil pocit ohrozenia s iným podnetom, ktorý v danej situácii vnímal – napr. ak človek zažije pocit ohrozenia na otvorenom priestranstve, bude si tento pocit spájať s otvoreným priestranstvom a objaví sa uňho fóbia z otvorených priestranstiev; **63/1 c)** vystavením sa strachu na istý čas v predstavách i v realite; nie každý je ochotný podstúpiť takúto liečbu; **63/2 b)** emócia – G: emócie, D: emócií, L: emócií, G: emócií; tendencia: G: tendencie, D: tendencii, L: tendencii, G: tendencií; situácia – G: situácie, D: situácii, L: situácii, G: situácií; fóbia – G: fóbie, D: fóbii, L: fóbii, G: fóbii; redukcia – G: redukcie, D: redukcií, L: redukcií, G: redukcií; expozícia – G: expozície, D: expozícii, L: expozícii, G: expozícií; **63/2 c)** výslovnosť *te* v slove *tendencia* bude tvrdé, lebo ide o slovo cudzieho pôvodu. V slove *útek* bude výslovnosť mäkká, lebo ide o slovo domáceho pôvodu (*de/te/ne/le*). **63/3 a)** Vziať nohy na plecia; mať nohy ako centy/olovo; stojí, akoby mu nohy korene zapustili; uteká, čo mu nohy stačia; byť jednou nohou v hrobe; horí mu [zem/pôda] pod nohami; strácať/stratiť zem/pôdu pod nohami atď.; **63/3 b)** Taký strach som nikdy nezažil. Myslel som, že to je môj koniec. Ak platí zákon džungle, že prežije silnejší jedinec, vedel som, že ťahám za kratší koniec a že zachrániť sa môžem jedine tak, že vezmem nohy na plecia...; **63/3 c)** akribofóbia – chorobný strach pisateľa, že napísal niečo nesprávne, nevhodne; bibliofóbia – neodôvodnený až chorobný odpor ku knihám; lalofóbia – chorobný strach z hovorenia; pri liečbe týchto fóbii expozíciou by to vyzeralo asi tak, že akribofobik by musel veľa písať, bibliofobik veľa čítať a lalofobik veľa rozprávať.; **65/1** pravda: A., D., E.; nepravda: B., C.; **63/2 D.**; **65/3** združené pomenovania: železničná stanica, maturitná skúška, minerálna voda, prvá pomoc; voľné sl. spojenia: náročný test, špinavý hrniec, zlý úmysel, zdravotné dôsledky; **65/4** hutoriť, intrák, matura, odkvecnúť; **65/5** skratky: a pod., porov., atď.; značky: km², H₂O, m; iniciálové skratky: OSN, EÚ; skratkové slová: Slovnaft, kilo; **65/6 D.**; **65/7** A. milovať Kinga, čítať Maasovú; B. kto druhému jamu kope, sám do nej padá; hladný sýtemu neverí; C. pravek, matematika; D. zaspáť naveky, plnoštyhly; E. zmenka, zápisnica; F. vegetovať, matika; **65/8** eldorádo – miesto radosti a hojnosti; bukréta – kyta (zastarané slovo); borina – borovicový porast; **65/9 A.**; **65/10 B.**; **65/11 C.**;

ADMINISTRATÍVNY ŠTÝL

66/akt. ú. 1 b) informovať uchádzača o štúdiu na SOŠ o jeho prijatí; **d)** adresnosť (konkrétny adresát); knižnosť (predmet konania, rozhodol podľa § 46 zákona č. 71/1967 Zb.); stereotypnosť, schematickosť (členenie textu – každá informácia má svoje miesto: hlavička listu, dátum a pod.); stručnosť (skratky – zb., ods.); výstižnosť, situovanosť (číselné údaje, presné dáta: V Michalkove dňa 22. 05. 2021); objektívnosť (výpočet informácií); vecnosť (meno, priezvisko, adresa, dátum nar.); neutrálnosť (ustálené slovné spojenia – proti tomuto rozhodnutiu je

možno sa odvolať do 15 dní odo dňa jeho doručenia riaditeľovi školy, kancelarizmy – rozhodnutie, odôvodnenie); písomnosť, spisovnosť (úradný list, dodržiavanie STN); **67/akt. ú. 2** schematickosť: záhlavie, dátum (Rozhodnutie, rozhodol, prijíma, odôvodnenie, poučenie); skratkovitosť: č. k., Z. z., písm., ods., Zb.; vecnosť: jednovýznamové, neutrálne slová, konkrétne mená a adresy, zákony, objektívnosť; **67/akt. ú. 3 a)** informácie o súťaži v programovaní – plagát ponúka odpovede na otázky: čo? kto? kde? kedy? **b)** ukážka 2 – nesúvislý text, ukážka 3 – súvislý text; **c)** neutrálne, jednovýznamové, spisovné slová, číselné údaje, združené pomenovania, skratky, menné vyjadrovania, nezhodné prívlastky; **d)** pracovno-právna oblasť, školstvo; **69/akt. ú. 4 a)** Autorka textu žiada riaditeľa školy o predĺženie klasifikačného obdobia. **b)** informačný – vieme odpovedať kto? čo? kedy? prečo? Sú uvedené konkrétne a aktuálne informácie; **c)** spisovné neutrálne slová, číselné údaje, jednovýznamové slová, združené pomenovania (klasifikačné obdobie), prídavia (vyplývajúce), nezhodný prívlastok (potvrdenie o PN), frázy: za kladné vybavenie, s pozdravom, 1. os.; **68/3** číselné údaje, skratky, konkrétne údaje; **71/akt. ú. 7** Šimon Beňo poveruje Petra Kolára k tomu, aby za neho preberal poštové, peňažné a listové zásielky na dobu neurčitú. **71/7** na matrike alebo u notára, konkrétne ceny zistí žiak sám, určujú si ich úrady individuálne; **72/9 c)** štátne inštitúcie sú platené z peňazí občanov, preto máme právo vedieť, ako je nakladané s verejnými zdrojmi. Súkromné osoby môžu nakladať so svojimi vlastnými finančnými prostriedkami podľa vlastnej vôle. Právo podnikáť je zahrnuté aj v Ústave SR. **72/akt. ú. 9** ak je tovar v záručnej lehote, môžeme ho reklamovať. Zvyčajne sa píše reklamácia – viď ukážka 10, niekedy majú v predajni predtlač na reklamáciu, ktorú vypíše s nami predajca. **72/10** SOI kontroluje, či sú produkty predávané na našom trhu zdravotne nezávadné, kontroluje aj praktiky obchodníkov. príklady na produkty nájdete tu: <https://www.soi.sk/sk/Nebezpecne-vyroby/Narodny-trh-SR.soi>; **73/akt. ú. 10** potvrdiť, dokladovať prijatie/vrátenie – požičaných peňazí; aby sa nedalo dopísať alebo prepísať číslo; **73/akt. ú. 11** sťažnosť – prejav nespokojnosti, nesúhlasu jednotlivca, petícia – písomná žiadosť skupiny občanov inštitúcii; **73/13 a)** podať občiansku sťažnosť na obecný alebo mestský úrad; **73/13 b)** písomne; **73/13 c)** 60 dní; **73/14** napr. petícia za vyhlásenie predčasných volieb, ktorú iniciovali poslanci opozície v parlamente; **74/akt. ú. 12 b)** číslo občianskeho preukazu; **74/15** úvodná, obsahuje osobné údaje; **74/16** akademický rok: Akademický rok sa začína 1. septembra bežného roka a skončí sa 31. augusta nasledujúceho roka; akademický titul: čestná hodnosť udeľovaná vysokou školou alebo univerzitou absolventom vysokoškolského štúdia; štátne občianstvo: trvalý štátny vzťah fyzickej osoby ku konkrétnemu štátu; **74/akt. ú. 13** číslom aj slovom; 1 695,7 €; tisícšesťstodevätidesiatpäť 70; **74/18** variabilný symbol: slúži na identifikáciu platieb príjmom. Ide o maximálne 10-miestne číslo. Špecifický symbol je určený na doplnenie identifikácie vašej platby. Rovnako ako variabilný symbol môže obsahovať maximálne 10-miestne číslo, nie je povinný. Slúži napríklad aj ako doplnková identifikácia na označenie rovnakých pohľadávok či záväzkov voči firme, osobe či štátu. V týchto prípadoch sa za špecifický symbol považujú napríklad číslo zmluvy, rodné číslo. IBAN (International Bank Account Number) je medzinárodné štandardizovaná forma čísla účtu, ktorá umožňuje jednoznačnú identifikáciu účtu, krajiny a bankovej inštitúcie príjemcu prevodu. Počet znakov čísla účtu vo formáte IBAN je v EÚ od 11 do 34. Dĺžka IBAN-u pre Slovensko je vždy 24 znakov. Kód banky: numerický údaj, ktorý slúži na identifikáciu banky. Správa pre adresáta: nejaký údaj pre adresáta (číslo, písmená). **74/19** napr. platobnou kartou, Google Pay, PayPal; **75/akt. ú. 14 a)** žiadosť o prijatie do zamestnania; **b)** vysvetliť motiváciu záujemcu o pracovné miesto; zaujať potenciálneho zamestnávateľa, presvedčiť o svojich kvalitách; **75/20** motivačný list je rozsiahlejší, vysvetľuje, presvedča; **76/akt. ú. 15** ukážka 16: forma – štruktúra, heslovite písaný text, odrážky, prehľadnosť, zmena typu písma; obsah: stručnejší, ale výstižný; 17: forma – súvislý text, celé vety; obsah: podrobné údaje aj o rodine; spoločné majú ukážky: životopisné údaje, osobné údaje; **77/akt. ú. 16** otázka 1: pri vyhodnotení dotazníka rozlíšiť vo výsledkoch dotazníka názory dievčat a chlapcov; otázka 5: zistiť, aký stupeň vzdelania by respondenti chceli dosiahnuť; **78/akt. ú. 17 a)** uznesenie je kolektívne rozhodnutie; overovateľ zodpovedá za správnosť údajov v zápisnici, podpisom ich potvrdzuje; **b)** áno, archívny materiál, ku ktorému sa možno vrátiť; informácie aj pre tých, ktorí sa zasadnutia nemohli zúčastniť; **78/28** schôdzka, stretnutie, zasadnutie; **80/1 A.**; **80/2** heslo veci, miesto pri dátume; **80/3 D.**; **80/4 B.**; **80/5 B.**; **80/6** nie; **80/7 B.**; **80/8 D.**;

ÚLOHY NA PRÁCU S TEXTOM

83/1 A.; **83/2** o 10 menej; **83/3 B.**; **83/4** pravda: A., C., D., F.; nepravda: B., E.; **83/5** Bratislavský kraj; **83/6 D.**; **84/7 B.**; **84/8 B.**; **84/9** malária; **84/10 D.**; **84/11** úprava; **84/12** psychike/duši/mysli; **84/13** daktyloskopia, oneirologia; **85/14 D.**; **85/15** Slovenská sporiteľňa; **85/16 A.**; **85/17 D.**; **85/18** popularite; **85/19 A.**; **85/20** A. užívateľ, B. nárast, C. tablet, D. popularita; **85/21 B.**; **86/22 B.**; **86/23** pravda: B., C., F.; nepravda: A., D., E.; **86/24** senzor; **86/25 B.**; **86/26** A. frekvencia, B. stres, C. potenciál, D. starostlivosť; **86/27 D.**;

GRAMATICKÉ A PRAVOPISNÉ CVIČENIA

87/1 skry, utri, umy, Slovensku, národných, Tatranský národný park, Vysoké Tatry, slovenské, národné parky, Národný park Nízke Tatry, Národný park Veľká Fatra, Národný park Slovenský raj, myslí, nebi, Agátovej ulici, Dúbravke, Devínskej Novej Vsi, Ulici Pavla Horova, Emília, Starom meste, Ulici francúzskych partizánov, spi, prikrý, dobiť, doby; **87/2 a)** Biochémia, fakulte Univerzity, z molekulárnej, Veda, Instagrame, pedagogičkou, Empiricky, Slovensku, diskutabilné, entuziazmus, Univerzite, biochémiu, ktorí, psychicky, rigorózne, vírusu, diagnostickú, incidencia, infikovaných, Virologického, akadémia vied, Skúmavka, popularizovať, umelecky, laboratóriu, vedeckej, väčší, fyziologické, pandémie, mechanizmy, najjednoduchšie; **87/2 b)** viac-menej, Poprad-Tatry, bielo-modrý, Novej Vsi, 4 h, napr.; Martinus, slovensko-maďarský, Prednášajúci, 2 655 m n. m; **87/3 a)** štyri, takzvaný, napríklad, to znamená, generálmajor doktor práv, profesor, doktor vied, Slovenská republika, Organizácii Spojených národov, poštové smerovacie číslo; **87/3 b)** Pl. tzv., str. 23, úloha č. 4, sg., SND, SR, SVK, napr., TANAP, PIENAP, MŠVVaŠ SR, MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ, SVK. SŠ, KE, prof., doc., Dr., atd.; **88/4** obaly # 14 – 16 (obaly č. 14 – 16), značka slova číslo (#, dvojkříž) sa používa len v spojení s číslom, od ktorého sa oddeľuje medzerou. V slovenskom texte sa prednostne používa textová skratka č.; **88/5** Ján Novák, Košická 25, 040 28, Prešov; Fresh, s. r. o.; Textilná 8, 040 23, Košice; Vášho; 15. 5. 2021; (zeleniny a ovocia); skúsenosti s prácou; PC (MS Office, internet); Rád Vám; 23. 05. 2021; v žiadosti chýba miesto, dátum písania žiadosti, vec a podpis; **88/6 a)** anglicko-slovenský slovník; **b)** 2-krát zopakovať; **c)** Úlohou populárno- (koniec riadku), (nový riadok) -vedeckej literatúry je poučať a vychovávať. **d)** TANAP-u (pri skloňovaní); **e)** Turisti objavovali krásy národného parku TANAP, PIENAP a pod. **f)** Ja... Ja nemám slov. **g)** moriami/morami; **h)** Lucia Malá, Zelená 4, Zvolen; **i)** r. 2000 – 2005; **j)** Alt + 0150; **k)** Pokojný večer na vršky padal, na sivé polia / V poslednom lúči starootcovská horela roľa.

- A**
 abstrakt 7, 13
 administratívny štýl 29, 31, 66
 anekdota 36
 anketa 77, 79
 anotácia 7, 13
 antonymá 45, 44
 argot 61, 64
 argumentácia 35
 archaizmy 59, 64
- B**
 bibliografia 7, 13
 bibliografický odkaz 9
 blahoželanie 38, 40
- C**
 citácia 10
 citovanie 9
 cudzie slová 58, 64
- Č**
 čet 37, 40
 členenie slovnej zásoby 58, 64
   podľa časového hľadiska 59, 64
   podľa expresívnosti 59, 64
   podľa pôvodu 58, 64
   podľa spisovnosti 61, 64
   podľa štylistickej príslušnosti 60, 64
- D**
 debata 35, 36, 40
 dekodovanie 17
 dialektológia 16
 dialóg 18, 30
 diskusia 35, 36, 40
 domáce slová 58, 64
 dotazník 77, 79
 dysfemizmy 59, 64
- E**
 email 39, 40
 encyklopédia 8, 13
 etymológia 16
 eufemizmy 59, 64
 europass 76
 evokácia 5
 expresívne slová 59
 extrajazykové prostriedky 18, 22
- F**
 fonetika 16, 22
 fonológia 16, 22
 frazeológia 16
 frazeologizmy 55, 64
- G**
 gestika 18
 grafické skratky 54, 64
 gramatický význam slova 43
- H**
 haptika 18
 hádka 35, 36, 40
 historizmy 59, 64
 homonymá 45, 44
 hovorové slová 60, 64
 hovorový štýl 30, 29, 31
 hybridizácia jazykových štýlov 30, 33
 hypokoristiká 59, 64
- I**
 idióm 55
 individuálny jazykový štýl 30
 informácia 6
 iniciálové skratky 53, 64
 internacionalizácia 51
 internacionalizmy 51, 58
 internetová diskusia 36
 irónia 21, 22
 ISBN 8
- J**
 jazyk 14
 jazykoveda 16
 jazykovedné disciplíny 16
 jazykový štýl 27, 31
 jazykový znak 14, 22
 jednovýznamové slová 44
- K**
 kancelarizmy 60, 64
 kľúčové slová 7, 13
 knižné slová 60, 64
 knižnica 8, 13
 kodifikačné príručky 63
 kompozícia textu 25
 komunikácia 17
   asertívna 21, 22
   devalvujúca 21, 22
   efektívna 21, 22
   neverbálna 18, 22
   súkromná 20, 22
   verbálna 18, 22
   verejná 20, 22
 komunikačný kanál 17
 komunikačný model 17, 22
 komunikačný šum 17
 kondolencia 38, 40
 konspekt 10, 13
 kontext 25
   situačný 25
   textový 25
 kód 17
 kódovanie 17
- L**
 lexéma 42
 lexikálny význam slova 43
 lexikografia 16
- M**
 mapa mysle 10, 13
 marginálie 7, 13
 metafora 44
 metonymia 44
 mimika 18
 MMS 37
 monografia 8, 13
 monológ 18
   vnútorný 18
 motív 24
 motivačný list 75, 79
 multiverbizácia 55
- N**
 nadpis 6
 nárečové slová 61, 64
 náučný štýl 29, 31
 neologizmy 59, 64
 neutrálne slová 57
- O**
 objednávka 71, 79
 obohacovanie slovnej zásoby 48, 64
 odvodzovanie slov 48, 64
 okazionalizmy 60, 64
 online katalógy 8, 13
 onomastika 16
 osnova 10, 13
 ospravedlnenie 70, 79
 osobný rozhovor 34, 40
 osobný dotazník 77
 oznámenie 70, 79
- P**
 parafráza 10, 13
 parajazykové prostriedky 18, 22
 paronymá 46, 44
 pejoratíva 59, 64
 petícia 73, 79
 plagiat 10
 polemika 35, 36, 40
 polysémantické slová 44
 potvrdenie, potvrdenka 73, 79
 poštový peňažný poukaz 74
 pozdrav 38, 40
 preberanie slov 51, 64
 prihláška 74, 79
 primárne jazykové štýly 30
 princíp kooperácie 21, 22
 princíp zdvorilosti 21, 22
 profesionalizmy 61, 64
 proxemika 18
 publicistický štýl 29, 31
 publicizmy 60, 64
- R**
 reč 14
 rečnícky štýl 29, 31
 reflexia 5
 register 7, 13
 reklamácia 72, 79
 resumé 7, 13
 rešerš 9
- S**
 sarkazmus 21, 22
 sekundárne jazykové štýly 30
 sémantický trojuholník 14, 43, 22
 sémantika 16, 43, 44
 signatúra 8
 skladanie slov 49, 48, 64
 skracovanie slov 53, 64
 skratkové slová 53, 64
 slangové slová 61, 64
 slohový postup 26, 31, 68
   informačný 26, 31, 66
   opisný 26, 31
   rozprávací 26, 31
   výkladový 26, 31
 slovenská technická norma 68
 slovná zásoba 46, 64
   aktívna 47, 64
   individuálna 47, 64
   jadro 47
   národného jazyka 47, 64
   okraj 47
   pasívna 47, 64
- slovníky 62, 64
 slovo 42
   obsah 42
   odvodené 48
   rozsah 42
   základové 48
 slovotvorný formant 48
 slovotvorný základ 48
 SMS 37, 40
 splnomocnenie 71, 79
 spoločenské zásady komunikácie 21
 správa o činnosti 78, 79
 súkromný inzerát 38, 40
 súkromný list 39
 synekdocha 44
 synonymá 45, 44
 syntax 16, 22
- Š**
 štylistika 16, 22, 27
 štylotvorné činitele 28, 31
   objektívne 28, 31
   subjektívne 28, 31
- T**
 telefonický rozhovor 34, 40
 termíny 60, 64
 téma 24
 text 24, 31
   nesúvislý 25, 31
   umelecký 24, 31
   súvislý 25, 31
   vecný 24, 31
 textotvorný proces 25
 textová lingvistika 16
 téza 10, 13
 tiráž 7, 13
 topomastika 16
- U**
 učenie sa 4, 13
 učebný štýl 4, 13
 umelecký štýl 29, 31
 univerbizácia 55
- V**
 vedľajšia informácia 6
 videohovor 34, 40
 viacсловné pomenovania 55, 64
 viacvýznamové slová 44
 vtip 36
 vulgarizmy 59, 64
 vyhláška 66
- Z**
 zápisnica 78, 79
 zastarané slová 59, 64
 zborník štúdií 8, 13
 zdomácnené slová 58
 združené pomenovania 55, 64
 zdrobneniny 59, 64
 značky 54, 64
 zveličujúce slová 59
- Ž**
 životopis 76, 79
   beletrizovaný 77, 82
   komplexný 77
   profesijný 76